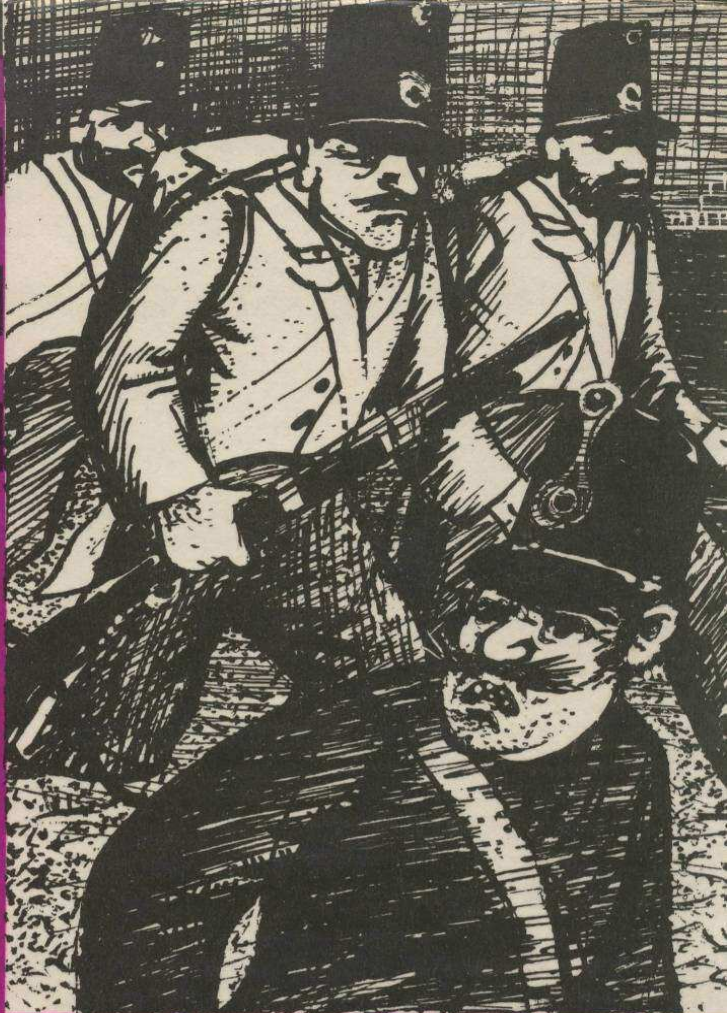

KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 160

Jaroslav Pecháček

TALIÁNSKÝ MARŠ

Ve svém novém historickém románě se Jaroslav Pecháček — po Ostrově tisíce vůní z protišpanělského povstání na Kubě na sklonku minulého století — vrací opět k českým dějinám. V knize Taliánský marš jde vskutku především o českou historii, ačkoli děj se odehrává převážně v Itálii. Hlavní hrdina prózy, prostý venkovský chasník Vavřínc, tu sám vypráví o tom, co jako český voják rakouské armády zakusil v pohnutých letech 1848 a 1849. Obtížně, bolestně se voják Vávra dopracovává k pochopení, jaké nespravedlivé věci musí v Itálii sloužit — a ještě obtížněji k poznání, na čí straně je pravda a právo. Pomáhá mu v tom úsilí zdravý rozum a vrozená přemýšlivost venkovského mládence, který ani v nejtěžších situacích neztrácí humor a lidový vtíp. Pomáhají mu ale i jeho přátelé mezi vojáky i mezi italskými revolucionáři — bojovník z vídeňských barikád Vencľ Peycha, milánský student Marcello, nadšený republikán, kurážný benátský kluk Luigi, ohnivý ctitel italského revolučního vůdce Garibaldiho. A hlavně upřímná, věrná láska Luigiho sestry Giny, služky v domě benátského ochodníka s obilím. Pecháčekův román je tak — v podání hlavního hrdiny Vavřínce — pestrou přehlídkou nejrozmanitějších lidských povah a typů, Taliánů i vojáků Radeckého armády, vypočítavých přísluhovačů Rakouska mezi bohatým italským panstvem i jejich statečných odpůrců. Je ale i barvitou přehlídkou nejdramatičtějších událostí italského protirakouského odboje — krvavé bitvy u Custozzy, obléhání měst Brescie a Boloně, tažení rakouského vojska na pomoc papeži, kterého římstí republikáni už také zbavili světské moci a vyhnali z Říma. Mozaiku jednotlivých příběhů a jejich lidských hrdinů složil autor v děj plný napětí a vzruchu, příběh, jenž je historií i dobrodružstvím zároveň.

13-746-82 14/64

Vázaný výtisk 25 Kčs

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ:

J. Kjølgaard: Lovce kuguárů — *J. Broszkiewicz*: Trosečníci z řeky Meteorů — *M. Pašek*: Nesmrtelný kovboj — *F. Flos*: Albatros. Nad Tichým oceánem — *N. Smirnov*: Říše slunce — *N. Čukovskij*: Čtyři kapitáni — *W. Legère*: Sám mezi korzáry — *F. Flos*: Lovci kožešin — *W. Morey*: Zima v kaňonu — *G. R. Richter*: Lvi přicházejí — *J. Pecháček*: Ostrov tisíce vůní — *H. Burtonová*: Bez doprovodu bubnů — *M. V. Kratochvíl*: Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela — *T. V. Olsen*: Léto bubnů — *M. Pašek*: Děvče pro Oklahomu — *J. Alex*: Černé koráby I, II — *S. O'Dell*: Pětina pro krále — *R. Luskač*: Odkaz lovce tajgy — *R. Šimáček*: Kříž proti kříži — *V. Palman*: Tajemství pytlácké jeskyně — *A. Lomm*: Noční orel — *J. Fabricius*: Tonek z Napoleonovy armády — *V. Šustr*: Dobrodružství malého Indiána —

PŘIPRAVUJEME:

Mårtensson: Světy bez hranic — *K. Staňukovič*: Muž přes palubu — *P. Pelot*: Ostrov dravců.

Jaroslav Pecháček

TALIÁNSKÝ MARŠ

ALBATROS PRAHA

© Jaroslav Pecháček, 1982
Illustrations © Josef Duchoň, 1982

1.

PRVNÍ KROK DO SVĚTA SE MI NEVYVEDL

Říkají mi Vávra – tedy Vavřinec. Celým jménem Vavřinec Neužil.

Dvacátého března 1847 jsem dostal za vyučenou u mistra tesařského Antonína Ryčla, tátova vzdáleného bratrance. A za týden nato už jsem se vydal vandrem do světa, poznat, jak to jinde chodí, a přesvědčit se, jestli něco doopravdy umím.

Do světa, to pro řemeslnickou chasu z našeho budějického kraje – samozřejmě i pro mne – znamenalo nejdřív do Vídně. Mistr Ryčl tam měl kamaráda, rodáka od nás z Kosmatic, taky tesaře. Někdy ještě za nebožtíka císaře Františka si též pobýli ve Vídni na zkušené a ten kamarád, nějaký Lébl, se tam pak usadil natrvalo, šikovně se oženil, a dokonce prý si časem pomohl k pěknému jmění. Mistr aspoň o tom vůbec nepochyboval, třebaže France Lébla za celou tu dobu viděl všehovšudy dvakrát, a to už hodně dávno, když se přijel podívat na své rodné město a pochlubit se příbuzným a známým, jak se mu ve Vídni znamenitě daří.

Poslal mě zkrátka k panu Léblovi, majiteli kvetoucí tesařské živnosti ve vídeňském okrese Mariahilf s jistotou, že mě přijme s otevřenou náručí a že mi umožní stát se v několika letech takovým pánem, jako je sám. Dal mi pro něho dopis, přidal několik otcovských naučení a tři zlaté, bez nichž se řemeslnický tovaryš nesměl odvážit do hlavního města a ucházet se tam o práci. Víc pro mne udělat nemohl, jeho dílnička v Kosmaticích mlela z posledního, já jsem byl vlastně jeho poslední vyučenec. Táta podruh mohl k té skrovné výbavě přidat jen kázání, že musím být panu mistrovi do smrti vděčný za všechno, čím mě pro život vybavil. Matka si poplakala, mladší sourozenci taky uronili pár slziček. Ale mnoho bych za to nedal, že se všem i trochu ulevilo, když rodině ubyl zas

jeden hladový krk.

Tenkrát jsem si s takovými starostmi hlavu nelámá. Chtějte na osmnáctiletém chasníkovi, když ho po čtyřech letech učení pustí ze řetězu, aby myslel na něco jiného, než že se před ním otvírá svět plný nadějí a neznámých radostí. V duchu jsem si říkal, že ve Vídni stejně nezůstanu, kdyby byla zlatá. Rakouské mocnářství je přece tak veliké – tehdy jsem si ani neuměl představit, kde vlastně začíná a končí. Jen tolik jsem věděl, že k němu patří taky kus moře, a to mě lákalo od chvíle, kdy mi je starý kantor v kosmatické jednotřídce poprvé ukázal aspoň na mapě. Po moři plavou šífy, u moře jsou přístavy, k přístavům patří loděnice a tam jistě potřebují šikovné tesaře. A já přes všechny jankovité nápady, kterými mi hlava přetékala, šikovný byl, to mohu říci bez vychloubání.

Tolik jsem si ovšem dovedl spočítat, že si to třeba do Terstu (jediného z rakouských přístavů, o němž jsem jakž takž něco věděl) nemohu namířit rovnou. Půl roku, rok to u pana Lébla ve Vídni vydržím, koneckonců je toho ještě víc než dost, čemu se v našem řemesle musím doučit. Ale čekat, až ze mne udělá pána, jak sliboval mistr Ryčl -, kdepak, na to ať si pan Lébl najde někoho jiného.

Jak ho v tom ohromném městě vůbec najdu, s tím jsem si začal dělat starosti, teprve když jsem po čtyřech dnech putování přes Cmunt, Mannharts a Korneuburg dorazil do vídeňského předměstí Florisdorfu. Bylo už hodně kvečeru a mě najednou popadl strach, jak se z toho moře nevlídných očouzených baráků a továren vůbec vymotám. Byl jsem totiž svatě přesvědčen, že jsem už v samém srdci Vídne – a taky ovšem jaksepatří zklamán, jak je tu všechno chudé, špinavé a škaředé. Ale nejvíc mě nakonec vyděsilo, když jsem se od náhodného chodce dověděl, že do „opravdové“ Vídne mám ještě dvě hodiny cesty – a k tomu přes les, kde prý v tuhle pozdní hodinu není zrovna bezpečno.

Poznal jsem sice, že si ze mne dělá kašpary, ale dušička se ve mně přece ještě o dva tři palce scvrkla. On zas hned poznal, že jsem vandrovník, který toho ještě moc nenavandroval, a nabídl se, že mě do města doprovodí. Ovšem až nazítří, dnes prý uděláme nejlíp, když si najdeme nocleh tady ve Florisdorfu. Sám měl taky namířeno do Vídne za práci. Ne poprvé, jak se hned pochlubil a jak se konečně

taky dalo poznat – byl nejmíň o pět let starší a podle řeči i chování prošel už pěkný kus světa.

Jmenoval se Hans Bergmann, vyučený koželuh, všelijakých řemesel však vystřídal podle všeho už hezkou řádku. Němec od Krumlova, ale uměl dost česky – já zas celkem slušně lámal němčinu, u nás pod Kuřimi horami, odkud je do Rakous jen skok, se to jinak nevede...

Zkrátka než jsme došli k herberku, nocležně pro pocestné tovaryše, napovídal mi toho o sobě, až mě hlava brněla. A já na oplátku zase jemu. Hned byl náramný kamarád nejen se mnou, ale se všemi mládenci, s kterými jsme se ve velké podstřešní ratejně nad maštalemi ukládali k spánku. Když jsem se mu přiznal ke svým obavám, podaří-li se mi pana Lébla najít, mávl jen rukou. Mariahilf prý zná jako své boty, sám tam kdysi pracoval více než rok. I firmu Lébl zná, opravdu je to náramný podnik, zaměstnává prý nastálo dvacet třicet dělníků. Jestliže se mi podaří se u něho uchytit, mám o dobré živobytí postaráno.

„Teď,“ povídá, „nejvíc záleží na tom, aby tě do Vídně vůbec pustili.“ To znamenalo, mám-li v pořádku vandrovní knížku se štemply všech herberku, v nichž jsem cestou přenocoval, a s podpisy všech mistrů svého řemesla, u nichž jsem se podle zvyku musil aspoň zastavit a pokorně poprosit o nějaký milodárek na další pouť. A hlavně, to se ví, mám-li nezbytné tři zlaté.

Knížku jsem v pořádku měl a peníze jsem mu taky ukázal – bylo toho ještě trochu víc o půl zlatníku, který mi máma při loučení tajně podstrčila a o pár čtyráků, jež jsem cestou vyžebrał. Oči mu nad tím bohatstvím zasvítily jako kocourovi. Sám na tom byl bezpochyby huř, ale k tomu se samozřejmě nepřiznal.

Nocleh byl mizerný, v žádném herberku v čist'ounkých dolnorakouských městech, kterými jsem za čtyři dny prošel, nebylo tolik blech a štěnic. Skoro jsem nespál, ráno jsem vstával jako bych celou noc ležel v kopřivách. Když jsme přicházeli lesem k Dunaji, byl bych se nejradší natáhl pod strom a dospál, co jsem v noci zameškal. Ale Hans pobízěl ke spěchu a mne konečně přešla ospalost, když jsme při vstupu na dlouhý dřevěný most přes Dunaj narazili na první překážku. Zastavil nás financ (nebo co to bylo) a

začala přísná prohlídka. Tou jsme ještě prošli bez úrazu, hlavně díky Hansově dryáčnické vyřídilce. Myslíl jsem, že teď jsme opravdu ve Vídni a nic horšího už nás potkat nemůže. Ale v tom jsem se přepočítal. Když jsme po hodině došli k dunajskému průplavu a přecházeli další most k hradbám vnitřního města, najednou i Hans jaksi nápadně zvald. Nebylo těžké uhadnout, co mu vzalo kuráž. V bráně se to hemžilo uniformami granátníků, policajtů a finančních strážníků. Určitě mu chyběly právě ty tři zlaté, bez nichž do Vídně nepustí ani protřelého světoběžníka, který se ještě ráno vychloubal, že ve městě zná každý kout a spoustu dobrých lidí.

„Jdi napřed,“ pošeptal mi, když už bylo jasné, že branou jen tak neproklouzneme. „Tebe pustí, jenom musíš dělat ještě hloupější obličej, než jaký ti pánbíček nadělil.“ Sám prý zkusí nějak prokličkovat mezi selskými a formanskými vozy, kterými se fortna našťestí netrhla. Na nejbližším rohu abych prý na něho počkal.

Co mi zbývalo než poslechnout. Dopadlo to i tentokrát dobře, i když ve strážnici se na mne sesypalo celé hejno přísných komisních panáků. Ale moje papíry i hotovost shledali v pořádku, jen vandrovní knížku si nechali a dali mi místo ní kartičku, s kterou jsem se měl do týdne hlásit na policejní direkci.

To se řekne, ale kde tu direkci hledat, a pak taky ještě ani nevím, jak najdu pana Lébla a jestli vůbec bude ochoten mě přijmout do práce. Když jsem se totiž doškobrtal na nejbližší křižovatku, přes hodinu tam přešlapoval a po Hansovi nikde ani slechu, pomalu mi došlo, že ho asi víckrát neuvidím.

Ne že by mě to tak tuze mrzelo – už cestou se mi přestával líbit. Ale znamenalo to, že při prvních krocích po městě, které mi připadalo jako hotový Babylón, budu odkázán zase jen sám na sebe. A to pomýšlení mě teprv teď jaksepatří sklíčilo. Jenže co dělat, čekat dál nemělo smysl, tak jsem přece jen zkormouceně vykročil. V té chvíli se Hans konečně objevil.

„Nezlob se, kamaráde, že mi to trvalo trochu dýl,“ chechtal se. „Musil jsem to vzít oklikou přes dvorky pod šancemi. To víš, s tamtější,“ – hodil hlavou za sebe – „mám špatné zkušenosti. Teď musíme nejdřív oslavit, že jsme jim šťastně vyvázli z pazourů.“

A už mě táhl do širokého průjezdu, nad nímž se houpal velký

chmelový věnec.

Povídám dopáleně, že nejdřív musím vyhledat pana Lébla v Mariahilfu, vyřídít mu pozdravy od krajanů a poprosit ho o práci. Hansovi bylo k smíchu, že s tím tak pospíchám. Před polednem prý tam dojdeme desetkrát. Mariahilf není daleko, sousedí hned s prvním okresem, kde zrovna jsme a kde mohu vidět nejskvělejší vídeňské pamětihodnosti. Ještě prý bych mu jednou vyčítal, že mi všechnu tu nádheru neukázal hned začerstva. Ale napřed se musíme na tu podívanou jaksepatří posilnit.

S tím jsem konečně souhlasil – po hubené snídani v herberku a po všech ceremoniích, které mi nahnaly tolik strachu, už mi pořádně kručelo v břiše. Když jsme se usadili v koutě začouzeného lokálu, přihlásila se ke všemu i únava po probdělé noci. Sotva jsem stačil zhltnout horké jelito a napít se piva, které Hans velkopansky objednal, oči se mi slepily a v minutě jsem nevěděl o světě.

Probudil mě křik, řehot a nadávky, rány pěstí do stolu. Vyskočím jako střelený a vidím, jak se Hans tahá s nějakým zrzavým valibukem

v ošuntělé kostkované kazajce. Podařilo se mu konečně vykroutit se z jeho rukou, které by dokázaly porazit vola, ale to už pořízek vítězně mával nad hlavou tím, oč se prali: Modlitební knížkou mé zlaté mámy, v níž jsem měl uloženo psaní pro pana Lébla a všechny své papírové peníze.

Hodil to přede mne na stůl a rozkřikl se na mne, jako bych to byl zrovna já, kdo ho tak rozkatil. „Je tohle tvoje? Chrápeš si tady jako na peci a on ti zatím šmejdí v kabátě a v pinglu. Pozoruju ho už hezkou chvíli. Máš pěkného kumpána.“

Trvalo mi chvíli, než jsem se vzpamatoval a pochopil, co říká. Zrzouna to dopálilo ještě víc a pustil se do mne, jak prý se takové nemehlo jako já může odvážit do města, kde se to všelijakými grázly jen hemží. Docela přitom zapomněl na Hanse – a když se konečně po něm začal ohlížet, byl můj vykutálený průvodce dávno v prachu.

Nikoho z mužských u vedlejších stolů – nebylo jich teď po ránu mnoho – ani nenapadlo ho zadržet. Spíš se asi náramně bavili na můj účet, protože jsem v té chvíli určitě vypadal jako kluk, kterému je do breku. Vztekem, lítostí i hanbou, že jsem hned při prvním kroku do světa naletěl takovému šizunkovi.

Zrzka to konečně dojalo, přisedl si ke mně a začal mě utěšovat, že se tak dalece nic nestalo, peníze jsem zachránil a lumpa zlodějského ať vezme čert. Jenže pak se přihlásil šenkýř a já byl hned zase o půl rýnského lehčí, protože jsem musil zaplatit útratu nejen za sebe, ale taky za Hanse. Do smrti nepochopím, co toho stačil spořádat, zatímco jsem spal. Šelma hostinský si nejspíš k účtu ještě něco připočítal, ale jak mu to dokázat, když jsem v rozčilení zapomněl, že umím taky trochu německy.

Nakonec jsem zpola z vděčnosti, zpola z fúrie nabídl svému ryšavému spasiteli, že zaplatím útratu i za něho. Nechtěl ani slyšet, i když se dalo lehce poznat, že na tom s penězi je nevalně. Hádal jsem, že je taky vandrovní tovaryš, který přišel do Vídně za prací. On na to, že je ve Vídni už víc než rok, jenom tu práci že musí co chvíli shánět znova a sakramentsky těžce. Nechce prý mi brát odvalu, ale byl bych líp udělal, kdybych se na svém prvním vandru obrátil kamkoli jinam, jen ne do císařského sídelního města. Sám byl kdysi zrovna takový hlupák jako všechen ten sotva vylíhlý řemeslnický potěr, který se

sem slézá ze všech končin říše jako mravenci na cukr. Vrátil by se už dávno domů, jenže to by musil nějaký opravdový domov mít.

Byl Čech jako já, odkudsi od Pejřimova. Jmenoval se Vencel Peycha, řemeslem zámečník.

Nedalo mi, abych se nezapně nepochlubil, že mne nic takového potkat nemůže, protože mám ve Vídni práci skoro jistou. A hned jsem se vytasil s dopisem svého mistra z Kosmatic, který mám doručit panu Léblovi, majiteli velké tesařské živnosti v okrese Mariahilf.

Na psaní se skoro ani nepodíval, zato mě si prohlížel hezkou chvíli beze slova a tak nějak divně, až mi zas začalo být okolo srdce ouzko. Nakonec potřásl zrzavou hřívou, plácl mě po zádech a řekl. „No pojď – když teda jdeš najisto, ukážu ti cestu. V Mariahilfu se dost vyznám, toho tvého dobrodince nějak najdeme.“

2.

PÁNEM UŽ ASI NEBUDU

Největší a nejnádhernější vídeňskou čtvrtí Innere Stadt jsme se motali skoro dvě hodiny. Přiznám se, že najednou se mi jaksi nechtělo spěchat. Jednak se ve mně znovu začaly ozývat pochyby, budu-li u pana Lébla přijat tak, jak můj mistr v Kosmaticích sliboval. A za druhé se mi boty zrovna lepily k dlažbě a oči lezly z důlků – tolik toho bylo kolem k vidění.

Aspoň něco z toho, čím mě chtěl omráčit tlučhuba Hans, kdyby mi teď Vencel mohl ukázat... Aspoň slavný kostel svatého Štěpána – aspoň zámek, kde bydlí císař pán... Hodil jen mrzutě hlavou, bylo vidět, že se v těchhle vznešených končinách necítí dvakrát dobře. Ale k svatoštěpánskému chrámu mě dovedl, jen rozhodně odmítl zajít se mnou dovnitř. Radši jsem to tedy nechal na jindy. Radou nádvoří císařského hradu jsme tak jako tak musili projít, ale tady nebylo radno dlouho okounět. Za každým rohem, za každým sloupem

čouhala vysoká medvědí čáka granadýra, který sice stál jako kamenná socha, ale já byl přesvědčen, že kouká právě jen po mně a zastavím-li se, v tu ránu na mne namíří flintu s dlouhým špičatým bodákem.

Vlastně jsem si oddechl, když jsme všichni tu pyšnou nádheru měli za zády. Vencel pak mezi starými šlechtickými domy, které vypadaly jako zakleté, zamířil k jakémusi skromnějšímu kostelu, za nímž bylo vidět pěkný velký park.

„Tady,“ povídá, „začíná okres Mariahilf. Ukaž to psaní – která je to ulice.“

Podle toho, jak si dopáleně odplivl, jsem usoudil, že máme k cíli ještě hezky daleko. Ale netroufal jsem si už na nic vyptávat, jen jsem poslušně poklusával za ním. Končiny, kterými mě vedl, se stále méně podobaly nádherným třídám hradní čtvrti a stále víc pošmourným ulicím, jimiž jsem bloudil včera večer ve Florisdorfu. Domy vypadaly spíš jako obrovské holubníky nebo kasárna, jeden špinavější a otlučenější než druhý. Odevšad čpěly všechny možné pachy z řemeslnických dílen, mašťalí a magacínů, kterými byly přecpány dvory za širokými klenutými průjezdy.

Vencel konečně stanul před jedním z těch šeredných baráků a ukázal na velkou červenou tabuli, na které hranatým německým písmem stálo jméno France Lébla a k tomu dlouhý výčet všech prací, které jeho podnik obstarává.

„Tady ho máš, toho svého budoucího principála. Pojd' – je to až vzadu ve třetím dvoře.“

A už mě táhl rozlehlým nádvořím k dalšímu průjezdu. Ale nedošli jsme. Najednou odtamtud proti nám vyrazil houf náramně rozezlených mužských, postarších i docela mladých, mezi nimi i několik odrbaných kluků učedníků. Ti samozřejmě nadělali nejvíc rámusu.

„Vymlátit mu okna, podvodníkovi,“ hulákali a jeden druhého postrkoval zpátky, odkud přišli. „Určitě je doma, ale schovává se! Na něj, chlapi, přece si nenecháte ze sebe dělat kašpary.“

Ženské jen tak v laj blech a spodničkách vybíhaly z bytů, nakláněly se přes zábradlí pavlačí, některé vřiskaly, některé se chechtaly, některé už pohotově vlekly kýble s pomejemi, aby

výtržníky zchladily.

V té chvíli se vyřítíl z průjezdu podomek s pometlem a taktak že nechytíl tu smradlavou sprchu rovnou do obličeje.

Ve vzteku skočil po nejbližším klukovi a začal ho mlátit koštětem. To rozkaceným mužským dodalo. Koště bylo v okamžiku na dva kusy a podomek, třebaže chlap jako hora, honem obrátil a s hlavou mezi rameny pelášil zpátky. Vzbouřenci, teprv teď jaksepatří rozparádění, se hrnuli za ním.

Zůstal jsem stát jako turnpachový a vyjeveně se rozhlížel, kam skočit. V tu ránu jsem docela zapomněl, proč jsem vlastně přišel a co tady hledám. Nejvíc mě vyděsilo, že Vencel se mi v tom chumlu najednou ztratil. Až za chvíli jsem ho zahlédl, jak se tlačí s ostatními vchodem do druhého dvora. Volám na něho, ale ani se neohlédl, zřejmě mu nenadálá příležitost k pěkné pranici byla přednější než cizí kluk, kterého si bůhvíproč ráno vzal na komando.

Chvíli jsem se točil vprostřed dvora jako vrtohlavá ovce. Pak jsem se konečně rozpomněl na pana Lehla a na psaní, které měl Vencel

pořád ještě u sebe. Rozběhl jsem se průjezdem za ním, ale vtom proti mně vyrazilo splašené stádo, které prve strhlo Vencla s sebou a teď se horempádem hnalo zpátky.

Taktak jsem stačil uskočit do tmavého výklenku, odkud vedly schody do pater. Nějaká mokrá červená ruka po mně hmátla ze dveří, které jsem zprvu ani neviděl, a vtáhla mě do jakési pološeré ratejny, plné páry. Ta ruka patřila velké bokaté ženské, která se tvářila, jako by mě chtěla zpohlavkovat za to, že se pletu do věcí, do kterých mi nic není. To už jsem vůbec nebyl schopen pochopit, co se se mnou děje. Nezmohl jsem se na slovíčko odporu, když mě přistrčila k mandlu v pozadí světnice a vrazila mi do ruky jeho ohmatanou kliku.

„Dělej – toč! A ani nemukej. Kdyby něco, přišel jsi s prádlem a já tě hned zapráhla do práce. Jsi, mně se zdá, pěkné telátko.“

A já točil, točil, na nic se neptal – najednou mi z celé té bláznivé měly bylo do smíchu.

Ale ten mě rázem přešel, když jsem se trochu rozkoukal a mezi rozcuchanými drdoly ženských, které se tlačily k oknům, jsem zahlédl, co se děje na dvoře. Tři policajti s kohoutími péry na kloboucích šmejkali ramenatým zrzavým chlapiskem jako s pytlím – a namouduši, měli s ním co dělat. Poznal jsem Vencla a srdce se ve mně scvrklo na jáhlu. Strážníků byl najednou plný dvůr, dupali okovanými botami po schodech a pavlačích, hledali ostatní rebelanty, ale zřejmě marně. Snad se jim v poslední chvíli podařilo vyklouznout na ulici a rozprchnout se.

Ale proč chocholatí sebrali zrovna Vencla – proč zrovna jeho, mého dobrodince!? Proč se vůbec míchal do toho pozdvižení – co měl s tamtěmi společného?

Nechal jsem mandl mandlem a rozběhl se ke dveřím, ale panička, která tu vládla, mne popadla za límec.

„Kampak, mládenče – tady zůstaneš. Jestli taky patříš k těm křiklounům, nemůžeš udělat nic hloupějšího, než lézt sám policajtům do rány.“

„Ale já musím, paní,“ začal jsem koktat. „Ten člověk, kterého odvádějí, je můj kamarád. Nic neudělal, můžu to odpřisáhnout. Šli jsme jen spolu k panu Léblovi – mám u něho nastoupit práci...“

Pustila můj límec a popadla se za hlavu. „Ty – ty u něho máš

nastoupit práci? U starého Lébla, který před týdnem udělal bankrot? Odkud jsi spadl, člověče, že to nevíš?“

Tohle tedy byla rána, která mi nadobro vzala dech i řeč.

„No, co koukáš?“ spustila znovu, přece jen maličko vlídněji. „Už je to tak. Tihle chlapi běhají za Léblem a dělají mu tady kravály už třetí den. Jsou to dělníci ze staveb, které měl po městě rozdělané. Teď by si na něm chtěli něco vzít, když je sám na hromadě! Nechtějí věřit, že je už týden čertvíkde zalezlý – možná u příbuzných své paničky někde na venkove. Vsaďm se, že všechno, co mu zbylo, dal už dávno připsat na její jméno. Takoví jako on se dovedou vykroutit z každé šlamastiky. Na Lébla si nepřijdou ani páni od soudu, ani ti, u kterých má dluhů jako kvítí. Natož tihle blázni.“

Rozuměl jsem jí jen zpola, ale co tohle nadělení pro mne znamená, jsem pochopil až moc dobře. Konec všech nadějí – ne, že jednou budu pánem, ale že se v tomhle bláznivém cizím světě vůbec nějak uchytím a užívím.

Konečně, snad aby nepoznala, jak mě to zdrblo, jsem ze sebe vysoukal. „Copak nevědí, kde ho mají hledat?“

„Nikdo jim nevymluví, že ho najdou zrovna tady,“ řekla dopáleně. „Lébl má v třetím dvoře byt a kancelář, jenže to je teď hotový festunk, zabeďněný na deset závor. Jediný, kdo tam zůstal, je starý účetní, ale toho už týden nikdo neviděl ani přede dveřmi. Bojí se vytáhnout paty, snad tam i spí. Tak si nakonec pozval na pomoc policajty, byli tam nejspíš schováni už od rána. – Takovéhle virvály jsou teď v Mariahilfu a v Neubau na denním pořádku. Lébl tady není první ani poslední, kdo to takhle dopracoval. Jestli jsi přišel do Vídně hledat štěstí, vybral sis, člověče, moc špatnou dobu. -Jsi z Čech, pravda? Že se vůbec ptám – takhle bláhoví mohou být dnes lidi už jen tam u vás.“

Kývl jsem zkormoučeně a na víc jsem se pak už nezmohl, než že tedy zas půjdu – poohlédnout se někde jinde.

„Počkej, nic nezmeškáš,“ řekla. „Radši se ještě neukazuj, než chocholatí odtáhnou. Mají teď plné ruce práce po celém okrese. Zatím pomůžes s prádlem – ať tě nekrmím zadarmo. Když už jsi tady, dorazíš, co zbylo, já a holky jsme už po obědě.“

Usadila mě ke stolu, který zabíral polovinu světnice a byl plný

čistě vyrovnaných hromádek vyžehleného prádla. Z kotlíku na peci, zastavěné hrnci s horkou vodou, mi nalila misku hrachové polévky.

Považoval jsem za nutné se chvilku upejpat, ačkoli mi po všem, co jsem od rána zažil, jaksepatří vyhládl. Taky mi bylo jaksi hanba před holkami pradlenami a před ženskými ze sousedství, které přišly s prádlem nebo jen tak na kus řeči. Nahrnuly se okolo mne a začaly vyšetřovat, co jsem zač a jak jsem se vůbec připltl do té mely na dvoře, jak dlouho jsem ve Vídni, kdo mě poslal zrovna za panem Léblem... Odpovídal jsem svou kostrbatou němčinou, jak jen jsem uměl, hlava mi šla z jejich soucitného vzdychání a spínání rukou kolem.

Jen ta hodná paní, které ostatní říkaly frau Neubauer, se už na nic neptala. Co chvíli vykoukla oknem na dvůr, kde, jak se zdálo, byl už celkem klid. Ale když jsem to konečně musil vzít na vědomí a chtěl jít zase po svých, zakroutila hlavou a hodila přes rameno.

„Kam bys chtěl chodit, když se ve městě nevyznáš. Tomu svému kamarádovi už nepomůžeš a shánět teď po poledni práci by byl nesmysl. Nech to na ráno, to je šikovnější doba.“

Odvážil jsem se namítnout, že přece musím taky někde přenocovat – kdyby mi jen mohla poradit, kde najdu nějaký herberk nebo lacinou hospodu.

„Když to nepůjde jinak, vyspíš se tady,“ řekla zkrátka. „Zavřu kvelb dneska dřív, po těch kraválech toho máme všechny tak akorát,“ dodala zvýšeným hlasem, aby to upovídáné sousedky slyšely a ráčily se rozhoupat k odchodu.

Trvalo jim to ještě dost dlouho, a když se konečně začaly rozcházet, pokukovaly po mně mezi dveřmi a nějak potměšile se pohihňávaly. Kdyby paní Neubauerová byla mladší a nevypadala přes své nakynuté vnady stejně ustaraně jako chudák moje máma, byl bych si mohl myslit ledacos.

Radši jsem se honem nabídl, že nanosím vodu a naštipám dříví pod kotle, aby měly na ráno zásobu. Začínalo se šerit, když jsem s tím byl hotov. Brzy nato se jedna po druhé vytratily i mladé pradleny, rozjařené a rozdováděné, že jim dnes práce končí o hodinu dřív. Paní Neubauerová zotvírala okna, aby vyvětrala, pak zmizela za nízkými zasklenými dveřmi vzadu v koutě, kterých jsem si všiml teprv teď.

Vrátila se za hodnou chvíli, učesaná, v čisté kvítkované jupce, s hrnkem kafe a košíkem nakrájeného chleba.

„Vem si zatím tohle – s večerí počkáme, až se vrátí starý ze šichty. Prodává v Prátru biřtle a perníky, dnes asi taky skončí dřív. Je všední den – a v téhle všivě době není lidem do zábavy ani v neděli...“

Sedla si proti mně a chvíli se mlčky dívala, jak mi chutná. Nechtěl jsem ji urazit, ale sousta mi rostla v ústech, najednou jako bych měl krk stažený obručí. Zasmála se krátce, ale ten smích teď zněl docela jinak, než když mi prve před ženskými dávala co proto pro mou jelimánkovskou vyplašenost.

Vstala a rozsvítila olejovou lampu, zavěšenou u stropu.

„Dej pámbu dobrej večír,“ špitnul jsem mimoděk česky. Tak je to zvykem u nás doma, kde se ovšem nesvítí olejem, ale smolnatou loučí. Znovu se zasmála (později jsem poznal, že rozumí česky docela dobře, jako ostatně většina Vídeňáků) a zas na chvíli zmizela v bytě za prádelnou. Přivlekla hubený slavník, hodila ho na zem vedle vychládající pece, pak ještě přinesla režnou podslamku a hrubou houni na přikrytí.

„Pod hlavu si dáš svůj pingl, polštář už mi pro tebe nezbyl. To víš, žádný přepych u nás nenajdeš. Stejně, jak tak na tebe koukám, jsi asi sotva zvyklý na něco lepšího. – No, vyptávat se tě na nic nebudu. Když budeš chtít, povíš všechno starému, až se vrátí. Ten ti nejspíš poradí, kde by ses zítra mohl po něčem ohlédnout.“

Nezmohl jsem se na odpověď, jen jsem kýval hlavou jako panáček na drátku. Nejradši bych jí byl políbil ruku, popraskanou a plnou bělavých puchýřů od sody. Ale netroufal jsem si. Zatímco jsem jí pomáhal rozesílat svůj pelech na podlaze, za dveřmi se ozvalo chrchlání a oklepávání bot na dřevěné rohožce. Pak se v nich objevil chlapík kolem padesátky, pomenší, ale ramenatý, s červeným šátkem na krku a s vysokou koženou čepicí.

Chvíli na mne mezi dveřmi kulil oči, pak vešel a hodil na lavici bedýnku se svou kramářskou výbavou. „Hele, máme hosty,“ řekl konečně zasmoleným pivním hlasem. „Kterežpak ty jsi, mládenče? Že by si na nás vzpomněl někdo z příbuzenstva? Ani nevím, že bysme někde nějaké měli.“

3.

ZATO SNAD PŘECE UVIDÍM MOŘE

Panička mu krátce vysvětlila, kde jsem se u nich tak zničehonic vzal, jak mě policajti div nesebrali, když jsem se připlétl mezi chlapy, kteří po poledni přišli bankrotáři Léblovi zahrát štandrlu. Ani se tomu moc nedivil, takových bláhových přivandrovalců z Čech už asi viděl na kopy. Hlavně že nic nenamítal, když mu frau Neubauer oznámila, že mi pro dnešek nabídla nocleh. To mi teprve spadl kámen ze srdce.

Než paní vedle prostřela k večeři, musil jsem mu pěkně od á do zet vypovědět všechno o sobě, o své rodině, o učení u mistra rydla v Kosmaticích a konečně i o svém neslavném vandru. Kroutil jen hlavou, chvílemi se bručlavě zasmál – a když jsem skončil, pozval mě ke stolu, jako bych po té zповědi už patřil k rodině.

Neubauerovic byt – to byla světnice ani ne poloviční proti ratejně, kde se pralo, s jediným oknem do dvora, zároveň kuchyně i „parádní“ pokoj. Na starodávném prádelníku, který asi pamatoval lepší časy, stála pod skleněnou bání mariacelská panenka Maria, po stěnách svaté obrázky, na posteli a po židlích plno všelijakých tretů, legračních paňáců na drátkách, papírových trumpet a hadrových míčků na niti. To bylo zboží, které Neubauer v Prátru prodával vedle perníků a biřtlí. Doma ve volných chvílích prý si ty hračky sám vyrábí -jenže těch volných chvil je poslední dobou jaksi víc, než je jemu a tuhle paničce milé. V Prátru se obchody začínají trochu hýbat až odpoledne a kvečeru, a i tak jsou den ze dne hubenější. Dopoledne se musí ohánět zas jinak – nejčastěji padne nějaký šesták navíc za všelijaké dohazovačské službičky nebo pochůzky pro sousedy řemeslníky, kteří jsou na tom zatím trochu líp než on.

Je to živobytí z ruky do huby, ale aspoň se nemusí bát, že jednou dopadne jako pan velkopodnikatel Lébl. Blaze tomu, kdo nic nemá, aspoň si na něm nikdo nic nevezme.

„Zítřa,“ řekl nakonec, „mám v pácu zas několik takových krejcarových kšeftů. Můžeš jít se mnou, zkusíme se při tom

ohlédnout po nějaké práci pro tebe. Ale velké naděje si nedělej. Ve Vídni se teď propouští, kam se podíváš, ve velkých továrnách a i v malých dílnách. Po té loňské ukrutné neúrodě ceny den ze dne stoupají – a bída s nouzí s nimi. Císař pán potřebuje pořád víc peněz na vydržování vojska – zas už prý se to začíná šeredně vařit v Itálii i v Uhrách. Každý týden nějaká nová daň, tak se nediv, že co chvíli někdo skončí tak jako Franc Lébl. Na kom jiném se pak mají páni fabrikanti hojit než na dělnících. A nejdřív, to se ví, na vás mladých.“

Viděl jsem, že paní Neubauerová pomrkává na „starého“, aby mi zbytečně nebral kuráž. Konečně si toho všiml a honem se pokoušel začít z nadějnějšího konce. Řemeslnická chasa, která přišla o práci, ještě tak nejčastěji najde živobytí na stavbě železné dráhy. Když bude nejhůř, mohu to taky zkusit. Co na tom, když se pro začátek neuchytím zrovna u svého řemesla, však se mi neztratí...

Už už jsem měl na jazyku přiznání, že po Vídni jsem vlastně ani tolik netoužil, že mě to víc táhne dál k jihu – k moři – do Terstu... Ale včas jsem si to rozmyslil. Není třeba, aby mě považoval za většího janka, než jakým jsem po tom všem, co jsem se od něho dověděl, musil připadat sám sobě. Koneckonců bez tovaryšské knížky, která zůstala na policejní direkci, se stejně o nějaké solidnější zaměstnání ucházet nemohu, ani ve Vídni, ani nikde jinde.

A k policajtům se mi tuze nechtělo, když jsem si vzpomněl, jak dnes odpoledne zřídili chudáka Vencla. K téhle své nejtěžší starosti už jsem se otci Neubauerovi přiznat musil. Chvíli se drbal za uchem, pak slíbil, že i na direkci se mnou zajde. Ovšem bude dobře s tím den nebo dva počkat, s takovými věcmi si na policii dávají načas jako na každém slavném c. k. ouřadě. Rozhodně není radno na ně pospíchat, zvlášť teď, když se nespokojení dělníci začínají rojit po městě jako sršáni.

Pak jsme se uložili k spánku – manželé Neubauerovi ve svém „parádním“ pokoji, já ve vychladlé prádelně.

Ráno bylo třeba vypadnout hodně časně, než se začnou scházet děvčata do práce a sousedky s prádlem. Neubauer si nejdřív obešel známé z okolí, od nichž si sliboval něco utržit. Ale moc nadějně to nevypadalo, aspoň pro mne ne. Jestliže tu a tam trhnul něco pro sebe, rozhodně nikde nepořídil, když se začal poptávat, nepotřebují-li

náhodou šikovného mládence aspoň na výpomoc. Chodili jsme tak celé dopoledne po Mariahilfu a po sousedním okrese Neubau, jenom vznešené císařské čtvrti jsme se tentokrát vyhnuli. A mne to ani příliš nemrzelo, tím marným trmácením mě už nadobro přešla zvědavost na všelijaké památky a nádherné paláce vysokého panstva.

K polednímu jsme zašli až na předměstí za řekou Vídeňkou, kde teprv začínaly sem tam vyrůstat ostrůvky nových dělnických čtvrtí. Otec Neubauer nejspíš považoval dopolední štrapáci za skončenou a sem mě zavedl, abychom si oddechli, protože si tady připadal „už skoro jako na venkově“. Poobědvali jsme kus špekbuřtu a pivo v hospodské zahrádce poblíž vojenského cvičiště. Domů na oběd Neubauer nechodil, nemá prý chuť se zbytečně motat mezi ženskými a poslouchat jejich tlachání a drby.

Možná, napadlo mě, že se mu nechce domů spíš proto, aby nemusil koukat, jak se frau Neubauer lopotí vlastně za sebe i za něj. I neutrkaný bulíček jako já musil hned první den poznat, že je to především ona, kdo svou prádelnou a mandlem drží Neubauerovic domácnost nad vodou. To se ví, že jsem si tu neuctivou myšlenku nechal pro sebe. Už proto, že jen ještě víc poničila mou skomírající kuráž a ještě zvětšila mé úzkosti, co se mnou bude zítra, pozítří, za týden...

Podle toho jsem se taky tvářil a otec Neubauer si honem pospíšil s útěchou. „Nic si z toho nedělej, mladíku – co se nepovedlo dnes, povede se jindy. Zatím máš co jíst a kde spát, tak jakýpak copak. Než najdeš solidnější flek, můžeš mi pomáhat odpoledne s obchodem. Začít můžeš třeba hned. V Prátru přijdeš na veselejší myšlenky, tam je pořád ještě z celé Vídně největší legrace.“

Souhlasil jsem – koneckonců právě na ten slavný Prátr jsem zrovna hořel klukovskou zvědavostí. Neubauer si to pak už bez řeči namířil podle Vídeňky k dřevěnému mostu přes dunajský kanál. Jinému, než přes který jsme včera přecházeli s Bergmannem k bráně ve starých hradbách. Tady aspoň nestrašil žádný bubák ve vojenském mundúru, před těmi jsem měl po včerejšku pořád ještě nahnáno.

Zato na druhé straně za mostem bylo vojáků plno, ale těch jsem se určitě bát nemusil. Ti se sem přišli poveselit, zatancovat si, ukázat před děvčaty své umění ve střelnici nebo na kuželníku, posedět v

některé z hezkých hospůdek pod stromy, které se začínaly hebounce zelenat. Nastrojené panské dětičky i otrhaní kluci z předměstí, všichni v jednom chumlu se tlačili před kašpárkovým divadlem, u kolotočů a u houpaček. Kousek dál na zdupané louce trčel záplatovaný stan cirkusu, ale tam se zatím ještě nic nedělo – představení začne asi až po setmění. Za hradbou z komediantských vozů se jen chvílemi ozvalo zařinčení koně, knikot opiček a ňafání cvičených psíků.

Papi Neubauer měl svůj krámek hned vedle houpaček. Pomohl jsem mu postavit pult ze dvou prken na kozách, natáhnout pruhovanou plachtu a nakonec přinést koše se zbožím, které mu přes den opatroval majitel blízké hospůdky. Ten mu také dodával biřtle a ostatní dobroty, pracovali spolu na holport.

Dlouho se u našeho krámku nikdo nezastavil, krom těch odrbaných kluků s hladovýma očima, z kterých ovšem nekoukal ani zlámaný trojník. Jen sem tam přišel na kus řeči někdo ze sousedů kramářů, kterým se taky zákazníci zrovna nehrnuli. První dva šestáky za párek a stupečku jalovcové nám dal utržit vysoký ramenatý chlapík, snědý a černovlasý jako cikán. Ostrý pach maštale, který z něho čpěl, na dálku prozrazoval cirkusáka. I on se s tátou Neubauerem zřejmě dobře znal. Neubauer mu říkal Matteo, a když viděl jeho zvědavost, koho si to přivedl za pomocníka, hned mě taky představil. Neopomněl dodat, že jsem při vandroval z Čech, a jak mě císařské sídelní město hned při prvním kroku uvítalo. A tu ten černooký junák, o něco málo starší než já, na mne spustil česky. Totiž legrační hatmatilkou, v které jsem teprve po chvíli poznal svou rodnou řeč. Odkud pochází, nebylo těžké uhodnout, třebaže to byl první Talián, s kterým jsem se v životě setkal. Hned se taky pochlubil, kde se naučil hovořit po našem: na stavbě nových železničních tratí na Moravě i u nás v Čechách. Vydělal prý si tam dost, ale byla to rasovina pro koně, a ne pro lidi. A k tomu všelijakých tahanic s pány inženýry a mistry o každý krejcar, pokut a sekýrování nad hlavu... Tak s tím asi před půlrokem praštil a dal se k cirkusu – to je přece jen veselejší živobytí. A hlavně je tu naděje, že se s cirkusem dostane rychleji a laciněji domů. Nebo aspoň blíže k domovu, protože jeho principál má někdy za týden vyrazit dál k jihu,

do Štýrska, do Kraňska... A možná až do Terstu, Matteova rodiště.

Terst! To jméno mi stačilo rozbouchat srdce, jako když se na mne poprvé usmála Marjánka Šestáková, má první láska. Hned jsem si řekl, že tohohle čiperného chlapíka bych si měl hledět, nějak se s ním skamarádit.

Což kdybych, až ve Vídni docela pohořím (a to už se mi po ranním marném trmácení zdálo skoro jisté) – což kdybych zkusil se dostat *tam dolů*, taky s cirkusem? Šikovného tesaře jistě i cirkus může potřebovat. A když ne tesaře, proč bych nemohl nějaký den nebo týden dělat to, co dělá Matteo – třeba slouhu u koní?

Otci Neubauerovi jsem se s tím dětinským nápadem ovšem nsvěřil. A Mattea jsem pak už celé odpoledne nezahlédl. Až když se setmělo – a to jsem ho hned ani nepoznal. Objevil se v červeném sametovém kabátě se zlatými cingrлаты, s nablýskanou trumpetou před stanem vedle svého principála a pomáhal mu zvat na večerní představení. Principál řečnil, Matteo po každé jeho větě vytruboval tuš, pejskové ve strakatých kalhotkách tancovali, dva strašně zmalovaní paňácové k tomu tloukli na buben a na činely. Obecenstva mnoho nebylo a ještě se zvědavci nápadně rychle začali vytrácet, když se mezi nimi objevila slečinka v nadýchané bílé sukýnce a s líbezným úsměvem nastrokovala tácek na krejčary. Ale pár jich přece jen vešlo dovnitř a papi Neubauer si mnul ruce v naději, že by taky mohl něco trhnout, až cirkusové publikum dostane chuť tu podívanou něčím zakousnout.

Slavné to nebylo ani o přestávce a po představení už teprv ne. Právě jen že nás ta jalová naděje zdržela až do úplné tmy a že jsme se vraceli domů tentokrát až po desáté.

Domů... Jak jsem tak únavou už sotva stál a oči se mi klížily, ani mi nepřipadlo divné, že už taky v duchu říkám domů. I táta Neubauer, třebaže ve psí náladě nad mizerným výdělkem, jako by už považoval za samozřejmé, že u něho zůstanu jako „šlof“ tak dlouho, dokud si nenajdu něco lepšího.

Ale nazítří ho jaksi přešla chuť, dělat mi při tom hledání strážného anděla. Nejvyšší čas, abych se začal rozkoukávat sám, musím se nějak bez něho obejít, tentokrát má svých pochůzek nad hlavu a se mnou se nemůže zdržovat.

Ádie, junger Mensch – odpoledne v Prátru na shledanou.

Samozřejmě jsem bez něho pochodil ještě hůř než včera s ním. Abych se přiznal, ani jsem se moc nesnažil, protože mě už omrzelo pořád jen poníženě mačkat čepici před pány mistry a poslouchat jejich nevrle řeči, kolik takových jako já už musili za dopoledne odbýt. A hlavně jsem se už nemohl dočkat, až zase zapadnu do toho veselého mumraje v Prátru, kde člověk ještě tak nejspíš zapomene na všechny starosti a strachy. A já tenkrát ještě zapomínal snadno – až příliš snadno...

Toho dne jsem měl štěstí, že jsem si mohl s Matteem popovídat trochu déle a víc od srdce. Dokonce mě tajně pod plachtou propašoval do cirkusové stáje, kde měl na starosti čtyři parádní grošovaté koně, největší pýchu pana Halbhubra, majitele cirkusu. Tak jsem si dodal kuráže a jen tak zpovzdáli se zeptal, zda by se nemohl přimluvit, aby mě jeho principál vzal s sebou, až vyrazí na novou štaci. Kupodivu ho moje žádost ani tak moc nepře kvapila.

Slíbil, že mě zítra, bude-li příležitost, zavede k svému patronovi – určitě prý se s ním domluvím.

Panu Neubauerovi jsem se ani tentokrát se svým bláznivým nápadem nepochlubil. A jeho paničce, když jsme se večer vrátili s výdělkem ještě hubenějším než včera, už teprv ne. Teprve tváří v tvář té hodné paní jsem si doopravdy uvědomil, že by byl ode mne nejčernější nevděk, kdybych se jim chtěl takhle odměnit za všechno dobré, co pro mne udělali, a utíkat od nich zrovna k cirkusu místo k pořádné řemeslnické práci. Ty výčitky pak začaly pálit dvojnásob, když nazítrí se Neubauer rozhodl, že hned po ránu se mnou zajde na direkci pro mou tovaryšskou knížku. Procedura na policii, z které jsem měl pořád největší strach, proběhla kupodivu hladce, ani jsem nemusil před přísným panem komisařem moc mluvit, všechno za mne vyřídil zlatý táta Neubauer.

A já, nevděčník nevděčná, jsem se mu neodvážil přiznat k svému rozhodnutí ani pak, když mě odpoledne Matteo zavedl k svému principálovi a ten bez dlouhých řečí přijal mou nabídku. Patřily mu totiž i houpačky a kolotoč, které jeho podnik vlastně držely nad vodou. A člověka, který rozumí práci s dřevem, mohl vždycky potřebovat, aby mu ty krámy na dlouhé cestě udržoval v pořádku a sem tam opravil.

Bylo mi, jako bych vyhrál terno v loterii. Ale přece jen ve mně hrklo, když principál vzápětí prohlásil, že tu dlouhou cestu nastoupíme hned po neděli. Tak brzy jsem to nečekal.

Teď už se opravdu nedalo nic dělat – musím před svými hostiteli a dobrodinci konečně s pravdou ven.

Ale ještě jsem to odložil o dva dny, které do neděle zbývaly. To už jsem věděl, že v den Páně je papi Neubauer v Prátru od rána do noci a leckdy za ten jediný den utrží víc než za celý předchozí týden. I já prý se jaksepatří zapotím, ale zato pak teprve uvidím opravdový hec, až se do Prátru přestěhuje polovina Vídně.

V tom měl jistě pravdu, ale mně v tom svátečním rumrajchu bylo jen ještě víc úzko, co řekne, až se mu přiznám ke svým zaječím úmyslům. A pak mi srdce spadlo ještě níž, když se po obědě znenadání objevila u krámků frau Neubauer, nastrojená, že jsem ji v první chvíli ani nemohl poznat. V ruce kabelu s nedělním obědem, po

každém boku jednu z veselých majolenek, které jí pomáhaly v prádelně a kterým po starém dobrém zvyku každou neděli dělala gardedámu, aby si mohly v Prátru zatancovat. Po straně při tom na mne mrkla, abych se dovtíпил, že to teď bude hlavně moje starost – a nahlas dodala, že „službu“ u stánku zatím vezme za mne.

Můžete si představit, jak mi bylo, když jsem měl pro ni i pro jejího starého přichystáno takové překvapení. K tomu jsem se před děvčaty styděl, protože s mým tanečním uměním to bylo tuze slabé a při muzice, která opodál vyhrávala houpavé valčíky a lendlery, určitě zklamání na celé čáře. Ale tužil jsem se a tanečnice si mě docela pochvalovaly. Ta hezčí dokonce rovnou přiznala, jak ji mrzí, že se doma u frau Neubauerové dávám tak málo vidět – ještě prý jsme si ani nemohli jaksepatří porozprávět a blíž se poznat.

To mi přece zas trochu zvedlo kuráž, když jsme se po tanci vraceli k stánku táty Neubauera. Ale v tu ránu bylo po kuráži. O pult se opíral Matteo – už v gala, protože dnes se v cirkuse hrálo i odpoledne – a mlel svou německo – taliánskou hatmatilkou jako kafemlejek. Stačil jediný pohled na paní Neubauerovou, abych uhodl, o čem jí vykládá.

Měl bych být vlastně rád, že mě předešel a pověděl za mne, co mě už čtyři dny tížilo na srdci. Ale v té chvíli bych mu byl místo poděkování nejradši vynadal.

Stál jsem před ní, jako když mě poleje studenou vodou, nezmohl jsem se na slovo, až jí to nakonec asi přišlo líto. Rozšafně zakývala hlavou, oběma rukama mi stiskla ramena, dokonce mi popřála štěstí na dalším vandru. Nu což – sešli jsme se – zase se rozejdeme ...

„Možná,“ řekla nakonec, „že tvoje máma by tě za tenhle nápad zrovna nepochválila. Ale chraň bůh, abych právě já ti ho chtěla rozmlouvat. Mladému člověku neuškodí, když se trochu rozkouká po světě a pozná na vlastní kůži, že všude je chleba o dvou kůrkách.“

Zato papi Neubauer na mne nepromluvil celé odpoledne. Ani pak, když se panička s prvním soumrakem odporoučela i s oběma děvčaty.

Teď si o mně nejspíš myslí pěkné věci – ona i ty čiperné křepelíčky. A mají docela pravdu. Jak jen je možné, že mě za celý týden, co se Neubauerovi o mne starali jako táta s mámou,

nenapadlo, proč to asi dělají. Jak jsem mohl nevidět, že jsem jim aspoň na těch pár dnů byl náhradou za dědice jejich skrovného živobytí „z ruky do huby“. – Za syna, kterého se za nějakých dvacet, pětadvacet let manželství nedočkali.

4.

TAK JSEM V TERSTU – A CO DÁL?

Do Terstu jsme s Matteem dorazili koncem května – už po svých a sami dva.

Naše poslední větší zastávka na té dlouhé pouti byla Lublaň. Mně se to bílé město mezi horami náramně líbilo. Možná že bych tam byl našel i solidnější, sobě přiměřenější zaměstnání, než jakým jsem musil vzít zavděk první týden ve Vídni a potom pět neděl harcování s cirkusem. Ale já už neměl stání a Matteo teprv ne. Tuze už toužil po domově – a já zas po moři.

Ten den jsme nocovali v městečku Sežana na severním svahu nevysokého pohoří, bílého a smutného jako obrovská kupa vysušených kostí. Od časného rána skoro do poledne jsme se plahočili kamenitými stezkami vzhůru, promočení potem, zpola zalklí vedrem a vápenným prachem. Nahoře na pláni, kde člověk neslyšel ptačí hlásek a neviděl než rozpálené kamení, to bylo ještě horší. Už jsem Mattea v duchu proklínal, proč mě vede právě touhle pustinou. Ale nebyla s ním řeč, najednou vypadal, jako by ho vedro a žízeň zmořily ještě víc než mne. A když jsme asi po hodině dorazili k osamělému kamennému stavení, padl na schod před vraty – a dál pryč se nehne.

Ale to už mi začínalo svítat, že si ze mne střílí. Že se už od rána, ne-li od včerejška těšil, jak budu valit oči na překvapení, které mi tady nahoře uchystal. Osamělý dům byla celnice a kamenný pilíř, který pár kroků dál trčel z nízkého skaliska, označoval hranici samosprávného terstského území. Tolik jsem se dovtípil, ale

přesvědčit se o tom z nápisu na sloupu jsem se už nestačil...

Najednou jsem měl plné oči oslepujícího stříbrného modra, které se hluboko pode mnou prostíralo do dálky – do šířky – do nekonečna...

Tak tohle – tohle je tedy moře!

Teď jsem zase já padl na zadek, a když se po chvíli za mnou přiloudal Matteo s celníkem, který chtěl vidět moje papíry, dlouho jsem ze sebe nedokázal vypravit slovo. Naštěstí pohraniční ceremonie se odbyla jedna dvě, co bylo potřeba, vyřídil Matteo za mne. A hned mi taky vysvětlil, že tohle stejně není žádná opravdová hranice. I když císař pán před osmi lety udělil Terstu výsady svobodného přístavního města, jsme tu pořád na území rakouské říše – tedy vlastně pořád „doma“, pod ochranou našeho mocnáře Ferdinanda.

A pak už jsme se oba jen dívali a dívali. Matteo spíš na mne než na moře a na přístav, jako by se zrovna pásl na mém úžasu. Jen mi tiskl ramena a šťastně se pochechtával. A pak začal po řadě ukazovat prstem: Tamhle ta dlouhá hráz s majákem na konci, to je molo Santa Teresa. Vlevo od něho nejstarší část města, Citta Vecchia. Ještě dál stranou na kopci, který vypadá jako velká hlávka zelí, to je hrad a u něho nejkrásnější terstský chrám San Giusto. Obrovská kamenná škatule na druhém, větším a protáhlejším kopci hlouběji k jihu je pevnost San Vito a pod ní druhá, novější část přístavu.

Sledoval jsem dychtivě jeho prst, až se zastavil na samém konci zálivu, který nám protáhlý vrch s pevností částečně zakrýval. Matteo jako by najednou ztratil řeč, teprve za chvíli řekl jaksi přiškrceným hlasem. „A tamhle... Vidíš ty domečky pod skálou, které vypadají, jako by je město vyplivlo...? Tam jsem býval doma. Snad zase budu – a ty třeba taky. Aspoň než se někde uchytiš. Myslím, že s tvým řemeslem tě v loděnicích rádi přijmou. – Tebe ano...“

Rozuměl jsem mu. Mne s mým řemeslem možná přijmou. On, který do svých pětadvaceti let vystřídal řemesel nejméně deset a pořád nemohl trefit na to pravé, bude na tom bezpochyby huř.

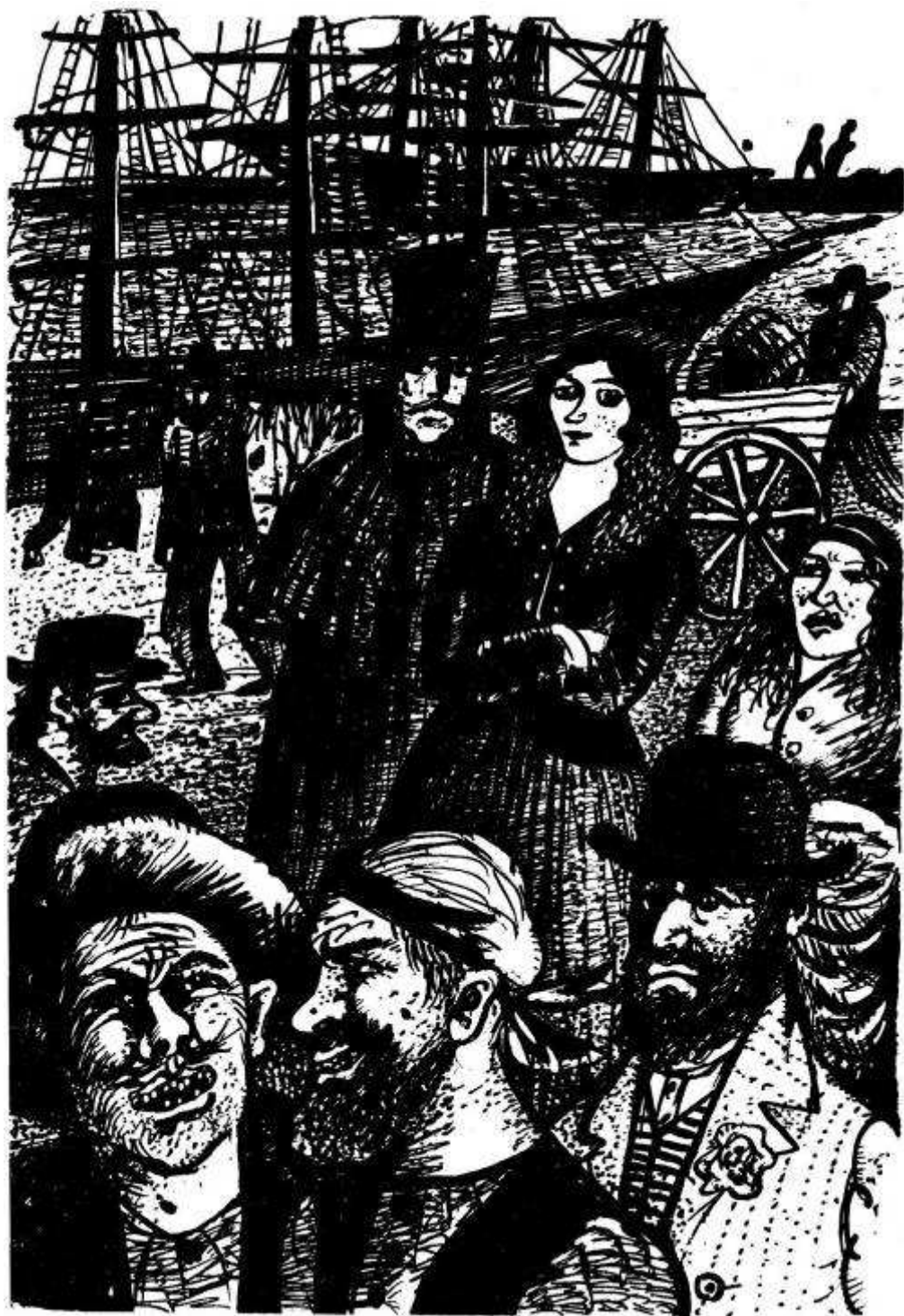
Až dosud jsem mu trochu záviděl, že se dovede protloukat životem tak ze dne na den a nelámat si hlavu, co bude zítra. Teď mě poprvé napadlo, že za tou jeho lehkou tuláckou náturou vězí možná

něco jiného, ne tak veselého. Ale když jsem se ho na to nezeptal za celých pět neděl společného putování, teď už jsem si netroufal.

S cirkusem pana Halbhobra jsme se rozloučili před několika dny v Marborgu – v Mariboru, jak to město jmenují zdejší Venclové. (Podle štajeráckých Němců Venclové – sami si říkají Slovinci.) Překvapilo mě, že si s nimi docela dobře rozumím, jejich řeč je hodně podobná naší – už proto bych se byl rád ve městě několik dní zdržel. Ale pan principál rozhodl jinak. Obchody v Mariboru byly ubohé a kromě toho pan principál se jako většina Rakušanů díval na Slovince dost svrchu, jako na národ, který se s Němci vůbec nemůže měřit. Ke všemu ho kdosi postrašil zprávou, že *dál* k jihu, dokonce i v Terstu řadí cholera. Tak znenadání změnil původní maršrútu – a že prý se raději vrátí do Štýrského Hradce, kde jsme před tím lágrovali skoro tři neděle a kde měl cirkus slušné výdělky.

To se mně a Matteovi ovšem nehodilo, a tak jsme cirkusu dali zkrátka vale. Stejně se nám cirkusácké živobytí už oběma začínalo zajídat. Sotva jsme se při něm najedli, a že bychom si mohli něco našetřit z almužen, které nám principál uděloval, kdy se mu zlíbilo, na to už vůbec nebyla naděje. Mě ke všemu po celou tu dobu nepřestávalo trápit pomyšlení, co by asi řekl pan mistr Ryčl, kdyby viděl, jak svůj poctivě nabytý tesařský fortel vyplýtvávám na správký komediantských vozů a cirkusových tyátrů.

Ale pak, když jsme klikatou stezkou mezi vinicemi sestoupili do města, rychle jsem zas zapomněl na všechny starosti. Nejdřív mě to samozřejmě táhlo k přístavu, který začíná jakousi neširokou zátokou mezi zděnými břehy, plnou bachratých nákladních lodic. Opravdové zámořské šífy, plachetnice i parníky, seděly jako slepice v posadách mezi kamennými hrázemi, které trčely z hlavního nábřeží. Kolem se hemžilo opálenými polonahými chlapy, kteří nakládali a vykládali zboží, prodavači ryb, ovoce a limonády, námořníky, vojáky – a nejvíc ovšem zvědavými zevlouny, jako jsme byli my dva. Skoro hodinu jsme se proplétali halekajícím zástupem k molu Santa Teresa, které na této straně přístav uzavírá. Vstup na molo zahrazovala řada nevlídných kasárenských domů, obklopených vysokým železným plotem – u každé branky voják nebo námořník s puškou.

Za nimi vykukovaly plechové střechy nějakých dílen, z kterých se valily mraky kouře a ozývaly se hromové rány bucharů, hučení strojů, sykot páry a skřípění jeřábů.

To mi připomnělo, že snad už by byl čas, abych se začal ohlížet po nějaké práci. Radši ať to mám za sebou.

„Tady to nezkoušej,“ řekl Matteo. „To je dělostřelecký arzenál. Loděnice Lloydu jsou na druhé straně za kopcem, tam bys mohl spíš pochodit. Ale nač pospíchat. Nech to na zítra, práce neuteče.“

Myslil jsem, že se už nemůže dočkat, aby byl doma, u svých. Ale najednou jako by se mu k nim jaksi nechtělo, skoro jako by se bál, jak ho po dvou letech potloukání po světě přijmou. Pak mě napadlo, že snad mě chce napřed provést městem a pochlubit se jeho památkami, ale zřejmě už ho přestaly bavit moje vykulené oči a dychtivé otázky. Koneckonců mě už to taky přešlo, byli jsme oba jaksepatří utaháni krkolomnou cestou přes hory a k tomu pořádně vyhládlí a žíznliví. Měl jsem ještě nějaké peníze a všechno mě táhlo do některé hezké tratorie při pobřežní promenádě, odkud to báječně vonělo smaženými rybami a kuřaty, ovocem a kávou.

Ale Matteo mne jako naschvál vedl zrovna do uprášené čtvrti pod kopcem, do hospody, kde se bezpochyby scházela nejnuznější chudina. Oběd vypadal podle toho: hustá polévka se smradlavým sýrem a polenta, olejem maštěná kukuřičná kaše. Ale víno tu měli dobré – a to mi zas brzy zvedlo náladu. Matteovi kupodivu ne, byl spíš čím dál mrzutější a zamklejší. Jen se pořád rozhlížel kolem sebe, snad hledal mezi hulákajícími a vyzpěvujícími hosty někoho známého, ale zřejmě marně. Prohlíželi si nás zvědavě, ale taky dost nedůvěřivě – nikdo si k nám nepřisedl, nikdo se k Matteovi nehlásil

...

Zvedl se konečně, když už se začínalo smrákat. Na nábřeží se teprv teď naplno rozproudilo podvečerní korzo, ale Matteo pospíchal, aby je měl co nejdřív za zády. Loděnice Lloydu, kde jsem měl nazítří zkusit štěstí, mi ukázal už jenom z dálky, hned zas odbočil do klikatiny uliček pod hradem, kde už pomalu končilo město a začínaly holé, vyprahlé stráně.

Už cestou mě přešla chuť na vyptávání a teď se ve mně dušička docela scvrkla, když se Matteo zastavil, jako by najednou nevěděl,

jak dál. I tady všude ještě bylo lidí jako na jarmarku. Ženské jako slípky na hradě seděly na schůdkách kamenných domků a klábosily, polonahé děti se s křikem honily mezi ploty, ověšenými věnci kukuřičných klasů a cibule. Matteo náhle popadl za ruku černovlasého kloučka asi pětiletého, který nás už chvíli zvědavě okukoval, přitáhl ho k sobě a něco mu tiše povídal po taliánsku. Mrňous se mu vyškulbl, divoce zatřepal hlavou a rozběhl se vzhůru do stráně, snad hledat ochranu u mámy.

„To je sestřin kluk,“ vysvětloval Matteo. „Nejstarší – Paolo. Nepoznal mě. – No pojď – Lucia se snad na mne spíš upamatuje. Tamhle už nás vyhlíží.“

Z klubka sousedek, které besedovaly před maličkým domkem skoro na konci příkré uličky, nám váhavě vykročila naproti vysoká, kostnatá žena, na první pohled aspoň o pět let starší než Matteo. Neusmála se, jen pronikavě vykřikla, spráskla ruce a zůstala stát jako sloup. Teprve když se kolem nás nahrnuly ostatní ženské, popadla Mattea kolem krku a rozplakala se. Hezkou chvíli trvalo, než se rozpomněla, že by měla bratra pozvat dovnitř. Zvědavé sousedky, to se ví, se hned bez ptaní nahrnuly za nimi. Jenom já zůstal třet přede dveřmi jako žebrák, dokud si Matteo pro mne nedošel a nevtáhl mě do tmavé světnice, kde bylo horko jako v peci. Mohl jsem být jen rád, že je tu tak šero, aspoň si mě nikdo nevšiml a nikdo se mě na nic nevyptával.

Došlo k tomu teprve, když se Matteově sestře podařilo vystrnadit brebentící ženské za dveře. Rozsvítila olejovou lampičku, rozdmýchala v krbu oheň pod kotlíkem, postavila na stůl láhev vína a dva plechové pohárky -a konečně mě vzala na vědomí. Změřila si mě kosým pohledem, spíš plachým než nevlídným – pak přistavila třetí pohárek a přistrčila mi nízkou, slámou vypletenou stoličku.

„Grazzia,“^{*} pípнул jsem jako ztracené kuře. To bylo jedno z patnácti nebo dvaceti slov, které jsem od Mattea pochytil. Kývla obřadně hlavou a poprvé se maličko usmála. Co si s Matteem povídali dál, tomu jsem už nerozuměl. Nejspíš jí vyprávěl, co všechno prožil „tam nahoře“ – ve Vídni a u nás v Čechách, na stavbě

* Děkuji

dráhy a ve službách pana Halbhobra. Nápadně s tím pospíchal – to se dalo pochopit. Zřejmě se jí dvakrát nelíbilo, že se vrací ze světa s kapsami stejně prázdnými, jako když odtud před dvěma lety odcházel. A ještě míň se jí určitě líbilo, když mě nakonec s nuceným smíchem začal popleskávat po zádech, jako by si teprv teď všiml, že tu sedím jako oukropek a nedokážu zvednout oči od stolu. To nemohlo znamenat nic jiného, než že jí vykládá, co jsem zač, jak jsme se skamarádili a co mě do Terstu přivedlo. A že se konečně odváží vyrukovat s otázkou, která mu asi nejvíc dělala těžkou hlavu – totiž bude-li ochotna mě přijmout pod svou střechu. Lucia o mne jen tak zavadila očima a hned je zas odvrátila, pokrčila rameny a mlčky ukázala rukou kolem sebe. Tomu nebylo těžké rozumět.

Její domácnost vypadala opravdu uboze. Světnice, bezpochyby jediná v celém baráčku, byla skoro bez nábytku – krom stolu, několika stoliček a nízké postele, jen tak halabala sbité z nenatřených prken. Vedle postele na zemi hubený slavník, na kterém docela nahé spaly dvě malé děti, děvče asi tříleté a chlapec, který podle všeho sotva začínal běhat. Nejstarší Paolo s koleny u brady se krčil vedle nich, polykal nás černýma očima, ale hned schoval obličej do zařatých pěstiček, kdykoli jsem se na něho podíval.

Pošeptal jsem Matteovi, že snad bude líp, když zase půjdu – není ještě tak pozdě, abych se nemohl ohlédnout po nějakém herberku - jistě se najdou i tady... A tu se ukázalo, že i Lucia umí dost německy – v největším obchodním přístavu rakouské říše se bez téhle panské řeči zřejmě neobešli ani Taliáni, ani „Venclové“. Postačí-li mně a Matteovi pro dnešek nocleh vedle v komoře... Řekla v komoře, ale Matteo si pospíšil s vysvětlením, že myslí chlívek, kde s námi budou nocovat ještě koza a oslík, s kterým Lucia vozí na trh rybářské úlovky svého muže.

Zamračila se, uhodila bratra pěstí po zádech, ale pak se stydlavě rozesmála. A malý Paolo po ní jako ozvěna. Příkladl se potichoučku k neznámému strýci a dotkl se ho špinavým prstíkem, jako by se bál, že se popálí. Matteo si ho posadil na kolena a klouček se konečně rozpovídal.

Za čtvrt hodinky usnul Matteovi v náručí. Matka chlapce svlékla a uložila k druhým dětem – tak jak byl, ukoptěný jako toulavý pejsek,

jenom mu nezapomněla udělat křížek na čele...

To bylo znamení, abychom šli taky spát. Čekat na Luciina manžela bylo zbytečné – už před večerem se vypravil na noční rybolov a vrátí se prý až za svítání.

5.

VOJENŠTÍ PÁNI SI NA MNE VZPOMNĚLI

Matteův švagr se jmenoval Paolo Grimaldi. Když jsme se ráno vyhrabali z pelechu, byl už doma a spal. Do světnice jsme jen nakoukli, posnídali jsme hrnek kozího mléka a kukuřičnou placku venku na lavičce – Matteo měl trháni, aby byl co nejdřív z domu. Prý aby švagra nerušil. Ale nebylo těžké poznat, že má spíš vítr, co Grimaldi řekne nečekaným hostům. Já z toho měl samozřejmě strach ještě větší. Grimaldi, jak jsem jen tak koutkem oka zahlédl na posteli jeho hranatou, rozcuchanou hlavu s obrovskými licousy, zrovna nevypadal jako člověk, který by nás chtěl vítat s otevřenou náručí.

V duchu jsem si říkal, že by bylo nejlíp, kdybych se sem už vůbec nemusil vracet. Docela bez peněz jsem dosud nebyl, tak jsem Matteovi rovnou řekl, že se nejdřív poohlédnu po nějakém jiném bydlení. Div se neurazil, že bych chtěl tak honem utíkat z jeho domu. Ano, z *jeho* domu – barák patří jemu zrovna tak jako sestře, Grimaldi se k nim jen přiženil, když oba rodiče před sedmi lety zemřeli na cholera. Nedělalo to mezi ním a švagrem dobrotu od začátku. Nebýt toho, Matteo by se možná nehnul z Terstu dodneška.

Ale co, aspoň poznal kus světa. Teď si nejdřív potřebujeme najít nějakou práci, oba – ostatní počká.

Vedl mě rovnou do loděnic a celou cestu mi opakoval, že já tam určitě pochodím. Moc jsem mu po zkušenostech z Vídně nevěřil, ale ukázalo se, že měl pravdu. Nejtěžší bylo dostat se k inženýrovi, který měl v loděnicích hlavní slovo – ostatní šlo celkem hladce. Aspoň pro mne, už proto, že pan inženýr byl náhodou od nás z Budějic – sice

Němec, ale přece jen krajan. Trochu nedůvěřivě kroutil hlavou, když jsem mu vypověděl, kde jsem se vyučil a co všechno z tesařského řemesla mám v malíčku. Stavba lodí, povídal, je něco jiného než stavět krovy vesnických chalup a stodol. Ale vypadám prý šikovně a mám-li poctivou snahu se něčemu novému přiučit, mohl bych nastoupit na měsíc na zkoušku. Většina dělníků jsou ostatně Němci z Rakous a ze Štýrska, i Čechů je tu dost. Ti aspoň dovedou jak se patří vzít za práci, s Taliány je jen trápení, k řemeslu se neumějí postavit a stejně při něm žádný dlouho nevydrží. Zato na rvačky a kravály jich užije...

Byl bych se vsadil, že to před Matteem říká naschvál, aby se zbytečně nenamáhal. Taky když ho konečně ráčil vzít na vědomí, vyřídil ho jedna dvě. Lidí, kteří se pořádně nevyznají v žádném řemesle a fušují každou chvíli do jiného, mají loděnice víc, než mohou potřebovat. Ať se Matteo zeptá jinde, starý přístav prý se bude rozšiřovat dál k severu, jako pomahač u zedníků nebo kopáč se tam snad uchytí.

Matteo blýskal očima a tajně zatínal pěsti, ale uctivě poděkoval za radu a štrachal se ke dveřím. Bylo mi ho líto, ale v tu chvíli jsem nedokázal myslet na nic jiného než na neuvěřitelné štěstí, že možná už zítra se po třech měsících půstu konečně dostanu k pořádnému dílu.

Ale pan inženýr považoval za samozřejmé, že začnu hned. Vedle v kanceláři se mnou sepsali, co bylo potřeba, nechali si mou tovaryšskou knížku a za čtvrt hodiny už si mě odváděl hlavní mistr z doků. Nevypadal dvakrát přívětivě, spíš jako člověk, který rád pouští na dělníky hromy a blesky. A když se dověděl, odkud jsem, jen se pohrdavě zašklebil. Jak jsem se později dověděl, byl rodák ze Štýrského Hradce a Čechy neměl nijak v lásce. Ale nakonec mě zařadil právě do party, v níž byla většina Čechů, a tak moje skomírající kuráž přece zas drobet pookřála.

Snažil jsem se ze všech sil je přesvědčit, že přes své mládí mám něco za sebou a za pár dní si s novou, nezvyklou prací poradím. Moc tomu, myslím, nevěřili, ale těžkou hlavu jim to zřejmě nedělalo. Zajímalo je především, co je nového u nás v Čechách. Většinou byli odtamtud už hezkou řadu let, někteří se tu už nadobro usadili, oženili

se s Taliánkami nebo se Slovinkami, založili rodiny... Jenom dva nebo tři mezi nimi byli dosud svobodní. Bydleli v herberku, který patřil k dokům a sousedil s kantýnou, kde se scházeli dělníci všech řemesel. V půlhodině, která musila stačit na oběd, mě tam noví kamarádi dovedli a vyjednali mi se správcem bydlení. Tím jsem měl z krku starost, která mě pro tu chvíli nejvíc tlačila. Ale moc se mi tím neulehčilo. Herberk byl špinavější a ošklivější než všechny, kterými jsem za tři měsíce vandru prošel – a k tomu všechno nasvědčovalo, že tu bude vojna jako řemen.

Skoro jsem litoval, že jsem s tím tolik pospíchal.

V kozím chlívků v Grimaldiho rybářské chajdě bych to snad byl ještě pár dní vydržel. Jenže to nezáleželo jenom na mně. Celé odpoledne při práci – dělalo se až do tmy – jsem musil myslet jen na to, jak se Grimaldi bude tvářit, až si večer přijdu odstěhovat svůj chudý majeteček. Po tom, jak jsem ho ráno kradmo zahlédl, jsem z něho pořád měl nahnáno – ale hlavně mi bylo líto, že se musím tak brzy rozloučit s dobrákem Matteem. Pořád jsem vzpomínal, jak asi on pochodil při shánění práce – nebude-li mi vyčítat, že jsem tak brzy zapomněl na veselou bídu při našem společném putování s cirkusem. Nebude-li závidět, že já, cizí, jsem v Terstu hned první den našel živobytí, zatímco on, který je tu doma, pohořel.

Večer, když jsem si přišel pro své věci, jsem Grimaldiho zas nezastihl, byl už se svou partou na nočním rybolovu. Lucia se tvářila při loučení trochu uraženě, trochu lítostivě – děti jako včera už spaly. Zato Matteo měl upřímnou radost, že jsem se v loděnicích šťastně uchytil. Sám taky nepochodil tak docela špatně. Inženýr měl pravdu, brzy se nahoře za Canalem Grande (tak říkali tomu slepému ramenu, které jsme přecházeli včera při vstupu do města) začne s přípravnými pracemi pro stavbu nového přístavu. Zapsali si ho, za týden se má přijít znovu zeptat. Zatím bude švagrovi pomáhat při lovu a sestře při prodeji ryb na tržišti.

Doprovodil mě až k herberku, ale zrovna do zpěvu mu asi nebylo. Když jsme se loučili, ani mi nepodal ruku, jen mě plácl po rameni a zabručel. „Stav se zas někdy, budeš-li mít kdy. Lucia tě ráda uvidí. A Paolo by tě taky rád poznal – už jsem mu o tobě vyprávěl.“

Dost jsem pochyboval, že zrovna Paolo Grimaldi by o mne tak

tuze stál. A taky nebylo mnoho naděje, že by se mi tak hned podařilo vypadnout večer z herberku, kde starý zupácký správce hlídal každý krok svých noclehářů. Dělal se od svítání do soumraku. V prvních dnech jsem myslel jen na to, abych se co nejdřív naučil aspoň nejnutenějším fortelům práce, o jaké jsem do té doby neměl ponětí. Snad se mi to dařilo, aspoň mistr Grubner na mne neval o nic víc než na ostatní, starší a zkušenější lodní tesaře. A s těmi, to pro mne byla přece jen hlavní věc, jsem si rozuměl den ze dne líp.

Nejlíp samozřejmě s těmi svobodnými, kteří se mnou bydleli ve společné noclehárně. Večer po práci vyráželi do města na toulky, lákali mě s sebou, ale já jsem se k tomu celý první týden nedokázal rozhoupat. Po tvrdé robotě od slunka do slunka jsem sotva stál na nohou - a i když jsem si to nepřestával vyčítat, nechťelo se mi večer ani za Matteem a jeho rodinou. Po setmění jsem obyčejně zas netrefil jinam než do ztichlých doků. Vysedával jsem na molu a díval se na moře, černé jako inkoust, jen v dálce pokropené hvězdičkami rybářských pochodní.

Párkrát tam se mnou večer poseděl Honza Pučálka. S ním jsem se skamarádil nejdřív, protože naše pelechy v herberku sousedily. Jinak se dalo dost těžko pochopit, proč si zrovna mne oblíbil - leda snad proto, že jsem proti němu byl hotové jehně. Měl už třicítku za sebou, ale pořád ještě zůstával svobodný. Nebyl, pravda, žádný krasavec, trochu napadal na levou nohu - a k tomu dost nemluva. Ale když se při těch večerních sedánkách na molu přece rozpovídal, byl bych ho vydržel poslouchat do rána. Jako Hans Bergmann (na kterého jsem pořád ještě vzpomínal ve zlém) zbrousil kus světa, ale jak on dovedl vyprávět, co tam viděl a zažil - v tom se s ním vejtaha Bergmann nemohl měřit. Uměl několik řečí - a co písniček znal, taliánských, maďarských, polských, štajeračských...

Poslouchali jsem spolu táhlé a smutné písně rybářů a nakonec jsme obyčejně spustili nějakou tu naši. Honzova zamilovaná byla. Když jsem vandroval, muzika hrála - a tu jsem i já měl nejradši.

I v práci jsem nejvíc pochytil právě od Pučálky. Tak nebylo divu, že jemu prvnímu se podařilo vytáhnout mě v neděli odpoledne do města. Věděl už, jak a s kým jsem do Terstu přišel, sám mi několikrát připomněl, že ode mne není hezké tak docela zapomínat na kamaráda

z vandru a na lidi, kteří mě první noc přijali pod svou střechu. Zašli jsme tedy nejdřív ke Grimaldiům a s nimi pak v podvečer na kopec s pevností, odkud byl krásný výhled na moře.

Tentokrát s námi v hospůdce na stráni poseděl i Paolo Grimaldi. Ne déle než půlhodinku, protože – svátek nesvátek – v noci ho zas čekala rybářská robota. Mne si moc nevšímal, ale s Honzou Pučálkou se hned dal do debaty. Mluvili samozřejmě taliánsky a já se marně snažil z jejich řeči něco pochopit. Grimaldi blýskal očima a mlátil pěstí do stolu, Honza hned souhlasně kýval, hned se zas chytal za hlavu a dopáleně mával rukama. Až jsem se divil, jak se takový klid'as a nemluva umí rozkohoutit.

Za prvního šera se Grimaldi rozloučil a Lucia s oběma mladšími dětmi ho poslušně následovala. Jen malý Paolo si křikem a pláčem vynutil, že může ještě zůstat s námi. Mermomocí chtěl mít strýce jen pro sebe, sotva mě připustil ke slovu, když jsem byl zvědavý, o čem se Grimaldi s Honzou tak bouřlivě dohadovali.

Matteo se jen dobrácky štířil, Honza mrzutě hodil rameny a zabručel, že s takovými lidmi jako Grimaldi není rozumná řeč. Všechny cizince v Terstu by prý nejradši utopil na lžíci vody, všem dává stejnou vinu, že on a většina jeho krajanů žije v tomhle odjakživa italském městě v bídě, zatímco přivandrovalci mají ve všem přednost. Přitom hází do jednoho pytle Němce i Čechy, bohaté kupce, bankéře a majitele doků s dělníky, kteří se živí poctivou prací svých rukou. Ani ho nenapadne, že by si zrovna s takovými mohl rozumět a leccemu se od nich přiučit. Takoví jsou všichni. Všichni mají plné hlavy bláznivých nadějí, že až na druhé straně Jaderského moře Taliáni začnou opravdovou rebelii a shodí rakouský chomout, bude i tady náraz po bídě...

Sami pro to nedovedou udělat nic jiného než čekat, hladovět – a nadávat na všechny, kteří nemluví jejich řečí.

Pokukoval jsem kradmo po Matteovi, co tomu říká. Vždyť to, co Pučálka vyčítal jeho krajanům, mohl vztahovat zrovna tak na sebe jako na Grimaldiho. (A určitě mu rozuměl, i když Honza se mnou mluvil česky.) Nenamítal nic, jen truchlivě pokyvoval hlavou a nakonec – to už mu malý Paolo usnul na klíně – začal zpola německy, zpola česky, jak byl zvyklý hovořit se mnou.

„Kamaráde, s tímhle já mám taky své zkušenosti. Ty se zlobíš, když Italové tady v Terstu koukají skrz prsty na všechny cizince – i na vás Čechy. Ale když já dělal v Čechách, na stavbě dráhy, koukali se vaši lidé na našince stejně. To už se tak, jak jsem poznal, vídeňským pánům nejlíp hodí do karet, popichovat Čechy proti Němcům, Poláky proti Maďarům, Maďary proti vám a vás třeba zas proti Taliánům. Panstvu ve Vídni se tak líp vládne a hlupákům jako Grimaldi zbývá útěcha, že mají na koho svalit vinu za svou bídu.“

Rozuměl jsem sotva zpoloviny tomu, co povídá. Ne tak proto, že naši řeč komolil až hanba – spíš proto, že mě až dosud nikdy nenapadlo se nad těmhle věcmi trochu zamyslit. A Mattea jsem v té chvíli prostě nepoznával. Za celou dobu, co jsme se znali, jsem ho *takhle* mluvit neslyšel.

To se ví, zelený kluk jako já, který se donedávna houby staral o to, co se děje za humny rodného městečka, mu nejspíš za nějaké vážnější rozklady nestál. Zato Honzovi zřejmě promluvil z duše.

Bavili se pak už jen spolu, chvílemi zas taliánsky, až mě začínalo dopalovat, že jim nestojím za trochu pozornosti. V duchu jsem si umiňoval, že ode dneška budu za Matteem chodit v každé volné chvíli, abych ho konečně jaksepatří poznal *i z té druhé stránky*.

Honzu samozřejmě Matteo taky zajímal, hned v něm poznal chlapíka sobě podobného, který nezbrousil kus světa jen tak, aby se uživil – se zavřenýma očima. Scházeli jsme se pak už ve třech dost často, pokud práce dovolovala. Ale většinou ne u Grimaldiů, radši po všelijakých hospůdkách nebo jen tak na korze na nábřeží, kde bývalo večer náramně veselo. To už jsem se v loděnicích docela zabydlil, už jsem vyfasoval i svůj první plat a konečně jsem si troufal uvěřit, že jsem ve zkoušce obstál a zůstanu při téhle práci aspoň rok nebo dva. Matteo už taky našel zaměstnání při úpravách severního pobřeží pro nový přístav.

Tak jsem se konečně rozhoupal a po měsíci pobytu v Terstu jsem napsal domů. Nebyl to samozřejmě první dopis – poprvé jsem dal našim o sobě vědět už ze Štýrského Hradce, když jsme tam lágrovali s cirkusem. Že zrovna s cirkusem, to jsem ovšem před nimi zatajil stejně jako týdenní živoření ve Vídni, když jsem tam jako tesař pohořel na celé čáře. Teď už jsem si snad mohl být jist, že se mám tátovi a mámě čím pochlubit. A hlavně, mohl jsem jim konečně oznámit, kam mi mají poslat odpověď.

Musil jsem si pak na ni počkat skoro měsíc.

Táta psal, jakou všichni mají radost, že jsem v Terstu dobře pochodil. Jenom mamince dělá starosti, že jsem musil za živobytím takový kus světa. Čekala, že se uchytím ve Vídni, odtamtud bych měl přece blíž a mohl se občas podívat domů. Ale když to s panem Léblem tak bídne dopadlo (to už jsem ve svém druhém psaní zatajit nemohl), co se dá dělat. Ještě štěstí, že se to nedověděl pan mistr Ryčl. Ani mu nemohli můj dopis ukázat, pověsil tesařinu už docela na hřebík a přestěhoval se k synovi do Budějic.

Pak se tatínek dlouze a široce rozepsal o tom, co je v Kosmaticích nového, jednoho po druhém probral všechny sousedy a známé, všechny svatby, křtiny i funusy... Doma prý je všechno při starém, roboty neubývá – bůhví kde to lidi berou, že už jí snad brzy bude odzvoněno. Sedlákovi není zle, podruh za něho odedře nejhorší, teď

o žních zas den co den celá rodina musí na panské.

Onehdy – končil tatínkův dopis – si na kanceláři vzpomněli i na tebe, Vavříнку. Pan direktor mi pořád nemůže odpustit, že jsem dal syna vyučit řemeslu, místo abych ho vedl k poslušnosti a k práci pro milostivou vrchnost. Vzkázal, že letos v listopadu se máš hlásit u rychtáře, protože napřesrok už bys měl jít k asentu. Copak je panu direktorovi do toho. Mně se zdá, že pořád nemůže zapomenout na staré časy, kdy vrchnost měla i v těchhle věcech hlavní slovo a vybírala chasníky na vojnu podle toho, jak dělali v panské službě dobrotu. To už máme chvála pánuobohu za sebou. Ale něco na tom je, rychtář mi to potvrdil. Povídal, že snad nebude třeba, aby ses kvůli tomu vracel domů, ale nějak prý by sis to měl zařídit tam u vás. Říkal, že když teď máš práci při stavbě lodí, kterých císař pán pořád tolik potřebuje, že bys třeba mohl ujít vojně nadobro. To víš, že bychom si to všichni přáli, ty jistě nejvíc. Tak se na to přeptej a dej nám brzy vědět. Zatím tě všichni nastotísíkrát pozdravujeme a pořád na tebe vzpomínáme, já, maminka i bratr a sestry.

Můžete si představit, že takovýhle konec mi jaksepatří pokazil radost z prvního psaní, které jsem od našich dostal. Toho dne jsem už nestál za nic, ale nakonec jsem si řekl: A co – do listopadu času fůra – kdoví, co všechno se za tu dobu může stát. Pan direktor ať mi vleze na záda, tady v Terstu mi nemá co poroučet.

Před Honzou Pučálkou, to se ví, jsem tohle nadělení zatajit nemohl. Nevěděl, co by mi k tomu řekl, sám vojně už před několika lety nadobro ušel, právě pro tu kratší nohu, která při práci a harcování po světě mu kupodivu nevadila. Nakonec se nezmohl na lepší radu, než že bych přece jen neměl házet za hlavu, co mi táta a kosmatický rychtář vzkazují. S vojenskými pány nejsou špásy.

6.

Z BLÁTA DO LOUŽE

To jsem věděl taky -jenže jak do toho? Za celou dobu, co jsem pracoval v loděnicích, jsem s žádným ouřadem, ani vojenským, ani civilním, neměl co dělat. Povolení k pobytu a práci v Terstu za mne obstarali páni z kanceláře a mistr, který měl na starosti náš pracovní úsek.

Pomaloučku končil říjen a ze severních hor začínala foukat studená bůra. Už jsem tu zadržel záležitost s vojnou opravdu nemohl dál odkládat, tak jsem se konečně odvážil poprosit o radu mistra Grubnera. Někdy, když byl v lepší náladě, se s ním dalo mluvit i o leccem jiném než o práci. Ale to bylo málokdy. A já měl hlavně strach, abych si u něho nerozlil ocet, kdybych zrovna před ním prozradil, že o vojenskou slávu ani trochu nestojím. Na to byl pan mistr tuze velký vlastenec a na císařskou královskou armádu nedal dopustit. Taky se na mne hezkou chvíli díval, jako by mě chtěl spolknout, ale pak řekl, že jestli se mi do bílého kabátu nechce, může se mi postarat o jiný, v kterém mohu být císaři pánu stejně užitečný. A přitom prý bych mohl vojenské službě ujít aspoň na delší dobu, ne-li nadobro.

Nevěděl jsem, co si z jeho řeči mám vybrat, ale jeho poťouchlý kukuč mi docela vzal odvahu ptát se, jak to myslí.

Neuplynul ani týden a pan vrchní inženýr si mě dal zavolat a zkrátka mi oznámil, že mé žádosti se vyhovuje a začátkem listopadu že nastupuji do arzenálu v Benátkách, kam zdejší loděnice čas od času posílají zvlášť schopné maníky, aby se zdokonalili ve stavbě válečných lodí. Koukal jsem, jako bych spadl z měsíce – žádnou takovou žádost jsem přece nepodával. Mistr Grubner, který měl na starosti výběr těch zvlášť schopných z našeho úseku, zřejmě rozhodl za mne. Tím to pro pana inženýra bylo vyřízeno. A pro mne vlastně

taky, dál už se mě prostě nikdo neptal, jestli souhlasím, nebo ne.

Tohle tedy bylo rozluštění, které mi podle mistra Grubnera mělo pomoci od bílého kabátu. Děkuju pěkně! Tolik zkušeností jsem už v terstských loděnicích nastrádal, abych pochopil, že chomout, do kterého mě chtějí navléknout, nebude asi o mnoho měkčí a lehčí než ten vojenský.

Ale což když přece ... utěšoval jsem se. Což když tak přece ujdu aspoň tomu nejhoršímu, tvrdým execírkám, trmácení s flintou a těžkým teletem na hřbetě, běhání uličkou za každé sebemenší provinění – jak o tom s hrůzou vyprávěli rekruti už doma v Kosmaticích.

Když jsem se s tou slaboučkou nadějí svěřil Honzovi Pučálkovi, ujistil mě, že tak nějak to bude. Služba tam bezpochyby bude tvrdší, ale zato taky výdělky větší než tady. A k tomu poznám nejkrásnější město, jaké on kdy viděl, když před lety křížem krážem zvandroval celou severní Itálii.

Matteo, když jsem se před odjezdem přišel rozloučit s ním a s Grimaldiovými, měl o mých vyhlídkách rozhodně černější představy. A nijak je přede mnou netajil. Jestli tady v Terstu se to pořád nějak vaří mezi Němci a Taliány, tam to určitě nebude lepší, spíš horší. Na mou námitku, že já přece nejsem Němec, jen mávl rukou. „Pro našince v Lombardii a v Benátsku je to dočista jedno, Austriják jako Austriják, všechny mají stejně v žaludku... Nějak jsi zapomněl, kamaráde, kolikrát už jsme o tom spolu mluvili.“

Brzy jsem se přesvědčil, že měl pravdu. Vlastně už na lodi, která nás jednoho nevlídného deštivého dne odvážela z Terstu do Benátek. V partě, kterou mistr Grubner vybral pro benátský arzenál, jsem byl jediný Čech, jinak samí mládenci z Dolních i Horních Rakous a ze Štýrska. Znal jsem je samozřejmě všechny, za půl roku práce v terstských loděnicích jsme se celkem skamarádili, byli to většinou dobří hoši a pracanti, které jsem měl pořád ještě co dohánět. Ale už na lodi se ode mne začali odtahovat. Nejspíš měli taky nahnáno z nepřátelského ovzduší, které nás v Benátkách čeká – ale přede mnou, před hloupým Čecháčkem, to ovšem nemohli a nechtěli přiznat.

To pomýšlení mi docela pokazilo radost z první cesty šífem po moři. A co jsem se na ni natěšil, jaké báječné představy jsem si o ní

spřádal ještě u nás doma, když jsem se teprve chystal do světa. Byla ostatně krátká a až příliš pokojná. Moře, které mi učarovalo, když jsem je z výšiny nad Terstem uviděl poprvé, najednou jako by mi schválně chtělo ukázat svou nejobyčejnější, nejvšednější tvářnost. Když jsme za prvního šera proplouvali písčinami, které obkličují Benátky ze všech stran, už mi vlastně vůbec nepřipadalo jako moře, spíš jako veliký kalný rybník.

Z vychvalovaných krás „perly Adrie“ jsem pak už taky mnoho neměl – když jsme se konečně vymotali ze spleti písčiny ostrůvků a přistáli na severním nábřeží blízko arzenálu, byla už úplná tma. Z parníku nás nahnali rovnou do kasáren -jinak se zdejší ubytovna pro svobodné dělníky nedala nazvat – a hned spát, ať jsme zítra do roboty v pořádku. A ráno zas rovnou do kanceláře, kde nás vzali do parády oficíři od maríny, ostří jako šavle. Všechno ráz na ráz, sotva jsme stačili vydechnout nebo se maličko rozhlédnout.

Podle toho řízného přivítání pak taky od prvního dne vypadala práce v docích. Nechtěli po nás zpočátku nic, co bychom neznali už z Terstu, ale mistr, kterému nás přidělili, byl ještě horší sekant než starý Grubner. A dokonce ještě horlivější ctitel císaře pána, i když celé jeho vzezření i hodně kostřbatá němčina na první pohled prozrazovaly, že je čistokrevný Talián.

Všechno zkrátka začínalo jako před půlrokem v Terstu, jenže „vojna“ tu byla dvojnásob jako řemen. Budiček na povel, oběd na povel, večere na povel, na každém kroku měl člověk za zády mariňáka s kvěrem – na nějaké vycházky nebylo v prvních dnech ani pomyslení. A já bych se byl tentokrát dřív a ochotněji dal přemluvit k podvečerní toulce městem, o kterém jsem slyšel vyprávět hotové pohádky. Zatím jsem mnoho neměl ani z moře, které teď na podzim docela ztratilo stříbřitě hedvábnou modrou barvu, jakou jsem si zamiloval v Terstu. Ten ždíbínek, co jsem z něho mohl zahlédnout bludištěm doků, magacínů a učouzených kovářských dílen, byl teď od rána do noci podobaný deštěm, který přinášely studené větry z Alp. A nejvíc mi na něm chyběla právě ta nekonečnost, ten otevřený obzor bez hranic. Kam člověk obrátil oči, všude narazil na nějakou písčnou výspu nebo ostrůvek.

Největší, ale taky nejsmutnější, byl přímo proti dokům arzenálu, černé cypřiše na něm trčely řadou jako pohřební svíce a tou truchlivou hradbou prosvítala bílá bání kostela. Říkali, že je to hlavní benátský hřbitov.

Tohle tedy byla v prvních dnech celá moje „bella Venezia“*.

Pak, když jsme se přece trochu otrkali, pár nejzvědavějších a nejkurážnějších se vypravilo na první večerní špacír. Přidal jsem se k nim, i když jsem viděl, že jim to není dvakrát milé. Vedl nás starší chlapík, rodák ze Salcburku, který nám v loděnicích dělal partáka. V benátském arzenále pracoval už řadu let, ale pořád ještě bydlil s námi ve svobodárně. S nově příchozími krajany z Rakous se brzy spřátelil. Nejlíp, to se ví, se s nimi shodl v nadávání na Taliány, kterých na rozdíl od Terstu tady bylo po všech dílnách Arzenálu plno.

Mnoho z benátských zajímavostí nám napoprvé neukázal. Sotva jsme přes nevímkolik klenutých můstků mezi skupinami domů, z nichž každá byla vlastně ostrůvkem pro sebe, došli k jakémusi krásně osvětlenému divadlu, honem nás zase hnal zpátky. Prý abychom nezmeškali večerku. Ale spíš mu asi nahnaly strachu zástupy, které se k divadlu táhly ze všech stran. Nastrojené panstvo – bylo mezi ním i hodně rakouských oficírů – připlouvalo na gondolách po Canale Grande. (Vedle té široké vodní cesty, plné hořících pochodní, mi stejnojmenná terstská nudlička připadala jako žížala vedle hroznýše, kterého jsem opatroval v cirkuse pana Halhubra.)

Obyčejný lid se hrnul k divadlu po svých, ale rámusu nadělal desetkrát víc než halekající gondoliéři. Jejich veselé brebentění se rázem proměnilo v hrozivé brumlání, když jsme se mezi ně zamíchali a začali po sobě volat, abychom se jeden druhému neztratili. Zuřivě po nás blýskali očima a co chvíli nás praštilo přes uši nějaké to „Tedesco maladetto, porco Austriaco“** a podobné líbeznosti.

Proto on náš partáka odtud tolik prospíchal.

Takovéhle nepřátelské projevy nám nebyly ničím novým – od prvních dnů v arzenále jsme jich od taliánských dělníků užilí nad hlavu. Štajeráci a Rakušané z naší nováčkovské party se proti nim

* Krásné Benátky

** Zlořečený Němec, rakušácké prase

bránili tím, že se co nejvíc drželi v houfu nebo hledali ochranu u starších krajanů. Němcům se tu vůbec přidělovaly nejlépe placené práce, zatímco Taliáni se musili většinou spokojovat s nádenickou dřinou, která je sotva stačila uživit. To se mi nelíbilo. Byl bych těm čertovským klukům rád dal najevo, že bych si s nimi mohl docela dobře rozumět – ale bylo zřejmě marné se o to pokoušet. Němci i Taliáni se na mne dívali stejně skrz prsty. Jedni jako na hloupého Čecháčka, kterému prokazují milost, když s ním vůbec ztratí slovo – druzí jako na přivandrovalce, který se v jejich očích vůbec nelišil od nenáviděných Austrijáků.

Připadal jsem si zkrátka mezi nimi jako prodaný, jako ztracené zrníčko mezi dvěma mlýnskými kameny. Matteo měl pravdu, když mi už v Terstu předpovídal takovéhle radosti.

Řekl jsem si konečně, že to tak nenechám. Že si *just* musím najít nějaké přátele aspoň mezi lidmi ve městě, když mezi spoludělníky v arzenále se mi to pořád nedařilo. Časem už nebylo tak nesnadné vypadnout po práci z doků a potoulat se městem. Chodil jsem většinou sám. Ponenáhlu jsem tak poznával i vzdálenější končiny města, i do toho divadla, které nám náš parťák napoprvé ukázal, jsem se jednou odvážil. Hráli komedii o mazaném chlapíku Trufaldinovi, který slouží dvěma pánům a má z toho malér na malér. Šel jsem tam hlavně proto, abych se trochu pocvičil v italštině, z které jsem už v Terstu dost pochytil. Mnoho jsem nerozuměl, ale vůbec mi to nevadilo, protože nad skopičinami, které ten všivák Trufaldino vyváděl na jevišti, by se člověk potrhal smíchy, i kdyby neznal jediné italské slovo.

Stál jsem na galerii v hloučku vousatých mladíků, kteří vypadali jako studenti, a křičel s nimi *bravo* a *bene*^{*}, div jsem si tipec nestrhal. Jeden z nich mě pochvalně poplácal po zádech a začal mi něco nadšeně vykládat, ale hned z prvních mých slov poznal Austrijáka – a v tu ránu ho přešla chuť se kamarádit.

Všichni se ode mne naráz odtáhli a ještě když jsem odcházel, slyšel jsem za zády řehot, který se ani trochu nepodobal rozjaření nad Trufaldinovými bláznivými kousky.

* výborně – dobře

Tak tomu potom bylo všude, kde jsem se jen pokusil dát se do řeči s někým, koho jsem snad mohl považovat za sobě rovna: s prodáváči na tržištích, s nádeníky, kteří se scházeli v chudých zastrčených osteriích, dokonce i s kluky, kteří na náměstí svatého Marka čistili vznešenému panstvu boty. Buď se mi smáli do očí nebo v nejlepším případě se tvářili, že nerozumějí mé popletené italštině. Pro všechny jsem byl jen zlořečený Austriják, i pro tyhle chudáky, kteří na tom určitě nebyli o nic líp než já. Natož pro takové mládence s horkými hlavami jako ti studenti, s nimiž jsem se setkal onehdy v divadle.

Právě takové teď bylo po městě nejvíc slyšet, po nocích se vozili s pochodněmi na gondolách benátskými průplavy, vyzpěvovali vlastenecké písně, povykovali před místodržitelským palácem a před domy benátských boháčů, kteří byli s Rakušáky jedna ruka. Začínal jsem tušit, že takhle tomu donedávna snad ještě nebylo, že jsme opravdu přišli do nejhoršího – že je zkrátka „něco ve vzduchu“. Když nic jiného, mluvily o tom stále častější a stále otevřenější nepřátelské projevy italských dělníků proti nám, přivandrovalcům – a na druhé straně nafoukanost a žalobníčkování, kterými Němci hledali proti nim ochranu u mistrů a mariňáckých oficírů.

Tak jsem se dočkal svých prvních vánoc v cizině – a na mou duši byly to nejsmutnější vánoce, jaké jsem kdy v životě prožil. Poslal jsem domů další psaní, ale ani tentokrát jsem ještě nenašel kuráž přiznat našim, jak to se mnou doopravdy vypadá. Ještě jsem si pochvaloval, že si v Benátkách vydělám mnohem víc než v Terstu – a že se mi nakonec snad přece podaří uklouznout vojně.

Sám jsem tomu ovšem věřil čím dál míň.

Po Novém roce jsme se dočkali novoty, která neslibovala nic dobrého. Až dosud drželi strážní službu v docích a před branou arzenálu mariňáci – teď zničehonic ji převzali vojáci pěšího pluku, který sem prý nedávno přeložili ze Štýrského Hradce. Němci ze všech přístavních dílen se s nimi honem pokoušeli kamarádit, ale moc se jim to asi nedařilo, i když vojáckové na stráži vypadali většinou spíš vyplašeně než hroživě. Měli asi přísně zakázáno stýkat se s místním obyvatelstvem, hlavně s taliánskými dělníky v arzenále, které ta změna ovšem teprv jaksepatří rozpálila.

Já jsem se jim radši koukal vyhnout. Dokonce, když jsem je

poprvé uviděl před branou, přešla mě skoro chuť k večerním samotářským potulkám, jedinému potěšení, které mi tu zbývalo. Ale pak jsem si řekl: Zrovna ne – co bych se jich bál! Vždyť jsou to „krajani“, naše ochrana.

Jenže z takovéhle útěchy nebylo člověku ani trochu veselo.

Jednou se tak před večerkou vracím z procházky a vidím před strážní budkou u brány vojáka, který tam nestál, když jsem odcházel. Podávám mu propustku. Podíval se nejdřív na ni, pak na mě, maličko zamžikal a pak mlčky ukázal rukou, jako že můžu jít.

Ale já zůstal před ním stát jako sloup a najednou jsem se začal řehtat.

„Kubo – člověče -jsi to ty...? To je shledání!“

Zatvářil se, jako když kousne do citrónu, ztuhnul, zakoulel očima a procedil mezi zuby. „S vojákem na stráži se nemluví. Marš -jdi

svou cestou.“

Bylo mi, jako když mě poleje studenou vodou. Tenhle bramborový obličej s modrýma buličíma očima přece nemohl patřit nikomu jinému než Kubovi Kopeckých, mému spolužákovi z kosmatické jednotřídky. A vidíte ho, najednou mě nezná – najednou se ke mně nechce hlásit. Dokonce snad právě pro ten vojenský mundúr, z kterého já měl takový vítr a do kterého on se dal navléknout už před dvěma lety.

Dobrovolně! Z pitomosti – z nešťastné lásky!

Mnoho jsme spolu nekamarádili ani ve škole – byl skoro o tři roky starší a už tenkrát se na nás „malé“ hrozně rád vytahoval. A pak, když jsem se šel učit řemeslu, zatímco on, syn chalupníka, musil s tátou robotovat na panském, jsme se skoro vůbec přestali vídat. Trochu nás, už jako odrostlejší chasníky, znovu sblížilo a hned zas ještě víc rozkmotřilo, když jsme se poprvé zamilovali. Oba najednou – a oba do téže panenky, do Marjánky Šestákové, čiperné dcerky kosmatického kostelníka. Já měl u ní dokonce zpočátku větší štěstí – dokud se nám oběma nevysmála a nedala přednost synovi největšího kosmatického sedláka, právě toho, u kterého naše rodina byla v podruží.

Kuba se tehdy z toho zklamání chtěl všet nebo skočit do rybníka. Pak najednou zmizel z města a za dva dny k nám jeho máma přiběhla s pláčem, že se dal v Budějicích naverbovat k vojsku. Mně tenkrát taky nebylo dvakrát, dost dlouho jsem se pro Marjánku tajně trápil, nezapomněl jsem vlastně do dneška. Ale abych si kvůli falešné holce chtěl takhle kazit nejlepší mladá léta – takový vrták přece jen nejsem a nebudu.

Tak vidíš, Kubíku, kam jsi to v bílém kabátě dopracoval. Je ti to přáno. Neznáš mě – neznáš – prosit se tě nebudu.

Obrátil jsem se k němu zády a chci jít po svých, ale vtom vidím, že mu černá čáka zničehonic spadla z hlavy a zakutálela se až k nohám kamenného lva, který s ním hlídal bránu arzenálu. Sehnul jsem se, abych mu ji podal a zároveň se podíval, co mu ji srazilo. Byl to úlomek cihly, zabalený v kusu červeného potištěného papíru. Přitom jsem ve světle lucerny, která blikala nad branou, zmerčil za patníkem skrčeného kluka, který se do Kuby tak šikovně střelil.

Vyplazoval na mne jazyk, hrozil oběma rukama, ale když jsem se za ním chtěl rozběhnout, abych ho ztrestal, zmizel ve tmě, jako když se vypaří.

Vstrčil jsem papír do kapsy, otřel kapesníkem zablácenou čáku a s uctivou poklonou jsem ji podal Kubovi. Vytrhl mi ji z ruky, narazil si ji na hlavu a vztekle zavrčel. „Cos to schoval? Dej to sem. Budu to hlásit.“

„Voják na stráži nesmí s nikým mluvit,“ hodil jsem přes rameno a honem se koukal ztratit v šeru klenuté fortny. Už uží jsem čekal, že strhne poplach nebo aspoň po mně skočí, popadne mě za krk, přetáhne mě flintou přes záda... V tu chvíli jsem vůbec nepochyboval, že by toho byl schopen. Ale nejspíš bral svou důležitou službu tak smrtelně vážně, že se neodvážil udělat od strážní budky ani krok.

Oddychl jsem si teprve na cimře, kde naštěstí byla tma a ticho jako o půlnoci. Většina kamarádů, kteří si vyšlápli do města, se dosud nevrátila, ostatní, kterým se ani večer nikam nechtělo, už spali. V rezavých železných kamínkách uprostřed světnice dosud řevavě oheň. Otevřel jsem dvířka a v tom hasnoucím přísvitu se pokoušel přecíst leták, do kterého darebák kluk zabalil svůj tvrdý pozdrav vojáčkovi na stráži.

Byl potišťený po obou stranách, samozřejmě italsky. Rozuměl jsem sotva každému desátému slovu, ale tomu hlavnímu, co stálo v černém rámečku uprostřed stránky, nebylo možno nerozumět. Revoluce!

Tak už je to tady! Taliáni konečně povstávají proti nenáviděným Austrijákům!

Ale ne – zdá se, že ne... Tady v Benátkách snad ještě ne... Někde na Sicílii se lid vzbouřil proti neapolskému králi – neapolské vojsko vyhnáno z Palerma – tak nějak to tam stálo. Tolik jsem přece dokázal rozluštit.

Neapol – Sicílie – Palermo... Kde to vůbec je? Někde na druhém konci Itálie, o které jsem pořád neměl ponětí, jak je vlastně veliká. Může se to nějak týkat nás tady v Benátkách? Může se to týkat našeho císaře pána, který bůhví kdy a bůhví jakým právem vzal pod svou otcovskou ochranu i Benátsko a Lombardii?

Nebudu zapírat, že prve, když na mne to slovo revoluce z letáku vystřelilo jako bengálský blesk v pimprlovém divadle, se ve mně srdíčko pořádně rozklepalo. Teď jako bych byl skoro zklamán, že nás tady v Benátkách se to vlastně netýká. Už jsem chtěl papír zmačkat a hodit do kamen, ale pak jsem ho zas složil, schoval pod slavník svého pelechu a potichoučku, abych nikoho nevzbudil, jsem se zahrabal do dek. Ale slovo revoluce jako by se z toho červeného hadru propalovalo hubeným slavníkem a kousalo a svědilo víc než štěnice, které naším herberkem zrovna hýbaly.

Sicílie – nějaké Neapolské království – kde to je – kde to, ksakru, je...?

Musím se na to, až se najde příležitost, někoho šikovně přeptat.

Jenže koho – koho – když jsem tady ztracený a opuštěný jako sirotek, každému jen pro smích – když se ke mně pořád obracejí zády zrovna tak „našinci“ z Rakous jako Taliáni... A jediný Čech, o kterého tu člověk po třech měsících zavadí, je zrovna takový moula jako Kuba Kopeckých!

7.

KUBA SI MĚ VZAL NA KOMANDO

Zkrátka se mi o událostech na Sicílii dostalo poučení z docela jiné strany. Ale musil jsem za ně sakramentsky draho zaplatit- právě tím, čemu jsem se skoro půl roku pokoušel uklouznout.

Zkrátka začátkem února už jsem byl taky voják.

Nakonec jsem vlastně mohl být rád, že se to vyřádilo tak rychle a hladce. Že se při odvodu nikdo zvlášť nepozastavoval nad tím, proč jsem svou rekrutskou povinnost nesplnil už na podzim, jak mi to kladl na srdce můj zlatý tatík ve svém prvním psaní. Když jsem se nehlásil ani doma v Kosmaticích, ani potom v Terstu, vojenští páni si mě našli tady, a pak už šlo všechno ráz na ráz. Mohl jsem jen děkovat pánubohu, že jsem za svou nedbalost nemusil zaplatit kriminálem.

Ale na druhé straně právě ten chvat, s jakým mě bez dlouhých cirátů zařadili k benátskému pěšímu pluku, mi nasadil do hlavy nové starosti a strachy. Nemohlo to přece znamenat nic jiného, než že se nějaké pozdvižení připravuje už i tady, v Benátsku a v Lombardii, kde jménem císaře pána vládl polní maršálek Radecký. Čili že mne a mnoho jiných krajanů, kteří do toho spadli stejně nenadále jako já, nečekají jen útrapy kasáren a týrání na execírplace, ale rovnou bitevní pole.

A všechno to začalo právě neuvěřitelným shledáním s Kubou Kopeckých. Skoro jako by mi osud zrovna Kubu přihrál do cesty jako zlé znamení všech pozdějších zkoušek.

Náš pluk byl ubytován ve starých kasárnách právě na opačném konci města než loděnice arzenálu, blízko Martova pole a průplavu Scomenzera. Češi v něm měli převahu, to byla v prvních dnech má jediná útěcha. Přidělili mě k třetí kumpanii, které velel hejtman Prokesch. Snad taky Čech, nevím – česky mluvil špatně a zřejmě dost nerad. Ale jinak prý pašák, mužstvo zbytečně nesekýruje, jenom prý musíš mít štram vystupování a hlavně si Taliány držet hezky od těla, aby viděli, co to znamená voják císařské královské armády. S ostatními oficíry je to různé, některý je ras, některý šteká, ale nekouše, jednoho si koupíš za pěknou písničku, jiného, když se umíš čiperně točit kolem ženských.

Kamarádi, nováčci i staří mazáci, se předháněli ve vymýšlení všelijakých fíglů, jak se důstojníkům zavděčit, ale Kuba Kopeckých jim v tom všem dal flek.

Ode dne, kdy jsem už nemohl pochybovat, že vojně neujdu, jsem čekal skoro najisto, že se s ním co nejdřív shledám znovu. Ale když jsem ho pak natrefil zrovna v naší kumpanii, měl jsem z toho moc malou radost. A Kubovi to bezpochyby nebylo o nic příjemnější. Nejdřív se zkoušel tvářit, že mě nezná, ale dlouho to nevydržel. Já byl samozřejmě přesvědčen, že si na mně teprv teď jaksepattí smlsne za ostudu, které jsem byl svědkem (a o kterou jsem se taky trochu přičinil), když jsem ho poprvé uviděl na stráži u brány arzenálu. Že se mi začne mstít na cvičáku, toho jsem se zatím bát nemusil; třebaže načínal na vojně už třetí rok, pořád to nedokázal dotáhnout ani na frajtra a marně se namáhal zapřít, jak ho to žere. Ale dalo se čekat, že

mě jak náleží prožene jako velitel naší nováckovské cimry.

Jenže Kuba byl nejen pitomec k pohledání, ale taky pořád stejná měkkota jako tenkrát, když se chtěl všet a topit kvůli Marjánce Šestákové. Možná že to byla právě tahle vzpomínka, co způsobilo, že se nakonec přece ráčil rozpomenout na naše někdejší klukovské kamarádství – a začal si hrát na mého ochránce a vychovatele. Podle všeho si řekl, že ve mně ještě tak nejspíš najde člověka, který ho už ze staré známosti musí brát vážně a nedovolí si z něho dělat kašpary jako starší vojáci, jeho vrstevníci.

Snažil jsem se mu v tom vyhovět, jak to šlo – koneckonců v těch prvních krušných dnech byl i on pro mne jedinou blízkou duší, jedinou připomínkou vzdáleného, ztraceného domova. Ale stálo mě to někdy hodně přemáhání.

Kubovi totiž nestačilo, co do nás horem dolem cpali důstojníci na cvičáku i v kasárnách – musil k jejich výkladům přidávat ještě vlastní rozumy. V těch oficírských výkladech se samozřejmě nemluvalo o tom, co i nejhloupější z nás už začínali čuchat ve vzduchu. O bouřích proti posvěceným panovnickým hlavám na Sicílii, v Neapolském království, v Toskánsku, v Piemontu... Něco se dokonce šušovalo i o revoluci v Paříži, v tom proklatém hnízdě jakobínského moru, kterým u nás v Čechách strašili už naše tatíky a dědy. O tom všem obyčejný voják samozřejmě nesměl nic vědět a běda tomu, kdo byl přistižen, že si o těch hrozivých událostech třeba jen šeptá. Ta oficírská kázání se do omrzení točila jen kolem toho, že ať se ve světě a jinde v Itálii děje cokoli, tady na severu, pod rakouským komandem, je a navždy zůstane pořádek, posvěcený pánembohem a zaručený naším nejmilostivějším vladařem. A ten pořádek bránit do roztrhání těla, císaře pána a tatíčka Radeckého ctít jako pámbíčky a být kdykoli připraven za ně prolít krev do poslední kapky, to že je svatou povinností každého rakouského vojáka – o nic jiného se nemá co starat.

Většina z nás, i ti, kteří od rána do večera brečeli a třásli se před hromováním zupáků na cvičišti, měla těch oficírských žvástů plné zuby. Takže nebylo divu, že když si Kuba ještě před spaním zamlul nám je zopakovat, všelijak přikrášlené podle vlastního telecího rozoumku, dostal co chvíli ve tmě botou přes hlavu.

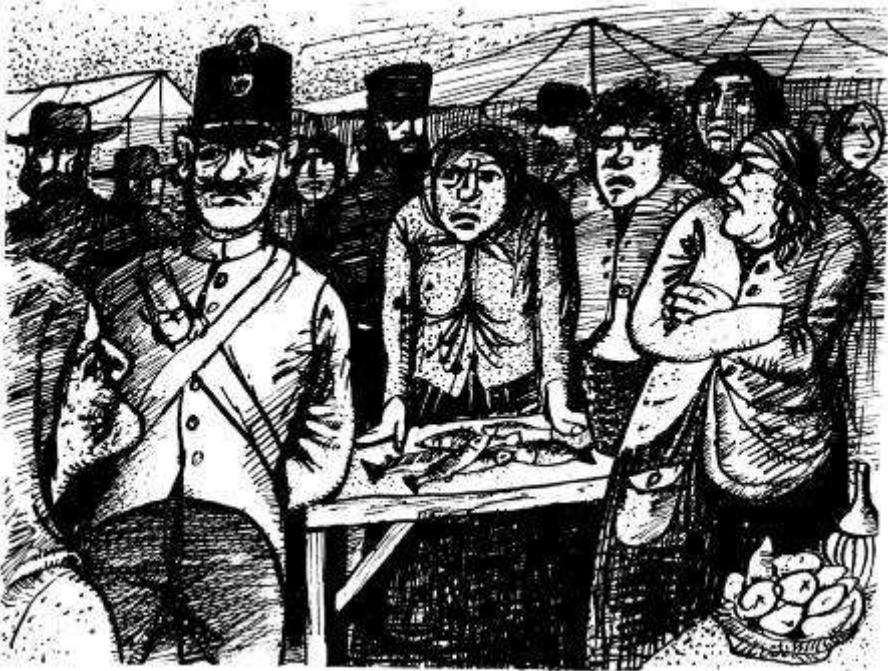
Pak už tedy byl opatrnější, jenže na někom si to musil vynahradiť. A ten někdo jsem samozřejmě byl zas jenom já. Na jeho poučování o svatých povinnostech rakouského vojáka jsem jenom kýval a myslil si své. Horší bylo, když se začal vytahovat, jaký je kadet na benátské holky. To bylo to poslední, co jsem byl ochoten mu věřit. Stačilo vzpomenout, jak kdysi žalostně pohořel u Marjánky Šestákové. Kolikrát, když už se jeho vychloubačné řečičky opravdu nedaly poslouchat, mě popadla chuť se zeptat, zda na Marjánku pořád ještě myslí – protože sám, to se rozumí, se o ní nikdy slovíčkem nezmínil.

Ale nakonec jsem si vždycky nechal tu chuť zajít. Když už si jednou usmyslil nade mnou držet ochrannou ruku, byl bych sám proti sobě, kdybych mu tu radost nedopřál. Mělo to své výhody, především tu, že mi párkrát pomohl se ulít ze cvičáku. Když vyfasoval službu při kuchyni naší kumpanie, vybral si vždycky mne, abych mu dělal nosiče při nákupech proviantu. Pro mne to bylo něco jako dovolená z očiště, třebaže mě pokaždé bolelo srdce, když jsem se jako voják plahočil s nákupní károu ulicemi, kde jsem se ještě nedávno procházel jako svobodný mládenec – třeba sám a sám a s hodně těžkou hlavou pro nepřátelské pohledy Taliánů, kteří ve mně i v civilu zdaleka poznávali Austrijáka.

Teď když jsem měl na sobě vojenský mundúr, byly ty pohledy ovšem ještě zavilejší a mně z nich bylo ještě víc těžko u srdce.

Ne tak Kuba. Ten se teprv teď doopravdy cítil někým, kdo je nad tuhle luzu vysoko povznesen. Na báby na rybím trhu si otvíral hubu, jako by si na nich chtěl vynahradiť, že jako obyčejný kmán bez šarže nemůže „dělat nohy“ nováčkům na execíráku. Jenže na ženské si nepřišel. Když si moc vybíral a sekýroval, rozkrákoraly se sborem jako hejno vran a Kuba honem mazal o číslo dál.

Jednou ty satorie našly nenadálou posilu v houfu uličníků, kterým křik a nadávky byly zřejmě málo a začali na Kubu útočit shnilými košťály a usekanými rybími hlavami. Já dělal, jako že se mě to netýká, jenom jsem se šklíbil pod fousy, až na mne Kuba zařval, abych nestál jako dřevo a pomohl mu tu drzou sebranku zkrotit. Tak jsem pomalu odepjal opasek a jen tak, abych se nezadejchal, jsem se pustil za klukem, který těm darebákům dělal kápo. Čekal s rozšklebenou hubou, připraven vzít do zaječích, jakmile se přiblížím

na pár kroků.

Ale vtom dostal z druhé strany pohlavek, až se mu hlava zaklepala.

Koukám, u koho jsme to tak zničehonic našli zastání. A vida, dívčina jako karafiát drží uličníka za ucho a růžová pusinka jí jede jako mlejnek – radost poslouchat.

Vtom jsem kluka poznal. Krk bych byl vsadil, že je to ten, který tenkrát v lednu, když jsem Kubu prvně uviděl na stráži před arzenálem, se do něho strefil cihlou zabalenou v revolučním letáku. Jen do něj, panenko, myslím si. Od tebe bych si sám dal docela rád líbit takovéhle kázáníčko.

Ale to už se jí kluk vykroutil a v momentě byl v prachu.

Ostatní se už předtím rozutekli a Kuba se ani nenamáhal, aby některého z nich chytil. Najednou stál za mnou a zhurta mě odstrčil. Už už jsem trnul, že se teď pustí do hezké slečinky a začne na ni pouštět hrůzu, ale místo toho srazil bagány, řízně zasalutoval, začal se culit jako měsíček a děkovat svou zupáckou němčinou, že se nás

zastala. Tak prý se to patří, je vidět, že signorina ví, co je čest císařského vojáka, a nedá na ni dopustit.

„Non capisco tedesco*“, řekla z vysoka a obrátila se k němu zády. Ale na Kubu to neplatilo. Když už si jednou zamlouval, že musí zrovna mně předvést, jaký je mistr v namlouvání, nemohl se jen tak vzdát. Popadl ji za ruku, objal ji v pase a začal loudit o hubičku.

Místo ní dostal facku, až to mlasklo, a celé tržiště mělo hned zas o zábavu postaráno.

Kuba zrudnul jako krocan, nabral komisi tvářnost a už se chystal kurážné panence od plic vysvětlit, co to znamená vztáhnout ruku na vojáka císařské armády. To už bylo i na mne trochu moc. Kamarád nekamarád – když chceš mermomocí někomu dělat chůvu a komandýra, najdi si nějakého jiného blbečka. Teď ti ukážu zas já, že takovouhle líbeznou děvušku nebudeš urážet – i kdybys mě z fleku dal odvést do basy.

Ale nemusil jsem se namáhat. Kubovi, jak tak před ní stál jako nafouklý holub bublák, najednou ujely nohy a kecl tlustým zadkem do káry plné herinků. Kdosi mu ji zezadu šikovně přistrčil a Kuba se ještě hezký kus vezl po mokré dlažbě. Nebylo třeba se moc rozhlížet, abych hned poznal, čím je to dílo. Kluk, kterého hezká signorina prve vytrestala místo nás, vykukoval za nejbližším stánkem, dělal na Kubu dlouhý nos – a okamžitě zas zmizel v houfu rozchechtaných prodavaček, když se Kuba za ním rozběhl.

Panenka se taky rozesmála, div jí červený sametový živůtek nepraskl. A najednou se vůbec neměla k odchodu. Honem jsem v duchu sbíral všechna italská slovíčka, která jsem znal, abych jí vysvětlil, že Kuba je sice jelito, jaké se hned tak nevidí, ale bát že se ho nemusí.

Mávla rukou a řekla po německu „Nenamáhej se, vojáčku. Ten mi nemůže ublížit. A ty přece taky ne – nebo snad ano?“

„Myslil jsem, že neumíš německy,“ vyhrkl jsem celý popletený.

„Když chci, tak umím – když nechci, neumím. S dobrým člověkem se vždycky domluvím. – A ty stejně nejsi žádný Tedesco...“

* Nerozumím německy

Nezmohl jsem se na slovo, jen jsem se blaženě culil a nevěděl kam s očima.

„Jsi Čech – že mám pravdu? Českých vojáků je tady víc než Němců, časem se člověk naučí mezi nimi rozeznávat.“

„Jenže pro tvoje krajany jsme všichni Austrijáci,“ řekl jsem sklíčeně. „Máte nás tu asi všechny stejně rádi – přede mnou to nemusíš zapírat. Nemysli si, že nám Čechům je tady lehké.“

„Mně nezáleží na tom, jestli jsi našinec, Čech nebo Němec. Jsem vždycky ráda, když potkám dobrého člověka – třeba měl na sobě vojenský mundúr.“

Měl jsem tisíc chutí jí za takovou řeč vlepit hubičku, ale přece jen jsem se bál, abych nepochodil jako prve Kuba.

Honem jsem to, Janek, začal zamlouvat, místo abych koukal začerstva využít, že je ke mně tak hodná. „Víš, co se mi nejvíc líbilo?“ plácnul jsem nazdařbůh. „Že ses nás tak rázně zastala proti tomu uličníkovi.“

„Toho mi radši nepřipomínej,“ řekla se smíchem. „To je můj bratr Luigi. Ještě si to s ním vyřídím- ať mi dnes už radši nechodí na oči. Myslí, že mě musí bránit, když si nějaký obejda začne na mne dovolovat -jako bych se nedovedla bránit sama.“

Járku, že bych si nikdy netroufal o tom pochybovat, když tak šikovně odpálila mého dotěrného krígs kolegu. Ale přece jen – kdybych byl, řekněme, já na jeho místě, jestlipak bych dostal stejnou odpověď jako on?

„Tady to radši nezkoušej,“ odbyla mě zkrátka, ale v očích jí hrálo deset rarášků. „Když jsi tak zvědavý, co bych tomu řekla, mohli bychom si o tom povídat – někde jinde...“

Nevěřil jsem svým uším. Dušička mi rázem vyletěla až k sedmému nebi – ale hned zas byla zpátky na zemi. Musil jsem zkormouceně přiznat, že to asi sotva bude tak hned možné. Jsem na vojně teprve šest neděl, celý můj svět jsou zatím jen kasárna, střelnice a execírplac – do města se dostanu jen při takových příležitostech jako dnes – a ty jsou náramně vzácné...

Ale pak mě napadlo, jak by se to snad přece dalo zařídit.

Pozitíí v neděli má celý náš pluk jít na mši do kostela Santa Teresa – nevím, proč právě tam, až dosud nám vždycky musilo stačit

kázání a mše v kasárenské kapli. Kdyby tam chtěla přijít, snad bychom se mohli vidět a třeba si i povědět pár slov.

Přikývla bez rozmyšlení, jenom připomněla, že se nesmím zlobit, kdyby snad jí to nevyšlo. Slouží v dobrém domě, u signora Cosima Alberoniho, obchodníka s obrazy a starožitnostmi. Přísný pán, ale v neděli do kostela ji určitě pustí. A když ne on, tedy jeho nábožná paní.

„Je to Němka, dcera nějakého vysokého potentáta z Vídně. Náš dům je pořád plný austrijackých úředníků a oficírů – právě kvůli nim jsem se musila naučit německy,“ dodala na vysvětlenou. „Ale teď už musím jít, nehněvej se, vojáčku. Měj se pěkně.“

Podala mi ruku a upřímně stiskla. „Říkají mi Gina. A tobě?“

Pověděl jsem. Docela jsme oba zapomněli na Kubu – a vtom ho vidím, jak se vrací celý uřícený a za límec vleče Ginina bratra, který řval, jako když ho podřezávají, a kopal kolem sebe jako splašené hříbě.

„Hned ho pust’!“ rozkřikl jsem se – až jsem se sám polekal, co si to dovoluji k svému otcovskému rádci a ochránci. „Pust’ ho, člověče – chceš mít malér?“ dodávám honem. „Je to slečnin bratr – musil ji bránit, když jsi na ni šel tak zhurta. Máš mít rozum.“

Slečna ho mlčky drtila uraženým pohledem a Kuba, ohromený mou neuvěřitelnou opovázlivostí, kluka konečně pustil. Gina mateřsky objala bratra kolem krku a důstojně si ho odváděla, ale na rohu se ještě obrátila a poslala mi štipcem prstů hubičku.

Kuba koukal, jako když ho praští palicí – musil jsem ho honem dorazit, než se vzpamatuje.

„Víš, co by z toho mohlo být, blázne,“ hučím do něho. „To děvče slouží v domě jednoho vysokého pána, který je náramně zadobře se všemi důstojníky našeho pluku. Hejtman Prokesch k němu chodí každý den. Umíš si představit, co by tě čekalo, kdyby si na tebe stěžovala?“

Kuba jen mrkal – konečně ze sebe vypravil. „Žvaníš. Dej pozor, abych si já nestěžoval na tebe. V kasárnách si to povíme.“

Ale nemusil jsem vůbec pochybovat, že jsem mu nasadil pěkně kousavého brouka do hlavy. Byl tak zvrtačený, že se docela zapomněl divit, jak jsem se to všechno tak rychle dověděl, když

signorina „non capisco tedesco“ a já zas „non capisco italiano“.

8.

A UŽ SE MAŠÍRUJE

Myslíl jsem, bůhvíjak šikovně jsem to nezařídil, abychom se v neděli mohli s Ginou vidět. Ale sklaplo mi. Mohlo mě napadnout hned, že s vojenskou mší v kostele Santa Teresa to není samo sebou, že za tím určitě vězí zas nějaká novota, z jakých obyčejně nekoukalo nic dobrého.

Taky ano. Slavné bohoslužby u svaté Terezy se konaly na rozloučenou našeho pluku s benátskou posádkou. Hned nazítří jsme se měli stěhovat dál do vnitrozemí – snad do Verony – snad až kamsi k Milánu.

Nikdo z řadových důstojníků nevěděl nic určitějšího, mužstvo se o tom nadělení dovědělo teprve při sobotním večerním befělu.

Z civilistů měla na mši přístup jen nejvyšší úřednická honorace a vznešené benátské panstvo, věrně oddané vídeňské vládě. Bylo pravděpodobné, že mezi nimi bude i Ginin pán – ale sotva asi jeho služebnictvo.

Zahlédl jsem Ginu až venku v chumlu zvědavců, když jsme se po mši za zvuků vojenské kutálky vraceli do kasáren. Mohli jsme si jen zdálky zamávat a hned jsem ji zas ztratil z očí.

Celý zbytek dne pak vyplnily přípravy k velkému pochodu, ale já po celou tu dobu myslíl víc na zklamání, že jsme si s Ginou nemohli povědět ani slůvko na rozloučenou, než na to, co nás v příštích dnech čeká. Že to nebude nic hezkého, o tom nikdo nepochyboval. Jistě ani Kuba ne, i když měl zas plno nezapných řečí, jak to konečně Taliánům natfeme, aby je přešly roupy.

Časně ráno, ještě za tmy, jsme nastupovali do člunů, které nás měly po setninách dopravit do malého přístavu Porto Maghera na pevnině. Na hrázi postávalo pár zvědavých čumilů, kteří nám nejspíš

chtěli ukázat, jakou mají radost z našeho odchodu. Najednou se ke mně přitočil kluk, v kterém jsem i v šeru poznal Ginina bratra. Popadl mě za ruku, začal s ní lomcovat a brebentit naříkavým hlasem, jako by mu mohlo srdce utrhnout, že „malované děti“ císaře pána odcházejí z Benátek. Kaprál ho zahnal kopancem, ale v tom frmolu neměl naštěstí kdy se zajímat, proč si kluk vybral zrovna mne pro svůj srdcervoucí projev lásky k rakouským vojákům.

Honem jsem se zamíchal mezi kamarády, kteří se o překot tlačili do člunu. V duchu jsem děkoval pánubohu, že mě nevidí Kuba – byl se svou četou starých mazáků na jiné lodi, která vyplula mezi prvními.

V ruce mě pátil kousek zmačkaného papíru.

Vůbec jsem nepochyboval, že je to psaníčko od Giny. Ale přesvědčit jsem se o tom mohl až po půldenním perném pochodu, když jsme se na břehu jakési bahnitě říčky zastavili ke krátkému odpočinku. Na lístku stála jen adresa Ginina pána, signora Alberoniho a dvě italské větičky: Budu na tebe vzpomínat, caro Lorenzo. Napiš mi někdy.

Naráz jsem zapomněl na všechny úzkosti, co nás čeká v nejbližších dnech. Nejvíc ze všeho mě potěšilo, že si mě tak pěkně překřtila z českého Vavřince na italského Lorenza. A ještě k tomu drahého Lorenza.

Cara, carissima Gina... Právě tak musí začínat první psaníčko, které jí napíšu, jen co budu mít jistotu, kam nás zaženou a jak dlouho se tam zdržíme.

Vědělo se jen tolik, že pro dnešek je cílem našeho pluku Padova. Dál prý se potáhne do Verony a tam možná zůstaneme delší dobu – pokud nám Taliáni mezitím nepřipraví nějaké hezky horké překvapení.

Všelijaké hrůzostrašné dohady, že něco takového můžeme čekat každou chvíli, letěly od setniny k setnině jako plamínky začínajícího požáru ve zprahlém obilí. Hlavně mezi námi, mladými zajíci, kteří si za pár týdnů služby dosud nestačili zvyknout na vojenský chomout. Našel jsem už mezi nimi dost kamarádů, před kterými jsem aspoň nemusil zapírat, jak se mi občas strašně zasteskne po domově, po rodných Kuřích horách, po prvních

bezstarostných dnech vandru... Dokonce i po tvrdé robotě v terstských a benátských loděnicích, která mi ve srovnání s mým nynějším údělem připadala jako ráj mládenecké svobody.

Třebaže teprve končil únor, všude už ve vzduchu bylo cítit jaro. Při prvním noclehu ve stanovém táboře u Padovy jsme ještě pořádně promrzli. Ale nazítří... Teprv teď jsem doopravdy poznával, jaká utěšená země je tahle úrodná nížina pod Alpami. Ořechové a kaštanové háje podle cest už začínaly svítit rašícími pupeny, pole se zelenala čerstvým osením, vinice ostře voněly rozrytou vlhkou zemí... Všechno tak docela jiné než u nás doma, a přece nějak blízké, milé – na každém kroku musil člověk srovnávat – a vzpomínat...

Kdyby mě teď táta s mámou mohli vidět, jak si vykračuju s kvěrem na rameně jako hrdina, připravený prolít krev za císaře pána. Není tomu ještě ani deset dnů, co jsem se konečně odhodlal jim napsat, že jsem vojně přece neušel. A kdo ví, kde a po jakém dlouhém bloudění mě vynatrefí jejich odpověď – jestli se jí vůbec někdy dočkám.

Kvečeru třetího dne jsme dorazili k Veroně. Potvrdilo se, o čem se mezi vojáky mluvilo už cestou – totiž že tady zůstaneme několik dní, možná i týdnů. Už jsme po rasovském třídenním pochodu zatraceně potřebovali si trochu oddechnout. Jenže na druhé straně všechno nasvědčovalo, že místo odpočinku si teprve tady jaksepatří užijeme všech slastí vojáckého života.

Město, obehnané vysokými cihlovými šancemi, se vojskem všech možných zbraní jen hemžilo. (Říkalo se, že Verona je nejsilnější pevnost nejen v severní Itálii, ale dokonce snad v celém Rakousku.) Náš pluk rozstrkali po různých kasárnách a pošmurných komorách hradebních kasemat. A hned ráno zas na cvičiště, aby se nám nezkrátily žíly. Proti tomu, co s námi prováděli tady, byly execírky v Benátkách něco jako klukovská hra na vojáčky. Útočit s nasazeným bodákem na „nepřátelská“ postavení v okolních kopcích, kde se zas krvavě potili jejich „obránci“, naši kamarádi, plazit se po zemi jako slepejší a zarývat se do ní jako žížaly, přelézat s plnou polní na hřbetě pobořené zdi chalup, které obyvatelé musili opustit, střílet, ládovat, padat a zase vstávat, znovu útočit – to byl teď od rána do noci náš vezdejší chlebiček. Vraceli jsme se do kasáren víc mrtví než živí,

nikomu nebylo ani do jídla, natož do řečí – leda že se zuřivě nadávalo na kruťácké oficíry a potichu i nahlas se jim slibovala krvavá pomsta, jen co si Taliáni něco doopravdy začnou a pluk se dostane do ohně.

Já jsem se při všech těch útrapách snažil najít aspoň po večerech sem tam chvilku, abych mohl napsat Gině. Doufal jsem, že ve Veroně zůstaneme aspoň tak dlouho, abych se tu dočkal její odpovědi – pokud ovšem už ji neomrzelo vzpomínat na mládence, jakých v Benátkách mohla mít na každém prstu deset.

Kuba se teď zas co chvíli připlétl mezi nás nováčky, zas už se mu zachtělo dělat nám, tedy především mně, vševědoucího učitele vojenských ctností. Jednou mě tak přistihl, jak kousám tužku nad prázdným papírem a přebírám v hlavě chudou zásobu italských slovíček, z kterých by se dalo sesmolit pár řádek pro Ginu. Hned byl náramně zvědavý, komu píšu. Řekl jsem, že domů, tátovi, schoval jsem papír a hodil sebou na slámu, aby mi dal pokoj.

Ale Kuba určitě něco tušil, pacholek. Už dřív se několikrát pokoušel přivést řeč na kurážnou dívčinu, s kterou jsem se tak rychle skamarádil tehdy na rybím trhu. Dělal jsem, že nevím, o kom mluví. A když nepřestával dotírat, stačilo šikovně popíchnout kamarády, že se mezi nás plete nejspíš jen proto, aby mohl slídit, co si povídáme. Jestli třeba nevedeme rouhavé řeči proti císaři a proti vysokým vojenským pánům, kteří měli na svědomí tenhle náš očistec. A kluci pak už věděli, jak se ho zbavit – aspoň na den nebo dva, než ho zas popadla chuť kázat a poučovat.

Psaníčko pro Ginu jsem stejně už nestačil dopsat, natož odeslat – po deseti dnech pobytu ve Veroně nás vyhnali na další pochod.

Tentokrát k Milánu, kde se tou dobou zdržoval feldmaršál Radecký. Kuba, to se ví, byl v sedmém nebi, že snad konečně uvidí na vlastní oči nejznamenitějšího generála, jakého Rakousko kdy mělo. A k tomu milovaného tátu všech nešťastníků, kterým císař pán svěřil ochranu své říše. Blboučké obrázky, které ho ukazovaly, jak vlídně rozmlouvá s vojákem na stráži a poplácává ho po rameně, visely už v Benátkách nejen po všech koutech kasáren, ale v každém hostinci a kavárně.

Na štěstí za pochodu k Milánu jsme Kubu zas na několik dní ztratili z očí – to byla pohoda. Ten pochod sám o sobě nám stačil

jaksepatří poničit těla i náladu, cesta z Benátek do Verony byla proti němu jen zábavnou procházkou. Ale především jsme v něm musili vidět nový nepochybný důkaz, že opravdová vojna je tentokrát už skutečně na spadnutí.

Když pro nic jiného, tedy proto, že spolu s námi vyrazila z Verony dobrá polovina tamní posádky – dragouni, kanonýři, sapéři, horští myslivci... A cestou se k nám přidávaly další proudy vojska z táborů a pevnůstek pod horami, které na severu svítily svými sněhovými čepicemi.

Tohle tedy na mou duši už začínalo smrdět krchovem. To tušení nám všem leželo na srdci jako balvan a mne tížilo tím víc, že jsem bez přestání musil myslet na Ginu – na to, že už jsem jí nestačil napsat – že ji patrně už nikdy neuvídím...

S Milánem jsme se mohli seznámit jen z dálky. Moře vojska, které se k němu slévalo ze všech stran, se před městem rozdělilo v řadu polních táborů, porůznu roztroušených mezi říčkami a průplavy, jež protkávaly kraj jako blýskavá pavučina. Byl hustě obydlený a už pěkně zelený, ale vesničané se v polích neukazovali, třebaže jindy touhle dobou byly jarní práce jistě už v proudu. Dva dny jsme odpočívali, čistili kvěry a mundúry, kanóny i koně – podle všeho se chystala nějaká velká paráda před nejvyšším vojenským náčelnictvem. Některým z nás – většina mých kamarádů byla „ze selského“ – to nedalo, aby tu a tam ve volné chvílce nenabídli lidem v okolí pomoc při polních pracích. Ale nikdo o nás nestál – vyhýbali se nám zdaleka, jako bychom do jejich kraje přinášeli mor.

Někdy kolem desátého března se rozkřiklo, že tábory kolem Milána objíždí sám maršál Radecký. Prý se připravují nějaké velké manévry – právě proto nás zahrnuli zrovna k hlavnímu městu Lombardie -, aby se Taliánům jednou jaksepatří ukázalo, že s císařskou královskou armádou není legrace.

Jen kdyby pámbíček dal a zůstalo při manévrech – to byla v těch dnech naše jediná myšlenka.

Jednoho časného jitra nás vyhnali ze stanů, srovnali nás do šiků a na zdupaném place, který možná ještě nedávno byl úrodným polem, oficíři a feldvėblové lítali mezi námi jako střechkové, znovu a znovu prohlíželi každý knoflík, každý řemínek... A pak nás, zpitoměle

nevyspáním, nechali stát tři hodiny na slunci, které hned od úsvitu začínalo pěkně připalovat.

Konečně se v zákrutu cesty objevila skupina vysokých důstojníků na koních, samé zlato, bílé kabáty plné metálů, dvourohé klobouky s vlnajícím třepením barevného peří. V čele na vypaseném grošáku klusal bělovlasý pán, v kterém jsme okamžitě poznali nejvyššího velitele, maršála Radeckého – právě podle toho, že byl oblečen ze všech nejskromněji a měl na sobě nejméně blýskavého plechu. Průvod uzavíral kočár, z kterého maršál asi vystoupil teprve před chvílí, aby se „jeho děti“ mohly pokochat, jaký je ve svých dvaosmdesáti letech ještě štramácký rejtar.

Pozdravný pokřik vyrazil z několika set hrdel jako dělová salva. (Klaplo to skoro na vteřinu – však se nás den předtím něco natýrali s jeho nácvikem.)

Nebudu zapírat, že se mi přece jen trošičku rozbouchalo srdce, když starý pán s rukou přiloženou k chocholatému klobouku míjel naši setninu. Ale přál bych vám vidět Kubu, který stál jako socha, natažený jako struna přede mnou v první řadě. (Nás nováčky, to se ví, zařadili až docela dozadu, abychom tu skvělou parádu něčím nepokazili.) Do tváře jsem mu neviděl, ale byl bych se vsadil, že si v tom bezvadném haptáku div nevykrouťí oči, aby mu neušel jediný maršálův pohyb.

Radecký na svém grošáku se na konci šiku otočil, ještě jednou se svým našňořeným průvodem projel zpátky, pak sestoupil z koně, aby přijal hlášení našeho obršta a velitelů setnin. Poděkoval tichým stařeckým hlasem a konečně se obrátil i k nám, aby vyjádřil svou spokojenost s podařenou přehlídkou a připomněl, co od nás vlast a císař pán v příštích dnech čekají. Pěkně pár slov německy, pár slov italsky a nakonec česky, abychom se třeba o tu čest mezi sebou nepoprali.

Ještě udělal několik kroků podle první řady, tu a tam se před některým vojákem zastavil, kývl bělovlasou hlavou, zeptal se, odkud pochází a jak dlouho slouží, čím jsou jeho rodiče a takové ty blbinky. Bylo mi dědouška až trochu líto, jistě už toho měl taky zrovna dost – kolik takových otcovských projevů k vojákům už asi měl toho dne za sebou a kolik ještě před sebou...

Ale nejvíc mi nakonec bylo líto Kuby – chuděra marně čekal, že i na něho slavný vojevůdce ráčí shlédnout a vyznamenat ho nějakým tím tatíkovským *Come va, vecchio*, na které by mohl hřímově odpovědět *Va bene, Vostra Eccellenza** – tak jak to stálo pod dojemnými obrázky v benátských a veronských kasárnách.

9.

REBELIE V MILÁNĚ

V táboře u Milána jsme pak zůstali ještě asi týden. A znovu den co den tvrdá execírka od rána do noci – celkem to tady nebylo jiné než u Verony. Až na to, že jsme teď při polních cvičeních častěji přišli do styku s ostatními pluky, rozloženými kolem Milána ze všech stran – vypadalo to opravdu jako obležení nepřátelského města, na které se co nevidět začne hnát útokem. Málokdy se našla příležitost, abychom si mohli trochu popovídat s jejich maníky, většinou taky Čechy nebo Němci z Čech. O tom, co se děje, věděli stejně málo jako my, ale zrovna tak jako my měli plné hlavy strašáků o chystané mele, z které nám možná už zítra bude zatraceně horko.

Když nic jiného, dávala těm povídačkám za pravdu zpráva, že maršál Radecký náhle přerušil přehlídky pluků kolem Milána a nakvap se vrátil do města.

Za dva dny nato už jsme věděli všichni, proč ten nenadálý spěch: v době maršálovy nepřítomnosti dal jeho náměstek svolení, aby byla z předních milánských občanů vytvořena Národní garda – prý aby nevelké vojenské posádce ve vnitřním městě pomohla udržovat pořádek. I nejhlupejší mezi námi si dovedli spočítat, jak to asi mohlo dopadnout: národní garda se přidala k bouřícímu lidu – někteří volali po připojení Milána k sousednímu Piemontskému království – největší křiklouni prý dokonce začali mávat republikánským

* Jak se vede, starý? – Dobře, Vaše Jasnosti

praporem... Jen v jednom se určitě všichni shodovali: Pryč od Vídně – pryč od Rakouska!

Tak starý maršál po svém spěšném návratu do města nejspíš nevěděl nic lepšího, než že dal párkrát vystřelit do davu, který přišel hulákat pod okna guvemérského paláce – a teď to má. V milánských ulicích o překot rostou barikády, po všem, co má na sobě rakušácký mundúr, se stíhají ze střech i z oken domů, místodržitelský palác i kasárny milánské posádky jsou prý obklíčeny povstalci.

Tak tedy konečně došlo i na nás. Teď už bylo nad slunce jasnější, proč nás až z Benátek, od Verony a bůhví ještě z kterých končin Lombardie nahnali zrovna sem.

Zvláštní věc – tušili jsme to všichni od začátku, ode dne, kdy náš pluk vyrazil z Benátek. Troubové jako Kuba se po celou cestu tvářili, že se už nemůžou dočkat, až dostanou rozkaz nadělat ze vzpurných Taliánů fašírku. Většina ostatních zaháněla pomýšlení na krvavé hody, které nás čekají, jak jen se dalo – ale ve skutečnosti nikdo po celou tu dobu nemohl myslet na nic jiného.

A přece, když ten prokletý rozkaz konečně přišel, všichni tím byli ohromeni jako něčím, čemu do té chvíle prostě nevěřili.

Říkám všichni, ale mluvím samozřejmě hlavně za sebe. Teprv teď jsem si chtěj nechtěj začal doopravdy připouštět, že třeba už za pár hodin budu ležet bradou vzhůru. Ale věřte tomu nebo ne, tahle představa nebyla ještě to nejhorší. Mnohem víc v takových momentech člověka zkusí pomýšlení, že když nechce být zabit, musí sám zabít. Že poprvé bude nucen střílet ne do plechových panáků, ale do lidí, které v životě neviděl a kteří mu ničím neublížili – vrážet bodák ne do pytlů s pískem, ale do lidských prsou a břich...

Když jedné tmavé noci i náš pluk dostal rozkaz vyrazit k Milánu, ještě jsem se zuby nehty držel naděje, že nás mladé zajíce přece nemohou poslat rovnou do ohně. Vždyť přece pořád ještě nejsme opravdoví vojáci, jak nás o tom řvaním a kopanci denně přesvědčovali oficíři při polních cvičeních. Snad než dojde na nás, bude už po všem – hrstka povstalců ve městě ze všech stran obklíčeném se přece nemůže dlouho bránit takové přesile.

Dnes možná, možná ještě na nás nováčky nedojde...Ale co zítra – co za týden? Tohle už, jak se zdá, není jen nějaká splašená místní

rebelie, s jakými si otec Radecký až dosud vždycky uměl poradit. Tohle se už začíná po čertech podobat opravdové vojně.

Za svítání přední oddíly našeho pluku ovládly několik ulic kolem Corsa Venezia a postupovaly přes rozmetané barikády k Via del Senato. Zálaha, ke které zaplatřpánbu zařadili taky mne, dostala za úkol krýt jejich postup a vyčistit dobyté ulice od poschovávaných rebelů. Naši četou vedl šikovatel Kebrle, pěkný pes, který se nás už v Benátkách něco natýral. Koukal jsem se držet hezky vzadu, abych mu nebyl moc na očích. Znenadání lijavec kulí, vyslaných odkudsi z protější pobožené střechy, zabubnoval o dlažbu přímo u jeho nohou, jen to zarsřelo. Hodil sebou na zem, tak tak ještě stačil zařvat „Dekujte se, dobytkové – dekujte se!“ a vzápětí se začal dobývat do vrat nejbližšího domu, samozřejmě zabeđených jako všechny ostatní.

Ani jsem v tom momentě nebyl dvakrát zvědavý, jak si poradí, holomek. Kluci jistě taky ne – v tu ránu byl každý zalezlý, kde jen se dalo. Já ležel u protější zdi s nosem zarytým do sesutého zdiva a vůbec jsem se neodvážil zvednout hlavu.

Až jsem do ní dostal ránu, jen se mi v očích rozsvítilo.

Tak, a je po mně – mám to odbyté... Maminko – táto – Gino, holka zlatá – už vás nikdy neuvídím... Pak, když jsem pořád neztrácel vědomí, jsem opatrně zvedl ruku a začal si omakávat hlavu, která pekelně brněla. Místo louže krve jsem nahmátl bouli jako brambor a vzápětí kus drsného pokrouceného železa. Byla to vylomená mříž sklepního okénka, zpola zasypaného zříceným zdivem. Jak jsem se do té hromady zavrtal jako ponrava, mříž se uvolnila a třískla mě do hlavy.

Ve vteřině jsem se vsoukal do úzkého otvoru a po břiše jsem sjel svažitou štolou do sklepa. Byl dost hluboký, potloukl jsem se jaksepatri a hezkou chvíli jsem zůstal na dně ležet jako kus dřeva.

A můžeš mi políbit šos, prevíte šikovatelská – to byla moje první myšlenka. Teď máš určitě jiné starosti než se shánět zrovna po mně – stejně se svých maníků do večera nedopočítáš.

Chvíli jsem ležel bez hnutí, jen jsem si přitáhl flintu a po, hmatu se přesvědčil, je-li v pořádku.

Co teď? Žádný kvalt – nejlíp bude vyčkat, až ten olověný liják

venku trochu utichne – potom zkusíme, kudy by se dalo odtud vyklouznout. Ne ven na ulici – chraň pánbu! Spíš dovnitř, do domu. Ani trochu jsem nepochyboval, že v něm nenajdu živou duši, ale snad se tak spíš přesvědčím, je-li už venku čistý vzduch a mohu-li se bez úrazu dostat ke svým.

Jaksi se mi nechtělo myslit na to, že by se třeba oni začali shánět po mně. To by mohlo prašpatně dopadnout, takovéhle „dekování“ by mi mamlas šikovatel jistě jen tak nedaroval. A kdyby přece...? No tak co – v nejhorším případě budu tvrdit, že se střílelo právě z tohoto domu a že jsem s nasazením života do něho vnikl, abych rebelanty zneškodnil. Což když nakonec za to ještě dostanu metál – a Kuba Kopeckých pukne závistí.

Konečně jsem se zvedl a začal v šeru tápat podle zdi, nenajdu-li nějaký východ. Klopýtal jsem přes hromady harampátí – sklep byl asi posledním útočištěm obyvatel domu, než ho musili docela vyklidit. Buď před našimi, nebo před povstalci, kteří si ho snad na pár hodin zvolili za obrannou baštu. Byl to asi pěkný zmatek, když odtud utíkali – nejspíš jen proto byly lačkové dveře otevřeny dokořán, když jsem se k nim konečně dostrachal. A stejně tak i železem pobité dveře nad schodištěm do přízemní chodby.

Vystrčil jsem opatrně hlavu. Chodbu zalévalo syrové, kalné světlo ze dvorka, který mi zpola zakrýval výstupek zdi se sochou nějakého svatého. Za ním podle všeho vedou schody do patra. Tak do toho – uvidíme, co nás čeká nahoře. První, druhý plíživý krůček po rozvrzaném dřevěném schodišti – a najednou proti mně za sloupem stojí vousatý chlápek s kloboukem naraženým do očí, v každé ruce bambitku, a míří mi na prsa. Chvíli jsme se tak beze slova měřili očima, ale pochybuju, že z těch mých zrovna sršely blesky, které by mu mohly nahnat strachu. Z těch jeho rozhodně spíš. Pomalu, pomaloučku zvedám flintu, ale v tom mi ji někdo zezadu vytrhl a vzápětí jsem ucítil hrot bodáku mezi lopatkami.

A hele -jejich tady víc, přinejmenším aspoň dva.

„Buon giorno, signori,“ pozdravil jsem uctivě – nic chytřejšího mě v tom momentě nenapadlo.

* Dobrý den, pánové

Ten přede mnou se jen zašklebil a ukázal napřaženou bambitkou, abych šel nahoru. Druhý mě zezadu pobídl bodákem.

Z chodby v patře vedly několikery dveře, všechny dokořán. Světnice prázdné, na podlaze hromady smetí a střepů, barikády ze zbytků rozbitého nábytku zakrývaly okna skoro až ke stropu. Zahnali mě do jednoho pokoje a začal výslech. Konečně jsem si mohl jaksepatří prohlédnout i toho druhého, který teď místo na záda mně mířil mou vlastní flintou na prsa. Oba přes své rozcuchané černé brady nevypadali o nic starší než já. Studenti – nějácí podobní mladí janci jako ti, s kterými jsem se ještě před třemi měsíci řehtal Trufaldinovým kouskům v benátském divadle. S takovými se snad domluví.

Nemusel jsem ani předstírat, že jim nerozumím. Štěkali jeden přes druhého a hrozivě kouleli očima – nebyť těch bambitek a flinty v

jejich rukou, byl bych se jim asi začal smát do obličej. Z jejich drmolení jsem pochopil jen tolik, že jim nejde o nic jiného, než jak to vypadá venku, kolik tam ještě straší austrijských vojáků – zkrátka mohou-li odtud se zdravou kůží vyvážnout. To by snad pro mne nevypadalo tak nejhůř.

Začal jsem udýchaně vysvětlovat, že venku už je celkem klid (ačkoli jsem si tím vůbec nebyl jist) – schválně hodně kostrbatou němčinou, aby se dovtípili, že německy neumím o nic líp než oni. Jenže oni uměli – aspoň ten první, ten s bambitkami. Významně se podíval na druhého a zvysoka si mě přeměřil očima.

„Boemo,“^{*} usykl pohrdavě. „To jsem si mohl myslit. Je vás tady jako kobylek. Že vám není hanba. Tam u vás jste na tom stejně jako my, zrovna tak vás týrají, zrovna tak po vás šlapou. A vy, místo abyste bránili vlastní kůži, necháte se hnát jako ovce sem, proti nám – otroci proti otrokům...“

„Co ty víš, jak to vypadá u nás,“ pokusil jsem se o chabou obranu.

„Určitě víc, než ty víš o tom, co se děje tady v Itálii,“ vybafl zuřivě. „Co se dnes děje v celé Evropě, ve Francii, v Německu... Copak jsi tak docela zabeďněný? Když už i ve Vídni se lid začíná bouřit – když už i váš přiblblý císař se podělal a vyhnal Metternicha, toho hnusného policajta rakouských národů...“

Vyvalil jsem oči – tohle mi docela vyrazilo dech. Ve Vídni? V samotném hlavním městě mocnářství!? Ten chlap lže nebo se zbláznil. Nebo mě chce už docela zvrtačit.

„Nic o tom nevíš?“ potřásl útrpně hlavou. „Samozřejmě, jak bys mohl. Váš slavný feldmaršál a celá ta banda kolem něho přece nemůžou připustit, aby jejich vojáci něco věděli o světě.“

„Je vidět, že jsi nikdy nebyl voják, kamaráde,“ namítl jsem zkroušeně.

„Jsem voják – teprv teď jsem voják, rozumíš! Italský voják! Voják budoucí lombardské republiky! Obránce svobody a konstituce – všeho toho, co ty, hovado, pomáháš ubíjet.“

Krucinál, co to pořád mají s nějakou konstitucí? Co to vůbec je, ta konstituce, republika – co to je, ta jejich svoboda? Pro našince u nás

* Čech

doma svoboda znamená především zbavit se roboty, nedřít se pro vrchnost, pracovat konečně na svém a pro sebe...

Jen tak mi blesklo hlavou, že za takovouhle svobodu i u nás kdysi tekla krev – snad tomu není ani tak dávno. Ale teď jistě nebyl čas se o takových věcech dohadovat.

„Podívej, studente,“ zkusil jsem to z jiného konce, „ty myslíš, že když mě teď zapíchneš nebo zastřelíš, že jsi něco ohromného udělal pro tu vaši svobodu. Já vám ji přeju, nemysli si. Ale na tvém místě bych se nejdřív staral o to, co nás čeká – všechny tři – až mě naši začnou hledat. Já to asi pěkně odskáču – ale vy rozhodně hůř. Koukal bych se odtud ztratit, dokud to ještě jde.“

Zatvářil se jako uražené veličenstvo, ale bylo vidět, že jsem mu přece jen kapánek zamotal hlavu.

„Na to se tě právě ptám,“ vyštěkl konečně. „Kde jsou teď vaši vojáci? Kolik jich je? Může se odtud ven na ulici?“

„Když si poradíte se zamčenými vraty...,“ řekl jsem poťouchle. „Já jsem se sem dostal sklepem – můžete to zkusit taky. Ale pro jistotu – nebylo by lepší někudy zadem...? Vy se tu jistě vyznáte líp než já.“

Student si jen vztekle odplivl. „Myslíš, že čekáme, až ty nám to poradíš? Přes dvory už to nejde – všude tam jsou Austrijáci. – Avanti* – ukaž, kudy jsi sem vlezl. Ale běda ti, jestli jsi nás obelhal.“

Uklonil jsem se zdvořile a bez řečí jsem začal sestupovat po schodech před nimi. Tma ve sklepech už se mi nezdála tak černá jako prve, úzké okénko ji přece trochu prosvětlovalo.

„Lez napřed,“ pobídl mě ten první. „Jsou-li vaši ještě v ulici, připrav se, že nejdřív zastřelím tebe. A pak třeba sebe. Zajmout se nedám.“

Vysoukal jsem se k okénku, opatrně jsem vystrčil hlavu a pak po kolenou vylezl na chodník.

„Čistý vzduch, v ulici není živá duše,“ zavolal jsem zpátky. „Můžete lézt za mnou.“

Napřed se začal škrábat nahoru ten druhý, s mou ukořistěnou flintou – strkal ji, pitomec, před sebou jako mravenec, který se

* Kupředu!

hmoždí s kouskem jehličí. Popadl jsem ji, abych mu pomohl rychleji ven – a jak se druhou rukou zachytil kraje okénka, bez velké námahy jsem mu ji vyškubl.

Zaklel zuřivě a začal se po mně sápat. Uskočil jsem, zamával jsem mu flintou před očima – a pak jsem ji obrátil a vysypal před ním prach z pánvičky. „Vidíš – teď neublíží ani tobě, ani mně. Tak co, obelhal jsem vás? Jsou tu Austrijáci? Nejsou. Tak koukejte mazat, mládenci – šťastnou cestu.“

Čahoun s bambitkami už byl taky venku a teď zřejmě nevěděl, má-li se do mne znovu pustit nebo hezky rychle zahýbat.

„Koukejte, chlapci,“ začal jsem jim domlouvat, „nechte mě plavat. Kdybych se k našim vrátil bez flinty, budu viset na první lucerně. Vy dva jste na tom pořád ještě líp. Tak radši zmizte – dokud ještě máte kam.“

Dlouhán se najednou rozchechtal, nakopl mě do zadku, já mu to s gustem oplatil, a pak se oba rozběhli podle zdi k nejbližšímu rohu.

Přece jen se tu asi vyznali líp než já – v momentě jako když se do země propadnou. Konečně jsem si trochu vydechl, ale ne nadlouho. Střelba a křik, které sem tlumeně doléhaly odkudsi zdálky, najednou zesílily a rychle se přibližovaly. Nenapadlo mě nic lepšího, než honem vklouznout zpátky do sklepního okénka, ale už nebylo kdy. Přimáčkl jsem se k zamčeným vratům a zakryl si obličej rukama jako kluk, který čeká, až se začnou sypat pohlavky.

V té chvíli se kolem mě jako splašené stádo přehnala tlupa našich – ale ani trochu nevypadali jako vítězné vojsko, které se rozbíhá k rozhodnému útoku.

Utíkají! Utíkají! Revolucionáři je ženou! – Tak vida, tohle jsem určitě nečekal ani já, ani ti dva mladí blázni, kteří mě ještě před chvilkou drželi v šachu.

Mne, skrčeného ve výklenku vrat jako myška, si prchající našťěstí nevšimli. Tak jsem ještě minutku počkal, až přeběhne poslední, pak jsem ho číperně dohnal a honem se koukal zamíchat mezi ty vpředu.

První, co jsem si stačil uvědomit, bylo, že to nejsou vojáci z čtyř feldvébla Kebrleho, s kterými jsem ráno začínal „čistit“ dobyté okrajové čtvrti.

Z těchhle jsem nepoznával ani jednoho – a jim v tom frmolu ani

nenapadlo se starat, kde jsem se mezi nimi tak najednou vzal. Snad vůbec nepatřili k našemu pluku.

Tohle ostatně bylo to poslední, co by mě zrovna v té chvíli mohlo zajímat. Teď bylo ze všeho nejdůležitější, abych ukázal, že dovedu utíkat stejně dobře jako oni.

Pár kulek nám ještě hvízdlo kolem uší, ale tím to skončilo, Vítězné rebely zřejmě omrzelo další pronásledování. Nejspíš se začínali znovu opevňovat v domech vnitřních čtvrtí, znovu stavět barikády, dobyté a pobořené našimi snad už včera.

Inu, pámbíček jim dej štěstí. Mne tenhle jejich úspěch ani trochu nemrzal a moc pochybuju, že z českých dětí tatíčka Radeckého bych byl jediný, kdo jim ho ze srdce přeje.

Jenže jak dlouho se jim asi podaří ho udržet...

Když jsme se – opravdu se už dnes nedokážu rozpomenout, jak – znovu ocitli na louce za hradbami, bylo za chvíli po radosti, že pro tentokrát jsem aspoň zachránil holý život. Důstojníci a feldvėblové s

pekelným řvaním sháněli dohromady své rozbité a pomíchané oddíly, na všech stranách zmatek, křik, nárek raněných, klení sanitářů, kteří je nakvap ošetřovali a odnášeli dozadu, do bezpečí. Všechno zkrátka ukazovalo, že co nevidět se půjde do ohně znovu – a pak už ať při nás stojí všichni svatí...

I já jsem se konečně shledal se svými. Přežili ten splašený útěk všichni ve zdraví – i ten pacholek Kebrle, který samozřejmě nejdřív ze všeho se začal zajímat, kde jsem se po celou tu dobu ulejal.

Měl jsem se nač těšit.

10.

„PÍMONT“ SE STAVÍ NA ZADNÍ

Náš pluk, když se konečně podařilo ho dát jakžtakž dohromady, poslali do vesnice asi dvě míle za hradbami, abychom si odpočali a mohli jít do ohně znova. Ale toho dne až do večera už k ničemu nedošlo.

A ráno nás čekala novina, které se nikdo z nás ve snu nenadal.

Rakouské vojsko vyklízí Milán! Maršál Radecký vyjednává s předáky prozatímní revoluční vlády! V nejbližších hodinách můžeme čekat rozkaz k odsunu – zatím neznámo kam...

Tak vida, přece jen dosáhli svého – s tou jejich konstitucí nebo co to pořád mají. Po *pěti dnech* pouličních bojů hrstky rebelantů proti takové přesile!

Ani se tomu nechtělo věřit.

Ba chtělo – mně tedy rozhodně chtělo. Pořád jsem musil myslet na ty dva fousaté junáky, s kterými jsem si včera tak pěkně popovídal. Teď kdybych je tak mohl vidět, jak se asi naporují, jak si vykračují před nějakým tím svým jenerálem nebo vyzpěvují před domem senátu, kde jim náš feldmaršál právě přiklepl svobodu. Jestli ovšem celou tu bouřku přežili...

Rozumí se, že jsem se tím včerejším dobrodružstvím nikomu

nepochlubil, ani svým nejbližším kamarádům. Většinu z nich ostatně příliš nezajímalo, co se děje ve městě – teď pro ně bylo ze všeho nejdůležitější, že si zachránili kůži aspoň na pár dní, než začne nějaká jiná patálie.

Pro mne taky, co bych to zapíral. Teprve třetí den, když se pluky jeden za druhým dávaly na pochod zpátky k východu, začaly mezi vojáky proskakovat další, a ještě neuvěřitelnější pověsti. Zatímco jsme leželi u Milána, vypukla prý rebelie i v Benátkách. Tak teď to máme, kamarádi – z bláta do louže. Jestliže tady jsme zatím ušli nejhoršímu, u Benátek nám to Radecký vynahradí. Nemusíme vůbec pochybovat, že právě to benátské pozdvižení byla hlavní příčina, proč to v Miláně vzdal tak neuvěřitelně brzy – Benátky jsou pro císaře pána určitě cennější a důležitější než Milán.

Bylo zbytečné čekat, že nám k těm poplašným pověstem něco povědí páni oficíři. Stačilo, že se celkem nenamáhalí je vyvracet. Nebylo na to prostě kdy. Hned první den pochodu jsme měli po nadějích, že když jsme šťastně vyvázli z olověného deště v milánských ulicích, máme aspoň na týden pohov. Rebelie byla tou dobou v plném proudu i v celém okolním kraji, každou chvíli jsme mohli čekat, že na nás odkudsi z lesa vyrazí houf zdivočelých vesničanů s vidlemi a kosami. Zatracení kluci taliánští, že si nedají pokoj, když přece už jednou mají tu svou republiku – nebo co to vlastně Radecký s jejich pohlaváry upekl. Šarvátky, ke kterým potom docházelo skoro noc co noc, celkem nestály za řeč, k otevřenému boji vesnickým rebelům přece jen asi nestačily síly. Ale pár raněných jsme za pět následujících dnů měli už i u našeho pluku. A nejhorší ze všeho bylo, že čím víc jsme se vzdalovali od Milána, přibývalo zpusťovaných, vypálených vesnic a oběšenců, kteří se houpali na stromech podle cesty. O to už se postarali ti, kteří na ústupu k Veroně tudy prošli před námi.

Mně bylo z toho všeho zle, k umření zle. Hlasy, že ta pakáž raubířská si nic jiného nezaslouží, jsem teď stále častěji slyšel i mezi kamarády, kteří až dosud měli z našeho slavného tažení jen legraci a nijak neskrývali, že drží palce spíš Taliánům než císaři pánu. A právě tohle bylo ze všeho nejhorší. Už jsem si začínal v duchu říkat, jestli by mi nakonec nebylo líp, kdyby si mě nějaká

povstalecká kulka byla našla hned to první ráno, když nás hnali šturmem proti milánským barikádám.

Potom, když jsme šťastně dorazili k Veroně, mě ty černé myšlenky zas trochu přešly, člověk už je takový. Sotva kolem sebe místo otevřené krajiny, kde na každém kroku může číhat smrt, uvidí pevné hradby a nepobožené, nevypálené domy, rychle přestává myslet na všechny hrůzy a útrapy, které má za sebou. I na ty, které ho teprve čekají. Radecký se svým štábem přijel prý do města den před námi. Vojákům se neukazoval. Nějak se mu najednou nechtělo potěšit nás svou otcovskou moudrostí a laskavostí jako nedávno před Milánem, když se ještě zdálo, že na povstalce stačí zadupat, aby dali pokoj. Brzy jsme se také dověděli proč. Sotva nás jakžtakž rozdělili po kasárnách (kde teď bylo třikrát víc vojska, než když jsme z Verony odcházeli), vyhnali nás na cvičiště pod hradbami, abychom si poslechli, co nám feldmaršál vzkazuje.

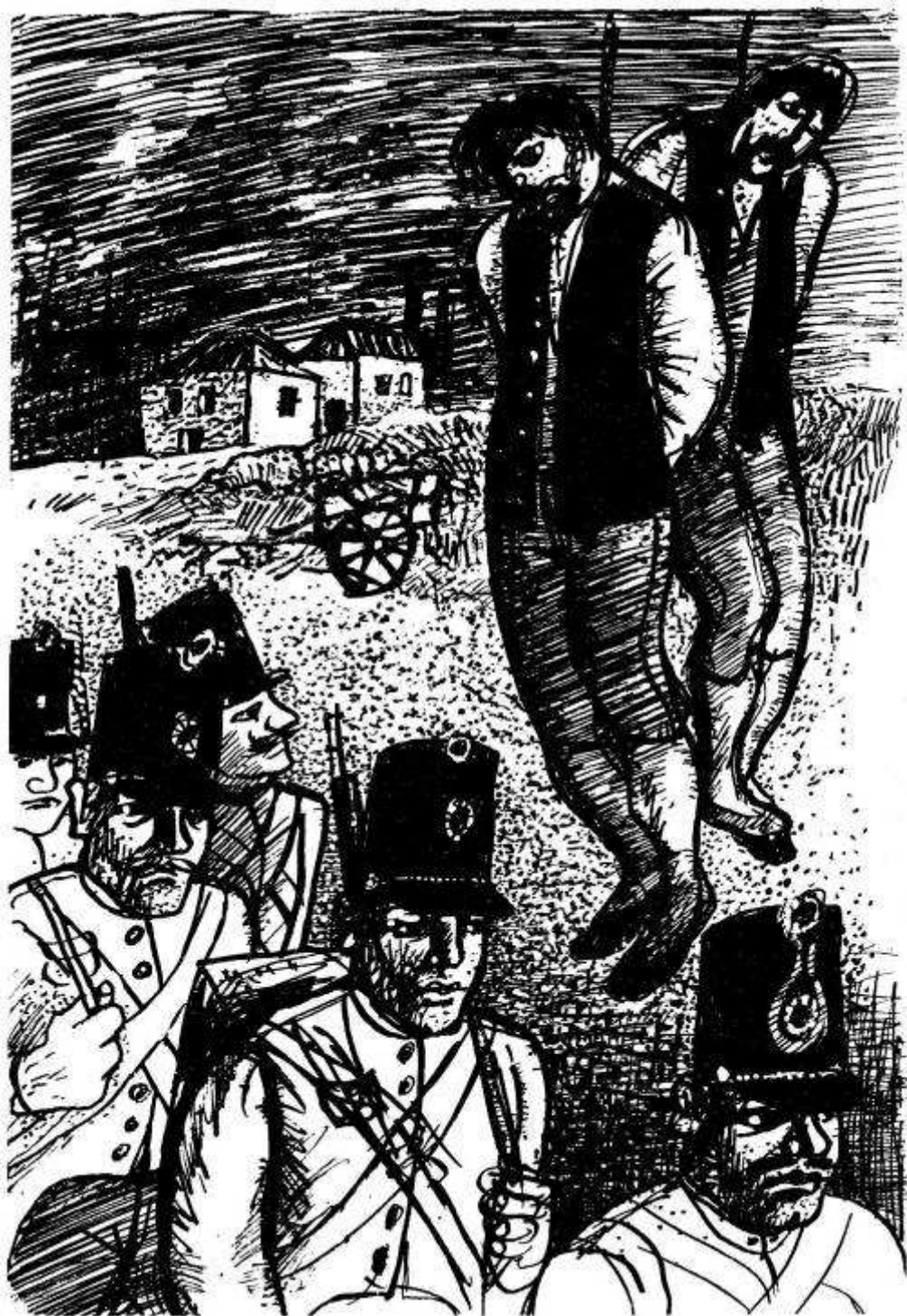
Náš obršt s tím byl hotov jedna dvě.

Začal – ale zřejmě mu to moc od huby nešlo – poděkováním našeho milovaného vojevůdce, že jsme se v Miláně bili jako lvi. A honem koukal, aby měl z krku to ostatní – to hlavní.

„Brzy budete mít příležitost osvědčit svou statečnost ve zkoušce ještě těžší. Zatímco jste v Miláně prolévali krev, proradný piemontský král Carlo Alberto vypověděl válku Rakousku a jeho bohem posvěcenému vladaři. Bůh je s námi a zrádného Piemonta zajisté stihne nejkrutějším trestem. Ale od vás, vojáci, vlast a náš nejmilostivější mocnář očekávají, že ten spravedlivý trest uspíšíte – že obětujete všechny své síly i krev pro brzké vítězství nad podlým nepřítelem.“

Pak se polní kaplan s námi pomodlil za zdar rakouských zbraní, muzika zahrála Zachovej nám, Hospodine a po setninách nás zase odvedli do kasáren, abychom si tu ohromující novinu mohli přebrat v hlavě.

Samozřejmě že tak docela novinou pro nikoho nebyla. Už cestou se mezi vojáky povídalo, že „Pímont“ to tak nenechá a dřív nebo později dá našemu císaři znát, že do taliánského boje za svobodu má taky co mluvit.

Vždyť koneckonců jak jinak si vysvětlit Radeckého rychlý ústup od Milána, než právě nadějemi milánských povstalců v sousední bojechtivé královstvíčko.

Bojechtivé, ale mrňavé a slabé – to byla v těch prašivých dnech naše jediná naděje. Piemont straší a nafukuje se, ale až mu Radecký jaksepatří ukáže, co umí, zas pěkně zaleze. Kam by se chtěl hrabat na nepřemožitelnou rakouskou armádu.

A najednou je to tady – válka na krku.

Teď už tedy šlo jen o to, kam nás zaženou dřív -jestli k Benátkám, abychom tam pomáhali hasit další rebelii, nebo na druhou stranu, Piemont'ákům naproti.

Kde je Piemontské, jinak taky Sardinské království, to jsem tou dobou už věděl – z Milána jsme měli k jeho hranicím nedaleko. Měl bych tedy být rád, že jsme tak rychle unikli z Piemontova dosahu, když jsme vlastně už na ústupu od Milána s ním byli ve válce. Ale věřte tomu nebo ne, teď by mi bylo stokrát milejší, kdyby nás třeba hned hnali zpátky k piemontským hranicím než k Benátkám.

Ne, že bych z benátských buřičů měl větší strach než z milánských. Ale v těch několika dnech, kdy nás nechávali ve Veroně „odpočívat“, jsem zas ve dne v noci musil myslet na Ginu. Na to, jak jí, chuděrce, asi je ve městě, kde teď určitě musí být zatraceně horko – a nejen Austrijákům. Hlavně asi těm domácím bařtipánům, kteří celá léta lezli císaři pánu s odpuštěním do zadku, jako třeba signor Alberoni, její velitel. Pomyšlení, že mu pořád ještě slouží a třeba s ním i proklíná benátské vzbouřence, mi bylo najednou nesnesitelnější než představa, že by se snad taky mohla přidat k rebelům.

Kolikrát, když jsem se beze spánku převaloval na slámě v přečpané kasárenské světnici, jsem si dokonce říkal, že bych ji snad ani nemohl mít rád, kdyby to neudělala.

Ten čertovský kluk Luigi, její bratr – ten se určitě nerozmýšlel ani chvilku.

Radši nevzpomínat – nakonec asi bude nejlepší se smířit s tím, že ji víckrát v životě neuvidím.

Utíkal den za dnem a my jsme se pořád nehýbali z Verony. Samozřejmě nás ani trochu nemrzelo, že náš nejvyšší velitel odtud nespíchá.

Určitě to nebylo proto, že by se polekal piemontského králíčka, že by si snad na něho netroufal. Dává si zkrátka na čas, aby sebral čerstvé síly, to bylo jasné. Svědčily o tom nové a nové proudy vojska, které se valily k Veroně ze všech končin Benátska i ze zemí za Alpami. Kasárny ve vnitřním městě dávno nestačily – i náš pluk brzy zas vyhnali do polního tábora za hradbami.

Nikomu to nevadilo, dubnové sluníčko začínalo pěkně hřát a vítání nových pluků, v nichž občas někdo z nás poznal krajana nebo známého z dřívější posádky, bylo docela příjemné povyražení.

Jenže s čerstvými vojenskými posilami den co den proudily k městu i jiné, smutnější průvody – utečenci ze vzbouřených Benátek. Především úřednické panstvo a zazobaní měšťáci, kterým pod rakouským chomoutem bylo odjakživa líp, než teď pod komandem buřičského povýšence Manina. Tak nějak se prý jmenuje novopečený prezident obnovené Benátské republiky – rebelové prý ho osvobodili z vězení právě ve dnech, kdy my jsme měli plné ruce práce s hašením

revolučního požáru v Miláně.

Tohle všechno jsme se po troškách dovídali od služebnictva benátských utečenců, když jejich vozy celé hodiny vyčkávaly u přečpaných bran, až je pustí do města.

Já jsem samozřejmě nedokázal myslet na nic jiného, než kdy se mezi uprchlíky objeví někdo, kdo by mi mohl něco povědět o panu Alberonim – to znamená i Gině. Ale nikdo o nich nevěděl, všichni měli svých starostí nad hlavu.

A jakou už mám odjakživa smůlu, konečně jsem Ginu uviděl, když nebylo ani pomyšlení, že bych s ní mohl slovíčko promluvit.

Totíž uprostřed noci, když jsem zrovna držel vartu u východní brány a musil bez mrknutí přihlížet, jak se její pán zuřivě dohaduje s velitelem stráže, aby jeho vozům byla při vstupu do města dána přednost. Signora Alberonih o jsem ovšem nikdy předtím neviděl, ale teď jsem nemohl pochybovat, že je to on. Bez přestání vztekle vyřvával své jméno, zřejmě přesvědčen, že kdekdo v armádě je musí znát – střídavě prosil a vyhrožoval, dovolával se svých známostí s vysokými rakouskými úředníky, svého výsadního postavení císařského dvorního dodavatele...

Už už se zdálo, že ho z rozčilení klepne mrtvice, když z kočáru vyskočil asi pětiletý chlapec a s pláčem se rozběhl k otci, snad aby mu pomohl obměkčit neúprosného důstojníka před strážnicí.

A za ním Gina...!

V poslední chvíli chytila kloučka za ruku a vlekla ho zpátky k vozu. Zrovna kolem strážní budky, před kterou jsem stál s flintou na rameni, ztuhlý jako svatý za dědinou, docela zkoprnělý tím, jak se to po dvou měsících shledáváme.

A tu mě teprve poznala.

Zastavila se a tiše vydechla. „Lorenzo! Jsi to ty – jsi to opravdu ty...?!“

Nevím, jak jsem se v té chvíli tvářil – nejspíš jako kluk, který nemá daleko do breku. Taktak se mi podařilo jí naznačit očima že teď se mnou nesmí mluvit, ale že si to určitě brzy vynahradíme.

Porozuměla, přikývla, pak k sobě bouřlivě přivinula kloučka, který se jí před chvílí vytrhl, ale teď docela zapomněl se vztekat, jen na mne zvědavě kulil velké černé oči. Teprve pak zas začal křičet a

vzpírat se, když ho táhla zpátky k vozu a přitom ho bez přestání tiskla k sobě a hubičkovala jako matka jediné dítě, která zrovna zachránila před nějakým strašným nebezpečím.

Možná že nastrojená panička, která poděšeně vyhlížela z okna kočáru s lahvičkou voňavky u nosu, tomu tak rozuměla. Ale já jsem si byl skoro jist, že ty hubičky patří mně, že zrovna takové mě čekají, až se ve šťastnější chvíli shledáme s Ginou znovu.

11.

POSLEDNÍ DNY VE VERONĚ

Na tu šťastnější chvíli jsem si pak musil ještě pár dní počkat.

Pan Alberoni přece jen dokázal umluvit oficíra ve strážnici dřív, než jsem byl na vartě vystřídán. Vozy s jeho majetkem projely branou a zmizely ve tmě, aniž se mi podařilo Ginu znovu zahlédnout. A samozřejmě nebylo pomýšlení, že bych se směl zeptat velitele stráže, co je tohle nafoukané panstvo zač a kde se v přeplněném městě míní usadit.

Až po dvou dnech se naskytla příležitost, abych se pokusil to zjistit sám – když mě s několika maníky poslali do města pro komisárky a kukuřici na polentu. Hlavní vojenský sklad mouky a chleba byl v nejstarší veronské čtvrti při ústí průplavu Adigetto do řeky Adiže. Ve snu by mě nebylo napadlo, že bych mohl nový domov signora Alberoniho hledat zrovna v těchhle končinách, kam jsem se dřív, za svého prvního pobytu ve Veroně, nikdy nedostal. Ale hned nazítří jsem se dověděl, že se tam rodina opravdu ubytovala.

A můžete si domyslit, od koho. Od Giny.

Zničehonic se kvečeru objevila v našem táboře, když jsme se úplně zmoření vraceli z execírky. Bůhvíjak dlouho už tady čekala, když jsem ji jen tak z dálky zahlédl, jak přešlapuje u závory a nesměle se na mne usmívá, ani se neodvažuje zvednout ruku na pozdrav.

Trvalo pak ještě skoro hodinu, než jsem úplně zpitomělý štěstím přečkal večerní rozkaz a všelijaké to panáckování okolo a mohl se – večeři ať vezme čert – konečně rozběhnout k ní.

Představoval jsem si, že si rovnou padneme do náruče a naráz si vypovíme všechno, co jsme prožili za dva měsíce od svého prvního setkání na benátském tržišti.

Ale teď jsme proti sobě stáli jako němí, jako zařezaní, jen jsme se jeden druhému vpíjeli do očí a myslím, že jsme měli oba slzy na krajíčku.

Gina se první vzpamatovala. „Tak jsem tě přece našla, Lorenzo.“

Nezmohl jsem se na jinou odpověď, než že jsem ji popadl za ramena a přitáhl ji k sobě.

„Pojď kousek dál,“ pošeptala mi do ucha. „Dívají se na nás.“

Zašli jsme za suché křovisko loňského bodláčí a tam jsme si konečně dali první hubičku.

„Myslil jsi na mne? Mnoho ne, já vím. Pořád jsem čekala, že napíšeš.“

Začal jsem zkroušeně vysvětlovat, že jsem chtěl, ale opravdu to nešlo, opravdu mi nezbyla ani chvilinka. Snad už ví, co s námi bylo po celou tu dobu, proč nás tak nakvap hnali přes celou Lombardii k Milánu. Těžce, tuze těžce mi to přiznání šlo z úst, ale já přes všechno nemohl myslit na nic jiného, než co ona musila v té době přestát v Benátkách. Tam bylo určitě ještě mnohem hůř než v Miláně.

„Ani mi nevzpomínej,“ vzdychla. „Ale co – máme to za sebou... To víš, že můj pán se dovedl včas postarat, aby utekl nejhoršímu. Musila jsem s ním, potřebují mě. Hlavně ten malý mě potřebuje. Má mě rád – a já jeho...“

„Jinak bys tam zůstala?“ zeptal jsem se opatrně.

„Nevím – snad...“ uhnula očima. „Možná že tam teď opravdu bude líp – za čas – až se všechno nějak urovná...“

„Až odejdou Rakušáci – až vám císař taky dá svobodu, jako těm v Miláně. Ani nevíš, jak bych vám to přál.“

Zakroutila smutně hlavou. „Jsi hodný, Lorenzo – ale o těchhle věcech teď radši nemluvme. Co my můžeme vědět, proč se najednou v celé zemi stíílí a teče krev – co my dva na tom můžeme změnit. Hlavní věc, že jsme zase spolu.“

„Jistě – máš pravdu,“ honem jsem posvědčoval. „Ale cožpak je možné nevidět, co se děje všude kolem nás? Teď bude určitě ještě hůř – je válka. My tu asi dlouho nezůstaneme – a vy...? Co říká tvůj pán? Chce přečkat válku tady ve Veroně?“

„Se mnou on o takových věcech nemluví. Myslí, že mu musím být do smrti vděčná, že mě vůbec vzal s sebou. – A já jsem – teprv teď, když jsem tu našla tebe, doopravdy jsem.“ Rozesmála se trochu nuceně, bylo vidět, že tou předstíranou veselostí chce jenom rozehnat černé myšlenky, které nám oběma strašily v hlavě. „Představ si, Lorenzo, jak jsem se dověděla, kde tě mám hledat. Včera jsem tě zahlédla u obilních skladů – tam teď bydlíme. Rozběhla jsem se hned za tebou, ale před vaším feldvéblem jsem si netroufala... A do tábora mě stejně nepustili – až dnes...“

„No tohle!“ vyvalil jsem oči. „Tak brzy jste našli byt? To tedy měl tvůj pán z pekla štěstí. Spousta uprchlíků z Benátek táboří ještě dnes jen tak po ulicích – a pořád přijíždějí noví...“

Trhla rozzlobeně rameny. „Kdybys ho znal, nedivil by ses. Dovedl si to zařídit už v Benátkách. Už tam nejvíc vydělával na všelijakých špinavých obchodech s obilím – a tady v tom jistě bude pokračovat. Vymohl si, že mu dali do správy zrovna zdejší vojenské sklady.“

Žasnul jsem čím dál víc. „Říkala jsi, že signor Alberoni obchoduje s obrazy a starožitnostmi.“

„To taky,“ ohrnula pohrdavě rty. „A taky už mu ty jeho padělané starožitnosti vynesly pěknou hromadu zlatááků. Nevěřil bys, jak vznešení panáci z Vídně na takové krámy letí a jak je snadné je napálit. Ale to byla jen zástěrka, aby jeho čachry s obilím tolik netloukly do očí. Stejně o nich kdekdo věděl. Taky jsme byli mezi prvními, kterým povstalci vymlátili okna. Náš Luigi, to se ví, mezi nimi nesměl chybět.“

Zarazila se, bylo vidět, že by nejradši honem vzala zpátky, co jí proti vůli uklouzlo.

Nevěděl jsem nic chytřejšího, než se zeptat, co je vlastně s Luigim. Považoval jsem za samozřejmé, že taky patří k služebnictvu pana Alberoniho.

„Ten a někomu sloužit,“ řekla rozmrzele. „A dokonce takovému

pánovi, jako je ten můj. Nemám tušení, co s ním teď je. Vím jenom, že zůstal v Benátkách a nepřestává se motat mezi povstalci. S těmi si vždycky rozuměl líp než se mnou – dávno předtím, než ta rebelie začala. Utekl z domova před dvěma lety a od té doby se v Benátkách protloukal všelijak. Nikdy jsem se pořádně nedověděla, čím se živí a kde přespává. Ke mně se přihlásil, jen když mu bylo opravdu zle – a doma ho bezpochyby vůbec neviděli po celou tu dobu. Je to darebák.“

„To neříkej... Vždyť jsem přece viděl, jak se máte rádi.“

„Máme,“ vzdychla zhluboka. „Možná že mě má radši než otce a matku. Utekl z domova stejně jen proto, že se už nemohl dívat, jak táta nechává sebou orat, jak si dává líbit, že musí rok co rok odvádět statkáři skoro všechno, co sklídí. A z toho si nakonec vždycky nejvíc namastí kapsy takoví nestydatí vydřiduši jako Alberoni. Můžeš si představit, jak Luigi mého pána nenávidí, co se mi navyčítal, že jsem si našla službu zrovna u něho. A já bláhová ještě myslila, bůhvíjak jsem u takového panstva skvěle nepochodila.“

Bylo mi z její řeči čím dál víc hořko i úzko.

„Teď už si to nemyslíš?“

Popadla mě kolem krku a přitiskla tvář k mé tváři.

„Neptej se mě na to, Lorenzo. Měla jsem takovou radost, že tě zas vidím – a teď si nemůžeme povídat o ničem jiném než o takovýchhle smutných věcech.“

A ještě k tomu s Austrijákem, blesklo mi hlavou. S rakouským vojákem, který je tady proto, aby chránil a podporoval zrovna takové darebáky, jako je tvůj pán. Ale to se ví, že teď bych takovouhle myšlenku před ní nevypustil z úst zanic na světě.

Bylo opravdu líp nemluvit, nemyslet na nic jiného, než že ji po takové době držím v náručí jako svou milou. Cožpak to nebyl opravdový zázrak, že si oblíbila zrovna mne – po těch několika slovech, která jsme si mohli povědět při svém prvním a do dneška jediném setkání v Benátkách?

Ale Gina, jak už byla jednou v ráži, musila se konečně vypovídat ze všeho, co ji rmoutilo a hněvalo. Byl to jistě hlavně strach o Luigiho, který nedovolil, aby na chvíli odpoutala myšlenky od toho, co se v těch dnech dělo v Benátkách. Ale já začínal tušit, že ji

přinejmenším stejně trápí vlastní slabost, vlastní nerozhodnost, která jí zabránila zůstat tam...

Nakonec to řekla naplno.

„Možná že by mi teď bylo líp, kdyby povstalci rovnou zapálili Alberonimu dům, místo aby mu jen vytloukli okna. Ztratila bych jediný domov, který mám, ale aspoň bych se pak už nemusila rozmyšlet, co mám dělat dál. – Jenže potom bych se s tebou asi už víckrát neshledala...“

Srdce mi zrovna usedalo lítostí – nad ní, nad sebou, nad celým tímhle hnusným, převráceným, nespravedlivým světem. Tak málo, tak uboze málo jsem pořád věděl o tom, proč je najednou celá její země v ohni. A přitom jsem si stále v duchu říkal, že dokud to nebudu vědět, nezasloužím si, aby mě měla ráda.

Troubili večerku – musili jsme se rozloučit. Ale teď jsem aspoň mohl doufat, že se v příštích dnech budeme vídat častěji – Gina už to dokáže zařídit.

Kamarádi samozřejmě byli náramně zvědaví, co je to za pěknou holku, odkud ji znám. Odbýval jsem je, jak se dalo – radši jsem honem koukal zalézt a spát. Kuba naštěstí mezi námi nebyl, ten by mi teď určitě teprv nedal pokoj. Neviděl jsem ho vlastně od chvíle, kdy se naše kumpanie tak vyznamenala při svém prvním a posledním šturmu proti milánským barikádám.

Dlouho do noci jsem si přebíral v hlavě každé Ginino slovíčko, každé objetí, každé pohlazení...Ale pořád se mi do těch blažených představ draly černé myšlenky na to, co stojí mezi námi jako ty veronské hradby – a co nás bude rozdělovat čím dál víc... Možná tím víc, čím častěji se teď budeme setkávat.

A jak dlouho vůbec může tohle naše smutné štěstí trvat? Za týden, za pár dní, možná už zítra nás poženou z Verony zase dál, do nových patálií. Už teď den co den, noc co noc vyrážely z Verony nekonečné proudy jízdy, pěchoty a dělostřelectva – a nikdo nepochyboval, že táhnou Piemont'ákům naproti.

Kdy dojde na nás?

Nikdo z našich velitelů se o tom s námi nebavil, možná že to sami nevěděli. Zase jsme skoro denně potili krev při cvičeních v okolí města – to byl zaručeně nejlepší prostředek, jak nám vyhnat z hlavy

zbytečné starosti, co má dál za lubem náš slavný vojevůdce.

A když nás přece tu a tam nechali pár hodin odpočinout, nemohl jsem zas myslet na nic jiného, než jak se aspoň na chvíli setkat s Ginou. Ona jistě taky – a měla v tom rozhodně víc štěstí, dostala se přece spíš k nám do tábora než já do města. Viděli jsme se tak v příštích dnech ještě dvakrát. A to už jsme si ovšem dávali lepší pozor, aby nám ty kratičké šťastné chvílky nekazily myšlenky na válku, na hrůzy benátského povstání – na to, že co nevidět se budeme muset znovu loučit.

Gina, holka zlatá, dělala všechno možné, aby přede mnou zas vypadala vesele a bezstarostně jako tenkrát na benátském trhu, když jsme se seznámili.

O svém panstvu už radši nemluvila, ale když jsme se tak setkali podruhé, musila mi aspoň povědět, co onehdy zažila se svou nábožnou milostpaničkou.

Signora Alberoniová považovala za svou vlasteneckou povinnost občas potěšit raněné vojákky ve veronských lazaretech návštěvou, svatým obrázkem a něčím na přilepšenou. Včera poprvé vzala Ginu s sebou.

„A představ si, Lorenzo, koho jsem tam natrefila. Toho tvého kamaráda, který si mě tenkrát chtěl namluvit, když jste byli spolu nakupovat ryby. Ani ses nikdy nezmínil, že je raněný.“

Jak jsem se o tom mohl zmínit, když jsem o jeho zranění dodneška nevěděl. A že se o něm dovídám právě od Giny, z toho jsem namouduši zvláštní radost neměl. Zdálo se, že to hned poznala – a že mi to dokonce má trochu za zlé. Měla přece jen zlaté srdce, nedovedla se doopravdy zlobit na nikoho, kdo ji někdy dopálil – ani na takového moulu jako Kuba.

„Pozdravuje tě. Bylo mu líto, že jsi ho ještě nepřišel navštívit.“

Ujistil jsem ji, že to co nejdřív udělám. Abych se přiznal, nemyslíl jsem přitom vůbec na Kubu, ale jen na to, že ve špitále se mohu nejspíš setkat s ní, až zas půjde se svou signorou utěšovat raněné hrdiny.

Ale opět to nevyšlo. Když se mi konečně podařilo dostat od hejtmana povolení k návštěvě lazaretu a přemluvit pár kamarádů, aby tam zašli se mnou, nezastihli jsem tam ani signoru Alberoniovou, ani

Ginu. Kuba byl již celkem v pořádku a bloumal o holi po zahradě. Z naší návštěvy měl takovou radost, až mě polila hanba, že jsem si na něj tak dlouho nevzpomněl. Neviděli jsme se ode dne, když nás nováčky poprvé nahnali do vzbouřeného Milána. On jako „stará vojna“ musil do ohně nejspíš o den dřív a jistě si tam taky jaksepattí užil – určitě víc než my.

S očima navrch hlavy nám hned začal vypravovat, kolikrát mu šlo o život, když mezi prvními pronikl až k Palazzo del Genio, kde v posledních dnech revoluce probíhaly nejkrutější boje. Ale nakonec musil přiznat, že tu ránu do stehna neutržil v Miláně, ale až na ústupu k Veroně, když jeho oddíl v noci přepadla tlupa vesnických rabijátů. Už se těší jen na to, až ho pustí z lazaretu – pak teprv té špinavé chátře ukáže, aby ji přešla chuť rebelovat.

Jenže v té chvíli zrovna nevypadal jako zuřivý mstitel, před kterým budou povstalci i Piemontáci horempádem utíkat, jakmile se před nimi objeví. Rána do nohy ho asi přece jen pěkně zdrbla. Ale víc ho zřejmě rmoutilo, že u pluku na něj všichni zapoměli. Nejspíš čekal, že ho přijde navštívit sám pan plukovník nebo aspoň pan hejtman, aby mu přinesl metál za statečnost a povýšení.

Ujišťovali jsme jeden přes druhého, že se toho určitě dočká, jen co vypadne ze špitálu a vrátí se mezi nás. Už prý se o tom mluvilo v plukovním rozkaze. (Já o ničem takovém nevěděl, ale teď jsem neměl srdce kazit chudákovi radost.)

Kuba se rozzářil jako fakule, ale hned zas vyčítavě spustil. „Tak vidíte, neřádi. Bůhvíjak dlouho už to víte, ale dodneška jste za mnou netrefili.“

Nedalo se nic dělat, musil jsem s pravdou ven.

„Nemohli jsme za tebou zajít, když jsme pořád nevěděli, do kterého špitálu tě strčili. – Až mi o tobě pověděla *jedna známá* ještě z Benátek,“ dodal jsem opatrně. „Je teď se svým panstvem tady ve Veroně. Byl jsem moc rád, žes mě po ní vzkázal pozdravovat. Už jsem myslel, že se na ni nebudeš pamatovat.“

Dlouho nic neřikal, koukal před sebe do prázdna – a najednou měl takové oči, že bych se před ním nejradši propadl.

„Aha – ta...,“ povídá konečně, jako by mu dalo hroznou práci se rozpomenout. „Abych řek pravdu, kdyby se ke mně nehlásila sama, nebyl bych ji už poznal. Tomu se nediv, sem chodí na návštěvy k marodům tolik ženských – a hezcích – a šikovnějších... A taky opravdových nóbl dam – jako třeba ta, co u ní tvoje *známá* slouží. Posledně se celou hodinu bavila jen se mnou. Představte si, hoši, že osobně zná samotného feldmaršála. A přede mnou vůbec nedělala tajnosti, o čem spolu mluvívají.“

Kluci se tvářili, že jsou celí pryč nad tím, jaké tu Kubík našel vznešené známosti. To mu zas rychle zvedlo náladu.

„Tady se člověk doví věci – jenom mít oči a uši otevřené. Leží tu i hodně oficírů – a když mají dlouhou chvíli, přijdou si popovídat třeba i se mnou.“

A vítězně se po nás rozhlédl, aby se pokochal naším obdivem.

„Vám třeba vrtá hlavou, proč musíte tvrdnout tady ve Veroně,

když Piemont už před měsícem překročil hranice a teď hledá, kudy by se nám dostal do zad. Žádný strach, kamarádi – Radecký mu to brzy zatrhne.“

„Podívejte...,“ začal kreslit holí v písku u svých nohou. „Tuhle je Verona. Na takový festunk, kterému není rovno v celém Rakousku, si Piemont netroufne, za to vám ručím. Co myslíte, že udělá? Zkusí nás obejít tudyhle – od severu. A narazí na celý řetěz našich pevností pod Alpami. Zkusí to od jihu, zaútočí na Mantovu – to je někde tuhle... A zláme si vaz nadobro. Mantova a Verona, to jsou dvě sakramentsky tvrdé skály, přes které se nám na kůži nedostane, kdyby se rozkrájel. A mezi nima my si pěkně v bezpečí počkáme, až mu dojde dech – až mu nezbude nic jiného, než roztáhnout svou hadrářskou armádu po celém kraji od Alp až k Pádu. A potom, mládenci, přijde naše chvíle. Pak na něj Radecký naráz vrhne všechny regimenty, které tady zatím v tichosti nashromáždil – a Piemont bude v pár dnech na hromadě. Dejte na mne, že to tak dopadne.“

Kluci mu do očí horlivě kývali a za jeho zády se šklebili a pošťuchovali. Ještě že tě Radecký má, Kubíku – bez tebe by si určitě nevěděl rady.

Nakonec jsme byli všichni rádi, když nám jeptiška ošetřovatelka přišla oznámit, že je konec návštěv.

Kuba nás doprovodil až k bráně. Přece jen asi poznal, že jsem jeho vojevůdcovské moudrosti poslouchal na půl ucha a myslil při tom na všechno jiné – hlavně na to, že Gina se svou paní se tentokrát ve špitále neukázaly. Když mi na rozloučenou podával ruku, mohl jsem si v jeho očích přečíst jako ve slabikáři: Tak vidíš, vidíš, chudinko ... Kam by ses chtěl hrabat na starého sekáče. Ještě se budeš muset moc a moc učit, aby ses mi někdy mohl rovnat.

A s tou svou benátskou krasotinkou se můžeš dát vycpat.

12.

ZNÁMÝ Z VÍDNĚ

To jsem pořád ještě doufal, že když to Gině nevyšlo s návštěvou lazaretu, najde si mě zas u nás v táboře.

Ale už jsem se nedočkal. Brzy nato jsme konečně i my dostali rozkaz k přesunu do Mantovy. Civilní obyvatelstvo tohle věčné šibování regimentů mezi Mantovou, Veronou a ostatními pevnostmi kolem už přestalo zajímat -jenom tak jsem si mohl vysvětlit, že Gina se nepřišla rozloučit aspoň v poslední chvíli.

Věděl jsem od začátku, že těch pár šťastných dnů, kdy jsme se mohli občas sejít, jednou musí skončit – spíš dřív než později. A přece jsem za pochodu k Mantově musil myslet na to, že ji zas bůhvíjak dlouho – a možná už vůbec nikdy – neuvidím, jako na největší neštěstí, jaké mě mohlo potkat za celou dobu mého vojákování.

Druhá nejsilnější pevnost v Lombardii na první pohled nevypadala jako „sakramentsky tvrdá skála“, o kterou si Piemont musí rozbít hlavu – jak nám ji líčil Kuba Kopeckých. (Při odchodu z Verony mezi námi pořád ještě nebyl, snad ho dosud nepustili ze špitálu.)

Hradby se výškou a mohutností nemohly rovnat veronským, ale zato měla Mantova jinou, důmyslnější ochranu: Město ze tří stran obklopovalo veliké jezero – vlastně tři jezera, oddělená od sebe hrázemi, po kterých vedly hlavní výpadové silnice. Na čtvrté straně, na jihu, se táhly do nedohledna smutné špinavě zelené bažiny.

O tom jsem se mohl přesvědčit na vlastní oči hned první den. Druhý cuk* naší setniny, ke kterému jsem patřil, ubytovali v citadele Cereso na severním kraji bažin. Nedaleko odtud byly další dvě

* cuk – četa

pevnůstky, střežící mohutné stavidlo, které v případě ohrožení mělo zaplavit okolní močálovitý kraj vodou z horních jezer. Dostali jsme za úkol střídat se na strážu u stavidla s posádkou druhé tvrze, jež stála na protější straně spojovacího kanálu.

Všichni jsme si libovali, jaké jsme s touhle službou vyhráli terno. Dalo se čekat, že si při ní přece trochu oddechneme od věčných a podle nás docela nesmyslných execírek, které nám pily krev u Milána a u Verony. Mně ty spousty vod, které nás obklopovaly ze všech stran, dokonce trochu připomínaly domov, naše jihočeské rybníky s jejich nepřehlednou houští rákosí a vrbin, křikem vodního ptactva, mdlým zápachem bahna a rybiny... A ovšem taky s milióny komárů.

Ta mizerná žoužel nám otravovala život ve dne v noci, na vartě i ve chvílích odpočinku. Jinak nám tu vlastně nic nechybělo k ubohoučké, skrovné vojácké spokojenosti. Až na to, že jsme tu byli jako ve vyhnanství, že jsme se vůbec nedostali do města a nemohli se dovědět nic bližšího o tom, co připravuje Piemont, jak je daleko, kdy konečně uhodí on na nás – nebo my na něho. A tahle nejistota byla nakonec horší než všelijaké ty hrůzostrašné divoké pověsti, jakými nás denně krmili vojáci z podalpských posádek a utečenci z Benátek, kteří od konce března zaplavovali okolí Verony jako potopa.

Kamarádi z protější pevnůstky nevěděli podle všeho o nic víc než my. Spíš míň, protože patřili k jednomu z korutanských pluků, který byl nakomandován do Itálie teprv koncem března, po vyklizení Milána – a sem, do Mantovy, přišli jen o pár dní dříve než my.

Přesto se nám odtud moc nechtělo, když nás po týdnu přišel vystřídat třetí cuk naší kumpanie. S ním se tu objevil i Kuba Kopeckých, konečně zdravý – a, světe žasni, už taky s frajtrovskou hvězdičkou na límci. Tak se na velitelství pluku přece rozpomněli na jeho udatnost a prolitou krev na slavném ústupu od Milána.

Střídání posádek se odbylo jedna dvě, na vítání starých známých od kumpanie, natož na nějaké vyptávání, co je ve městě nového, prostě nebylo kdy. Těch známých bylo ostatně mezi nově příchozími dost málo. Převládaly tu cizí tváře, které jsme dřív u setniny nikdy neviděli.

A zrovna z těch cizích, neznámých, se jeden ke mně znenadání přihlásil, když kaprál – závodčí dal konečně povel k rozchodu.

„Hele, mladíku, my se přece známe z Vídně, ne? Nejsi ty ten tesařskej, co přišel někdy před rokem hledat práci u bankrotáře Lébla v Mariahilfu?“

Pro kristáčka – Venc! Na mou duši, zrzoun Venc! Peycha, který mi tenkrát půldne dělal průvodce po Vídni – než ho při virválu v Léblově domě sebrali policajti! Všeho jiného bych se byl nadál spíš, než že se s ním shledám zrovna tady – a ještě k tomu ve vojenském mundúru.

Popadl jsem ho do náručí, jako bych po letech potkal rodného bratra – ale to už tu byl novopečený frajtr Kuba a hnal nás od sebe. „Neslyšeli jste rozkaz, chlapi!?! Žádný zbytečný řeči, tady jste v bitevním pásmu, a ne v hospodě u piva. Koukejte mazat každý ke svým, nebo vám udělám nohy, že nebudete vědět, čím jste!“

Vytáhl jsem se do vzorného haptáku, houkl „Zum Befehl, Herr Gefreiter“ a udělal čelem vzad. Ale Venc! mě ještě chytil za rukáv a povídá, jako by pan svobodník byl pro něj vzduch. „Tak zatím buď zdráv, tesaři. Ještě se uvidíme a povíme si toho víc. Třeba o tom, jak jsem tady jednomu volovi rozmlátil hubu.“

Škoda že jsem už neměl kdy se přesvědčit, jak frajtr Kuba umí „dělat nohy“. Moc by mě zajímalo, jak si to s Vencem vyřídí – nebo spíš Venc! s ním. Ten už dovedl srovnat jinačí sekáče než Kuba, natolik jsem ho poznal už ve Vídni, třebaže jsme tenkrát měli sotva půl dne na to, abychom se trochu skamarádili.

Byl jsem samozřejmě zvědavý, jak to s ním dopadlo, když ho při rvačce v Léblově domě sebrali policajti. Ale hlavně na to, byl-li ještě ve Vídni, když i tam začala rebelie. Pořád mi vrtalo hlavou, co mi o tom pověděl bradatý student tehdy v Miláně. Pořád jsem nemohl uvěřit, že by něco takového bylo možné v samotném hlavním městě říše! – Ani potom, když o vídeňském povstání začaly proskakovat všelijaké zmatené pověsti i mezi kamarády u pluku.

Ale když se Venc! po týdnu znovu objevil u kumpanie, zas jsme si toho moc povědět nemohli. Jen tolik, že ho odvedli k vojsku právě v posledních dnech vídeňských bouří – jinak jsme, každý u jiné čety, byli od rána do noci v jednom kalupu.

Bylo už po polovině května a všechno nasvědčovalo, že si v Mantově dlouho nepobudeme. Zkrátka že je nejvyšší čas vyrazit

Piemontovi naproti a stůj co stůj zastavit jeho hrozivý postup.

Jak je hrozivý, to už před námi netajili ani naši oficíři. Ale z jejich řečiček, že už brzy nastane hodina konečného, rozhodného boje a spravedlivého vítězství nad zpupným nepřítelem, jsme si pořád nemohli vybrat nic určitějšího. Nás především zajímalo, kde se Piemont zrovna teď vynachází, kde na něj nejdřív můžeme narazit. A o tom jsme se rozhodně dovídali víc od vojáků, kteří mezi nás přišli v téže době jako Vencl Peycha – z vyklizených pevností pod Alpami.

Už během dubna dobrovolnická vojska z italských zemiček za Pádem – dokonce prý i z římského území a s papežovým požehnáním! – obsadila Vicenzu a Padovu, aby podpořila piemontského krále v jeho „osvoboditelském“ tažení. Představte si – Padovu, která mi v únoru, když jsme u ní lágrovali za pochodu k Milánu, připadala skoro za humny Benátek.

Tohle tedy bylo pěkné nadělení. Najednou máme Piemontovy spojence i v zádech, najednou mají do vzbouřených Benátek mnohem blíž než my – co nevidět nás rebelové mohou stisknout z obou stran jako do kleští.

To se ví, že tatíček Radecký nemohl připustit, aby si jeho děti zbytečně lámaly hlavu s touhle záhadou. Už od poloviny máje všelijak zkoušel, jak vyklouznout z pasti, kterou teď pro jeho armády byla dvojice *nedobytných pevností*, Verona s Mantovou. Sedmadvacátého května vydal rozkaz třem mantovským plukům – náš byl mezi nimi – vyrazit proti proudu Mincia. (To je ta řeka, která napájí vodou jezera kolem Mantovy.) Měli jsme zjistit, kde je piemontská fronta nejslabší, kde by se nejspíš dala prorazit. Začalo to nočním útokem na městečko Curtatone u východního cípu nejsevernějšího a největšího mantovského jezera. Piemont si v městečku a kolem něho vybudoval předsunuté polní opevnění. Naše oddíly se při útoku všelijak promíchaly a já se při té příležitosti honem zas přilepil na Vencla a už jsem se ho nespustil až do konce šturmu, který naštěstí nebyl nijak zvlášť horký. Ani jsem si při svém prvním opravdovém střetnutí s nepřítelem (tu legraci v Miláně nepočítám) pořádně nezastřílel. Dokonce jsem ani zblízka nezahlédl žádného piemontského vojáka. Brali kvaltem nohy na ramena dřív, než po krátké kanonádě nastoupily k útoku přední oddíly pěchoty.

Měl jsem v té perné hodině jedinou starost – abych ani na chvíli neztratil Vencla z očí.

A docela upřímně jsem to před ním přiznal, když jsme se zabydlovali v prázdné, pobožené chalupě ke krátkému odpočinku, zatímco zálohy, které dorazily po nás, vyžraly tu horší část bojového úkolu – pronásledování poraženého nepřitele.

Venclovi bylo k smíchu, že bych zrovna u něho chtěl hledat posilu, když mi spadne srdce do kalhot. „Že by ses nestyděl, chlape! Vždyť jsi proti mně vlastně starý mazák. Byl jsi už tři měsíce nebo ještě dýl na frontě, když mně teprv navlékali vojenský mundúr.“

„Ještě jsi mi jaksepatří neřekl, jak to vlastně s tebou bylo,“ připomněl jsem mu. „Tenkrát ve Vídni jsem měl dojem, že už jsi snad vojně nadobro ušel. Jsi přece o hodně starší než já.“

„A co z toho? Myslíš, že jenom proto se mě teď musíš držet jako máminy sukně? – Pravda je, že mám za sebou už dost všelijakých patálií, třeba trochu jiných, než mě čekají tady. Zkrátka jsem nakonec neměl na vybranou. Buď sem, na pomoc Radeckému, než ho Piemont roznese na kopytech – nebo na pár let do kriminálu.“

Tahle Venclova novina mi docela vyrazila dech.

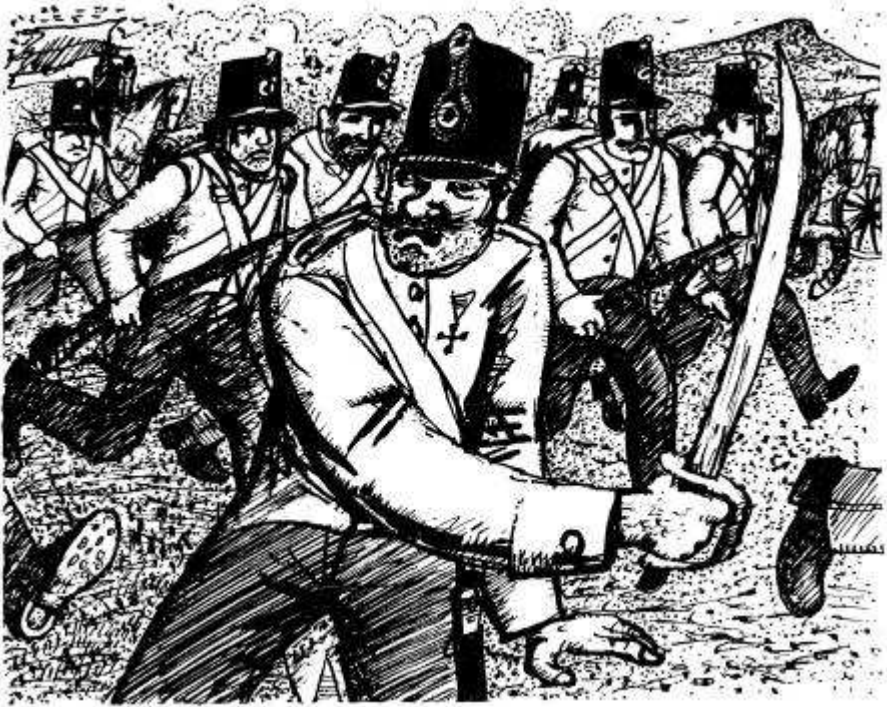
„Snad ne ... Přece ne pro tu rvačku tehdy na dvoře u Léblů?“

„Vidím, že jsi pořád stejný tele, jako když ses mi tenkrát připletl pod nohy. Za tuhle legraci bych byl vyfasoval nejvýš dva tři dny na vachcimře. Jenže já toho měl na svědomí víc, už z dřívějšíka. A oni si mě, prevítí, moc dobře pamatovali. Moc bych za to nedal, že šli při té rvačce akorát po mně. Co jim bylo do nějakých blbů, který myslej, že si na zbankrotělým Léblůvi ještě něco vezmou.“

Nějak mi nechtěla z krku otázka, čím si tuhle extra pozornost vídeňské policie vysloužil. A Venclovi najednou jaksi došla řeč.

Věděl už z dřívějšíka – pokud jsme v přípravách k výpadu z Mantovy našli sem tam příležitost promluvit spolu pár slov – jak jsem tehdy ve Vídni dopadl já. A jak brzy jsem odtamtud zas mazal dál, do Terstu, do Benátek – a pak už jako voják k Veroně a k Milánu. Víc jsem mu zatím povědět nestačil.

„Prožil jsi toho už taky dost, člověče,“ začal zas po chvíli. „O tom, co se děje tady, budeš asi vědět víc než já. Ale o tom, co se dělo ve Vídni, nemáš, jak vidím, ani páru.“

„Je to pravda, že už tam taky byla revoluce?“

„Byla,“ odpověděl zkrátka. „A té taky jediné můžu děkovat, že jsem dostal na vybranou – buď do basy, nebo se dát k vojsku a tradá do Itálie. – To březnové vídeňské pozdvížení, chlapče, nepřišlo jen tak zčistajasna. Připravovalo se už hezky dlouho. A já jsem už nejmíň o rok dřív nesměl chybět v žádné mele, jaké nakonec podpálily celou Vídeň.“

„Víš,“ přiznal jsem zkroušeně, „mně to pořád nejde do hlavy... Že se Taliáni bouří proti Rakousku, tomu bych rozuměl – jsou tady doma... Brání svou zem proti Austrijákům, kteří jim tu zem ukradli a nemají tady podle mého co poroučet. Ale proti komu se bouří lidi ve Vídni, kde přece zas oni jsou doma – mezi svýma...?“

„Jakýma svýma?“ osápl se na mne. „Svýma leda v tom, že nakonec měli těch policajtských pořádků po krk všichni – dělníci stejně jako takoví Léblové, kteří jeden po druhém přicházeli na buben. Ve Vídni už léta tlačí bída s nouzí kdekoho, živnostníky jako

jejich tovaryše – doktory a profesory jako nádeníky – úředníky jako řemeslníky... Bída – ale hlavně strach – věčný strach, člověče! V tomhle státě se už nedalo dejchat nikde – ve Vídni zrovna tak jako v Benátkách, jako v Miláně – nebo třeba u nás v Čechách. Metternich, Sedlnický a celá ta sebranka kolem nich neměla celý léta jinou starost, než aby se poddaní císaře pána proboha nedověděli, jak to vypadá za hranicemi Rakouska. Aby si třeba z Němců nebo Francouzů nechtěli brát příklad, aby nezačali přemejšlet o tom, že už je nejvyšší čas tenhle prašivý policajtský pořádek sprovodit ze světa. – A vidíš, nakonec se přece podařilo rozhejbat i ten shnilý vídeňský rybník a vyděsit toho blbečka na trůně tak, že Metternicha poslal do háje. Kdyby se nebylo povedlo nic jiného než tohle, stál ten březnový rumrajch za to.“

Krčil jsem se při Venclově řeči, jako by mě poléval studenou vodou. Kdo je kancléř Metternich a jeho nejhorší stvůra, policejní ministr Sedlnický, o tom jsem přece už měl jakési ponětí. Už u nás doma je proklínal kdekdo, můj táta stejně jako sedlák, u kterého jsme byli v podruží, rychtář jako kantor – to se ví, že hezky zticha a za zavřenými dveřmi. Ale to bylo taky všechno, co jsem o těch dvou strašácích věděl.

„Abych se ti přiznal,“ začal zas Venc, „sám nevím, jestli mělo nějakou cenu, že jsme se my dělníci do té jejich revoluce míchali. Měšťákům a všelijakým těm učeným prorokům svobody, co se pořád ohánějí konstitucí a bůhví čím vším, jsme byli dobří akorát k tomu, abysme za ně na barikádách tahali kaštany z ohně. Jenže já už holt mám takovou náтуру, že při žádný rvačce proti pánům, velkým nebo malým, nesmím chybět. A takových je mezi námi věčně hladovými drbany většina. Kolikrát si říkám -jestlipak nám nebylo líp, když jsme si sem tam udělali nějakou tu svou malou rebelii, když nás po stovkách vyhazovali z práce. To jsme aspoň věděli, proti komu jdeme – kdo má naši bídu na svědomí.“

„A když začala bouřit proti vládě celá Vídeň, to už jste nevěděli, proti komu jdete?“

Venc dlouho neodpovídal. „Ale to víš, že věděli,“ zavrčel konečně. „Nebo jsme aspoň mysleli, že to víme. – A co,“ dodal po chvíli, „co na tom záleží, že my dělníci jako vždycky budeme

poslední, kdo na té revoluci taky něco trhne. Musí nám stačit, že po téhle bouřce se snad i v Rakousku něco hne dopředu. Ve Vídni teď vládnou národní gardy a nějaký ten bezpečnostní výbor – a ten se asi ze všeho nejdřív začne starat o to, aby se zas všechno pomaloučku vrátilo do starých kolejí. – Já mám teď jedinou útěchu, že ve Vídni zůstalo ještě dost našinců, aby jim to případně zatrhli.“

„Měl jsi tam zůstat s nimi.“

„Kdyby to šlo,“ zachechtal se vztekle. „To máš tak, Vavřeno. Metternich a Sedlnický jsou v pekle, ale jejich dědici pořád ještě nepustili kormidlo. Myslím tu obrovskou policejní armádu, kterou si Metternich za čtyřicet let své vlády pořídil. Jestli si zatím netroufají na pány z nové konstituční vlády, vynahradí si to bohatě na nás – na vídeňské chátře, jak nám nadávají. A ta nová vláda v tom s nimi nejspíš bude zajedno. Co by si nakonec počala bez policie – a hlavně bez armády? Na armádu nesmí vídeňským měšťáčkům nikdo šáhnout – zrovna tak teď jako dřív, před revolucí jako po ní. A mně se stal právě ten malér, že jsem rozbil hlavu granátnickému oficírovi, když chtěl před císařským hradem do nás pálit z kanónů. Takových případů bylo – ale zrovna já to musil odnést za všechny. Zachránil mě oddíl národní gardy, kterému náhodou velel jeden z těch, co ho potom zvolili do bezpečnostního výboru. Někaký advokát nebo co... Ten mi taky poradil že nejlíp udělám, když se na čas schovám právě mezi vojáky. Totiž mezi *dobrovolníky*, který v těch dnech verbovali pro italskou frontu zrovna vlastenci z národní gardy – zrovna ti, co mají pořád plný huby svobody a vlády lidu. Tak jsem to nakonec udělal. To víš, mohl jsem si spočítat na prstech, že až ten brajgl trochu utichne, policajti budou první na koni. A nejdřív se začnou shánět po takových jako já. Měl jsem všelijakých těch hladových rvaček s fabrikanty na svědomí moc – už z dřívějška, dávno předtím, než jsme se my dva poznali. Proto mě taky při tom virvále u Léblů prvního sebrali – a půl roku jsem si pak poseděl v kriminále.“

„Tak jsme to oba pěkně dopracovali,“ povídám, když Venclovi došla řeč. „Ty vlastně ještě hůř. Vídeňákům jsi pomáhal k svobodě a konstituci – a teď budeš tady v Itálii střílet do lidí, kteří nechtějí nic jiného, než aby konečně mohli žít ve své vlastní zemi bez rakouského chomoutu.“

„Se mnou to Radecký určitě nevyhraje,“ odbyl mě hrubě. „A s tebou, jak vidím, taky ne. – A chrápej radši, co nejdřív nás do toho poženou znova.“

Kamarádi už taky remcali, že máme zrovna teď nejvíc řečí – škoda každé minuty, kterou voják na válečném tažení neprospí.

Obrátil jsem se k Venclovi zády, ale stejně jsem pak už neusnul.

Nestálo to za to, ještě před svítáním jsme vyrazili k novému útoku. Bylo třeba využít prvního snadného vítězství a nedopřát nepříteli ani chvilku, aby se vzchopil k novému odporu.

13.

BITVA U GUSTOZZY

Jenže Radecký míní a Piemont mění.

Po třech dnech snadných úspěchů jsme u města Goito narazili na jeho hlavní síly a karta se rázem obrátila. Teď jsme to byli my, koho Piemoňtáci hnali svinským krokem zpátky za mantovské hradby.

Tak jsme po čtyřech dnech „vítězných bojů“ na tom byli stejně jako před nimi. Naši velitelé se jako obvykle nijak nenamáhalí s vysvětlováním, jak se mohlo stát, že válečné štěstí se tak rychle obrátilo proti nám. Sotva jsme se z té ledové sprchy trochu vzpamatovali, začaly se mezi vojáky rojit ohromující pověsti, kterými nás zásobovali ulejšovací ordonancové z plukovního štábu.

Nejúžasnější z nich byla zvěst, že zatímco jsme se pachtili s dobýváním piemontských forpostů*, nepřítel obsadil poslední z velkých rakouských pevností, které mu nahoře pod Alpami ještě stály v cestě. Totiž pevnost Peschiera na jižním břehu jezera Garda.

Většina z nás houby věděla, kde je Lago di Garda a festunk Peschiera. Ale jedno nám bylo všem jasné: jestliže nás Piemont nechal tři dny postupovat skoro bez odporu, tedy určitě jen proto, aby

* forpost = předsunutě obranné postavení

si ušetřil síly na nečekaný úder, kterým Radeckému vyfoukl jeden z jeho posledních trumfů. A tím byla nade všechnu pochybnost právě Peschiera, která Piemontovi až dosud bránila uzavřít obklíčení rakouských armád ze všech stran – od západu, od severu i od východu.

Skoro mě mrzelo, že po návratu do Mantovy se jaksi nápadně přestal mezi námi motat Kuba Kopeckých. Ten by nám určitě dokázal vyložit, jaký i tohle byl od Radeckého skvěle vymyšlený tah, kterého co nejdřív využije, aby se Piemontovi dostal na kobytku jinak- a rázem ho načisto rozdrtil. Dalo se přece čekat, že teď, když to Kubík konečně dotáhl na frajtra, jeho vojevůdcovská moudrost teprv jaksepatří rozkvetne. Ale Kuba mezitím našel jinou příležitost, jak ji uplatnit. Zařadili ho k jednomu ze zásobovacích oddílů, které měly za úkol shánět proviant pro celý pluk mezi civilním obyvatelstvem. Konečně tedy měl na koho řvát, koho sekýrovat – a my jsme tím pádem měli od něho nějaký čas pokoj.

Hlad a nemoci si samozřejmě nevybíraly, soužily vojáky stejně jako civilisty. Teď, kdy začínal červen a úmorná letní vedra, nejvíc mezi námi řádila malárie. Naše kumpanie měla tohle nadělení z první ruky – nakomandovali nás zase do pevnůstky Cereso hlídat zaplavovací kanál. Komáři nás žrali ve dne v noci, menáž jsme fasovali jednou denně a někdy ani to ne... Ale pořád jsme na tom byli líp než vojáci ostatních regimentů, ubytovaných ve vnitřním městě nebo rozmístěných v jeho nejbližším okolí. Piemont od té doby, co se zmocnil pevnosti Peschiera, skoro o sobě nedával vědět. Po celý červen se všelijak zkoušelo vykoumat, co má dál za lubem – a i když ty krátké průzkumné výpady většinou k ničemu nevedly, stály pořád dost a dost krve naše kamarády, kterým se nepovedlo vyfasovat takovou šikovnou schovávačku jako my.

Na druhé straně jsme jim nejednou i záviděli, protože v těch nicotných přestřelkách byli aspoň ušetřeni nemocí, které nás trápily v našem shnilém hnízdě u bažin. Zkrátka nadávalo se zuřivě – u nich jako u nás. Na všechno možné – na vedro, na hlad, na komáry – na Piemonta, který nás nechává tak dlouho na pokoji určitě jen proto, aby nám připravil nějakou hezky horkou lázeň, až to budeme nejméně čekat. Ale nejvíc na nejvyšší vojenské komando, které je

zřejmě už docela v koncích s rozumem.

O Radeckém se vědělo jen tolik, že zůstává ve Veroně, pěkně za větrem, a na své ubohé sirotky v Mantově podle všeho kašle. Vencel Peycha aspoň o tom byl přesvědčen a náramně neuctivě si bral feldmaršála do huby i před šaržemi, až jsem kolikrát trnul, kdy ho za ty rouhavé řeči pověsí nebo odstřelí.

A najednou, to už začínal červenec, se bleskem roznesla zpráva, která pěkně rozfofrovala celou mantovskou posádku. Zatímco jsme tady hnili zaživa, Radecký v tichosti shromažďoval kolem Verony posily, které se po troškách trousily horskými průsmyky z rakouských zemí za Alpami. A když je měl pěkně pohromadě, postupně s nimi znovu obsadil Vicenzu, Treviso a Padovu.

Tak vida, dědoušek přece jen nezahálel, dobře věděl, proč nás nechává tak dlouho odpočívat. To musel uznat i věčný rejpal Vencel, ale nezdálo se, že by tím byl nějak zvlášť nadšen.

Dobrá, týl má teď Radecký volný, kleště, kterými se Piemont užuž chystal nás skřípnout, se aspoň z jedné strany znovu otvírají – a s nimi dveře k novým posilám z Tyrol, z Korutan – a možná i od nás z Čech...

Jenže pro nás tenhle Radeckého trumf nemohl znamenat nic jiného, než že máme po ulejšárně. Že nás co nejdřív znovu poženou proti piemontské hlavní frontě na Minciu. A to už určitě nebude taková procházka jako v květnu u Curtatone, ale opravdová krvavá lázeň.

Já jsem o tom nepochyboval, Vencel jistě taky ne, ale radši jsme si ty skličující myšlenky nechávali každý pro sebe. Většinu kamarádů teď hlavně zajímalo, že se konečně *něco děje*. Ať už nás v nastávajícím tažení čeká cokoli, nebude nakonec lepší zhebnout v nepřátelské palbě naráz, bez trápení, než chcípat tady pomalu hladem, zimnicí a cholerou, které v obleženém městě už taky začínaly strašit...?

Všechno ostatně nasvědčovalo, že my tady v Mantově budeme poslední, koho si Radecký zavolá na pomoc, až se rozhodne uhdit na Piemonta všemi svými silami.

Ale najednou se všechno rozběhlo ráz naráz. Hlavní síly, které feldmaršál zatím shromáždil kolem Verony, vyrazily proti

piemontským pozicím na Minciu třináctého července. Nazítří pak se konečně daly do pohybu i mantovské regimenty.

Část armády, která den předtím obsadila jakési kopečky mezi Veronou a severním tokem Mincia, prý postupovala k jihu, aby se s námi spojila. Nevím, jak jsme jí byli blízko, když k večeru čtrnáctého července jsme dorazili k zpusťšenému městu Roverbella, které prý ještě nedávno drželi Piemontáci. Ordonanc Lebduška, který nás za pobytu v Mantově zásoboval zprávami, co se v plukovním štábu peče, dokonce tvrdil, že právě tady v Roverbelle byl nějaký čas hlavní stan krále Carla Alberta. Že právě odtud snad piemontský králíček řídil operace, kterými v květnu vyfoukl Radeckému pevnost Peschieru. Ale tomu nikdo z nás nemohl věřit. Takhle hluboko v našem týle že by už byli – takřka za humny „nedobytné“ Mantovy? To nás tedy naše nejvyšší komando celé dva měsíce pěkně vodilo za nos.

Teprve později, když už Piemont na celé frontě ustupoval k Milánu, se potvrdilo, že Lebduška nelhal. Koneckonců spoušť, kterou jsme v Roverbelle našli, mohl mít na svědomí jedině nepřítel, který vidí, že válečné štěstí se k němu začíná obracet zády.

Tak vida spasitele, od kterého si rebelové v Miláně i v Benátkách tolik slibovali! Když mu začíná téct do bot, dovede se mstít na civilním obyvatelstvu stejně surově jako nenávidění Austrijáci.

Slunce už stálo nízko nad obzorem, když jsme, docela zničení celodenním perným pochodem, začali pod Roverbellou stavět polní tábor. Do města nás nepustili – těch pár domů, které tam ještě zůstaly celé, zabraly štáby veronských i mantovských regimentů, zásobovací oddíly a lazarety.

Prašnou cestou mezi rozdupanými, nesklizenými obilnými lány, se od města vlekl truchlivý průvod. Prý „zajatci“ – snad nemocní a ranění, které ustupující piemontská posádka tady nechala osudu. Ale něco podobného vojenskému mundúru mezi nimi člověk sotva zahlédl. Většinou ženské a děti, mezi tím pár otrhaných sedláků s rukama svázanýma za zády. Vedlo je několik starých veteránů, kteří podle všeho strávili ve vojsku půl života a k ničemu jinému se už nehodili, než dělat takovýmhle chudákům hlídače.

Kamarádi se kolem nich nahrnuli – ze soucitu – ze zvědavosti –

snad mysleli, že pohled na pokořené rebely jim pomůže zahnat strach z toho, co je v příštích dnech čeká.

Strážní se ani moc nenamáhalo zakročít, když jeden ze spoutaných chlapů začal po okounějících vojácích plivat a proklínat hned „maladetti Tedeschi“, hned proradné Pímontáky, kteří je nejdřív dostali do neštěstí a pak je nechali Austrijákům napospas.

Najednou dostal pařbou přes záda, až se zapotácel a taktak nepadl obličejem do prachu. To se ví – kdo jiný než Kuba Kopeckých si musel takhle zchladit žáhu na jednom z těch, pro které neměl jiné jméno než prašiví raubíři. Ještě než jsme vyrazili z Mantovy, ztratil svou šikovnou schovávačku u trénu a musil zas mezi obyčejné kmány, kteří v nastávající mele určitě vyžerou to nejhorší. Jistě jen proto se teď tak rozzuřil proti člověku, který se nemohl bránit.

Měl jsem tisíc chutí po něm skočit a rozbít mu rozeřvanou hubu – ale nemusil jsem se namáhat. Vencl Peycha to obstaral za mne. Vlepil Kubovi pohlavek a kopanci ho hnal zpátky do tábora, zatímco dědkové strážní se rychle koukali ztratit se svým smutným průvodem v houstnoucím šeru. Bůhvíkam ty ubožáky hnali – nejspíš do zázemí, někam k Mantově...

Novopečení frajtr se nezmohl na víc, než že v jednom kuse brečlavě vykřikoval. „Co ses to opovážil, smrade – co si to dovoluješ k vyšší šarži? To ti přijde sakramentsky draho!“

Kluci se řehtali, ale radši honem zalézali do stanů, aby nemusili svědčit, až Kuba začne hledat zastání u šikovatele nebo u hejtmana. Zatím si, chudinka, musil nechat zajít chuť na žalování. V táboře by tou dobou asi těžko našel některého důstojníka. Všichni byli na „válečné poradě“ – to znamená na nějaké žranici v nedalekém statkářském zámečku. Jeho majitel asi náramně pospíchal udělat si oko u vítězů – postarat se, aby rychle zapomněli, že ještě nedávno zrovna tak hostil piemontácké vojenské panstvo.

Radši jsem taky zapadl do stanu a pokoušel se spát, ale byla to marná snaha. Kamarádi ještě posedávali venku kolem ohňů a vyzpěvovali, chvílemi rozjařeně, chvílemi tak, že to člověku mohlo srdce utrhnout. O domově – o ztracené milé – o matičce, která se kdesi v dáli modlí za synáčka – vojáčka... Česky – německy – maďarsky – všechny ty písničky přetékalý smutkem a úzkostí z

příštích dnů.

Vysoukal jsem se zpod plachty a natáhl se vedle Vencla, který seděl před stanem a bafal z krátké faječky. Ani se na mne nepodíval, hlavu měl zdviženou a koukal na nebe, plné bílých mihotavých hvězd. Kamarádi jeden po druhém usínali u hasnoucích ohňů, bylo slyšet už jen tichounké zvonění cvrčků ve zprahlé trávě, skřehotání žab v nedaleké louži a pokašlávání strážného, který obcházel opodál.

„Vy krásný hvězdičky – což jste vy maličky...“ povídám jen tak pro sebe – ani nevím, co mě to najednou napadlo.

Vencl pořád mlčel, jen do mne dloubl loktem a krátce se zasmál.

„Jestlipak nám budou takhle svítit ještě zítra...“

„Nesejčkuj,“ promluvil konečně. „Když jsi tak naměkko, najdi si nějakou, která teď zrovna svítí do oken tvý mámě. – Nebo tvý holce, jestli jsi tam u vás nějakou nechal.“

„Ta moje teď kouká na hvězdičky docela blízko. Ve Veroně. -Jak tam může být odtud daleko? Možná blíž než do Mantovy. Možná že bych tam za noc doběhl.“

„Zkus to,“ zachechtal se a třepal mě dlaní po zádech. „Co je to zač? Nějaká vojanda – markytánka...?“

„Co tě nemá. Poctivá, hodná holka, slouží u jednoho benátského bařtipána, který utekl do Verony před revolucí. Známe se už z Benátek.“

„Taliánka?“

„Ano. Jmenuje se Gina. Ani jsme se nemohli jaksepatří rozloučit.“

„Jen se nerozbreč,“ řekl pohrdavě. „To mám zrovna tak rád. Až se dostaneme do ohně, budeš volat všechny svaté – po nějaké Gině ani nevzdechneš.“

„Ty nemáš na koho vzpomínat? Nenechal jsi žádnou holku třeba ve Vídni – nebo u vás doma?“

„Už ani nevím, že bych někdy měl nějaký domov. A těch ve Vídni bylo – kdo by si je měl všechny pamatovat. Zapomněly na mne -já zapomněl na ně...“

Mezi křivými kmeny olivového sadu se mihl jezdec na koni a cvalem objížděl hlídky, rozestavěné kolem tábora. Vzápětí z několika stran zavřeštěly polnice na poplach. V momentě byl usínající tábor na nohou. Ve světle ubývajícího měsíce vypadal udupaný plac uprostřed

ležení rázem jako rejdiště nočních strašidel.

Šarže s hromováním sháněly své maníky do houfu. Nikdo zatím nevěděl víc, než že kurýr přinesl rozkaz okamžitě vyrazit k dalšímu pochodu.

Hezkou chvíli trvalo, než se objevil i náš obršt a s ním všichni setníci a lajtnanti, které nenadálá změna maršrúty zřejmě překvapila, když byla trachtace v nejlepším. Plukovník sotva stál na nohou, mával kolem sebe šavlí a pokoušel se řečnit, ale sotva pletl jazykem. Konečně to vzdal a začal se namáhavě hrabat na koně, kterého za ním přivedl jeho vyjevený burš. Hejtman Prokesch mu pomohl do sedla, pak se vyšvihl na svou kobylu a přivolal k sobě lajtnanty a kuksfíry, aby jim rozdělil úkoly pro noční pochod.

Naše kumpanie první vyrazila písečným úvozem do tmy. Na cestu nám svítil jen tlustý zadek hejtmanovy šimly, která poklusávala v čele setniny. Byla sotva jedna hodina s půlnoci, do úsvitu daleko. Všichni jsme se v duchu modlili, aby nikdy nenastal. Nikdo nemluvil, nikdo ani nebyl zvědavý, kde zůstaly ostatní setniny, zda nám postupují v patách nebo se daly nějakou jinou cestou. Při krátkých zastávkách, kdy se hejtman dohadoval s předními hlídkami, kudy dál, šarže nám ani nedovolily si na chvíli sednout, shodit ze hřbetu těžké tornistry, aspoň na minutu se opřít o pušku a zdřímnout vestoje.

Konečně nebe začínalo blednout, hvězdy pohasínaly, z šedivého přívítu kousek po kousku vystupovala okolní krajina, málo podobná té, kterou jsme mašírovali včera. Od Mantovy k Roverbelle jsme šli skoro pořád rovinou, teď se cesta ponenáhlu propadala do širokého úvalu mezi táhlými kopečky, které nám zakrývaly nejbližší okolí. Nebe rychle modralo, dalo se čekat, že máme před sebou stejně úmorně horký den jako včera za pochodu od Mantovy. Ale zůstane dnes jen při pochodu? Nějak se mi nechtělo věřit. Kukuřičné lány kolem nás byly křížem krážem rozryté stovkami koňských kopyt – zřejmě tu docela nedávno došlo k jezdecké šarvátce, jaké obvykle předchází rozhodnému střetnutí dvou nepřátelských armád.

Tak proto ten nenadálý noční poplach – proto ten spěch, abychom si stačili včas dojít pro svůj díl horké kaše, kterou se Piemont chystá nás pohostit.

Najednou, jako na potvrzenou těch skličujících myšlenek, se kdesi docela blízko rozeřvaly kanóny. Vypadalo to, že naše baterie se usadily kdesi přímo za našimi zády, za nejbližším křovinatým svahem, který nám bránil ve výhledu.

Jenže – což když to nejsou *naše* baterie?

Mnoho nechybělo, aby se kluci ve zmatku nezačali rozbíhat do všech stran. Hejtman seskočil z koně, s tasenou šavlí a s pěnou u huby obíhal rozkolísané řady a hulákal. „K zemi – k zemi, hovada! Zalehnout! Kdo se opováží opustit vykázané stanoviště, z toho vlastní rukou nadělám sekanou.“

A sakra – tohle tedy bylo naše vykázané stanoviště! Tahle past, tenhle prašný dolík mezi stráněmi, které shora zarůstalo husté lískové křoví a zdola rozdupaná kukuřičná pole. Tady asi sotva budeme dobří k něčemu jinému, než aby nás piemontská jízda rozemlela na kaši, jen co nás objeví.

Nějak se konečně přece podařilo obnovit pořádek. Pak nám poručili po četách zalézt do zvalené kukuřice a v naprosté tichosti vyčkat dalších rozkazů. Nemluvit, nekouřit, nespát! Běda tomu, kdo bude přistižen, že usnul. Tohle tedy mohl klukům, zmořeným včerejším celodenním pochodem a probdělou nocí, někdo vykládat – většinou byli v limbu dřív, než se stačili zavrtat do chuchvalců polehlé kukuřičné nati, z dohledu rozeřvaných šarží.

Sám jsem jen taktak dokázal udržet oči otevřené. Vencl vedle mne ani nezalehl. Klečel, chvílemi vstával, aby lépe viděl, co se děje okolo. Na hřebenu kopce se mezi křovisky objevila skupina oficírů na koních. Na chvíli se mi zezdalo, že mezi nimi poznávám i našeho plukovníka. Vtom jim nad hlavami zasvištěl dělový granát a jezdecká družina rázem jako když se propadne.

„Že to panákům neurazí palice,“ zavrčel Vencl. „Jestli o nás Piemont'áci doteďka nevěděli, můžeme děkovat jen těmhle volům, že to co nejdřív pěkně schytáme.“

„Máte moc rozumu, Peycha,“ ozvalo se za námi. To se ví, Kuba Kopeckých! Od nočního poplachu jsme ho neviděli, teď najednou se mu zachtělo ukázat, že když jde do tuhého, nejsou s ním špásy. „Dejte pozor, abyste na tyhle řečičky šeredně nedoplatil.“

Venclovi nestál za odpověď. Zas už byl na nohou a dychtivě se

rozhlížel. Zdola od vozové cesty, která se kus dál ztrácela za ohybem stráně, se k nám dýchavičně drápal šikovatel Kebrle. Kuba vyskočil a vytáhl se před ním do haptáku, nejspíš chtěl podat hlášení o nepřístojných řečech vojína Pechy, ale feldvébl ho zhurta odstrčil. „Dost válení, pacholci – jde se do toho! Připravit k útoku na bodák! Marš, kalupem.“

Tak už je to tady. Kluci jako vytopení křečci vylézali z kukuřice na naší i na protější straně úvalu. Hejtman Prokesch se zdviženou šavlí tancoval kolem nás na své šimle, která se divoce vzpínala a řičela – měla bezpochyby stejně jako my nahnáno z neustávající kanonády. Už vůbec nebylo možno rozeznat, odkud pálí naši a odkud Piemontáci. Sem tam některý zbloudilý granát zapadl do stráně nad námi, zprahlá kukuřice s prskáním a sykotem začala hořet, mračna čpavého kouře nás ve chvíli zatopila. Jen z divokého řevu, tlumeného tou dusivou záplavou, se dalo vytušit, že úval a svahy za námi jsou plny vojska. Že náš pluk bezpochyby není jediný, kterému feldmaršál vybral zrovna tohle zlořečené místo pro nečekaný výpad proti nepříteli, pořád ještě neviditelnému.

V té chvíli bylo zbytečné uvažovat, bude-li nám milejší vyrazit rovnou do nepřátelské palby nebo se tady usmažit zaživa. Hejtman se rozjel cvalem v čele setniny a bez přestání vykřikoval. „Vorwärts, meine Kinder! Hurá na bídného Piemonta! Hurá – hurá – hurá...!“ Šarže s vykulenýma očima hulákaly po něm Vorwärts! a Hurá! a mlátily hlava nehlava rákoskami každého, kdo se dost rychle neměl k tomu, aby vyřvával s nimi. Měli jsme co dělat, abychom v dusivém kouři viděli na krok před sebe. (A teď už to jistě nebyl jenom kouř z hořícího obilí.) Hrnuli jsme se údolím jako splašené stádo, ani jsme si nestačili uvědomit, že kolem nás je najednou široká rovina, zaplavovaná stále novými proudy pěchoty. V mračnech zvířeného prachu, do ruda zbarvených stoupajícím sluncem, nebylo možno rozeznat nic, než sem tam skupinky zpřelámaných, zmrzačených stromů, napravo jiné, nižší pásmo pahorků, odkud bez přestání pálily naše kanóny – a na protější straně, docela už na kraji obzoru, hořící vesnici.

To měl být nejspíš hlavní cíl našeho útoku. Ale vzápětí se ukázalo, že nejvyšší komando nám určilo jiný úkol. Od okamžiku,

kdy jsme vyrazili z údolí, hvízdaly nám nad hlavami kulky jako štěbetavé hejno špačků – co chvíli vedle mne některý kamarád padl a už nevstal. A už se taky z rudé mlhy před námi vyvalila první vlna piemontských pěšáků, která nás v běhu častovala tím smrtonosným krupobitím. Za ní druhá – třetí... Zatímco první řady zaléhaly a ládovaly vybité flinty, další jim střílely přes hlavy a ještě další dobíhaly, padaly, vstávaly – zrovna jako příboj v terstském přístavu, když se do něho opře podzimní bóra.

A my snad jsme právě tak pádili kupředu, padali, ládovali, stříleli a znovu se rozbíhali... Nevím, na mou duši nevím. V takových chvílích člověk prostě ztrácí vědomí, co se s ním děje – přestává sám sebe znát, přestává být člověkem a mění se ve zdivočelé zvíře, které musí, musí letět pořád vpřed, i když ví, že se řítí rovnou smrti do tlamy.

Trvalo to snad jen několik minut. Šarže vyřvávaly „Na bodák – na bodák! Vorwärts, na bodák!!“ My je neslyšeli – neslyšeli jsme už vůbec nic – neviděli nic než vykulené oči a vyceněné zuby Piemontřáků, každou vteřinu bližší, zřetelnější...

Najednou bůhvíodkud začaly do prvních nepřátelských řad hustě dopadat dělové kartáče, rozstříkovaly se jim nad hlavami jako rachejtla a kosily napořád stejně rozběsněné Piemontřáky jako ty z nás, kteří jim v tom momentě byli nejbliž.

Já mezi nimi nebyl, to mi můžete věřit. Teď už nás nemohl zadržet ani pánbůh, natož zuřící šarže, abychom v celých houfech nezačali obracet a honem honem mazat, odkud jsme přišli.

Vtom odkudsi zprava zavřeštěly polnice a z úžlabí pahorkatiny, odkud nepřestávaly hřímat naše houfnice, se širokým proudem vyřítla jízda. Švadrona za švadronou, palaše nad hlavami, huby dokořán se dragouni v několika vteřinách vklínili mezi nás a nepřátelské šiky, když jsme napřážené bodáky Piemontřáků užuž cítili mezi žebry. Najednou jsme kolem sebe viděli jen koňské zadky a vířící kopyta, která nám oslepovala oči proudy bláta a písku – slyšeli jsme jen jejich zběsilé řičení a řinkot palašů, jako když tisíc kovářských perlíků se naráz pustí do díla.

Ale nám ten pekelný halas zněl jako rajská muzika. Pro nás znamenal jedině! Jsme zachráněni – teď už po nás nikdo nemůže

chtít nic jiného, než abychom se zlatým klukům dragounským honem klidili z cesty, aby mohli dodělat, co my jsme začali.

Konečně zazněl signál k ústupu. Docela zbytečně – můžete si představit, že jsme na něj nečekali a horempádem se hnali zpátky k proláklíně, která nás před chvílí vyplivla proti piemontácké pěchotě.

Já se po celou tu dobu rozhlížel jen po Venclovi. Na chvíli jsem ho zahlédl za sebou, bez čáky, s ryšavými vlasy rozježenými, s obličejem černým od prachu... Taky už mě snad zmerčil, snad na mě volal, ale hned se mi zas ztratil v chumlu prchajících, kteří klopytali přes mrtvá těla, padali, vstávali a hned zas uháněli dál, jako by křik a sténání raněných v nich teprv naplno probudilo hrůzu z krvavé mely, z které zázrakem vyvázli.

Najednou jsem v té vřavě uslyšel hlas hejtmana Prokesche. Ale nebylo to vzteklé hulákání velitele, kterého zjančení vojáci přestávají poslouchat... Bylo to volání o pomoc.

A v tom jsem znovu zahlédl Vencla, jak se v největším kalupu obrací a utíká zpátky.

Vteřinu jsem zaváhal – pak jsem se rozběhl za ním – k raněnému.

Pod hejtmanem padl kuň, zasažený snad opožděnou piemontáckou kulí, snad zbloudilou střepinou dělového kartáče. Mlátil kolem sebe kopyty, chroptěl v posledním tažení, z krku se mu proudem valila krev. Hejtman snad raněný nebyl, jen se marně pokoušel vyprostit nohu zpod jeho těžkého dodělávajícího těla a svolával všechny čerty d'ábly na pomoc. Vencl zapáčil bodákem kobyle pod sedlo, šimla se ještě jednou vzepřela na kolena, ale než se mohla znovu svalit do prachu, chytil jsem hejtmana pod rameny a jediným trhnutím jsem ho vytáhl zpod té hromady masa, jen mu hlava zadrnčela o kamení.

Hejtman zařval, rozpřáhl se po mně zbytkem přeražené šavle, pak se s úlevným vzdechem svalil vedle mrtvého koně a zavřel oči. „Ty parchante,“ povídá, když je zas otevřel, „tys mi dal. Pojď sem, ať si tě prohlídnu.“

Sklonil jsem se nad jeho bílým obličejem, úplně mokrým od potu, zatímco Vencl mu opatrně omakával zhmožděnou nohu, která rychle otékala.

„Nech toho, zrzoune, nebo tě přerazím,“ rozkřikl se hejtman. „Vím bez tebe, že hnáta je na kusy. Stejně to máte u mne schovaný, kluci. A ti, co mě tady nechali ležet jako mrchu, taky. Můžou se těšit -jen co se trochu seberu. Pomozte mi vstát.“

Bylo marné se o něco takového pokoušet. Ale Vencel si věděl rady a na mne stačilo mrknout, abych pochopil, co zamýšlí. Udělali jsme nouzová nosítka z kvěrů a bandalírů a naložili na ně hejtmana, který jen funěl, skřípal zuby a koulel očima, ale držel se statečně, aspoň přestal řvát a sakrovat.

Teď už nebylo třeba pospíchat – i kdyby to s takovým nákladem jako náš pupkatý hejtman vůbec bylo možné.

Vlna piemontské pěchoty, která nás prve jen taktak nepohltila, už se horempádem valila zpátky. Ani jejich řev už nebylo slyšet. Docela ho přehlušilo hřmění koňských kopyt, řinkot palašů a vítězné hulákání dragounů, kteří hnali Piemontáky jako zvrtačené stádo k hořící vesnici na obzoru.

A ne už jen oni. Z kopců, odkud nám prve při ángrifu* naše kanóny nepřestávaly vyhrávat na kuráž, se začaly valit další a další proudy pěchoty – řeky pěchoty – moře pěchoty... Určitě ti, které si feldmaršál do poslední chvíle schovával v záloze v nedávno dobyté vrchovině mezi Veronou a Minciem.

Možná zrovna ti, s kterými jsme se včera měli spojit u Roverbelly. Začínalo mi svítat, proč jsme se jich ani v noci, ani ráno nedočkali. Náhlý zmatený šturm našeho pluku zřejmě neměl jiný účel než nalákat na sebe celé jižní křídlo Piemontáků a třeba se od nich dát rozsekát, jen aby tyhle vybrané regimenty mohly přijít k hotovému a vyžrat smetanu slavného vítězství, o kterém teď už nemohlo být pochyby.

Ale co – ať si užijou -je jim to přáno. Nám musí stačit, že jsme si své peklo odbyli a že se z něho vracíme jakžtakž celí. Ostatně jen hrstka našich se mohla radovat, že to s ní dopadlo aspoň takhle. Dobrá polovina našeho pluku – a teď už bylo zřejmé, že nejen našeho – zůstala na bojišti – válka pro ně skončila...

Já a Vencel jsme tohle všechno prostě nevnímali. Měli jsme co

* útok

dělat, abychom se svým tisíckrát prokletým břemenem, každým krokem těžším, se vůbec udrželi na nohou. Ale to už z kotliny, která nás za svítání ukrývala a v níž teď horempádem mizely poslední hloučky prchajících, vyjela proti nám kolona sanitních vozů. Za jízdy z ní vyskakovali maníci s nosítky a rozbíhali se po bitevním poli, posetém mrtvými a raněnými.

Ti všichni, to se ví, teď musili počkat, když nás zblejskl felčar – šikovatel, jak se hmoždíme s raněným v důstojnickém mundúru. Spojenými silami jsme naložili hejtmana na vůz. Měl oči v sloup a už jenom vyl, když se felčar pokoušel mu stáhnout botu ze zlomené nohy, naběhlé jako konev.

Vencel chtěl pomáhat, ale felčar se na něj rozkřikl, aby si hleděl svého a nepletl se sanitákům do řemesla. Tak nezbyvalo než sebrat svoje saky paky a koukat, abychom se nějak dostali ke své kumpanii – pokud z ní po tom masakru ještě něco zbylo.

Našli jsme ji v úzlabině, odkud jsme ráno vyrazili k útoku, zrovna když se její zbytky po krátkém odpočinku sbíraly k dalšímu pochodu – snad zpátky k Roverbelle.

To znamenalo, že náš bojový úkol zatím skončil, že aspoň v nejbližších hodinách nás nepoženu do ohně znovu.

Mně to pomyšlení ani příliš neulevilo. Teprv teď, jak jsem se ponenáhlu vzpamatovával, mi začaly ožívat v hlavě jednotlivé okamžiky řeže, z které jsme zázrakem vyvázli – a teprv teď mi z toho všeho začalo být zle.

A Venclovi, který se mlčky vlekl vedle mě, jako by mě vůbec neviděl, určitě nebylo líp.

Velení prořídle setniny převzal šikovatel Kebrle – o druhých důstojnících zatím nebylo slechu. Po celou cestu nás předjížděly vozy s raněnými. A zrovna, když jsme kvečeru znovu zaléhali k odpočinku, toho dne snad už posledního, zahlédl jsem na jednom z těch vozů hejtmana Prokesche.

Zpola seděl, zpola ležel s hlavou podepřenou shrnutou plachtou, noha obalená krvavým obvazem mu trčela ze slámy, jako by k němu nepatřila. Zřejmě už mu otrnulo, mával nad hlavou plnou lahví s kořalkou a my jsme jen trnuli, že se užuž dá do zpěvu.

Zblejskl Vencla, houkl na něho, a když se Vencel k němu

přištrachal, přistrčil mu láhev pod nos. „Zavdej si, zrzoune – zavdej si na moje zdraví. Jsi pašák – oba jste pasáci – ty i ten druhý...”

Pánbůh a císař pán vám nikdy nezapomenou, co jste udělali pro svého velitele.“

V té chvíli se konečně mezi námi objevil i náš plukovník. Bůhví kde se od rána potloukal. Na své zchvácené kobyle se těžce prodíral mezi sanitáckými vozy, které co chvíli nemohly na úzké polní cestě z místa – nějak tuze pospíchal, aby byl za větrem dřív než chudáci marodí. Ale když uviděl hejtmana, který se najednou začal štrachat ze slámy a mermomocí mu chtěl podat hlášení, musil se ovšem u něho zastavit, aby ho potěšil.

A pak, když už se jednou dal do řečnění, musil zvěstovat i nám, svým hrdinským synům, slavné vítězství, které navždycky vejde do dějin rakouské říše a rakouské armády jako bitva u Custozy.

To bylo nejspíš jméno vesnice, která nám požárem svítila na cestu, když nás ráno hnali do útoku proti mnohonásobné piemontácké přesile.

Tak tedy Custoza.

Kdybych měl časem zapomenout jména všech míst a měst, kterými jsem za svého vojákování v Itálii prošel, tohle jméno nezapomenu do nejdelší smrti.

Ale určitě ne proto, že bitvou u Custozy se válečné štěstí konečně nadobro přiklonilo na rakouskou stranu a Piemont už se na svém útěku nezastavil – až v Miláně.

14.

KDO JE TO GARIBALDI?

Za týden se probjovala k Milánu i Radeckého armáda.

Tak jsme se v prvních srpnových dnech znovu ocitli v místech, kde jsme lágrovali v březnu, než začala milánská rebelie. Ale nezdálo se, že by nás teď čekalo něco podobného jako tehdy – že by bylo

třeba město obléhat a dobývat ho dům od domu. Milánská republika podle všeho mlela z posledního a zbytky piemontského vojska, které tu král Carlo Alberto na ústupu zanechal, se ani moc nenamáhalo něco podnikat pro její záchranu.

Říkalo se dokonce, že král – tou dobou byl už zase v Turíně, svém sídelním městě – jim to přímo zakázal. Republikánské choutky Milánských prý Jeho Veličenstvu nějak nejdou pod nos. Když se milánské prozatímní vládě pořád nechtělo vyhovět jeho naléhání, aby se Lombardie připojila k Piemontskému království a uznala jeho svrchovanost, nechal ji zkrátka ve štychu – ať si páni republikáni poradí, jak dovedou.

Čtvrtého srpna se sice vlastní chatrné vojenské síly milánských ještě naposled pokusily o obranný výpad – ale proti tomu, co jsme zažili u Custozy, to bylo už jen něco jako májový deštíček proti průtrži mračen s krupobitím.

Náš pluk, který se u Custozy dostal do ohně nejdřív a taky to nejhůř odnesl, zůstal v záloze – v té poslední bitvě už na nás nedošlo. Zatraceně jsme už potřebovali si trochu vydechnout, protože ani rychlý postup od Custozy k Milánu se ovšem neobešel bez šarvátek, které nejeden kamarád z naší setniny zaplatil životem. (Velení kumpanie po raněném hejtmanu Prokeschovi převzal obrlajtnant Schnabel, vztekloun a splašenec, který si s naším plukovníkem ještě tak nejlíp rozuměl v tom, jak chránit vlastní kůži a na své vojáky se vykašlat.)

Šestého srpna se Milán konečně vzdal – a my jsme zas jednou po čtyřech měsících mohli vidět feldmaršála Radeckého, když se svým parádním průvodem slavně vjížděl do pokořeného města. Na své „věrné děti“ ani tentokrát nezapomněl, ještě si dojemně zařekl, když projížděl špalírem, do něhož velitelé pluků nahnali všechno, co z jejich mužstva ještě mělo ruce a nohy.

Ale mnoho už tomu nedal – měl teď jináčí starosti.

Milán obsadily vybrané pluky od Verony, které v bitvě u Custozy měly poslední, rozhodující slovo. My, horší sorta, jsme se musili spokojit ubytováním v okolních vesnicích, které teď ještě víc než tehdy v březnu vypadaly jako po vyměnění. Jen Kubovi Kopeckých se jednou poštěstilo, že ho zařadili do oddílu, který držel

vartu před místodržitelským palácem, kde teď byla Radeckého rezidence.

Vrátil se z města plný pýchy, nadšení a novinek. Tentokrát měl posluchačů víc než dost – přes všechno, čím se nás až dosud naotravoval, jsme byli přece jen zvědaví, co všechno tam viděl a slyšel. Nejvíce, to se ví, nás zajímalo, je-li Piemont už docela na hromadě – zkrátka vypadá-li to na blízký mír.

Kuba ujišťoval, že o tom vůbec nemusíme pochybovat. S náramným gustem nám líčil hlaváče zkrachovalé milánské republiky, kteří teď lezou za Radeckým s prosíkem a slibují hory doly, jen aby je Rakouská říše znovu přijala pod svou ochranu.

Taky prý viděl na vlastní oči průvod piemontského generála Salaska, kterého král Carlo Alberto poslal k Radeckému vyjednat podmínky příměří.

„Feldmaršal, to se ví, se ještě pár dní dá prosit – ale dejte na mne, kluci, že za týden, za dvě neděle je po válce,“ končil Kuba svoje výklady a jako obvykle se přitom tvářil, jako by to byl právě jen on, kdo o tom rozhodne.

A jako obvykle kluci měli z Kubova vytahování legraci. Ale co chcete, když má člověk za sebou takovou lázeň jako ta u Custozzy, chytá se dychtivě každé povídačky, jen když je v ní aspoň jiskřička naděje. S kamarády, s kterými byla přece trochu rozumnější řeč než s Kubou, jsme si pak ty vyhlídky přebírali v hlavě nahoru dolů, v každé volné chvíli. Ale nakonec z nich vždycky zbyla ta jediná, nejpravděpodobnější, že totiž, až to tady Radecký vyřídí, čeká nás nové tažení. Nejdřív jistě proti benátským rebelantům, kteří si svou republiku až dosud dokázali udržet bez pomoci piemontského krále a zřejmě se jí nemíní vzdát tak lehce jako Milánští.

Konečně nám pověsti, že Carlo Alberto uzavřel s Radeckým příměří a zbytky jeho armád vyklízejí Lombardsko, potvrdili i v plukovním rozkaze. Co jsme si zatím mohli přát víc...

I mrtvý kraj kolem Milána poněmáhlu ožíval, venkované se vraceli do poničených vesnic a pokoušeli se odstranit spoušť, která tu zbyla po nedávných bojích. K našim hlavním povinnostem teď patřilo na ně dohlížet, a když to musilo být, třeba taky přiložit ruku k dílu. Nejčastěji při práci na opravách zavlažovacích kanálů, které asi měly

hlavní zásluhu o to, že před válkou vypadalo okolí Milána jako jedna kvetoucí zahrada. Teď z nich zbýval jen potrháný růženec smradlavých bahnitých louží.

Jednou jsem tak dostal pod komando odrbaného mládence v selském oblečení, který se mordoval s lopatou tak zoufale, až mě nad ním chytal rapl.

Stačilo se mu podívat na ruce, aby hned bylo jasné, že takovouhle práci dělá poprvé v životě. A stačilo mu nakouknout do obličeje, který ode mne zarytě odvracel, abych se rozpomněl, odkud ho znám.

„Podívej, študente,“ povídám tiše, když se druzí robotníci od nás trochu vzdálili, „vem si tu lopatu takhle, až na konci – jinak budeš mít ruce za chvíli nadranc.“

Můžu se pochlubit, že jsem to řekl italsky – tou dobou už jsem se dokázal s Taliány domluvit docela dobře.

Škubl sebou jako uštknutý, ale neodpověděl.

„Jestli nerozumíš, můžu ti to říct po německu. Ty přece umíš. Nebo se už nepamatuješ, kdy jsme spolu mluvili naposled?“

Blyskl po mně zuřivě očima zpod slaměného širáku a procedil mezi zuby. „Nech mě na pokoji. Jestli mě chceš udat, pospěš si – běž – co jiného se dá čekat od rakouského žoldáka...“

„Komu bych tě udával, a proč? Velký pracant nejsi, ale dobrou vůli máš, to je hlavní věc. A že už nejsi voják revoluce, z toho si nic, nedělej. Aspoň máš od vojákování pokoj. Já bych s tebou měnil hned.“

Ušklíbl se, ale teď, když už neměl tváře a bradu zarostlé černými vousisky, nedopadl ten úšklebek zdaleka tak čertovsky pyšně jako tenkrát, když na mne v opuštěném milánském domě mířil, bambitkou. A mně se najednou hrozně zachtělo ho přesvědčit, že nemám nejmenší chuť mu to teď oplácet.

„Vidíš, tehdy jsme se nakonec domluvili docela kamarádsky. Nešlo by to teď zas? Mně ses už tenkrát líbil...“

„Velká čest,“ zavrčel. „Když to tedy myslíš se mnou tak dobře, nevšímej si mě, já už si bez tebe poradím. Nemůžu za to, že ze mne táta sedlák chtěl mít mermomocí studenta – a že se teď k polní práci neumím postavit.“

Nějak se mi to nezdálo.

„Tak ty jsi odtud, z téhle vesnice,“ povídám jakoby nic. „Já jen, že jsem tě tu ještě nikdy neviděl.“

„Odtud nebo odjinud, to tě nemusí zajímat.“

„Co se pořád štětíš? Buď rád, že se můžeš na pár dní podívat domů a být tátovi něco platný v hospodářství. Dlouho si tě tu nenechá, neboj se. Vždyť už je vlastně mír. Až to tady dáme trochu do pořádku, vrátíš se do škol – za rok za dva z tebe bude pan páter nebo pan doktor... Co bys chtěl víc?“

„Stupido*,“ zasyčel vztekle. „Na ten tvůj austrijský pořádek nejsem zvědavý. Užili jsme si ho dost před revolucí – a teď to určitě bude ještě horší.“

„A myslíš, že pod Piemontem by vám bylo líp? Podle mého mezi rakouským a piemontáckým chomoutem asi nebude žádný velký rozdíl. Tu vaši republiku by vám piemontský král asi brzy osladil – možná ještě hůř než náš císař. Něco už o tom taky vím, kamaráde. Už jsem měl taky párkrát příležitost se přesvědčit, kolik mu záleží na takové svobodě, jak si ji představuješ ty – nebo jak si ji představujou třeba v Benátkách.“

„Podívejme se,“ odfrkl pohrdavě. „Kdo by to byl do tebe řekl, Čecháčku.“ (Vida, najednou věděl, kdo jsem a kde jsme se naposled viděli.) „A nechtěl bys mi povědět, kde ses o tom přesvědčil? Nejspíš, když vám Piemont zabíral jednu pevnost za druhou, zatímco váš feldmaršál se neodvážil vystřčit nos z Verony.“

„On třeba ne – ale my museli... Ty se ptáš, kde jsem poznal, co Piemontáci dovedou... Třeba v Roverbelle. Tam prý byl hlavní stan piemontského krále ještě někdy před měsícem. Přál bych ti vidět, v jakém stavu ji zanechal, když odtamtud musil utíkat.“

Hodil posměšně rameny, ale poprvé se na mne podíval jako na člověka, který snad přece není tak docela pitomý.

„Tys byl v Roverbelle?“

„Vlastně jen přes noc. Ale co jsem tam viděl, to mi stačilo.“

„No dobrá... Nemysli si, že mi říkáš něco nového. Všichni jsme si představovali pomoc piemontského krále jinak – a všichni na to teď asi šeredně doplatíme. Dnes už je to jasné i těm urozeným panákům,

* Hlupáku

kteří se v Miláně zmocnili vlády hned po revoluci a nás republikány od prvního dne koukali okrást o všechno, co jsme si vybojovali.“

Užuž zas začínal divoce házet rukama a blýskat očima, ale hned se vzpamatoval, kousl se do pysku a začal se znovu vztekle rvát s lopatou.

Ale dlouho to nevydržel. „Tak tys byl v Roverbelle,“ začal zas po chvilce. „Slyšels něco o tom, že někdy na začátku července tam byl Giuseppe Garibaldi – že mu král udělil audienci přímo ve svém hlavním stanu...?“

„Myslíš, že jsem měl kdy se tam jen trochu rozhlédnout, natož s někým mluvit? – A kdo to vůbec je, ten Garibaldi?“

Podíval se na mne, jako by ho na smrt urazilo, že mi to jméno nic neříká.

„Kdo je Garibaldi! On se ptá, kdo je Garibaldi!“ A najednou zas zuřivě vybuchl. „Taky jeden z těch, kteří Carlu Albertovi naletěli na jeho osvoboditelské žvásty. Hrdina, ke kterému vzhlížela s obdivem celá mladá Itálie. A taky naletěl! Přišel za Jeho Veličenstvem až na frontu, aby mu nabídl pomoc své legie. Jako by docela zapomněl, že ho král už před čtrnácti lety dal v nepřítomnosti odsoudit k smrti, protože v Janově vedl vzpuru proti připojení Janovské republiky k Piemontu. A teď, sotva se po letech vrátil z vyhnanství v Americe, leze tomu katovi rovnou do drápů. Dio santissimo* – dovedeš to pochopit, člověče?“

Zmohl jsem se jen na chabé pokrčení ramen. Radši jsem honem začal koukat jinam – nebylo radno ho zrovna teď poplašit. Zřejmě ve svém žlučovitém záchvatu docela zapomněl, komu to všechno vykládá.

„Můžeš si podle toho představit, s jakým nadšením král přijal jeho nabídku. Vsadím se, že měl tisíc chutí ho dát popravít teď, když mu před čtrnácti lety unikl z oprátky. Jenže to ovšem nešlo, když si Jeho Veličenstvo jednou zamanulo zahrát si na spasitele celé Itálie. Poslal ho do Turína, ať to s ním vyřídí jeho ministři. Garibaldi se cestou zastavil v Miláně – a tam už byli ochotnější uznat jeho zásluhy a vojenské schopnosti. To ještě měli přívrženci republiky v milánské

* Nejsvětější bože

prozatímní vládě přece nějaké slovo. Dokonce ho chtěli jmenovat rovnou generálem – vrchním velitelem své vlastní pimprlové armády, kterou si po březnovém převratu vydupali ze země.“

Takovouhle řečí mě už docela ohromil.

„To jsou věci – to jsou věci... Nějak divně mluvíš o armádě, v které jsi sloužil...“

To se ví, že tím jsem všechno rázem pokazil. Odplivl si a obrátil se ke mně zády, ale hned zas znovu vyštěkl. „Kdo ti to řekl? Co ty víš, čemu já jsem sloužil? Těm aristokratickým panákům, kteří nás opravdové vlastence od prvního dne tlačili ke zdi – těm jistě ne! Měl jsem jiné představy, jak by měla vypadat svobodná Lombardie.“

„Nerozčiluj se, člověče. Když mi nechceš říct, co jsi dělal celou tu dobu – - kdo tě nutí?“

Praštil lopatou a chytil se oběma rukama za hlavu. „Ty – ty mě nutíš! Ty!!! Nemysli si, že do tebe nevidím. Taháš ze mne rozumy, aby ses zavděčil svým oficírům, svým pámbíčkům, kteří do vás Čechů dovedou jen kopat. Nic jiného si taky nezasloužíte. Běž – běž – pochlub se, že jsi tady načapal chlapa, který má bůhvíco na svědomí – třeba si vysloužíš metál. – To mám z toho, že jsem ti jen na chvilku uvěřil.“

Bylo mi, jako by mě praštil kamenem rovnou do prsou – až jsem ztratil dech. Jistě si hned uvědomil, že řekl něco, co říkat neměl, ale bylo marné čekat, že to přede mnou přizná. Už jsem nepromluvil. Radši jsem se sám chopil lopaty, aby šikovatel viděl přece kus práce, až na nás přijde dohlédnout.

Mohl jsem se na blázna bláznivého vykašlat a jít zkrátka po svých, ale to by si určitě nedokázal vyložit jinak, než že honem honem spíchám žalovat.

Tohle zase já mám za to, že chci těm raplům taliánským pořád dokazovat, komu držím palce. Jako by se mě o to někdo prosil.

Naštěstí za chvíli feldvébl poslal celou skupinu na jinou práci a já měl od téhle prokleté policajtské služby na pár hodin pokoj. – Přijď mi ještě někdy na oči, chlape pyšná, nevděčná, říkal jsem si celou cestu do tábora. Ještě bych ti mohl být dobrý – ale nepřej si, jak tě poženu, jestli si někdy zase ty zamaneš tahat rozumy ze mne...

Ale pak, když se Vencl Peycha před večerkou vrátil ze stráže u

proviantního skladu, přece jen mi nedalo, abych mu nepověděl, koho jsem tu natrefil. O našem prvním setkání za březnové rebelie v Miláně jsem Venclovi vyprávěl už dřív, hned když se mezi námi tak nečekaně objevil v Mantově – a už tenkrát mu tohle moje dobrodružství bylo jen k smíchu.

Teď mi odpověděl stejně. Ještě mi vynadal, co to mám pořád za hloupé nápady, plést se mezi Taliány, když o mne nestojí. „Jsi jako malý kluk. Jim nepomůžeš a sám na to jednou můžeš šeredně doplatit. Copak my jim vůbec můžeme rozumět? Každý si tu svou svobodu představuje jinak, dovedou se jen rafat a prát mezi sebou – a ti mazanější nakonec vždycky ožulí ty, co to snad mysleli poctivě. Pak se nediv, že jim ty jejich republiky chcípají jedna po druhé – Radecký se ani nemusí moc namáhat ...“

Měl jsem tisíc chutí se ho zeptat, jak si tedy on představoval tu *svou* svobodu tenkrát na vídeňských barikádách. Jestli mu bylo tak docela jedno, jak dopadl on a jeho kamarádi, když se ve Vídni taky zmocnili kormidla revoluce ti *mazanější*.

Ale zbytečně bych dopaloval sebe i jeho. Stejně jako já nerozuměl už vůbec ničemu – jenom, to se ví, to před takovým dětinou jako já nechtěl přiznat...

Nakonec mi přece jen nedalo, abych se aspoň nezeptal, jestli někdy slyšel jméno Garibaldi.

Ohnal se mrzutě rukou, jako by odháněl dotěrnou mouchu. „Snad... O nějakém Garibaldim se mluvilo už ve Vídni – ale možná že si to pletu s někým jiným. Všelijakých apoštolů v svobody mají Taliáni v zásobě na kopy, kdo se v nich má vyznat. Když je nevytrhl piemontský král, honem shánějí nějakého jiného spasitele. Pánbůh s nima. Ty uděláš nejlíp, když se mezi ně přestaneš motat a budeš se starat o vlastní kůži.“

Víc jsem z něho nedostal. Nazítří poslali do stráže u proviantního skladu mne. Dva dny jsem měl pokoj od protivné policajtské služby u vesnických robotníků, kteří spravovali poničené zavražovací kanály. A když jsem se zas mezi ně vrátil, marně jsem se rozhlížel po *svém* studentovi. Že by pocházel zrovna odtud, že by tady měl rodiče nebo příbuzné, tomu jsem od začátku nevěřil. Taky, když jsem se opatrně pokusil na něj zeptat některého z vesničanů, všichni se tvářili, jako

by tu takového člověka jakživi neviděli -jako by vůbec nerozuměli, o kom mluvím.

Teď už nebylo možno pochybovat, že se chtěl mezi nimi jen nějaký čas schovat – a když to nevyšlo, honem se zas koukal odtud ztratit. Jistě s jejich pomocí...

Kdybych aspoň mohl věřit, že se mu to podařilo.

Ten večer jsem jméno Garibaldi uslyšel podruhé. V plukovním befělu, kterým nám zároveň oznamovali, že do týdne se náš regiment vrací zpátky do Verony. (A odtamtud hurá na rebelující Benátky – to už jsme si uměli spočítat sami.) O Garibaldim se v rozkaze mluvilo jako o lupiči, který v posledních dnech před kapitulací Milána odtáhl se svou bandou do hor, kamsi k Bergamu. A odtamtud se bezpochyby bude znovu pokoušet o záškodnické výpady proti rakouské armádě, která konečně přinesla těžce zkoušenému lombardskému lidu vytoužený mír. K Bergamu už prý táhnou vybrané oddíly horských myslivců a netřeba pochybovat, že bandity v několika dnech rozpráší.

Nakonec byla v rozkaze řeč o lidech, kteří se skrývají po vsích v okolí Milána a s podporou venkovského obyvatelstva se pokoušejí dostat k povstalcům do hor. Jsou to z největší části studenti z univerzity v Pavii, kteří už začátkem března patřili k nejzuřivějším podněcovatelům milánského povstání. Každý z nás je teď povinen okamžitě hlásit svým velitelům, jakmile by se dověděl o nějaké takové podezřelé osobě nebo o někom, kdo jí poskytuje úkryt. Kdo to neudělá, bude potrestán nejpřísnějšími vojenskými tresty.

Po tom, co jsme se z rozkazu dověděli, koukal jsem se Venclovi radši ztratit z očí. Určitě ho hned napadlo totéž co mne – že totiž, jestli teď začne nějaké vyšetřování, já budu asi první na řadě. Nebylo přece možné, aby si někdo nevšiml, jaké mám podezřelé kamaráčky s vesničany, které jsme měli přikázáno si držet co nejdál od těla. Zvláště když na tom mém známém z Milána – čert mi ho byl dlužen! – musil každý na první pohled poznat, jaký je vesničan.

Zbývala naděje, že se na všechno nějak zapomene, až vyrazíme zpátky k Veroně. S rebelanty, kteří si pořád nechtějí dát pokoj a nepřestávají zkoušet, jak by se dostali za Garibaldim do hor, ať si poradí ti, co tady ještě zůstanou.

Té noci mi zas silněji začalo strašit v hlavě pokušení, které od bitvy u Custozy dotíralo stále častěji, třebaže jsem se všemožně snažil je zahnat.

Cožpak jsme my Češi opravdu takové ovce, jak mi to ten divous vlepil do očí už tehdy v Miláně – a teď podruhé? Cožpak se opravdu mezi Českými vojáky, kteří už bůhvíkolik let tady v Itálii slouží císaři pánu do roztrhání těla, nikdy nenašel jeden jediný, který by se vzbouřil proti téhle hnusné, špinavé katovské práci...?

Jistě, jistě že takových bylo dost a dost a že za to nepochybně draze zaplatili. A co se změnilo – co se kdy může změnit...?

A přece mi pořád nedávala pokoj myšlenka, což kdybych to zkusil po nich, ať to dopadne jak chce... Nějak bych snad cestu do hor k povstalcům našel.

Ale to byl ovšem nesmysl a já jsem dobře věděl, že si na něco takového nikdy netroufnu.

Ne proto, že jsem do dneška nedokázal opravdu pochopit, oč těm čertovským Taliánům vlastně jde, jak si vlastně představují tu svou svobodu -ještě teď, když je jejich spasitel piemontský král nechal v loji. Ne proto, že i kdyby byl nad Radeckým zvítězil a urval císaři pánu třeba celé Lombardsko i s Benátkami, nebyli by na tom o nic líp než teď – jenom by vyměnili jeden karabáč za druhý.

To bylo jediné, čím jsem si po zkušenostech od Custozy a od Roverbelly byl docela jist.

Jenže kdybych tomu bláznivému pokušení nakrásně podlehl, nemohl bych se už nikdy vrátit domů do Čech – už nikdy bych neviděl tátu s mámou, bratra a sestry – rodné Kosmatice...

Nikdy už bych neviděl Ginu, mou znejmilejší.

15.

PAN HEJTMAN NEZAPOMNĚL

Začátkem září už jsme byli zas ve Veroně.

Tentokrát náš pluk mohl být ubytován přímo ve městě, v pevnosti Castel Vecchio. Moře vojska, které zaplavovalo Veronu za našeho dubnového pobytu, po půlroce piemontské války hodně opadlo. Maršál Radecký s většinou vybraných regimentů, s celým hlavním štábem zůstal v Miláne. Část veronské posádky ještě před naším návratem odtáhla na opačnou stranu, k Vicenze a Padově, upevnit pořádek na území, které Radecký dobyl ještě před zahájením velké ofenzívy na řece Minciu. Dalo se spočítat na prstech, že je to jen příprava k rozhodujícímu nástupu proti Benátkám, kde se rebelové pořád ještě drží. Čili že nová štrapáce, tažení k Benátkám, dřív nebo později čeká i náš pluk.

Ale zatím se nezdálo, že by k tomu mělo dojít v nejbližších dnech. Verona po uzavření příměří s Piemontem vypadala skoro mírově. Nikdo nás sice nevítal s otevřenou náručí a s kytkami, ale nám docela stačila naděje, že nás tu snad nechají aspoň nějaký čas odpočinout.

Já, to se rozumí, jsem od první chvíle nemohl myslit na nic jiného, než kdy zas uvidím svou drahou Ginu. Náš nový kvartýr, pevnost Castel Vecchio, byl nedaleko obilních skladů, kde od dubna vládl císařský a královský armádní dodavatel signor Alberoni, Ginin patron. Když jsem hned první večer nemohl já za ní, čekal jsem, že si mě brzy najde sama – vždyť už jistě věděla, že náš pluk je mezi těmi, které sem nakomandovali od Milána hned po uzavření příměří.

Možná že mě už hledala, ale nevyšlo jí to prostě proto, že já jsem v prvních dnech nesměl na nějaké špacíry ani pomyslet. Potkalo mě štěstí, kterého bych se byl ve snu nenadál: hejtmán Prokesch si mě vybral za vojenského sluhu.

Objevil se mezi námi hned nazítří po našem příchodu, už celkem zdravý a náramně nedočkavý, aby se zas mohl ujmout své kumpanie. Když mu ji obrlajtnant Schnabel předával na dvoře kasáren, byli jsme docela rádi, že se s ním zas shledáváme. Přece jen byl asi ze všech důstojníků pluku největší pašák. Z toho, jak u Custozzy div neobětoval nohu pro čest a slávu Rakouska, měl už jen legraci a nijak to před námi netajil. Zato si pamatoval do jednoho všechny naše kamarády, kteří v ukrutné patálii dopadli hůř než on – i ty, kteří tam už navždycky zůstali. A když uviděl Vencla Peychu, plácl ho rukou po hřbetě a zahalekal. „Hele, zrzoune – na tebe jsem si ve špitále párkrát vzpomněl. Jsem rád, žeš to všechno přečkal ve zdraví – ještě máme spolu co vyřizovat. Kde máš toho druhého samaritána?“

Vencl se jen rozpačitě šklíbil a zrovna nevypadal, že by mu hejtmanova dobrá paměť dělala zvláštní potěšení. Zato já, když si mě pan hejtman vytáhl z řady, a dokonce mi přede všemi podal ruku, jsem nad tím vyznamenáním docela zkoprněl. Kluci valili oči – do

dneška vůbec nevěděli, že jsme to byli právě my dva, kdo hejtmanovi u Custozzy zachránili život. Vencl sliboval, že mi rozbije hubu, jestli se o tom někdy někomu zmíním.

Ještě ten večer si nás hejtman dal zavolat do kanceláře setniny a zeptal se, kdo z nás by mu chtěl dělat burše. To měla být bezpochyby odměna za naši hrdinskou obětavost. Vencl nebyl tou nabídkou zrovna nadšený – nejspíš nechtěl sám sobě připadat jako některý z těch omrzů, kteří by oficirovi za vlídnější slovo honem líbali ruce. A hejtmana to zřejmě urazilo. „Zrzoun“ se mu z nás dvou líbil určitě víc, ale když dělal drahoty, dál už se s ním nebavil a krátce rozhodl, že pucáka mu tedy budu dělat já. To už byl rozkaz, proti kterému se nedalo nic dělat.

A mne to ani trochu nemrzelo – co bych se dělal lepším, než jsem. Jednak nebylo k zahzení, že takhle snad budu mít nějaký čas pokoj od týrání na execírplace – a třeba i od nových patálií, které náš pluk dřív nebo později neminou. Ale hlavní věc – v té chvíli jsem se najednou rozpomněl, že hejtman patřival k dobrým známým rodiny Alberoniů už v Benátkách. A bylo pravděpodobné, že ta známost se teď ve Veroně obnovila a upevnila. Když ne jinde, tedy ve špitále, kde si pan hejtman přes měsíc lebedil se zlámanou nohou a kde signora Alberoniová jistě po celou tu dobu nepřestávala navštěvovat a utěšovat raněné hrdiny.

Neznamenalo to naději, že jako hejtmanův burš se občas dostanu s nějakou Polívkou přímo do domu pana Alberoniho?

A že tím pádem budu snad moci vídat svou znejmilejší častěji, než kdybychom musili čekat, až nás šťastná náhoda svede někde ve městě?

Tohle mi tedy vyšlo. Bydlil jsem sice dál v kasárnách – musil jsem se především starat o hejtmanova nového koně a ten nebyl zdaleka takové dobrotisko jako chudák Šimla, která to u Custozzy odnesla za svého pána. Ale většinu dne jsem trávil v bytě, který si hejtman najal v domě jedné starousedlé veronské rodiny – uklízel, pral, posluhoval, když za hejtmanem přišli večer kamarádi důstojníci na partičku karet.

Teprv jsem se do těch nových povinností začínal vpravovat, když jednoho dne přišla za hejtmanem i dámská návštěva. Něco takového

jsem samozřejmě čekal – hejtman byl starý mládenec a na pěkné paničky si potrpěl – ale když tu dámu přivedla stará paní domácí nahoru do pokoje, docela jsem ztuhnul.

Nebyla to „dáma“ – byla to Gina.

Trvalo hezkou chvíli, než jsme se vzpamatovali z ohromení, a ještě déle, než jsme se nasýtili hubiček a dychtivého vyptávání. Gina ostatně, jak se vzápětí přiznala, ani tak tuze překvapená nebyla. Věděla už, jak jsem „povýšil“, u koho teď sloužím. Určitě jen proto si vybrala k návštěvě hodinu, kdy se mohla nadít, že hejtman bude v kasárnách nebo s kumpanií na cvičáku. Zlatá – zlatá – chytrá holka... Inu moje Gina, víc snad nemusím říkat. Přinesla hejtmanovi od svého pána košík s dobrotami a pozvání na zítřejší večer, k oslavě šestých narozenin malého Enrica, Alberoniho korunního prince.

Byli jsme zrovna v nejlepší objímání, když do dveří vpadl pan hejtman. Odskočili jsme od sebe, oba červení jako vaření raci, já strnul v haptáku, Gina udělala pukrle a líbezným hláskem vyřizovala pozvání svých pánů. Hejtman si zakroutil frňousy a řízně poděkoval – po mně jen blýskl očima, a když se Gina obrátila, aby vyrovnala na stůl dobroty z košíku, zahrozil mi pěstí. Ale to už jsem si mohl být jist, že u něho mám docela vyhráno *-právě tímhle* že u něho mám vyhráno.

Musím se přiznat, že ode dne, kdy jsem začal hejtmanovi dělat burše, se ve mně nejednou ozvalo podezření, není-li to právě hezká komorná signory Alberoniové, kdo hejtmana nejvíc vábí do Alberoniho domu. Podezření, které tak docela nepřestalo svědit, ani když mi Gina hned na přivítanou vyklopila všechno, co věděla na svou nábožnou paničku. Především to, že hejtman prý za signorou Alberoniovou pálil už v Benátkách.

Nazítří se hejtman vrátil z trachtace skoro k ránu a jaksepatří rozparádný. Nebylo to poprvé. V takových případech jsem obyčejně zůstával v jeho bytě celou noc – přespával jsem v předsíni na matraci. Večery jsem si krátil povídáním s paní domu a jejím manželem, soudcem ve výslužbě. Chodili brzy spát a já pak ještě hodinku nebo dvě šmejdil v hejtmanově pokoji, prohlížel mapy a plukovní fermány, rozházené po stole – a hlavně noviny, které se povalovaly, čerstvé i staré v jedné míchanici, po všech koutech.

Byly to samozřejmě německé ouřední noviny – to znamená, že se v nich psalo jen o tom, co se vysokým pánům ve Vídni i v pokořeném Miláně hodilo do krámu. Ale to bylo pořád víc, než jsme se my, obyčejní kmáni, směli dovědět o tom, co se děje třeba jen za humny města, kde jsme právě byli posádkou. Když si to člověk dal dohromady s povídačkami, kterými nás tajně krmili plukovní písáři, přece jen začínal trochu líp rozumět tomu, co se kolem něho mele. O Garibaldim byla v těch novinách sotva sem tam posměšná zmínka, že je se svou legií už docela v koncích a neodvází se vystrčit hlavu ze svého horského doupěte. Všichni bývalí příznivci v Miláně i v Piemontu se prý k němu obracejí zády, docela jak zaslouží. Nejvíc se tou dobou v novinách mluvilo o římském papeži. Vídeňští pisálkové se předháněli v chvále, že svatý otec konečně prohlédl falešnou hru, kterou s ním od lednového vzbouření na Sicílii hráli nepřátelé dávných, bohem posvěcených řádů v papežském státě i v okolních mrňavých italských zemičkách. Že se konečně rozhodně postavil proti našeptávání falešných proroků svobody a konstituce, kterému, žel bohu, začátkem roku také na čas podlehl. Že odvolal dobrovolnická vojska, která v březnu poslal na pomoc vzbouřenému Milánu, že odsuzuje zpupné vystoupení Piemontu proti našemu nejmilostivějšímu mocnáři. A naopak že se čím dál zřetelněji přiklání k moudré politice neapolského krále Ferdinanda, který mezitím železnou rukou obnovil pořádek v Neapolsku a na Sicílii a je nejvěrnějším spojencem našeho císaře pána.

Pořád ještě mi šla hlava kolem ze všech těch motanic, které mi připomínaly klukovskou hru škatule, škatule, hejhejte se. Ale přece už ne tolik, jako když jsem na začátku svého vojákování neměl nejmenší ponětí, do čeho jsem spadl, co tady v Itálii vůbec mám dělat.

Nejvíc mě nakonec ohromilo, když jsem se ve starém čísle Wiener Zeitungu dočetl, že v červnu byla revoluce dokonce i u nás v Čechách, v Praze. Podle všeho nejslabší a nejkratší ze všech rebelií, které v tom roce přeskakovaly ze země do země, jako požár přeskakuje ze střechy na střechu, a už od ledna dělaly těžkou hlavu všem korunovaným hlavám v Evropě.

O pražském povstání se ovšem ve vídeňských novinách mluvilo

jako o směšné komedii, s kterou si nejvyšší vojenský velitel v Čechách, generál Windischgrätz, hravě poradil. Ale čím ta směšná komedie souvisí s březnovou vídeňskou revolucí nebo s maďarským odbojem v Uhrách, to už nebylo tak těžké vyčíst mezi řádky. Ani pro mne ne.

Přece jen už jsem v té době nebyl takový buliček jako ještě před rokem – přece jen jsem si za deset měsíců vojákování leccos dokázal srovnat v hlavě sám, bez cizí pomoci.

A potom, lidi zlatý – mohl se člověk ubránit pýše, že konečně i u nás doma se něco začíná hýbat, že už se i Češi přidávají k národům, které chtějí ve světě zavést spravedlivější pořádek?

Já ti dám, študente, dělat z nás Čechů pořad tupohlavé ovce, které sebou nechávají jenom orat, jenom se zbaběle krčí pod rakouským karabáčem. Přijď mi ještě někdy na oči – pak si povíme, jestli to umíme stejně jako vy Taliáni.

I když jsme zatím, *zatím* dopadli stejně jako vy. Ještě není všem dnům konec...

To se ví, takhle jsem se naparoval jenom sám před sebou – byla přece jen pramalá naděje, že svého studenta z Milána ještě někdy uvidím.

Ale Vencel – ten musí tuhle tři měsíce starou novinu zvědět ještě dnes. Pokud ovšem pro něj vůbec bude novinou.

Taky nebyla – to se dalo čekat. Vencel měl asi své vlastní prameny zpráv a na mne se pořád díval jako na jelimánka, s kterým je zbytečné se o takových věcech bavit. Už mě to začínalo dopalovat, ale nakonec jsem si jeho odtahování vyložil tak, že má pořad ještě špatné svědomí, jak snadno se dal naverbovat do armády rovnou z vídeňských barikád. Jak snadno se smířil s úlohou austrijackého pochopa, který tady v Itálii musí střilet do lidí právě za to, zač se sám kdysi ve Vídni rval.

A nebyl jsem asi daleko od pravdy.

Zato druzí kluci u kumpanie hltali moje povídání s otevřenou hubou. Většinou z něho byli pořádně vyjevení. Teď to asi u nás v Čechách bude vypadat stejně jako tady – skoro aby se člověk bál pomyslit, do čeho se jednou bude vracet, až si odkrouťí vojenská léta.

Před Kubou, to se rozumí, jsem si tyhle noviny nechával pro sebe.

Zdalo se ostatně, že ho dohromady nezajímají, i když se v kasárnách nepřestával kolem mne motat a vyzvídat. Ale bylo zřejmé, že ho k tomu vede všechno jiné než zvědavost, co se děje u nás v Čechách, v papežském státě nebo ve Vídni. Především závist nad mým „povyšením“. Vždyť teď jsem se mu jako hejtmanův burš skoro vyrovnal a to ho určitě žralo víc než co jiného.

Pravděpodobně už taky věděl, že se v hejtmanových službách sem tam dostanu i do domu signora Alberoniho. A s kým se tam vídám, to si jistě i takový trumbera jako on uměl domyslit. Co bych zapíral – pomyšlení, jak se asi proto užírá, mi dělalo náramně dobře. Ale mohl tak zkusit se mě na Ginu jenom zeptat!

S Ginou jsme se občas vídali i v Alberoniho domě, když mě tam hejtman poslal s nějakým vzkazem nebo s kytkou pro milostpaničku. To jsme se ovšem musili tvářit, že se známe „jen tak od vidění“. Ale příležitost, abychom si mohli umluvit schůzku někde venku, až Gina půjde na nákup nebo na procházku s malým Enrikem, se při těch kratičkých návštěvách vždycky našla.

Stejně nás, myslím, její páni brzy prokoukli – a nezdálo se, že by jim Ginina známost s rakouským vojákem byla proti mysli. Signoru Alberonimu byla zřejmě i takováhle příležitost dobrá, aby mohl ukázat, jak ctí a miluje rakouskou armádu – a jak k tomu horlivě vede i své služebnictvo. Dost se o to asi přičinil i hejtman Prokesch, který samozřejmě poznal, co spolu máme, hned když nás spolu přistihl poprvé. A někdy, když byl ve zvlášť dobré náladě, mi trochu poťouchle dával najevo, že teprv jako štramák kluk, který to umí s hezkými děvčaty, jsem v jeho očích opravdový voják.

Ale první, koho jsem si z Alberoniho rodiny naklonil, byl malý Enrico. V domě se mu všechno klanělo, co řekl mladý pán, bylo svaté, a on toho jaksepatří zneužíval, jak už to takoví mazánkové dovedou. Ale Ginu měl moc rád, jenom ji poslechl na slovo.

A mne si taky zamiloval hned, když jsme se poprvé *jako náhodou* setkali v parku u řeky Adiže, kam ho Gina denně vodila na procházku. Já jeho taky. Přece jen byl pro mne po všech těch válečných ohavnostech, které mi ještě nedávno mrzачily život, první dítě, s kterým jsem se mohl trochu sblížit – a já měl děti vždycky rád...

Jenže, to víte, s hubičkováním a objímáním jsme před ním musili šetřit. A mně se vždycky nepodařilo utajit, jak mě to přece jen dopaluje. Ale Gina, holka zlatá, si i v tomhle věděla rady. Malému Enrikovi už taky nastávalo učení, a když ho měl v parádě domácí pan preceptor, Gina si vždycky dovedla vyšetřit chvilku, která patřila jen nám.

Nejčastěji na nákupech, které teď ve zbědovaném a hladovícím městě byly záležitostmi čím dál obtížnější. Tedy pro každého jiného než pro signora Alberoniho, všemocného správce vojenských obilních skladů. Ten měl pořád ještě dostatek ochotných dodavatelů v obchodech, které pro obyčejnou veronskou chátru zůstávaly zavřeny na deset závor. Inu, jak se říká, ruka ruku myje – za mouku a obilí pro armádu takoví vejlupekové jako Alberoni sehnali všechno na světě. Tak už to v těch všivých válečných letech asi vypadalo po celém Rakousku.

Pro maso chodívala Gina do nenápadného obchůdku u hradeb, který vedla řečná a veselá signora Montanelli, vdova po výrobci proslulých veronských salámů. Dost ještě mladá – snad proto si Ginu oblíbila víc než kterékoli jiné ze služebných děvčat z nóbli veronských rodin, pro které byly její dveře vždycky otevřeny. Samozřejmě ty zadní, z úzkého tmavého průchodu, zatímco vchod z ulice zůstával většinu dne zabeďněný. U těch zadních dveří jsem taky někdy čekával, když se mi nepodařilo umluvit si dostaveníčko s Ginou včas, nebo když mi služba u hejtmana překazila schůzku už domluvenou. A to se ovšem stávalo co chvíli.

Samozřejmě jsem tak brzy padl do oka veselé a přející paní Montanelli, a když poznala, jak se máme s Ginou rádi, začala i mne vyznamenávat svou přízní. Ve vši počestnosti, prosím! Měla zkrátka příliš dobré srdce, aby se mohla jen tak dívat, že takový hezký párek jako my dva pořád nemůže najít skrytý koutek, kde by mohl své lásce ulevit jaksepatří.

Tak nám ten koutek po čase poskytl – v komůrce za krámem, kde jinak spávala jedna z jejích služebných, Ginina nejlepší kamarádka.

Myslete si o tom, co chcete – ale když má člověk v mém věku za sebou tolik trápení a válečných surovostí a před sebou vyhlídku na další, ne-li rovnou na smrt, pak snad má taky právo aspoň jedním

očkem nakouknout do ráje, když se před ním tak nenadále otevře...

16.

NEČEKANÁ NÁVŠTĚVA

Kdyby někdo chtěl tehdy v září tvrdit, že tenhle fešácký život nám vydrží několik měsíců, nikdo by mu nevěřil. A přece náš pluk zůstával ve Veroně ještě v listopadu a zatím to nevypadalo, že bychom se tak hned odtud měli stěhovat.

Obléhání Benátek sice už začalo – zatím podle všeho jen doplňováním posádek ve Vicenze a v Padově, odkud byl do Benátek už jen skok. Nás ve Veroně jako by se to pořád netýkalo. Kamarády u kumpanie už ani moc nezajímalo, co jsem se o těch přípravách dočetl v novinách nebo vyslechl od hejtmanových přátel, když se u něho občas sešli na mejdan a po pár lahvích vína si přestávali vidět do huby.

To bylo nejčastěji, když přišla řeč na generála Haynaua, který operacím kolem Benátek velel. Toho, jak jsem vyrozuměl, když jsem při těch pijatykách musil dělat hluchého a slepého, měli páni oficíři plné zuby.

My vojáci jsme o Haynauovi věděli jen tolik, že na jaře, zrovna když Piemont držel rakouská vojska kolem Verony v šachu, byl hlavním velitelem veronské pevnosti. V té době náš pluk lágroval v Mantově, blíž jsme tedy „zuřivého generála“, jak se mu říkalo, nepoznali. Ale už tenkrát se mezi vojáky šušovalo, jaký je ras a přitom pyšný, nadutý poděs, který má věčně nějaké maléry s nejvyššími vojenskými pány ve Vídni. Jenom Radecký prý na něho nedá dopustit, i když právě jemu Haynau zavařil hezky horkou kaši zrovna v předvečer bitvy u Custozzy: Na svou pěst, proti rozkazu, poslal jednu brigádu dobýt nepřátelského postavení v kopcích mezi Veronou a Minciem. Z brigády prý při tom výpadu zůstaly jen trosky, ale nakonec ty kopečky přece udržela – a tím to „zuřivý

generál“ u feldmaršála zase vyhrál.

To jsme koneckonců mohli nejlíp ocenit právě my, třeba se zpožděním – vždyť přece právě z těch vršků přišla tenkrát naše spása, když jsme už čekali, že nás Piemontáci rozsekají na maděru.

Později si to Haynau u feldmaršála vylepšil ještě víc, když se svým sborem dobyl zpátky pevnost Peschieru – ale to už asi nebylo nic tak těžkého, protože v té době už Piemont na celé čáře ustupoval k Milánu.

Nejspíš právě za tyhle hrdinské kousky Radecký teď pověřil Haynaua čestným úkolem připravit konečný úder proti Benátkám. Kamarádi, když jsem začal vykládat, co jsem se o tom dočetl a doslechl, byli s úsudkem hotovi jedna dvě. Jakýpak čestný úkol – dědek feldmaršál se prostě potřebuje „zuřivého generála“ zbavit. Je přece jasné, že Haynau se tolik snaží jen proto, aby Radeckého u nejvyšší vojenské rady ve Vídni znemožnil a zmocnil se sám postavení vrchního velitele na italské frontě. Copak nám je do toho – hlavní věc, že my tady ve Veroně máme aspoň na čas od války pokoj.

Kdo jiný než já mohl být v té době ochotnější věřit těm bláhovým nadějím. V hejtmanových službách jsem si žil jako prase v žitě, hejtman mi přál, i v Alberoniho domě mi všichni přáli – o tom jsem se mohl přesvědčit, když někdy bylo třeba pomoci jejich služebnictvu při večeři pro důstojníky veronské posádky...

Ale jak jsem už řekl, tohle nebyla jediná příležitost, jak se setkat s Ginou a trochu se s ní potěšit. Naše tajné schůzky v komůrce za krámem paní Montanelli byly sice méně časté a taky obtížnější, ale o to blaženější. Mohli jsme si jich dopřát jen mezi dnem, když Ginina kamarádka byla v krámu. A k tomu ovšem jsme dost zřídka našli chvíli, kdy já zrovna nemusel být k službám hejtmanovi a Gina své přísné paniče.

Jenže mně to nedalo, abych do těch končin občas nezabrousil i večer, cestou z hejtmanova bytu do kasáren. Jen tak, pro hezkou vzpomínku, pro oblažení srdce – i když nebylo pomyšlení, že bych tam po setmění mohl Ginu natrefit.

A přece se mi to jednou poštěstilo.

To už končil listopad, do vánoc zbýval necelý měsíc. Můžete si představit, že jsem měl plnou hlavu vzpomínek na domov, na rodiče

– dokonce i všelijakých nesmyslných představ, co by tomu asi řekli, kdyby se tak stal zázrak a válka už nadobro skončila – kdyby mě pustili domů a já jednoho krásného dne přivedl tátovi a mámě Ginu jako svou nevěstu. Zatím jsem se dodneška nedočkal odpovědi na své první psaní, které jsem jim poslal skoro před rokem ještě z Benátek. Bůhvíkam se tehdy zatoulalo. K druhému jsem se rozhoupal teprve teď nedávno – a na odpověď taky čekám marně.

Jak tak v těch sladkých i hořkých myšlenkách přešlapuji u před zabeđeným krámem paní Montanelli, najednou vidím, jak z liduprázdné ulice zahýbá do průchodu ženská s košíkem na ruce, až po oči zachumlaná v salupu.

Přes to zakuklení jsem hned poznal Ginu. Uviděla mě v poslední chvíli a poplašeně vyjekla. Nemohl jsem si její leknutí vyložit jinak, než že sice v šeru poznala austrijského vojáka, ale ne mne. Přiskočil jsem k ní a popadl ji za ruku. „Neboj se, srdíčko – to jsem přece já – Lorenzo.“

„Madonna mia, tys mě polekal,“ vyhrkla. „Kde se tady bereš?“

Objala mě volnou rukou, přitiskla mi hlavu na prsa, ale mně se najednou zezdalo, že se tak polekala ne *nějakého neznámého vojáka*, ale *právě mne*,

„A kde ty se tady bereš – takhle pozdě! Snad jsi nečekala, že se tu potkáme?“

Až jsem se sám zarazil, jak jsem to řekl tvrdě a zle – honem jsem se pokoušel napravit svou chybu hubičkou. Ale odvrátila obličej a vykroutila se mi z náruče. „Jdu k paní Montanelli – tuhle se zbožím. Jako bys nevěděl, že jinak to nejde, než za tmy. Navyčítal ses mi dost, že těm jejím čachrům s naším pánem sloužím.“

To nebyla pravda. Od té doby, co jsme si patřili tělem i duší, jsem si dával náramný pozor, abych se před ní slovíčkem nedotkl tajných obchodů pana Alberoniho. Ale že se mi ani trochu nelíbí, to se mi ovšem skrýt nepovedlo. Vždyť jsem si přece mohl být jist, že jí se nelíbí o nic víc než mně.

„Paní Montanelli tě čeká? Ani bych neřek – v celém domě je tma jako o půlnoci.“

„Mám ty věci nechat u Sandry.“ (To byla ta kamarádka, která nám občas půjčovala svou komůrku.) „Prosím tě, Lorenzo, nedělej mi to těžším, než to je. Všechno ti vynahradím, stejně se zítra nebo pozítří zas uvidíme. Jistě už máš být dávno v kasárnách – a já se taky musím hned vrátit.“

Do dneška jsem nevěděl, co je to žárlivost, ale teď se najednou ve mně všechno roztřásl – divnou úzkostí, lítostí i vztekem. „Dobrá,“ povídám. „Když tak pospíchá, radši tu na tebe počkám. Vyprovodím tě, aby ses cestou nebála. V kasárnách mi to projde, můžu říct, že jsem zůstal přes noc u hejtmana.“

Hodila uraženě hlavou, neřekla už nic a zmizela v černé tmě průchodu. Neodvážil jsem se udělat ani krok za ní, jen jsem ještě zaslechl, jak tiše třikrát zaťukala na okenici Sandřiny komůrky. Hezkou chvíli se odtamtud nic nezvalo, konečně se dveře pootevřely a na dlažbu padl tenký proužek světla.

„Jsi to ty, Gino?“

„Ano. Pusť mě dovnitř – rychle... Nesmím se dnes zdržet ani chvíli.“

Mluvily tak tiše, že jsem jim sotva rozuměl, ale přece jsem poznal, že se Gině třese hlas jako plamínek svíčky, který na chvíli zaplápolal silněji, jak prudce otevřela dveře a hned je zas za sebou přibouchla. Opravdu jako by měla v patách nějakého raubíře nebo strašidlo.

A tu jsem si najednou uvědomil, že jsem provedl něco, co mi nikdy nemůže odpustit. Vždyť jsem ji urazil -já ji urazil, mou upřímnou, dobrou děvečku – poprvé za celou dobu, co jsme se znali, jsem jí dal najevo, že jí nevěřím.

Uvnitř už zase bylo ticho, ale náhle je přerušil prudký záchvat kašle. To nebyla Gina ani Sandra – to byl mužský hlas! Nebo – skoro mužský...

V okamžiku jsem byl u dveří a divoce na ně zabouchal. „Otevřte, ženské! Okamžitě otevřte!“

Nikdo mi neodpověděl.

„Gino, otevři! Koho tam máš?“

Zas ticho. Konečně promluvila Gina – sotva slyšitelně, ale tak, že jsem najednou měl před očima červeno. „Nekřič – vzbouříš celou ulici. – Sandra tu má svého amanta.“

„A k tomu potřebuje tebe? Zrovna tebe! Otevři! Chci ho vidět, toho Sandřina amanta.“

Už jsem vůbec nevěděl, co dělám. Začal jsem divoce lomcovat zamčenými dveřmi. Najednou se otevřely a já vpadl dovnitř, taktak že jsem nevzal pochopa.

„Blázne bláznivá,“ zasyčela Sandra a rozpřáhla se po mně pohrabáčem. Gina stála v koutku za dveřmi, které zůstaly otevřené, a rukama si zakrývala obličej. Sandra přirazila dveře a přistrčila mě k lůžku, chabě osvětlenému rozteklou lojovou svíčkou.

„No, podívej se, hlupáku – podívej se na mého miláčka, když jsi na něj tak zvědavý!“

Na loži, přikryt až po bradu hrubou houní, ležel hubený výrostek, vyvaloval na mne oči plné nenávisti, a náhle se zas prudce rozkašlal.

„No – co koukáš?“ vyřázel vztekle mezi poryvy kašle. „Tady mě

máš – zab mě – sežer si mě – porco Austriaco!“

Byl to Luigi.

Chvilí jsem na něj civěl jako zkamenělý. Neměl jsem odvalu se ohlédnout po Gině, ale v tu chvíli jsem si byl jist, že se musím na místě propadnout, jestli před ní nepadnu na kolena a nepoprosím ji za odpuštění.

Místo toho jsem jen nejspě zakoktal. „Luigi – ty mě neznáš?“

Zvedl se na loktech, ale hned mu zas hlava klesla na hubenou podušku. „Řekněte mu, ať jde pryč! Ať jde hned pryč! Nebo půjdu já- tak jak jsem- ať pojdu! Ať mě chytí – ať mě odpraví...!“

„Mlč, Luigi,“ ozvala se konečně Gina. „Tohohle vojáka se přece nemusíš bát. Copak ho opravdu nepoznáváš?“

Neodpověděl, obrátil se tváří ke zdi, vychrtlé tělo se mu zas roztřásl kašlem. To už jsem nesnesl, popadl jsem Ginu za obě ruce a zabořil do nich obličej. „Gino, pro všechno na světě, odpusť, odpusť mi... Na mou duši nevím, co to do mne vjelo. Řekni sama – copak jsem mohl tušit, koho tu najdu...?“

Odvracela od mne tvrdošíjně oči, ale ruce mi nechala. „Prosím tě,“ řekla konečně, „přestaň aspoň ty vyvádět. Koho jsi tedy čekal, že tu najdeš? – To jsem si od tebe nezasloužila.“

Užuž se mi drala na jazyk výčitka, že já jsem si snad taky nezasloužil, aby zrovna přede mnou musila bratra zapírat. Copak jsem najednou i pro ni jen mizerný Austriják, kterému není co věřit? Ale už jsem se neodvážil promluvit – dobře mi tak – dobře mi tak – mám, co jsem si vykoledoval... Taktak jsem po chvilce ze sebe vypravil. „Kde se tu vůbec vzal? Je nemocný? Snad bych pro něj mohl taky něco udělat.“

Gina mlčela, Sandra konečně odpověděla za ni. „Teď pro něj nemůžeš udělat nic jiného, než že ho necháš na pokoji a...“ A půjdeš k čertu, doplnil jsem ji v duchu. – „A když si necháš pro sebe, žes ho tady viděl,“ dodala urputně. „Nech ho spát – já s Ginou už se o něj postaráme. Nic mu dohromady není, je jen pořádně nastydlý.“

Kýval jsem tupě, jako by mi v hlavě seděla motolice. „Tak tedy sbohem... Odpusť, Gino – ještě jednou tě proboha prosím. Odpusťte obě dvě. A spolehněte se, že budu mlčet jako hrob.- Kdybyste mě přece jen někdy mohly potřebovat, udělám všechno ... No dobře – už

jdu.“

„Počkej,“ řekla Gina. „Půjdu taky. Slíbil, že mě doprovodíš.“ Přistoupila k lůžku a dotkla se bratrova ramene. „Luigi, spíš?“

Určitě nespál, ale hlavu, zachumlanou až po vlasy, k ní neobrátil. Sandra se na mne ani nepodívala, jen se nadurděně ušklíbla, když mi otvírala dveře. Vypadl jsem z komůrky jako zpráskaný pes, ale už jsem zas nemohl myslit na nic jiného, než že jsem u Giny přece snad nadobro neprohrál.

Něco si ještě chvíli šeptaly, pak mě Gina dohonila a řekla zkrátka. „Můžeme jít – ale jen k řece. Od nás z domu nás nikdo nesmí vidět spolu. A ty už máš nejvyšší čas se vrátit do kasáren.“

Popadl jsem ji za obě ruce a začal je kajícně líbat. „Žádný strach – není tak pozdě. Hlavní věc, že se už – snad – na mne nehněváš.“

„Záleží na tom, jak umíš držet jazyk za zuby.“

„Ty o tom pochybuješ?“ zavychátral jsem.

„Ne, Lorenzo – věřím ti. Chci ti věřit, vždyť jinak bych už vůbec ... Ne, mlč – prosím tě, mlč – natrápil ses mě dnes už dost. – Přijď sem zítra po poledni, budeš-li mít kdy. Snad se mi povede přijít taky. Teď jsme nemohli udělat nic jiného, než se mu radši uklidit z očí...“

„Proč mě tak nenávidí?“ řekl jsem sklíčeně. „Vždyť přece snad ví, jak to mezi námi je. Tenkrát, když mi dával tvoje psaníčko, nevypadal, že by proti tomu něco měl.“

„Tenkrát ještě nebyla v Benátkách revoluce. A nebyla válka. Tenkrát ještě si se mnou aspoň trochu rozuměl. Bože můj, co všechno se za tu dobu změnilo – a co horšího nás ještě čeká...“ Hlas se jí zatřásl, z očí jí vyhrkly slzy. „Lorenzo, aspoň ty teď musíš být při mně, ať se děje co děje. – Vždyť on snad nenávidí už i mne.“

„Gino, duše moje, takhle nesmíš mluvit,“ a začal jsem koktat. „Vždyť vím, že Luigi tě potřebuje, že už má taky jen tebe. Copak by se jinak za tebou vydal až sem – takovou dálku – a v tomhle zimním nečase? A k tomu přes území, kde se snad pořád ještě bojuje.“

„Za mnou,“ opakovala smutně. „Chce se dostat k povstalcům do hor, to je jediné, co jsem na něm zatím vyzvěděla. Na mne si vzpomněl, když už prostě nemohl dál. Nějací vojáci ho našli v polích za hradbami, zpola zmrzlého a úplně vysíleného hladem. Měli našťěstí zamířeno zrovna k nám s rekvírovaným obilím. Schovali ho

ve voze a tak ho propašovali branou – to víš, jakmile řekli, že je to pro Alberoniho sklady, šlo všechno hladce.“

„Propána,“ zhrozil jsem se, „to znamená, že tvůj patron o něm ví?“

„Snad ne. Ostatně ho vůbec nezná. V Benátkách jsme se s Luigim scházeli vždycky co nejdál od Alberoniho domu – můj patron snad ani neví, že mám nějakého bratra. Ti vojáci byli hodní hoši, potají mě zavolali, když jim prozradil, že tady sloužím a že jsem jeho sestra. Na jednu noc a den se mi podařilo ho ukrýt ve skladu. Včera v noci jsem ho dovedla sem, u Sandry bude ještě tak nejspíš v bezpečí. Jenže na jak dlouho...“

„Víš o něm signora Montanelli?“

„Možná. Ale té se zatím bát nemusíme. Aspoň do té doby, než začne překážet jejím černým obchodům.“

Tohle tedy byly pramálo nadějně vyhlídky – ale přece aspoň něco... Na pár dní snad je nemocný v bezpečí. Koneckonců jistě ani teď nemyslí na nic jiného, než aby už měl Veronu za zády a mohl pokračovat ve svém bludném vandru. Do jakých nesnází přivádí sestru a její kamarádku, tím si bezpochyby hlavu neláme.

Na nábřeží jsme se s Ginou rozloučili. Nazítří jsem měl štěstí, že mě hejtman celý den nepotřeboval, a tak jsem si mohl po poledni odskočit. Měl jsem samozřejmě dávno vyzkoušeno, jak se i za dne dostat k domu paní Montanelli tak, aby mě nikdo nevítaný nezahlédl – zadem okolo hradeb, úzkou uličkou, kde bylo i v pravé poledne šero a mrtvo. Jenže tohle bylo přece jen něco jiného, než když jsem se tudy plížíval na milostné dostaveníčko...

Oddychl jsem si, když na první tichouнке zaťukání mi přišla otevřít Gina. Přece jen se jí podařilo přijít o chvilku dřív, jinak bych se asi dovnitř nedostal. Luigi seděl u stolu a hltavě okusoval pečené kuře. Na můj pozdrav neodpověděl, jen po mně zuřivě blýskl očima, hluboko zapadlýma ve vyzáblé žluté tváři. Za ten rok, co jsem ho neviděl, se pořádně vytáhl – vůbec se už nepodobal rozjívěnému uličníkovi, který tehdy v Benátkách tak hýbal žlučí Kubovi Kopeckých. Nevěděl jsem nic chytřejšího, než mu to teď připomenout, ale ohnal se jen vztekle rukou a zavrčel, abych mu políbil zadek.

„Bud' hodný, Luigi,“ okřikla ho Gina. „Lorenzo je můj milý – já mu věřím a ty mu musíš věřit taky. Je teď jediný, na koho můžeme spoléhat, že ti nějak pomůže. Snad si umíš představit, že z města se nedostaneš tak snadno, jako ses dostal sem.“

„To je moje věc,“ osápl se na ni. „Vidím, že nemáš jinou starost, než jak se mě zas honem zbavit. Můžu jít třeba hned – tvého galána se o nic neprosím. A tebe taky ne – když je ti Austriják milejší.“

Zavrtěla lítostivě hlavou. „Vidíš ho, Lorenzo. Není s ním rozumná řeč. – Tak poslyš, Luigi. Já jsem teď na místě tvých rodičů a ty mě ve všem poslechněš. Zůstaneš tu tak dlouho, dokud nebudeš dost silný, abys mohl jít dál. A taky dokud se jaksepatří nedovíme, kam vlastně máš namířeno.“

„Už jsem ti to jednou řekl. Do hor – za Garibaldim.“

„Garibaldi už v horách není,“ povídám tak klidně, jak jen jsem v té chvíli dokázal. „Jeho legii u Lago Maggiore rozehnali Haynauovi myslivci už koncem srpna, on sám musil prchnout do Švýcarska. To přece dnes už ví ve Veroně kdekdo. A v Benátkách že by se o tom nevědělo?“

Když neodpovídal, jen si vztekle vjel oběma rukama do vlasů, přisedl jsem k němu a nejistě jsem začal vykládat, co jsem věděl z hejtmanových novin. Garibaldi nezahálí, i když páni ve Vídni a v Miláně už tři měsíce vytrubují do světa jeho úplný konec. Možná že zrovna v těchto dnech je už na cestě do Říma. Tam prý se republikáni taky začínají rojit. Papež je zklamal, tak je má vytrhnout Garibaldi...

„Je to pravda, Luigi,“ řekla Gina. „U nás v domě se taky nemluví o ničem jiném.“

Vyskočil divoce, ale hned zas dopadl na židli – nohy ho pořád ještě nechtěly poslouchat. „Dobrá – dobrá – myslíte, že tohle všechno nevím!? Mluvte si, co chcete, tady nezůstanu. Za Garibaldim půjdu třeba na kraj světa – třeba i do Říma!“

Gina odevzdaně vzdychla. „Bláznivý kluk – pořád mele svou. Jako by to byla nějaká procházka za město do polí. – Umíš si vůbec představit, jak je to daleko? A co by tě čekalo, kdybys padnul Rakušákům do rukou?“

„Dokázal jsem se jim vyhnout už cestou sem – a to bylo určitě stokrát těžší. Kolem Padovy se to Austrijáky jen hemží, ze všech

stran se stahují k Benátkám. A přece mě nedostali. – Vidím, že ty si zas vůbec neumíš představit, co všechno jsem musil přestát.“

Já jsem si to určitě dovedl představit líp než Gina. A v duchu jsem klukovi záviděl jeho bláznivou kuráž -jenže nemělo smyslu, abych se pokoušel mu to dávat najevo. Pořád jsem pro něho byl méně než vzduch...

Ale přece mi nedalo, abych se nezeptal. „A nemohl sis tohle všechno ušetřit? V Benátkách se revoluce pořád ještě drží – tam jsi snad přece byl mezi svými – tam bys mohl být spíš něco platný...“

„Čemu?“ osopil se na mne. „Co ty můžeš vědět, čemu já chci být něco platný? Já chci svobodu, rozumíš – opravdovou svobodu! Svobodu pro všechny – i pro nás chudáky, z kterých nejvíc dřela kůži taková zlodějská pakáž jako Ginin patron. Rakušáků jsme se zbavili a těchhle jejich mizerných lokajů taky. A kdo teď vládne v Benátkách místo nich? Nejdřív, když Piemont vypověděl Rakousku válku, se dostalo ke kormidlu vznešené panstvo, které hned začalo lézt Carlu Albertovi do zadku a dělat všechno možné, aby Benátky připadly k Piemontu. A to jsme si měli dát líbit? Pro tohle jsme revoluci nedělali!“

Gina mlčela, já jsem se zmohl na slovo, teprv když se Luigi znovu rozkašlal a na chvíli mu došla řeč.

„No – a co potom? Tady se říká, že když Piemont prohrál a odtáhl z Lombardie, tak rozhodují v Benátkách zas republikáni.“

„Republikáni...“ ušklíbl se vztekle. „Takoví republikáni jako Manin! Ze začátku jsme všichni věřili jen jemu, pro všechny byl slavný hrdina, mučedník, který léta trpěl za svobodu v austrijském kriminále. Jako předseda vlády se taky v prvních dnech dost činil, aby ukázal, že jde s chudým lidem... Ale ukřičeli ho. V červenci panská většina ve sněmovně rozhodla, že jediné, co nás může spasit, je připojit Benátky k Piemontu. Tak se Manin urazil, odešel z vlády a nás nechal v bryndě. Tehdy jsme už už čekali, kdy nás piemontské vojsko začne obsazovat...“

„V červenci?“ řekl jsem pochybovačně. „Co já vím, v červenci měl Radecký už zas pod mocí Vicenzu i Padovu. Tenkrát měl Piemont určitě jiné starosti než chtít obsazovat Benátky...“

„Jen se moc nenaparuj – s tím svým plesnivým dědkem

Radeckým,“ vybuchl Luigi. „Taky na něj dojde – a už brzy, abys věděl. Na vás na všechny dojde -jednou vás všechny poženeme z Itálie, na to vem jed.“

„Dobrá,“ povídám. „Mně osobně by to ani tak moc nevadilo. Ale dost pochybuju, že by k tomu došlo tak hned.“

Když neodpovídal, připojil jsem opatrně. „Tady ve Veroně se vypravuje, že od té doby, co Piemont vyklidil Lombardii, Manin v Benátkách je zas na koni – všichni prý zas poslouchají jenom jeho. Jestli je to pravda, co bys ještě chtěl?“

„Poslouchají!“ rozkřikl se. „To je právě to, že poslouchají jako ovce – zrovna tak, jako poslouchali Austrijáky – jako by poslouchali Piemontáky, kdyby se jim bylo povedlo nás spolknout. Ale já nechci poslouchat -já ne! Jaká je to republika, kde jeden poroučí, ostatní musí tancovat podle jeho písťalky. Maninovi odhlasovali diktátorskou moc – a teď nás, chudou pakáž, prohání hůř než austrijácká armáda a policajti. Od rána do noci dřít na opravách přístavu a loděnic jako otroci, zatímco panstvo si chodí po bálech a po divadlech. Na takovou svobodu jim kašlu. Buď svobodu pro všechny, nebo pro nikoho. – Proto jsem utekl z Benátek – a nikdy už se tam nevrátím.“

Podíval jsem se na Ginu, ta jen smutně pokrčila rameny. Co od něho chceš – takový byl odjakživa.

„Mně se zdá,“ povídám, „že tobě by se nejvíc líbila taková svoboda, aby všichni poroučeli a nikdo neposlouchal. Jestli myslíš, že takovou najdeš v Římě, až tam taky udělají revoluci a vyhlásí republiku...“

„Když nic jiného, budu tam aspoň mít od vás všech pokoj. To už je italská země, tam Austrijáci nemají co hledat a co komandovat.“ Odstrčil misku s jídlem a hodil sebou na postel. „A ty mi vlez na záda – s tebou už nemám vůbec co mluvit.“

Zaryl obličej do složených loktů a víc jsme z něho nedostali.

MÁME NOVÉHO CÍSAŘE

Po nečekaném shledání s Luigim jsem teprv musil bez přestání myslit na Ginu. Na ni i na toho nešťastného, potřeštěného kluka. Nepřestávalo mi vrtat hlavou, co bych pro něj mohl udělat – i když mi tak zarytě dával najevo, že o mou pomoc nestojí.

Jenže v následujících dnech nebylo pomyslení, že bych za ním mohl zajít do komůrky, kde jsme se ve šťastných chvílích s Ginou scházeli. Někdy začátkem prosince vypukla v celé posádce náramná sláva. Máme prý nového císaře pána! Pro mne ta novina znamenala jen tolik, že mám utrum s fešáckým životem důstojnického burše, se špacíry po městě a se schůzkami s milovanou Ginou. Musil jsem zas denně zařezávat v kasárnách, v plné parádě se zúčastňovat všelijakých slavnostních přehlídek a maršů – na úklid a zvědavé šmejdění v hejtmanově bytě mi zbývalo čím dál méně času.

Několik dní poté, co se zpráva o novém císaři rozletěla městem, přinesl hejtman jeho podobiznu – velkou rytinu, kterou dostal od signora Alberoniho – a poručil mi, abych ji pověsil na nejparádnějším místě nad psacím stolem. Abych řekl pravdu, nový panovník se mi dost líbil – rozhodně víc než ten starý, na kterém člověk i na obraze poznal, že má v hlavě s odpuštěním naděláno. Jeho nástupce Franc Josef byl mládenec jako kytka, možná o rok nebo o dva mladší než já. Proč si Ferdinand vybral za následníka zrovna tohohle kloučka (prý syna svého mladšího bratra) – a proč s tím vůbec tolik pospíchal, o tom s vojáky nikdo nemluvil. Ale domyslet si to nebylo nic těžkého. Ve Vídni už někdy v říjnu vypukla revoluce znovu a mnohem zuřivěji než tehdy na jaře. Chudinka Ferdl se vyděsil a utekl z Vídne do Olomouce, svého synovce a oblíbence vzal s sebou jako strážného anděla – a nakonec, když se rozbourená Vídeň pořád nechtěla uklidnit, hodil mu celé mocnářství na krk a sám šel na vejminek. Tohle všechno jsem samozřejmě věděl spíš z všelijakých povídaček, které vyprávěli staří mazáci v kasárnách, než,

hejtmanových novin, ke kterým jsem se teď už tak často nedostal. Mne, jako většinu mých kamarádů ze selských a chalupnických rodin, nejvíc potěšila zpráva, že v září, zrovna když jsme se od Milána vrátili do Verony, byla v rakouských zemích nadobro zrušena robota.

Teprv teď, před obrazem nového panovníka, jsem si začal znovu přebírat v hlavě všechno, co předcházelo jeho nástupu na trůn. A hlavně co se od něho dá čekat v budoucnosti. Což když to už tehdy v září byl zrovna on, kdo se přičinil o zrušení roboty? Což když opravdu, přes své zelené mládí, se teď přece jen ukáže lepším vladařem než slabomyslný Ferdl? Což když ho třeba napadne udělat konec válkám v Itálii a v Uhrách, které Rakousko stály už tolik krve i peněz a dohromady pořád k ničemu nevedou...?

Na mou duši, jak jsem tak koukal do té měkké, skoro dětské tváře, nezdálo se mi to tak docela nemožné. Ale před kamarády, když mi pak hejtman nařídil rozvěsit obrazy nového císaře i ve světnicích mužstva, jsem si tyhle naděje radši nechával pro sebe. (Ty rytiny samozřejmě dodal zas pan Alberoni. Nejspíš si chtěl aspoň takhle vynahradiť, že jeho někdejší obchod s obrazy teď musil stranou – čachry s obilím pro armádu byly přednější.)

Kuba Kopeckých se při tom nepřestával okolo mne motat, radit a vykládat, co podle jeho rozumu mohou od nového panovníka čekat rakouské národy – a hlavně armáda. Tak jsem se radši uklidil do maštale, ošetřit hejtmanova koně. Za chvíli se za mnou přiloudal Vencl Peycha. Poslední dobou se mi jaksi nápadně vyhýbal – možná právě proto, že jsem se nedokázal vykrotit ze služby důstojnického burše, kterou on kdysi pohrdl. Bylo mi to hodně líto, ale dolézat jsem nechtěl, i když bych zrovna teď nejvíc potřeboval si s ním občas od srdce popovídat, poradit se s ním... Zrovna teď, když jsem ve dne v noci nemohl myslet na nic jiného, než co je s Luigim a s Ginou – co bych pro ně mohl udělat.

Chvíli mlčky okouněl, pak z něj vylezlo, jestli mi snad pan hejtman neporučil, abych císařův obraz vyvěsil taky tady v maštali, aby se i důstojnické hajtry mohly pokochat a dostaly větší chuť do dalších bojů za slávu Rakouska.

Povídám, že hajtrám je asi dočista jedno, jestli máme na trůně

Ferdinanda nebo France Josefa.

„A tobě?“ zašklebil se. „Vypadá to, že se ti nový veličenstvo nějak zalíbilo. Fešák je – všechna čest... Teď jen jak se vybarví, až se trochu otrká. Ferdl se zmož aspoň na to, že Metternicha poslal do háje. Aby si tenhle třeba jednou nevzpomněl, že se v tom strejda ukalupíroval – a nezačal nakonec s metternichovštinou sám. Moc bych za to nedal.“

Nevěděl jsem, co odpovědět. Nechtělo se mi přiznávat se zrovna před Venclem k bláhovým nadějím, které se mi vyrojily v hlavě, když jsem mladého císaře uviděl na obrázku poprvé. Jen tak na půl huby jsem se zeptal, jestli jméno Franc Josef neslyšel už někdy dřív – třeba tehdy v březnu, když se zamíchal do vídeňského povstání. Nemluvalo se snad už tenkrát ve Vídni o tom, že by byl nejvyšší čas Ferdinanda na trůně vystřídat?

Vencl si jen otráveně odplivl. „O tom, co já vím, se mluvilo od začátku – hned když mu před lety sázeli korunu na tu jeho šišatou hlavu. Ale že by ho měl vystřídat zrovna tenhle... Mně se jenom nechce líbit, proč si nevybrali některýho z Ferdlových bratrů – proč zrovna tohodle cucáka. Nejspíš si řekli – čím mladší, tím dřív začne točit se vším tím rebelantským ksindlem ve Vídni, v Uhrách i u nás v Čechách. Dyť mu kouká z očí, že je do toho zrovna žhavěj...“

„Sakra, člověče,“ řekl po chvilce mlčení, „mne teď nejvíc žere, že jsem nebyl při tom, když to na podzim ve Vídni začalo znova. Tam by bylo moje místo! Teď teprv vidím, jaký jsem byl hovado – zatracený, blbý, hovadský hovado...“

Nedokázal jsem se mu podívat do obličej. Poprvé se mi takhle sám od sebe přiznával k něčemu, co jsem dávno tušil, ale o čem jsem si pořád netroufal s ním otevřeně promluvit. Že totiž si čím dál míň ví rady sám se sebou, s prokletou katovskou robotou, kterou si dal vnutit tady v Itálii, protože v tom viděl jedinou možnost, jak uniknout kriminálu. Teď by mu možná bylo milejší hnít třeba několik let na Špilberku nebo v lublaňské pevnosti, kam prý strkají nejtěžší politické zločince. Bídy, týrání a hladu by tam užil stejně jako v armádě, bezpochyby ještě mnohem víc, ale aspoň by nemusel zabíjet a týrat jiné – aspoň v tom teď mohl mít klidné svědomí.

Ale ani tentokrát jsme nedokázali povědět si upřímně z očí do očí,

co nás oba trápí. Jeho určitě ještě víc než mne...

Venci šel zas po svých – a já měl koneckonců plnou hlavu vlastních starostí a strachů. Především o Ginu a o Luigiho, za kterým jsem už víc než týden nemohl ani na chvíli zajít do jeho skryše.

Brzy nato, když došla první dávka císařových podobizen, mě hejtman poslal k signoru Alberonimu pro novou. To víte, že jsem si poskočil. Konečně snad uvidím aspoň Ginu – aspoň od ní se snad dovím, jak to vypadá s jejím nezdárným bratrem.

Ale docela nečekaně jsem uviděl dřív jeho než ji. Potkal jsem ho na nábřeží Adiže, vlekl těžký dvoukolák, plný smradlavých koňských kůží z nedalekých jatek. (Konina byla teď jediné maso, které Veroňáci jednou za uherský měsíc mohli fasovat – a to pak vždycky byly před jatkami hotové bitvy.) Měl na sobě dlouhou řeznickou zástěru, plnou krvavých fleků, a snažil se vypadat jako člověk, který takovouhle práci dělá odjakživa. Mne si samozřejmě ani nevšiml a já měl co dělat, abych skryl své ohromení před hejnem hladových kluků, kteří na něj doráželi jako dotěrné masařky. Když mi pak v kanceláři pana Alberoniho starý písář předával nový balík rytin, byl jsem jako na trní, jenom jsem se pořád rozhlížel, neuvídím-li Ginu aspoň na chvilku někde na chodbě nebo na dvoře. Už o mně věděla, čekala na mne v koutku pod schody a nedočkavě mě vtáhla do kuchyně, kde teď po ránu našťěstí nebyl nikdo jiný z domácího služebnictva.

Sotva jsme se v kvaltu objali, hned jsem ze sebe musil vysypat, koho jsem před chvílí potkal. Pořád mi nešlo do hlavy, že si Luigi najednou troufá volně chodit po ulici, a ještě k tomu v tak roztodivném mundúru. Nemohl jsem si to vyložit jinak, než že si přece dal od Giny domluvit a našel si konečně užitečnou práci. Je to koneckonců nejlepší způsob, jak se ve Veroně ztratit, přečkat tu aspoň nějaký čas, než se jakseptří sebere. V Sandřině komůrce se věčně schovávat nemůže.

„Ten – a dát si ode mne domluvit,“ řekla mrzutě. „Zrovna ode mne! Od začátku mu se Sandrou říkáme totéž co ty, ale je to jako bys mluvil do dubu. Pořád mele svou – tady nezůstane – musí za Garibaldim – jen za Garibaldim, kdyby ho měl hledat na konci světa. Tak si nakonec vymyslel tohle...“

Nějak se mi pořád nedařilo rozumět, musila mi všechno vysvětlit od začátku.

„Vlastně Sandra si to vymyslela. Její milý pracuje na jatkách. Když už není co porážet, ani ty vysloužilé vojenské herky, má občas příležitost dostat se za bránu s vojáky, které posílají rekvírovat dobytek po vesnicích. Můžeš si představit, že se většinou vracejí s prázdnou – ale pro sebe už vždycky něco splaší. Tak zkrátka vzali Luigiho mezi sebe jako pomocníka. Signora Montanelli se taky přimluvila – to víš, je s nimi jedna ruka...“

Začínalo mi svítat. Snad to nebylo špatně vymyšleno, ale je-li tohle jediný způsob, jak dostat Luigiho za hradby, může to být nebezpečné i pro Sandru, pro jejího milého – a taky pro ni, pro Ginu...

„Myslíš, že to nevím?“ vzdychla odevzdaně. „Ale mluv s ním, když si jednou vezme něco do hlavy. Jestli to vyjde, můžu se modlit už jen za to, aby ho nenapadlo zamířit jinam než dolů k hranicím – zkrátka co nejdřív zmizet z rakouského území. Přísahá, že nic jiného nemá v úmyslu, ale bojím se, aby nakonec přece neobrátil na opačnou stranu, do hor. Kolem Bergama a Brescie prý se rebelové pořád ještě drží. A posílají tam taky novou trestnou výpravu. Ty o tom nic nevíš?“

Ujistil jsem ji, že o ničem takovém jsem zatím neslyšel. Snad jsem ji tím trochu uklidnil, ale sám jsem pak od ní odcházel s pořádně těžkou hlavou. Když jsem byl zase sám, zdálo se mi čím dál míň pravděpodobné, že by se podařilo Luigiho *zrovna takhle* propašovat za brány Verony. A i když se to podaří, nebude pro něj nakonec stokrát obtížnější a nebezpečnější jenom se dostat k jižní hranici Lombardska, natož ji překročit? Neměl jsem tušení, jak je tam odtud daleko – ale kolikrát už jsem zaslechl, že kdesi kolem Ferrary na řece Pádu zrovna v téhle době nejukrutněji řádí vojska „zuřivého generála“ Haynaua.

Pánbůh buď klukovi milostiv, kdyby měl zrovna těmhle rasům padnout do drápů.

V příštích dnech jsem marně pásl po nějaké příležitosti setkat se s Ginou buď v domě jejího pána nebo na některém z míst, kam nejčastěji vodívala malého Enrika na procházku. V každé volné

chvilce jsem zpovzdálí brousil kolem domu paní Montanelli, nenatrefím-li aspoň její kamarádku Sandru. To se mi konečně skoro po týdnu podařilo. Neměla pro mne víc než pár minut, ale to, na čem mi teď nejvíc záleželo, mi přece stačila povědět. Chlapi z jatek se včera vrátili z venkova s praubohou kořistí – ale bez Luigiho. Prý se jim ztratil tak šikovně, že staří veteráni, kteří výpravu doprovázeli, si toho všimli teprve za branou – a nakonec nad klukem jen mávli rukou... Gina prý už o tom ví, signora Montanelli taky. Ta měla samozřejmě nejvíc nahnáno, aby ji holky nezapletly do nějakého maléru – a největší radost, že má nevídaného hosta konečně z domu, i když o něm „jako“ nevěděla. Teď prý uděláme s Ginou nejlíp, když se tu nějaký čas nebudeme ukazovat. Pár dní to musíme vydržet, však si to vynahradíme, až se na malér s Luigim trochu pozapomene. Ostatně se snad mezitím můžeme občas vidět u pana Alberoniho, když je s ním můj hejtman tak zadobře.

To byla taky má jediná naděje. Ale splnila se teprv o druhém vánočním svátku, když se u Alberoniho na slavnostním obědě sešla polovina důstojníků našeho pluku a každý si přivedl svého pucáka, aby při trachtaci vypomohl u tabule. V tom shonu se přece jen zas našlo pár chviliek, kdy jsem si mohl s Ginou popovídat a aspoň v letu se s ní potěšit.

Někdy kolem poloviny ledna mě znenadání potkalo štěstí, v které jsem už dávno přestal doufat. Došlo mi psaní z domova! Odpověď na můj druhý dopis, který jsem poslal odtud z Verony krátce potom, co nás sem přeložili od Milána. Dostali prý i ten první, ještě z Benátek, taky prý na něj odpověděli, ale když jsem se pak přes půl roku neozval, skoro už nade mnou udělali kříž.

Bůhví, psal tatínek, kudy se naše psaní toulalo, zatímco ty chlapče drahejší, jsi tolik zkoušel v té strašné patálii u Custozzy a bůhví kde ještě. Píšeš, že teď už je celkem klid a že se ti daří dobře. To víš, že z toho máme všichni velkou radost – nejvíc maminka, vždyť už tě, chudák, málem oplakala. Tady už je taky trochu líp, než bývalo – hlavně od té doby, co konečně zrušili robotu. To bylo slávy v celém kraji! Pro nás, to se ví, se ani tak mnoho nezměnilo. Když už nemusíme na panské, sedlák si teď na nás vynahradí, oč ho vrchnost za léta roboty připravila. Na druhé straně se mezi lidma hodně

povídá...

Tady bylo několik řádek přeškrtnáno vojenským cenzorem, ale nebylo těžké si domyslet, co obsahují: chuděra tatík se zřejmě musil vyzpovídat z hrůz a úzkostí, které v Čechách vyvolala pražská červnová rebelie i podzimní, jistě mnohem krvavější revoluce ve Vídni. To už jsme i tady věděli, že ve Vídni i v Praze dodneška trvá stav obležení a nevypadá to, že by tak hned mohl být zrušen.

Byl div, že jsem tátovo druhé psaní vůbec dostal, třeba i takhle zmrzačené – to první vojenská cenzura určitě zadržela. Ale co na tom teď záleží, když konečně mám jistotu, že naši o mně vědí a nemusí se už o mne tolik bát – když prašivá válka aspoň tady v Itálii pomaloučku dohasíná...

To se ví, že Gina byla první, s kým jsem se o svou radost musil podělit, když se nám hned nazítří povedlo se na hodinku sejít v Sandřině komůrce. Oba jsme si nad tátovým psaním poplakali, když jsem jí slovo za slovem vypověděl, co v něm stojí. Já štěstím, Gina možná i trochu lítostí, že na mne naši vzpomínají a z takové dálky dávají o sobě vědět, zatímco ona o svých rodičích pořád nic neví, ačkoli je má o tolik blíž.

Samozřejmě i kamarádi u setniny už taky věděli, že jsem dostal dopis z domova, všichni mi záviděli a všichni byli náramně zvědaví, co je v Čechách nového. Ale jediný, komu jsem dal psaní přečíst, byl Vencl Peycha. Četl je dlouho a beze slova, jen se vztekle ušklíbl nad přeškrtnutými řádky, nakonec mě praštil po zádech a zavrčel, že mám štěstí, jaké si ani nezasloužím. Za víc jsem mu nestál.

Poslední dobou s ním už vůbec nebyla řeč, ale Gina mi teď štědrě vynahrazovala, že si přestávám rozumět s nejlepším kamarádem, jakého jsem kdy měl. S ní jsem až příliš lehce zapomínal na všechno, co mě na dně duše pořád ještě tížilo.

I můj pašácký velitel hejtman se o to svým způsobem přičiňoval. Teď, když sláva s novým císařem trochu utichla a nic horšího se zatím nedělo, musil mě mít zas pořád kolem sebe. Hlavně když si pozval pány důstojníky na mejdan do svého bytu. To jim určitě líp vyhovovalo než slavnostní večeře v domě pana Alberoniho, kde se přece jen musili chovat jako výkvět uctívané rakouské armády, nepouštět si před civilisty hubu na špacír.

Tady, v důvěrném kamarádském kroužku, si to mohli jaksepatří vynahradiť. Hlavní slovo míval obyčejně hejtman Freytag od druhé kumpanie. Dokonce když už měli všichni pěkně v hlavě, rád začínal všelijaké vachrlaté řeči na účet tatíčka Radeckého a nejvyššího vojenského komanda ve Vídni – leckdy i přede mnou, pokud se můj pán a velitel včas nerozpomněl, že jsem tu taky, a nevyhnal mě z pokoje.

Jednou při takové pijatyce se zničehonic zakoukal na podobiznu nového císaře a začal si podezřele nakrucovat frňousy. Všichni v tom momentě strnuli, aby si snad nakonec, nezačal brát do huby i posvěcenou hlavu mocnářství, ale ten starý tlučhuba jen jakoby nic povídá našemu hejtmanovi. „Kamaráde, budeš asi muset vyházet všechny ty alpské krajinky a krásné slečny, které sis navěsil kolem obrazu Jeho Veličenstva, Budeš potřebovat místo na další podobiznu – nového vrchního velitele Verony. Próžit, pánové – na jeho zdraví.“

Ještě jsem stačil postřehnout, jak ho můj hejtman pod stolem kopnul – a radši jsem se sám honem klidil za dveře. Ale to se rozumí, že jsem hned z druhé strany přimáčkł ucho ke klíčové dírci. Tak jsem se dověděl, že tím novým velitelem má být v nejbližších dnech jmenován „zuřivý generál“ Haynau.

Pány oficíry ta novina asi sotva zvlášť potěšila, pokud pro ně vůbec byla novinou. Podle všeho měli v tu ránu po náladě – a já samozřejmě taky. Jestli je ta zpráva pravdivá – a to už jistě je – máme s mírovou válendou amen především my vojáci.

18.

IENA DI BRESCIA

Dočkali jsme se brzy. K slavnému uvítání nového vrchního velitele byly zverbovány všechny pluky veronské posádky. To už jsem musil v plné parádě narukovat i já a všichni mně podobní ulejšáci. Když generál míjel naše řady, ztuhlý v sedle jako ledový

rampouch, stačil jediný pohled na jeho buldočí obličej, aby bylo jasné, že nám nastává pěkné peklíčko. Všem – vojákům jako oficírům – od mlíčňáků lajtnantů po staré fotry plukovníky.

Od toho dne jsem zas denně musel snášet útrapy execíraku jako všichni ostatní. A kdyby jen to! Můj hejtman byl teď vzteklý jako čert, běda, když jeho ryzák neměl srst jako hedvábí, když se jeho šavle neblýskala jako stříbro, když našel na svém mundúru jediné smítko. Už jsem taky několikrát od něho slíznul kopanec nebo pár pohlavků.

Ani jsem se mu moc nedivil – na kom jiném si měl chudák vylít vztek, když od prvního dne Haynauovy vlády byl jako všichni důstojníci v jednom kalupu.

Jeho návštěvy v domě signora Alberoniho nadobro přestaly. Tím jsem i já ztratil poslední příležitost, jak se aspoň občas setkat s Ginou, protože, to se ví, na schůzky v Sandřině komůrce už vůbec nebylo pomyšlení.

Neviděli jsme se víc než tři neděle. A nikde naděje, že by kruťácká vojna mohla povolit, že by se po čase zas všechno mohlo vrátit do starých kolejí. Naopak čím dál zřetelněji se ukazovalo, že celý tenhle očistec je jen přípravou k novému válečnému tažení.

Nezdálo se, že by nás chtěli poslat k Benátkám – to by přece Radecký odtamtud neodvolával Haynaua zrovna sem, do Verony. Spíš to vypadalo, že nás co nejdřív pošou na opačnou stranu, do hor, proti povstalcům, kteří si pořád nechtěli dát pokoj, i když je Garibaldi opustil. Nikdo nevěděl nic určitého, pro nás obyčejné kmány už nadobro vyschly všechny prameny zpráv, zas už jsme byli odkázáni na všelijaké zmatené dohady, pochytané z desáté ruky. Ty nejpravděpodobnější z nich – totiž povídačky, že začátkem února byla v Římě opravdu vyhlášena republika, že papež práskl do bot a bůhvíkdě se schovává, že Garibaldi opravdu je v Římě a dává tam dohromady novou revoluční armádu – nás ještě tak nejmíň znepokojovaly. Copak je nám po Římě. Do toho, co se tam děje, přece Rakousko nemá co mluvit – tam nás přece snad proboha posílat nebudou ...

Hrozivěji vypadaly pověsti o novém revolučním vření v zemičkách, které oddělují rakouské území od papežského státu na opačném, západním kraji Itálie.

Mluvílo se hlavně o velkovévodství toskánském, kde taky – dokonce už někdy loni na podzim – vyhlásili republiku a velkovévoda Leopold, prý nějaký vzdálený příbuzný rakouského císaře, utekl ze země. Což když si teď pan velkovévoda vzpomene požádat vídeňského bratrána, aby mu pomohl zpátky na trůn? Což když nás nakonec poženou třeba i do nějakého zatraceného Toskánska?

Na druhé straně prý se přívrženci konstituce a vlády lidu začínají bouřit už i v samotném Piemontě. Určitě proto, že piemontskému králi po loňském výprasku u Custozzy a u Milána spadnul hřebínek a jeho trůn se začíná taky povážlivě kymáčet. To jsme mu samozřejmě všichni ze srdce přáli. Jen ať pozná, zač je toho loket, hrát si na spasitele celé Itálie, na rytířského obránce její svobody – a přitom ve vlastní zemi po té svobodě šlapat jako tyran všech tyranů.

Jenže brzy se ukázalo, jak by bylo bláhové věřit, že po tomhle všem už dá nadobro pokoj.

Dopadlo to zrovna obráceně. Nakonec si Carlo Alberto nevěděl jiné rady se svým bouřícím národem, než že ho znovu vehnal do války s Rakouskem. Dvanáctého března vypověděl příměří a jeho armáda se znovu hnula k lombardským hranicím.

Tak jsme zas, skoro nachlup po roce a stejnou cestou jako loni vyrazili k západu, posílit Radeckého vojska u Milána. Pluk za plukem odcházel z Verony v noci – nejspíš aby nám nebylo líto, že se s námi veronské obyvatelstvo ani nemůže rozloučit. Ti o to tak asi stáli! Určitě byli rádi, že si od austrijských vyžírků aspoň na čas oddychnou.

Pro mne to znamenalo konec všech nadějí, že aspoň v poslední chvíli ještě uvidím svou znejmilejší. Nemohl jsem s ní slovíčko promluvit skoro celý měsíc – a teď...? Což když se s ní už vůbec nikdy neshledám – což když si mě právě teď najde zubatá, které jsem zázrakem vyklouzl z drápů loni u Custozzy?

Jen únavě z nevyslání a z tvrdého pochodu jsem mohl děkovat, že mně myšlenky na ztracenou Ginu neutrhly srdce.

Za svítání jsme se utábořili k odpočinku v místech, kde táhla nízká pahorkatina ponenáhlu přecházela v širou rovinu. Nějak mi to tady připadalo povědomé. Ale teprv když slunce vystoupilo výš a ozářilo sněhové čepice hor na obzoru, jsem poznal místa, odkud jsme loni v červenci vyrazili proti piemontským pozicím na Minciu. Všechno tu ještě bylo poznamenáno stopami té strašné bitvy – vesnice Custozza dosud v troskách – celý kraj kolem dokola vylidněný, mrtvý... Možná že právě proto nás tu nechali odpočívat několik hodin, aby nám připomněli tehdejší slavné vítězství, a tak v nás rozpálili kuráž do nových patálií.

Ale pak, když se jednotlivé pluky konečně hnuly k dalšímu pochodu, se ukázalo, že to dlouhé čekání mělo jinou příčinu. U Custozzy se armáda rozdělila – tak bylo bezpochyby rozhodnuto už předtím ve Veroně. Větší část vojska měla pokračovat v postupu k Milánu – dva dělostřelecké a tři pěší pluky, mezi nimi i náš, vyrazily proti proudu Mincia k horám.

Tak přece k horám – přece spíš proti povstaleckým hnízdům kolem alpských jezer. Obnovení války s Piemontem rebelům zřejmě teprv dodalo odvahy – měli jsme se nač těšit. Když jsme pozdě večer vstupovali do brány pevnosti Peschiera (která už dávno byla znovu v rakouských rukou), nikdo si nedělal naděje, že tady snad by náš vandr mohl skončit. Hned při ranním nástupu jsme se dověděli, jaký je jeho skutečný cíl: ne nějaké rozptýlené partyzánské tlupy hluboko v horách, ale velké opevněné město Brescia kdesi na úpatí Alp, západně od jezera Garda.

Ještě dřív, než Piemont obnovil válku s Rakouskem, v Bestii vypuklo velké povstání – a naším úkolem teď bude přivést brescijské odbojníky ohněm a železem k rozumu.

Ani nás to tak tuze nepřekvapilo – takovéhle místní rebelie v týle armády, postupující Piemontovi naproti, se teď daly čekat v celém kraji pod Alpami. Většina z nás jméno Brescia slyšela poprvé. V perných přípravách k rozhodnému útoku nás především zajímalo, kdo ten útok povede. Jestli Haynau, který se za pochodu z Verony vojákům vůbec neukázal, nebo některý jiný z Radeckého generálů.

Teď už nebylo možno pochybovat, že to bude Haynau sám – takovouhle příležitost zchladit si žáhu na nepolepšitelných

taliánských raubířích si přece „zuřivý generál“ nemohl dát ujít.

Po dvou dnech jsme vyrazili – kanonýři napřed, dva batalióny horských myslivců za nimi, nakonec my bačkoráři od pěchoty. Zdátky jsme obešli jezero Garda, jinak se maširovalo pořád rovinou. To mě překvapilo, představoval jsem si, že město Brescia leží už hluboko v horách. Nocovali jsme v jakémsi městečku, skoro vyliďněném – většina obyvatel bezpochyby utekla do lesů. Prázdné domy samozřejmě obsadili páni oficíři, jen hejtman Prokesch zůstal se svou kumpanií v táboře pod širým nebem. Moc jsme se nevyspali – - jednak pro zimu, která se tady pod horami pořád neměla k ústupu, jednak proto, že oddíly kolem nás jeden po druhém opouštěly ležení ještě během noci a nedaly nám na chvílku zdřímnout.

Začínalo obkličování Brescie, která se před námi vyhoupla z kostrbaté podhorní kotliny teprve kvečeru příštího dne.

To už kdejaké návrší kolem dokola bylo obsazeno dělostřeleckými bateriemi, které nás předešly. Kanóny měly mít v nastávajícím boji zřejmě první slovo. A my, chudáci blátošlapové, jsme si namlouvali, že taky poslední. Že na nás dojde až při obsazování města – až nám do něho dělostřelectvo prostřelí cestu. Není přece možné, aby Brescia dokázala dlouho odolávat obkličení, které se mělo hned první noci uzavřít. Haynauovi jistě šlo hlavně o to, odříznout město od povstaleckých tlup hlouběji v horách – pokud tam ještě nějaké zbyly. Pověřil tím úkolem vybrané oddíly horských myslivců, s kterými už loni po vítězství u Custozzy slavně dobyl zpět pevnost Peschieru.

To víte, že my, veronští „veteráni“, pakáž, které zuřivý generál od prvního dne nepřestával dávat najevo své pohrdání, jsme jim tu čest rádi dopřáli. Ani nás dvakrát nezajímalo, jak se jim ten úkol podařilo splnit ...

Podle všeho ano, protože zprvu nic nenasvědčovalo, že by Brescia spoléhala na posily z hor – a vůbec že by se viditelně připravovala k obraně. Z pozice našeho pluku jsme mohli zahlédnout jen starou pevnost na nevysokém kopci uprostřed města, schovaného za starými středověkými hradbami. Z dálky nám připadalo docela opuštěné, bez života – ale v tom klidu bylo zároveň něco výsměšného, pohrdavého, co nám přes všechno nahánělo hrůzu.

Měli jsme zakázáno vzdalovat se z vykázaného stanoviště nebo se jen přiblížit k některému z kurýrů, kteří objížděli štáby pluků – nepochybně se zprávami, jak vzbouřenci přijali Haynauovo ultimatum, aby se do čtyřadvaceti hodin vzdali.

Bylo jasné, že nemají nejmenší chuť to udělat. A tak ještě před setměním začalo bombardování Brescie ze všech baterií, rozložených po okolních kopcích. A pokračovalo pak s přestávkami po celou noc. Kanóny na hradbách nezůstávaly našim dlužný odpověď – až příliš brzy se ukázalo, jak by bylo bláhové dát se oklamat hřbitovním tichem, kterým nás město včera uvítalo. Brescijští se zřejmě na dlouhé obléhání připravili líp, než „zuřivý generál“ čekal. A hned za svítání jsme se mohli přesvědčit, jakou paseku nadělala jejich kanonáda všude kolem. Nejen v našich bateriích, které samozřejmě měla umlčet nebo aspoň oslabit ze všeho nejdřív, ale i v pozicích pěších oddílů, připravených k útoku v týle dělostřelců.

Postavení naší kumpanie se granáty obránců zatím vyhýbaly – hejtman Prokesch pro ni vybral šikovnou schovávačku za křovinatým skalním hřbetem. Ale dlouho jsme se z toho štěstí netěšili. Haynau, rozběsněný nečekaným odporem, dal rozkaz neprodleně zaútočit pěchotou proti hradbám, které noční kanonáda přece snad tu a tam trochu pošramotila.

Tak došlo konečně i na naši setninu.

Byl to hovadský, nesmyslný podnik. Nemohl mít jiný výsledek, než že jsme se po dvou hodinách marného šturmování vraceli od nepoškozených bran s těžkými ztrátami. Hejtman, od kterého jsem se při angriфу nesměl ani na minutu vzdálit, se po návratu do ležení dopočítal sotva poloviny svého mužstva.

A mne ovšem nesmělo ani napadnout, abych se rozhlížel, kdo z mých nejbližších kamarádů zůstal pod hradbami. Vlastně jsem toho už vůbec nebyl schopen...

Chtělo se mi umřít – nic jiného než umřít – mít konečně navždycky pokoj od zoufalství a hnusu, v kterém jsem zas jednou vězel až po uši. Nebo aspoň spát – aspoň na pár hodin zapomenout – nevědět o světě...

Ale až do úsvitu nebylo na nic takového ani pomyšlení. V noci se kanonáda znovu rozběsnila plnou silou z obou stran. Až k nám už

bylo vidět krvavou záři požárů, které na mnoha místech šlehalo z neviditelného města k černému nebi. Když hradby pořád odolávaly našim granátům, generál se zřejmě rozhodl soustředit dělostřeleckou palbu na vnitřní město a třeba je docela obrátit v trosky, dokud nezačne žebrať o milost.

Útoky pěchoty se už příští den neopakovaly, ale v noci tvrdohlaví obránci podnikli výpad proti jedné z nejbližších našich baterií. Byl to samozřejmě podnik ještě šílenější než naše předchozí marné pokusy o zteč – zpátky za hradby se z těch zoufalců jistě nevrátil ani jediný. Ale stačil důkladně poničit naše naděje, že brescijským přece jednou musí dojít dech, že do dvou tří dnů jim nezbude nic jiného, než nám otevřít brány.

Jejich kanóny nepřestávaly ve dne v noci odpovídat na palbu našich baterií – to už jsme vůbec neuměli pochopit. Kdy už jim k sakru dojde munice, když přece do města ze všech stran obklíčeného nemůže proklouznout ani myš? Přece není možné, že by se byli stačili připravit na obléhání tak dlouho předem a tak důkladně.

Ale zřejmě to možné bylo – v tomhle se tedy generál Haynau dokonale přepočítal. Nakonec mu asi nezbude než přinutit brescijské tvrdohlavce k poslušnosti vyhladověním. Jenže hlad a nemoci brzy začaly sužovat obléhatele stejně jako obležené. Ze zázemí, z Verony, odkud musilo vyrukovat Piemontovi naproti všechno, co mělo ruce a nohy, jsme podle všeho už nějakou vydatnější pomoc čekat nemohli. Na to, že jeho vojáci co nevidět nebudou mít co žrát, Haynau zřejmě kašlal. Nezáleželo mu už na ničem jiném, než aby nevázl přísun munice, aby ti raubíři už jednou pochopili, že *nám* zásoby střeliva tak hned nedojdou. Že si od bombardování neoddechnou ani na okamžik, dokud z jejich hnízda nezůstane jediné spáleniště.

Tohle mu tedy konečně vyšlo – po týdnu obléhání pevnostní kanóny ponenáhlu přestávaly odpovídat našim, až nakonec umlkly docela. Jenže ten týden stál nejen kanonýry, ale i nás pěšáky stovky obětí. Pokud ještě měli vzbouřenci čím střílet, řádily jejich granáty mezi námi nejvíc, když jsme v nejuživější palbě musili dopravovat munici do nejpřednějších dělostřeleckých pozic. A když jsme se pak odtamtud vraceli s novým, přetěžkým krvavým nákladem – s mrtvými a raněnými. Já při těch truchlivých výpravách vždycky jen

trnul, kdy takhle ponesu někoho ze svých nejbližších kamarádů, a znovu a znovu jsem si říkal, oč by mi teď bylo líp, kdyby oni tak nesli mne...

Na ošetřování raněných a pohřbívání mrtvých nebylo kdy – to musilo počkat až do dne, kdy na věži pevnosti Il Falcone zavlál bílý prapor na znamení, že Brescia se vzdává na milost a nemilost.

Ani pak, když naše regimenty několika proudy vtáhly do poničeného města, nebyla naděje, že si konečně oddychneme. Haynau nejdřív považoval za nutné ukázat poraženým, jak draze teď budou muset zaplatit za svou drzou troufalost. Naším hlavním úkolem v příštích dnech bylo prolézat trosky vypálených domů, slídit po poschovávaných rebelech a vodit je v poutech do městského vězení a do kasemat staré pevnosti. Generál přitom nedělal žádné rozdíly mezi těmi, kteří se zuřivě bránili do poslední chvíle, a městskou honorací, věrnou rakouské vládě, kterou povstalci po celou dobu obležení sami drželi v žaláři, a rozpomněli se na ni, teprv když bylo třeba vyslat k obléhatelům poselstvo s prosbou o mír.

Zatímco jsme takto v pokořeném městě „obnovovali pořádek“, došla vrchnímu veliteli s několikadenním zpožděním zpráva, že už i na piemontsko – lombardských hranicích je dobojováno.

Generál dal nahnat na velké náměstí před Duomo Novo všechny obyvatele města, pokud ještě zůstávali na svobodě, aby jim osobně zvěstoval slavné Radeckého vítězství nad piemontským vojskem u Montany – a hned vzápětí u Novary, která leží už na piemontském území. Vítězství tak rychlé a tak drtivé, že král Carlo Alberto nejen znovu kapituloval, ale dokonce se vzdal trůnu ve prospěch svého syna a chystá se navždycky opustit zemi, kterou svou zločinnou politikou přivedl k bankrotu.

To mělo patrně brescijským buřičům zvlášť pádně připomenout, co je teď čeká za to, že se opovážili zvednout zbraň proti svému jedinému bohem posvěcenému pánu, rakouskému císaři.

V následujících dnech zasedal ve starodávné radnici vojenský soud nad hlavními vůdci a podněcovateli povstání. Všichni obršti a vyšší důstojníci pluků byli jeho členy, jen hejtman Prokesch se z té povinnosti snad nějak dokázal vykrotit. Snad... Nemohl jsem se o tom přesvědčit, protože ode dne, kdy skončilo obsazování města, se

vojákům své kumpanie ukazoval co nejmíň – a se mnou jako svým buršem jako by už docela přestal počítat. Byl jsem teď zas jen jedním z řadových maníků, jejichž každodenním úkolem bylo držet vartu před starou pevností, teď proměněnou v obrovský žalář, a vodit odtamtud vězně k soudu a zpátky.

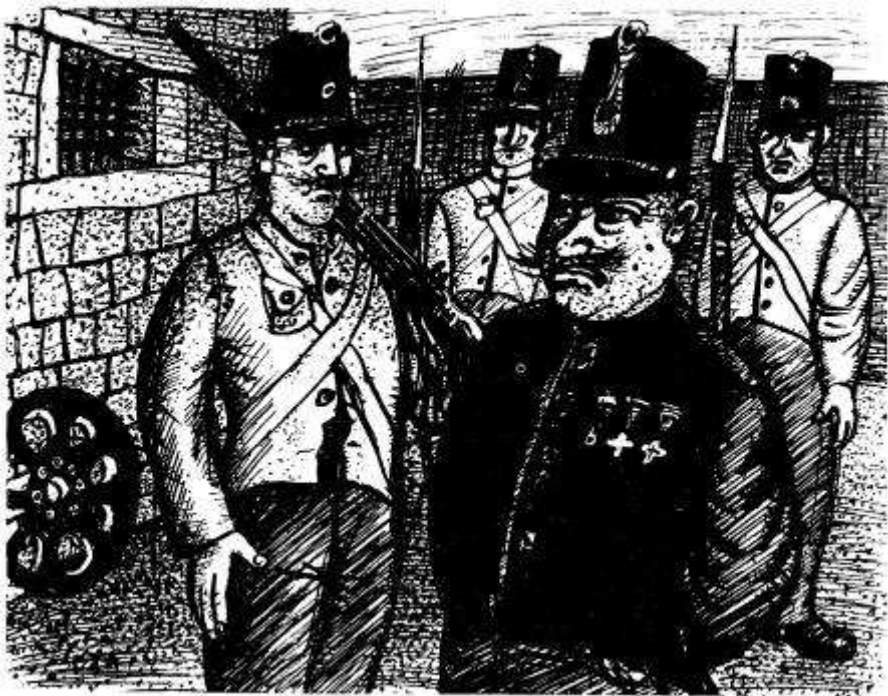
Můžete si představit, že při téhle rasovské práci mi nebylo do dlouhých řečí s nikým, ani s kamarády od setniny. Radu těch nejbližších jsem ostatně už docela ztratil z očí – mezi nimi i Kubu Kopeckých. O něm jsem věděl jen tolik, že byl těžce raněn ještě dřív, než začalo obsazování Brescie, a teď snad leží v některém z městských špitálů – pokud neměl štěstí, že ho odsunuli zpátky, do Verony.

A Vencl Peycha se mi teď vyhýbal zavileji než kdy předtím. Ani jsem se mu moc nedivil, k druhým klukům se nechoval o nic líp. Jejich stesky a všelijaké nesmyslné řečičky, oč by nám možná bylo líp u Montany nebo u Novary, kde Radecký zvítězil tak neuvěřitelně snadno, kde teď snad už mají od války nadobro pokoj, ho přiváděly k zuřivosti. Byl jako posedlý, zrovna nemocný hnusem a nenávisť k celému světu – opravdu bylo líp se mu radši nepřibližovat.

Jenže vojáka se nikdo neptá, s kým má nebo nemá chuť se ve službě stýkat. Tak jsem si mohl Vencla zas jednou prohlédnout trochu víc zblízka, když jsme se sešli na stráži před městským vězením. Štěstí pro nás oba, že jsme spolu nesměli mluvit. Ale já po něm co chvíli střelil očima a v duchu jsem trnul nad tím, jak vypadá. Zarostlý, špinavý mundúr na něm visel jako na hastroši, knoflíky utrhané, řemení rezavé jako liška... Byl div, že mu něco takového prošlo u velitele stráže – nemohl jsem si to vysvětlit jinak, než že snad už i šarže mají nahnáno před tímhle divousem, zřejmě schopným nejhoršího.

K polednímu šel kolem hejtman Prokesch. Po mně jen nerudně sklouzl očima – před Vencllem se zastavil, chvíli si ho beze slova prohlížel a já viděl, jak mu červený pijácký obličej bledne nebo spíš šedne jako plesnivá zvětralá zeď. Vencl v tom momentě vypadal zrovna tak. Díval se hejtmanovi strnule do tváře, ale oči měl docela mrtvé, jako slepé, jako skleněné.

„Ty svině,“ zachrptěl konečně hejtman. „Ty mizerná, špinavá

svině...! Jak ses mohl opovážit v takovémhle stavu nastoupit do stráže!?”

Užuž zvedal ruku a já jen trnul, kdy se treťí pěstí do Venclovy zkamenělé tváře. Ale pak se otočil, vesel do strážnice, chvíli se odtamtud ozýval jeho divoký řev – a za minutu už dva maníci s nasazenými bodáky odváděli Vencla tam, odkud jsme denně vodili zajaté rebely k soudu. Do staré pevnosti, kde teď byl i arest pro rakouské vojáky, kteří se provinili zbabělostí v boji nebo drancováním.

Bylo mi na omdlení, namouduši nevím, co se se mnou dělo, když nás po poledni přišli vystřídat – jak jsem se vůbec dostal zpátky do kasáren. Mináže jsem se ani nedotkl, hodil jsem sebou na slámu a – myslete si o tom, co chcete – začal jsem brečet jako sirotek.

Ta bestie – ta nařvaná, vzteklá, ožralá bestie... Ten se vybarvil! Tohle je jeho vděk za to, že mu Vencl u Custozzy zachránil život. V té chvíli bych byl přísahal, že ještě po půlroce se mu takhle mstí za

to, že Vencl kdysi odmítl čest dělat mu pučfleka.

A já v něm dodneška viděl největšího pašáka mezi všemi oficíry, které jsem poznal za celou dobu svého vojákování.

Za dva dny jsem hejtmana v duchu odprošoval.

Třetího dubna, necelý týden poté, co se Brescia vzdala, se na velké louce pod hradbami konala veřejná poprava třiapadesáti mužů, které stanný soud obvinil, že povstání vyvolali a vedli. Generál Haynau nahnal k té krvavé podívané všechny obyvatele města. A také všechny své vojáky, pokud nebyli zařazeni přímo do popravčích čet. Jedna samozřejmě nestačila – za několik hodin, pokud exekuce trvala, se jich při té katovské práci musilo vystřídat půl tuctu.

Každý pluk měl pro popravčí čtyry dodat deset mužů. A náš obršt, který asi sotva znal jménem některého ze svých „hrdinských synů“, bezpochyby tuze pospíchal, aby měl tu ohavnou povinnost z krku. Namátkou vybral ze seznamu mužstva pár maníků, ani se při tom patrně nepřesvědčil, jsou-li vůbec ještě naživu...

Vencl Peycha byl mezi nimi.

Hejtman Prokesch už proti tomu nemohl dělat nic jiného, než že dal Vencla odvést do lapáku rovnou ze stráže a postarat se, aby z něho nevyšel dřív, než se náš krvavý komandant vyběhne.

Odnesl to za něj jiný ubožák – pánbůh mu odpusť. Pánbůh odpusť i mně, hříšníkovi. Já vím, že to byla ode mne pramizerná zbabělost – ale ode dne popravy jsem se ještě dlouho vyhýbal všem klukům, kteří musili střílet do bezbranných spoutaných zajatců. Nebyl jsem v tom sám. Ostatně ti chudáci se pak stejně dlouho vyhýbali nám, které ta nešťastná karta zatím minula. Jeden z nich, takový nazrzlý volatý Štajeráček, s kterým jsem ani moc nekamarádil, se za tři dny po exekuci na latríně oběsil.

Téže noci se na zdi staré pevnosti objevil velký vápnem načmáraný nápis: A morte con generale Haynau – iena di Brescia!

Ať pojde brescijská hyena!

To krásné přízvisko pak už zuřivému generálovi nikdy nikdo neodpáral. Ještě po letech jsem slyšel vyprávět, že ho lidé v kterýchsi belgických lázních do krve zmlátili, když si jako důstojný starý pán na penzi vyšel do parku krmit ptáčky.

19.

NA POMOC SVATÉMU OTCI

Dalo se čekat, že v Brescii dlouho nezůstaneme. K ohlídání zkrocených brescijských rebelantů postačí třetina vojska, které sem Haynau přivedl – ostatní se bezpochyby buď vrátí do Verony, nebo vyrazí k Milánu, kde se tou dobou zdržoval feldmaršál Radecký. A s ním i největší část armády, která před nedávném rozdrtila drzé Piemontěáky už nadobro a přinutila jejich krále, aby se vzdal trůnu.

Sakra – Milán, to by byla trefa, říkali jsme si. Jestli nikde jinde v Lombardii, tam už přece musí být opravdový mír, tam snad bychom se nejspíš mohli vzpamatovat ze všech ohavností, kterými jsme prošli tady v Brescii.

Já, to se rozumí, jsem toužil spíš po Veroně, po shledání s milovanou Ginou.

Ale všechny tyhle naděje byly pořád, jak se říká, v luftě. Zatím nám musilo stačit ke štěstí, že generál Haynau jednoho dne přestal být naším vrchním komandantem – Radecký prý ho znovu pověřil velením operací proti Benátkám. Kdo ho v Brescii vystřídá, nikdo nevěděl. Mohli jsme se jen domýšlet, že to bude možná generál Wimpfen, který se v Brescii objevil krátce předtím, než se Haynau rozloučil s poničeným městem – kupodivu nakvap a potichoučku, bez vší parády, s jakou se dal před časem vítat ve Veroně.

Samozřejmě generála Wimpfena nikdo z nás na vlastní oči neviděl. Kolovaly mezi námi všelijaké povídačky, že to byl bezpochyby právě on, kdo Haynauovi přinesl Radeckého rozkaz, aby se znovu ujal obléhání Benátek – možná jako zvláštní ocenění tvrdosti a rozhodnosti, s jakou vyřídil vzpurnou Bresciu.

A stejně jako jsme se jaksepatří nedověděli, kdy do Brescie přijel, nedověděli jsme se ani, kdy ji zas opustil.

Až někdy kolem desátého dubna bylo konečně rozhodnuto, které

části armády se od Brescie vrátí do Verony. Já byl samozřejmě v sedmém nebi, když ta šťastná karta padla i našemu pluku. Pane bože, zase *domů* – vždyť donedávna byla Verona, domov mé znejmilejší, opravdovým domovem i mně. A k tomu bez Haynaua – bez brescijské hyeny... Už tohle pomyšlení stačilo, abychom se všichni cítili jako znovu narození.

Ať nás teď ve Veroně dostane pod komando kdokoli, něco podobného tomu, co jsme prožili pod Haynauovým karabáčem, se snad už nemůže opakovat.

Mně k tomu všemu zvlášť zvedlo náladu, když se za pochodu k Veroně poprvé zas u setniny objevil Vencl Peycha. Vypadal, jako by v lapáku strávil ne čtrnáct dní, ale nejmíň rok – hotová živá mrtvola. Po celou cestu s nikým nepromluvil, jenom když byli kluci moc zvědaví, proč ho hejtman dal zabásnout, dovedl se tak rozkatit, že každého brzy přešla chuť na vyptávání. A mne jako by vůbec neviděl – jako by mě neznal...

Teprve když nás nechali den odpočívat v pevnosti Peschiera, odvážil jsem se k němu konečně přiblížit.

Jako náhodou, jako že se na mne v těsné kobce hradebních kasemat nedostalo jiné místo k noclehu, uhnízdil jsem se na slámě vedle něho. A teprve když už kluci začínali chrápat, začal jsem opatrně. „Co jsem ti udělal, Venco? Proč jsi ke mně takový?“

„Vlez mi na hrb a nech mě spát,“ odbyl mě hrubě. „Nic jsi mi neudělal – dyť ty to, troubo, ani neumíš. Zkrátka bych se radši neviděl.“

„Myslíš, že jenom ty?“ Sám sebe jsem sotva slyšel, jak se mi třásl hlas „Myslíš, že nám všem není na chcípnutí – po tom, co jsme musili přestát? – Ted’ snad přece bude líp, když jsme se zbavili toho vzteklého psa...“

„To jsi celý ty – hned máš po ruce nějakou útěchu. Jako by ti ostatní byli lepší než Haynau.“

„Taková bestie jako on je v celé rakouské armádě snad jenom jedna – jinak to přece není možné ...“ Zašmátral jsem ve tmě po jeho ruce, ale Vencl jen zaklel a odstrčil mě od sebe. „A jestli máš vztek na našeho hejtmana, tak už vůbec nemáš pravdu.“

Přece už taky musíš vědět, že tě obršt vybral do popravčí čety. Jak

jinak tě hejtman mohl zachránit, než že tě dal zavřít. Nemysli, že zapomněl, co jsi pro něj udělal...“

Mlčel, teprve za hodnou chvíli zabručel. „Nedělej ze mne vola. Co má za lubem, to jsem poznal hned, když se rozpráhnul, aby mi rozbil hubu. Měl to udělat – a já mu to měl oplatit... Byli by mě odpráskli pro vzpouru a teď bych měl pokoj ... Takhle mi asi nezbyde, než se odprásknout sám.“

„Venco, měj rozum!“ vyjekl jsem zděšeně.

„Co s rozumem v tomhle prašivém světě – krucifix, co s rozumem ...“, rozkřikl se, až se kluci kolem začínali probouzet a nadávat. „Ten tvůj telecí rozum už mi leze krkem. Polib mi zadek a koukej chrnět.“

Obrátil se ke mně zády a už nepromluvil. Já taky ne, jen jsem tajil dech a všechno se ve mně třásl. Ani trochu jsem nepochyboval, že to, čím hrozil, dřív nebo později opravdu udělá. Namlouval jsem si, že celou noc musím hlídat každé jeho hnutí, aby ho zrovna teď, po mých nejapných útěchách, nenapadlo skoncovat sám se sebou stejně jako chuděra Štajeráček.

Ale nakonec mě únava přece zmohla.

Oddechl jsem si, když ráno při nástupu k dalšímu pochodu se Vencel sám od sebe zařadil vedle mne a tvářil se, jako by o naší noční rozpravě už vůbec nevěděl. Ale pokud po celou cestu sem tam utrousil slovo, ani jedno nepatřilo mně. A já si ovšem dával náramný pozor, abych se mu moc nepřipomínal. A taky, čím víc jsme se blížili k Veroně, tím víc jsem zapomínal na své i Venclovo trápení – zas už jsem nedokázal myslet na nic jiného než na blízké shledání s Ginou.

K veronským hradbám jsme dorazili zas až v samou noc. Ubytovali nás jako loni v září ve staré pevnosti Castel Vecchio. Už *to* se zdálo nasvědčovat, že nám pomaloučku zase nastanou někdejší klidné, mírové časy.

Zatím se projevíly jen tím, že nás několik dní nepustili z kasáren – měl jsem tedy po nadějích, že se tak hned shledám s milovanou Ginou.

A nebylo to lepší ani potom, když jsme po týdnu poprvé zas vyrukovali do města – k velké parádě, kterou se generál Wimpfen představil nám i civilním obyvatelům Verony jako její nový velitel. Na velkém náměstí před katedrálou byla hlava na hlavě.

Pod tribunou, vyzdobenou prapory rakouské říše a lombardského království, uctivě vyčkávali zástupci měšťanské a úřednické honorace. První, koho jsem mezi nimi uviděl, byl samozřejmě signor Alberoni i s nastrojenou paničkou. Ale po Gině jsem marně pátral v namačkaném davu, který sem zřejmě po dobrém po zlém nahnali ze všech koutů města.

Generál se svým průvodem přijel na vteřinu přesně. Nejdřív objel na svém vraníku vybrané oddíly, rozestavené kolem náměstí jako hradba, přijal hlášení jejich velitelů, pak seskočil z koně a štramáckým krokem – nemohlo mu být víc než padesát let – vystoupil na tribunu. Ve své řeči se obracel střídavě k vojákům a k civilnímu obyvatelstvu. Krátce a vojáčky řízně poděkoval za uvítání, o událostech v Brescii se nezmínil jediným slovem. Zřejmě pospíchal, aby mohl věrné a mírumilovné veronské občany potěšit zprávou, že Jeho Veličenstvo císař a Jeho Excelence feldmaršál Radecký považují za svou povinnost dovršit vítězství nad ničemným Piemontem obnovením pořádku i v zemích, které s Lombardií bezprostředně sousedí. Ve vévodství parmském a modenském, ve velkovévodství toskánském, ale především v papežském státě. Tam všude pokojný a těžce zkoušený italský lid vzhlíží k našemu milovanému mocnáři jako, k jedinému zachránci před tyraní zlosynů, kteří se v těch zemích načas zmocnili vlády. V těchto dnech rakouské vojsko vstupuje na území Toskánska, aby podpořilo tamnější odpůrce rebelantské kliky a aby pomohlo zpět na trůn velkovévodovi Leopoldovi, jedinému pravému toskánskému vladaři.

Obtížnější, ale také slavnější a významnější úkol připadne nyní armádnímu sboru, jehož součástí jsou i zdejší, veronské pluky. Úkol obnovit moc svatého otce Pia IX. na celém území papežského státu. Jemu, generálu Wimpfenovi, se z rozhodnutí maršála Radeckého dostalo cti, aby se tažení k Římu postavil v čelo. Tím se tedy zároveň loučí s městem, které ho přijalo s tak dojemnou oddaností a kterému náš nejmilostivější vladař nikdy nezapomene, že v nejkrutějších dobách piemontské války zachovalo věrnost rakouské říši.

Pak se generálova družina a úřednické panstvo nahrnulo do chrámu, aby vyslechlo slavnostní mši na rozloučenou s veronskou pevností.

Nás nechali po celou dobu bohoslužeb stát na náměstí jako zeď, která měla zabránit, aby se z nakomandovaných veronských měšťanů nikdo neopovážil vzdálit dřív, než celá ta paráda skončí.

Tak to máme -jedna válka ještě jaksepatří neskončila, druhá začíná.

Čekali jsme to samozřejmě všichni, ale tak brzy přece ne. Jenže co dělat – svatého otce přece nemůžeme nechat v bryndě.

Sbohem, Verono – buhví kdy tě zas uvidím – jestli vůbec ještě někdy...

Pro Veronu, třebaže jsem v ní prožil nejpěknější, nejšťastnější měsíce svého vojákování, by mě koneckonců srdce nebolelo. Ale vyhlídka, že tentokrát se ve Veroně ani neohřejeme, znamenala zároveň konec nadějí, že se budu moci s Ginou aspoň rozloučit – že ji aspoň na chvílenku ještě uvidím...

Z velké parády na náměstí nás hned zas odvedli do kasáren a já se marně rozhlížel, nezahlédnu-li mou milovanou aspoň zdálky v

zástupu, který se v zarytém mlčení rozcházel, jako by se vracel z funusu.

Na tři dny se nám pak zdi staré pevnosti znovu staly vězením. Od rána do noci jsme byli v jednom kole, přípravy k novému válečnému tažení nám nedovolily na chvílku vydechnout. Jen tomu jsem mohl děkovat, že jsem se docela nezalkl žalostí a marným vztekem z pomýšlení, že Ginu snad už nikdy nespátím. Cožpak je možné si jenom představit, co nás čeká v příštích týdnech a měsících – v zemi, kde podle mého nemáme už vůbec co hledat, kde nás obyvatelstvo nemůže vítat jinak než s ještě zavilejší nenávistí a pohrdáním? Cožpak je vůbec možné doufat, že se odtamtud ještě někdy vrátíme?

Byl jsem z těch myšlenek docela nemocný, dělal jsem, co se mi poručilo, jako stroj, jako tělo bez duše. Vencl se mi pořád vyhýbal, ale nakonec jsem si nemohl nevšimnout, že jemu jako by ty překotné přípravy spíš dělaly dobře.

Kdybych byl tenkrát mohl tušit, co v něm tak znenadání umlčelo bezbožnou myšlenku, že mu po brescijském krveprolití nezbyvá nic jiného, než se sám oddělat.

Jednotlivé části Wimpfenova sboru odcházely z Verony postupně, pokaždé v nejhlubší noci. Náš pluk přišel na řadu skoro poslední. K bráně Santa Maddalena v jižním cípu hradeb jsme musili projít celým městem. S dlouhým průvodem spízních a muničních vozů a s oddílem lehkého dělostřelectva v patách nám to trvalo přes hodinu. Ulice a náměstí vypadaly jako po vymření, nikdo z civilních obyvatel se neodvážil vystrčit hlavu ze dveří, jen tu a tam kdosi opatrně vyhlédl z okna a hned zas zapráskl okenici, sotva se rachotivá karavana přiblížila na doslech.

Teprve na předměstí za Adizí, když jsme se musili co chvíli zastavovat a čekat, než projdou branou pluky před námi, začalo kolem přibývat zvědavců, kteří si nemohli dát ujít podívavou, jak „maladetti Austriachi“ opouštějí Veronu. Drželi se většinou v uctivé vzdálenosti, ale jak jsme se pomaloučku, krok za krokem sunuli k bráně, dodávali si kuráže a začali se míchat mezi nás.

Nejdřív ženské, to se rozumí. Teprv teď jsem se mohl jaksepatří přesvědčit, kolik je mezi kluky z naší kumpanie takových šťastlivců jako já – kolik už jich v poklidných dnech před brescijským tažením

našlo mezi veronskými děvčaty svoje potěšení.

Takových šťastlivců jako já... Ta myšlenka teď byla hořčí než pelyněk. Cožpak já mohl v téhle truchlivé hodině mluvit o štěstí? Všichni, všichni teď na tom byli tisíckrát líp, protože mohli aspoň v poslední chvíli obejmout svou nejdražší, zatímco já se pořád marně rozhlížel, kdy mezi plačícími ženskými uvidím taky tu svou.

Ale pak, když šarže zas už začínaly hulákat a honit chlapy k jejich oddílům, pověsila se mi znenadání zezadu na krk – a já v tu ránu zapomněl na celý svět. Nestačili jsme si povědět jediné slovo. Gina sotva popadala dech, jistě musila celou cestu utíkat

- a já? Báł jsem se otevřít ústa, abych místo utěšování nezačal brečet s ní.

Hejtman už taky objížděl setninu na svém roztancovaném ryzáku, a když uviděl Ginu v mém náručí, dloubl mě koncem jezdeckého biče mezi lopatky. „Tak dost, dost, děti – nedá se nic dělat. Neplačte, Gino – *tenhle* za vaše slzičky nestojí. Takových jako on můžete mít na každém prstu deset.“

Vymkla se mi z objetí, uctivě se poklonila, ale zvednout k hejtmanovi obličej se jí nepodařilo. Jako by měla na šíji kámen, který jí tlačí hlavu k zemi...

To už jsem viděl jen na půl oka, protože v té chvíli se kumpanie dala do pohybu, četu za četou polykalo šero vlhké a studené hradební fortny.

Jenom jsem ještě zaslechl hejtmanův hlas. „Bud'te zdráva, děvče – mnoho štěstí. A vyřid'te mé uctivé poručení signoru Alberonimu a milostivé paní. Je mi opravdu líto...“

Co je mu tak tuze líto, jsem už neslyšel. Sotva asi to, že své štedré a pohostinné přátele tak hned neuvidí. Takovýchhle loučení už asi přežil ...

Co jsem měl říkat já, té noci nejnešťastnější ze všech nešťastníků, co jich kdy země nosila.

Když jsme konečně měli hradby za zády, kohouti na dvorech okolních statků začínali kokrhát a na obzoru se objevil bledý pruh nevlídného dubnového svítání.

I VODA ZABÍJÍ

Maširovali jsme podle Adiže nejdřív k západu, k pevnosti Legnano, kde jsme si den počkali na další posily. Odtud Wimpfenovy oddíly zamířily několika proudy k jihu, k řece Pádu (Taliáni jí říkají legračním jménem Po), která tvoří hranici mezi Lombardským a papežským územím.

Že je to největší italská řeka, jsem nejednou slyšel už dřív. Ale musím se přiznat, že když jsme k ní konečně dorazili, zůstal jsem načisto paf. Šířkou a mohutností si nezdá s Dunajem u Vídně, ale v tuhle roční dobu naháněla respekt hlavně divokostí svého proudu. Jarní vody horských řek – od severu z Alp a od jihu z Apenin – hrozivě zvedly její hladinu ještě tady, na jejím dolním toku, v zelené rovině, odkud snad už nebylo daleko k místům, kde se Pád začíná dělit v řadu vedlejších ramen.

Říkali to staří mazáci, kteří už měli v těle čtyři nebo pět let služby v Itálii a za tu dobu se nejednou dostali až do těchhle končin. Vykládali hlavně o velkém městě Ferrare, které leží mezi dvěma největšími rameny Pádu, na samém začátku jeho rozvětveného ústí. Jenže v místech, kde jsme se utábořili, široko daleko nebylo památky po nějakém městě. Pád se s temným hučením valil mezi nízkými břehy, porostlými řídkým listnatým lesem. Mezi stromy prosvítalo sem tam osamělé selské stavení, jinak jen nekonečné bahnité louky s ostrůvky rákosí a vrbového křoví.

Ta smutná tišina skličovala už jen svou jednotvárností, ale hlavně tím, že zrovna tohle místo nám vrchní komando určilo k přechodu rozvodněné řeky. Nikdo si neuměl představit, jak se dostaneme na druhý břeh. Teprv po setmění, když už v mokré louce mezi topoly vyrostl stanový tábor, jsme se dověděli, že tady budeme čekat, až za námi dorazí pionýři* s pontony a s vybavením pro stavbu nouzových

* V rakouské armádě se tak říkalo ženistům

mostů.

Mohli jsme se jen modlit, aby k tomu došlo radši později než dřív – po tvrdé robotě, která při stavbě přechodů určitě nemine ani pěšáky a kanonýry, nikdo netoužil. Přesto ještě dlouho do noci se u táborových ohňů nemluvalo o ničem jiném. Vševědové, jakých se při každém tažení najde mezi vojáky víc než dost, ujišťovali, že generál Wimpfen se svým štábem a vybranými batalióny je touhle dobou už ve Ferrare. Tam určitě jsou nějaké mosty, ale ty ovšem nemohou stačit, aby se takové moře vojska dostalo za řeku co nejrychleji a na co nejširším úseku. To znamená, že tady budeme tvrdnout nejméně den, až pionýři překročí Pád u Ferrary a přijdou nám na pomoc taky z protějšího břehu.

Nikdo kupodivu nemyslel na to, že bychom mohli narazit na nepřátelský odpor hned při přechodu řeky. K tomu bezpochyby dojde až později, hloub ve vnitrozemí papežského státu. A i tak se dalo doufat, že boje, které nás tam čekají, budou hračkou proti tomu, co jsme zažili nedávno u Brescie nebo loni u Custozzy. Vůbec jsme si nedovedli představit, jak daleko je odtud do Říma – možná dál než třeba z Benátek k hranicím Piemontu. Římští republikáni teď určitě mají hlavy jaksepattí v pejru, aby udrželi *svůj* pořádek jenom v samotném „svatém městě“, na víc se asi sotva zmůžou. Cožpak je možné, aby od únorového převratu stačili dát dohromady vojsko, které by dokázalo udržet pod svou mocí i tyhle nejsevernější končiny papežského území?

Netroufal jsem si do těch dohadů mluvit, jen jsem sklíčeně bloumal mezi ohni, poseděl chvíli tady, chvíli tam, a pokoušel se chytat rozumy ze všech stran. Ale vlastně jsem vůbec nedokázal myslet na to, co nás v příštích dnech čeká. Pořád jsem měl plnou hlavu Giny, pořád mi vědomí, že jsme se ani nemohli jaksepattí rozloučit, že ji snad už nikdy nevidím, leželo na srdci jako zřícená skála.

Pak jsem uviděl Vencla, který tak jako já se držel stranou, pokuřoval a mlčky civěl do ohně. Posunul jsem se blíž k němu, ale Vencel v té chvíli vstal a ztratil se mezi stromy.

Stále ještě se mi vyhýbal, za pochodu z Verony se mnou sotva ztratil slovo – a já jsem se po celou tu dobu taky radši držel od něho

dál, abych ho zbytečně nedráždil. Aby na mě nepoznal, že mě pořád, ve dne v noci tlačí jako můra, k čemu se mi přiznal při noclehu v pevnosti Peschiera. Totiž že už si neví jiné rady se svým nemocným svědomím, než se vlastní rukou sprovodit ze světa.

Ať tomu bylo jakkoli, po odchodu z Verony se všemožně snažil vypadat, jako by ty hříšné myšlenky už nadobro pustil z hlavy. Ne přede mnou -já jsem mu za takové ohledy nestál. Ale nebylo těžké poznat, že od nějaké doby se s ním děje něco, co mi zatím zůstávalo záhadou. Za pochodu k hranicím se pořád držel starších kluků z naší kumpanie, jako by se teprv teď rozpomněl, že si s nimi může rozumět přece líp než se mnou, že jediné od nich se ještě může něčemu přiučit. A já se mohl jen tajně užírat závistí, že jsou to oni, a ne já, kdo mu snad konečně vyhnal z hlavy vzpomínky na to, čemu při krvavé exekuci v Brescii jen taktak ušel.

Zaplat'pánbůh aspoň za to... Jen co budeme mít tuhle záludnou řeku za zády, jen co se konečně dovíme, co nám římsí republikáni přichystali na uvítanou – pak snad bude víc příležitosti i času, aby se naše rozklížené kamarádství zas pomaloučku zotavilo.

Za svítání četa dragounů přihnala do tábora tlupu vyděšených zamračených chlapů s lopatami, krumpáči a sekerami. Verbovali je bezpochyby celou noc po vesnicích, kterými jsme včera procházeli. Zanedlouho se na řece objevilo i několik zchátralých rybářských člunů, do té chvíle nejspíš poschovávaných v křovinatých slepých zátočinách. Z druhé strany, proti proudu, vleklo čtyřspřeží kanonýrských valachů těžký převoznický prám, naložený kládami a kamením. Šarže na břehu rozdělávaly vesnické robotníky do skupin a s klením je hnaly do práce – jedny vykládat dříví a kámen, jiné kácet stromy a připravovat rozbahněný terén pro zpevnění příjezdových cest.

Nám zatím připadl úkol pracovní party hlídat a popohánět. Ale nikdo nepochyboval, že brzy zapřáhnou do roboty i nás, jen co dorazí oddíly pionýrů a vezmou nás pod komando. Mně to ostatně nedalo, abych nepřiložil ruku k dílu hned. Čert mě bral, když jsem viděl, jak se vychrtlý vesnický tatík hmoždí při osekávání těžké dubové klády na opěrný trámec. Najednou se mi zastesklo po práci, kterou jsem se poctivě živil, než ze mne udělali vojáka.

Vzal jsem mu širočinu z ruky začal jsem mu ukazovat, jak se s ní zachází. Koukal na mne zpod své rozčuchané černé padrny mlčky, zavile – trvalo dlouho, než se mi podařilo ho trochu rozpovídat. Ani jsem se mu nedivil. S austrijáckými vojáky měl asi prašpatné zkušenosti už z dřívějšíka. Patrně už z doby, kdy se v blízké Ferrare – někdy na podzim loňského roku – na čas usadil štáb generála Haynaua, když se chtěl dostat na kobytku vzbouřeným Benátkám oklikou z jihu. A taky prý, jako nedávno v Brescii, tam dal postřílet pár desítek zajatců, když se mu ferrarští opovážili postavit na odpor. Vystrašený sedláček o těchhle zvěrstvech samozřejmě nemluvil, bál se – ale já o nich nejdnou slyšel už v době, kdy se Haynau, zřejmě po nezdaru svého tažení k Benátkám, znovu stal velitelem Verony. Jenže tenkrát ještě jsem těm povídkám nevěřil, nemohl věřit – tenkrát ještě jsem brescijskou hyenu doopravdy neznal.

Radši jsem koukal přivést řeč na něco, v čem bychom si s

vesnickým chuděrou přece spíš mohli rozumět. Na hospodářství, na jarní polní práce, které by v téhle úrodné nížině jistě už byly v plném proudu, kdyby je nebylo přerušilo naše slavné tažení na pomoc svatému otci.

Vencel seděl kus dál na pařeze, kvér mezi koleny, zřejmě kašlal na protivnou povinnost dělat nakomandovaným robotníkům drába. Pak vstal, přiloudal se k nám a chvíli koukal, jak mi jde tesařina pěkně od ruky.

„Tak ses zas jednou dostal ke svýmu,“ zabručel skoro závistivě. „Vidím, že moc nepotřebuješ, abys zapomněl na celej tenhle svinskej vojáckej srab. Tvou náturu bych potřeboval, chlape.“

Snad mu nakonec přece jen nepřišlo líto, že si poslední dobou tak špatně rozumíme? Dušička se ve mně šťastně zatetelila – ale teď jsem ho zanic na světě nesměl odradit. Jen jsem se zaculil a povídám, že pořádná práce je na vojáckej srab přece jen asi nejlepší medicína. Ještě jí oba užijeme, až nás to bude mrzet.

Odplivl si a chvíli mlčky poslouchal, jak se bavím se sedláčkem, který se ho zřejmě polekal a honem mi bral sekeru z ruky.

„Řekni mu, ať nejančí, já ho nesežeru,“ utrousil otráveně. „Kde ses vůbec naučil mluvit po jejich?“ zeptal se po chvílce. „Nejspíš od tý svý taliánský holky. – Pořád ještě na ni myslíš? Radši toho nech, člověče – nemá to cenu.“

Po dlouhé době to bylo zas poprvé, co se přede mnou zmínil o Gině. Ale určitě si na ni nejednou vzpomněl – určitě nás mnohokrát viděl spolu za šťastných mírových dnů ve Veroně. Dojalo mě to, popadl jsem ho za ruku, najednou se mi hrozně zachtělo se mu zas jednou od srdce vyzpovídat, požalovat si... Ale odstrčil mě a obrátil se ke mně zády. „Máš holt otevřenou hlavu, prevíte,“ hodil ještě přes rameno. „Kdepak já – já byl na tyhle věci odjakživa tvrdej...“

Tohle jsem od něho slyšel poprvé. Co se to s ním u všech kozlů děje? Ve snu by mě nebylo napadlo, že by mi mohl závidět zrovna tohle – a zrovna teď ... Do dneška se uměl jen vyšklebovat, když jsem se občas začal před kluky vytahovat se svou taliánštinou.

Před polednem se konečně ukázala na řece řada pontonů, které se namáhavě draly proti divokému proudu od Ferrary. Celý tábor byl rázem na nohou, vojáci se ze všech stran sbíhali k vodě a vítali

plavce pozdravným i posměšným pokřikem. Část konvoje zamířila k našemu, část k protějšímu břehu, odkud jsme vzápětí uslyšeli práskání bičů a skřípění kol, hulákání vozků a řvaní pionýrských oficírů. Skoro v téže chvíli se podobný průvod objevil i na naší straně.

Tak na nás přece trhlo dřív, než nám bylo milé. Voják nevoják, všechny nás v momentě zapřáhli do práce při vyprošťování vozů z bahna a při zpevňování přístupových cest narubaným klestím.

Vencla jsem v tom fofru zas ztratil z očí. Nezahlédl jsem ho a při krátkém rastu, kdy jsme jen taktak stačili zhltnout polední menáž – a hned zas znovu do roboty.

Teď nás vzali do parády oficíři a feldvéblové od pionýrů. Naši mezi nimi skákali jako vyplašení čoklové, pokoušeli se radit, ale nikdo se s nimi nebavil. Pionýrské šarže řvaly na své maníky a ti zase na nás, určitě jim dělalo náramně dobře, že nám můžou ukázat, jací jsme proti nim padavkové. Vztek se mnou mlátil, ale přes všechno jsem mohl na těch svalnatých, opálených chlapech nechat oči, jak šikovně si dovedou poradit s ocelovými pontony, které se v divokém proudu točily jako vrtohlavá dobytčata. A přece ponenáhlu, minutu po minutě, se jejich dvojice, spojené silnými řetězy, přibližovaly k sobě z našeho i z protějšího břehu. A sotva se dotkly, ti čerti přeskakovali nad vířící vodou z lodi do lodi jako cirkusoví kumštýři, které jsem kdysi obdivoval ve službách pana Halhubra. Nám pěšákům se točily hlavy i žaludky, dokud jsme na nejen koukali z břehu a řadou jim podávali prkna a trámy na zpevnění pontonové lávky. Natož pak, když jsme musili za nimi nahoru. Kamarádi se křížovali, báli se jen podívat pod sebe, co chvíli některý uklouzl po mokré kládě a taktak nespadol do hučícího proudu. A pacholci pionýři měli z našeho zděšení jen legraci. Nedali nám na chvilinku vydechnout, do tmy musil být hotov aspoň první pruh mostu, aby po něm mohly přejít na protější břeh další pracovní party.

Nejdřív bylo třeba na straně po proudu podepřít řetěz pontonů kolovou hradbou, aby se zuřivost vln aspoň trochu zmírnila. Z našeho břehu už vyrazil houf lehčích pramic, které dragouni ráno zabavili vesnickým rybářům. Jejich posádky dlouhými bidly zkoušely, jak je kde hluboko – kde bude možno začít s nejtěžší a nejnebezpečnější

rasovinou, zarážením pilotů. Na jednom z těch člunů jsem zas po mnoha hodinách uviděl Vencla v partě kluků od naší setniny. Železnými háky se zachycovali pontonů, pomaloučku se šinuli podle jejich roztancované řady a bylo vidět, že jsou bez sebe hrůzou, kdy chatrné pramice proud strhne a převrátí. Jen Vencl si počíнал, jako by byl mezi pionýry doma a jakživ nedělal nic jiného. Už mě taky zmerčil, rozjařeně na mne zahulákal ...

Slunce zapadlo. V houstnoucím soumraku vypadal špinavý zpěněný proud ještě hrozivěji. Zpřelámané větve, chumáče proutí a rákosí, velké kusy drnu z podemletých břehů se hromadily na opačné straně nepevné lávky, hrnuly se do pontonů, užuž hrozily je naplnit po okraj ... Další skupiny rybářských lodic kvapně vyrazily z obou stran, aby tu záplavu zahnalý ke břehům nebo jí bidly proklestily cestu mezerami mezi pontony. Ale bylo pozdě. Barikáda roští a drnů rychle stoupala, voda se valila už i přes povrch lávky, strhávala těžké piloty z hromad, připravených na obou jejích koncích, a rvála spojovací trámy, které jsme jen taktak stačili položit a přibít.

Pionýrské šarže se zalykaly zuřivým řevem, nic jim to však nebylo platné. Nás, jejich na smrt vyděšené pomocníky, už nemohl zadržet ani pánbůh, abychom se horempádem nezačali hrnout zpátky ke břehu. Pár kamarádů uvolněný příval smetl z poničené lávky a my jsme se mohli jen bezmocně dívat, jak se zmítají ve vlnách zoufale se chytají všeho, co jim přišlo pod ruce, odplavených trámů, i člunů, které měly zdola zajistit stavbu kolové hradby. I ty už vítězný proud strhl a unášel jako zvadlé listí ...

A potom přišla poslední rána. Rozvodněná řeka přinesla po proudu vyvrácený kmen starého topolu a zaútočila jím proti nedostavěné lávce jako obrovským beranem. Řetěz pontonů v polovině praskl jako zpuchřelý provaz a oba jeho konce se s hromovým rachotem a skřípěním stočily každý ke svému břehu.

Dílo celého půldne bylo v několika minutách v pekle.

Nebylo pomýšlení, že by se dalo pokračovat v práci dřív než za svítání. Všechno musilo stranou, teď bylo nejnutnější se postarat o záchranu těch, které na jejich chatrných lodicích strhl proud a unášel je směrem k Ferrare. Jízdní čtyry vyrazily po obou březích, aby jim nadběhly, my pěšáci jsme se drali za nimi pobřežním houštím, plným

bahnitých louží, nejstatečnější chlapi od pionýrů na zbývajících člunech se opatrně ploužili podle břehu a bidly pátrali po tonoucích a utonulých.

Všichni jsme cítili, že je to beznadějně počínání. Že podaří-li se zachránit pár lidí, kteří snad se ještě stačili udržet na svých rozbitých plavidlech, sotva se podaří najít živého někoho z těch, které při pohromě voda pohltila.

Záchranné práce trvaly celou noc – a jejich výsledek byl žalostný. Za svítání se nakvap zverbované selské vozy vracely do tábora s truchlivým nákladem lidských trosek, z nichž většina už navždycky dodýchala. A nebyla naděje, že se tak hned dovíme, kdo všechno padl vražedné řece za oběť – koho už víckrát nevidíme ...

Na nějaké počítání nezvěstných prostě nebylo kdy – práce na obnově poničeného mostu musily s východem slunce začít znovu.

A já přes smrtelnou únavu po probdělé noci jsem se do ní hned od úsvitu hrnul, jako by ani mně na ničem jiném nezáleželo. Ať už si konečně i mne smrt sežere – ať mám už jednu od všeho pokoj ... Ničím jiným než těmihle bezbožnými myšlenkami jsem už nebyl schopen v sobě přehlušit skličující představu, že mezi nezvěstnými je i Vencl Peycha.

Marně jsem se vypytał kluků od naší setniny, kteří se mnou celou noc pátrali po zmizelých kamarádech. Nikdo o něm nevěděl. Nebyl ani mezi zachráněnými, ani mezi vylovenými utopenci ...

21.

KDO S KOHO – BONAPART, NEBO RADECKÝ?

S pomocí dalších pionýrských čet, které mezitím přitáhly od Ferrary, se nazítří podařilo poničený most zpevnit a dokončit. Trvalo několik hodin, než po něm přešly všechny pěší, jízdní a dělostřelecké oddíly, i ty, které za námi dorazily později od Mantovy.

Nechali nás ještě noc a den odpočívat v táboře u městečka San

Agostino, na břehu jakési nevelké řeky, přitékající od jihu z Apenin. Tam jsme dostihli vybrané batalióny, které se štábem generála Wimpfena překročily Pád u Ferrary o dva dny dříve. Tam také se nám konečně ráčil ukázat sám generál, aby nám dodal kuráže k bojům, které nás čekají při osvobození papežského státu od bezbožných, zločinných rebelů.

Na to jsme mu kašlali. Zločinní rebelové pořád ještě nedávali o sobě vědět – celý okolní kraj byl jako bez života, obyvatelé zalezlí, poschovávaní. Nikdo si neuměl představit, že by nás první střetnutí s nepřítelem, ať už k němu dojde dřív, nebo později, mohlo stát víc obětí než přechod rozvodněného Pádu. Já aspoň jsem od té strašné noci nebyl schopen myslit na nic jiného, než že mě ta tisíckrát prokletá řeka připravila o nejlepšího kamaráda. O jediného člověka, na kterém jsem přes všechna nedorozumění celou duší visel od chvíle, kdy jsem přestal věřit, že ještě někdy uvidím drahou Ginu. Že se ještě někdy vrátím *tam nahoru*, do země, která už byla znovu pod rakouskou mocí a kde už dávno mohl být svatý pokoj, kdyby si Radecký nebyl zamlouval tahat z bryndy Jeho Svatost papeže.

Co je nám do papeže! Čert ho vem, když jednou táhne hot a podruhé čehý, když jednou žehná taliánským bojovníkům za svobodu a na obrátku je zas proklíná a štve celý svět do války proti nim.

Zatím se nevědělo nic jiného, než že prvním místem, kde snad můžeme narazit na rozhodnější odpor římských republikánů, je město Boloňa, vzdálené od Pádu slabé dva dny pochodu.

Dva dny nebo dva měsíce – co mi na tom ještě mohlo záležet, když jsem měl v hlavě jedinou myšlenku: oč by mi bylo líp, kdybych teď byl na Venclově místě, někde na dně Pádu. Už jsem pomalu přestával věřit, že bych se svého trápení mohl zbavit jinak, než najde-li si mě nepřátelská kule někde tady, když se jí to nepodařilo u Custozzy nebo u Brescie.

Našla si mě dřív, než jsme se Boloni přiblížili na dohled.

Přes všechnen zdánlivý klid a zaryté mlčení zdejších lidí, kteří se nám zdaleka vyhýbali, bylo od začátku jasné, že obsazení Boloně nebude snadné. Ať už je tamní republikánská posádka jakkoli slabá, nakvap zverbovaná a bezpochyby mizerně vyzbrojená, sotva asi nás uvítá rovnou s bílým praporem. Jistě bude třeba město obléhat. To

znamenal rozdělit vojsko hned na začátku tažení v několik proudů, aby se mohlo k Boloni přiblížit současně z několika stran. I od jihu, z úpatí Apenin, které se jako hrozivá temná hradba vyhouply nad obzor, sotva jsme měli Pád za zády. Odtamtud Boloňa nejspíš mohla čekat posily – teď tedy hlavně záleželo na tom, jak jí znemožnit spojení s povstalci v horách. Ten úkol připadl zrovna našemu pluku.

Postupovali jsme dalekým obloukem na nejzápadnějším křídle armády, skoro už po hranici modenského vévodství, které tou dobou současně s Toskánou už také obsazovalo rakouské vojsko. Rozkaz zněl: Dosáhnout rychlým pochodem hor v týle Boloně, proniknout do jejich hloubky a zneškodnit partyzánská hnízda, pokud tam nějaká najdeme...

Našli jsme – a hned při první noční přestřelce jsem se jí konečně dočkal – té své *rány z milosti*.

Ono se řekne rána z milosti, když člověk v takovém rozpoložení, v jakém jsem tehdy vězel, čeká na smrt jako na jediné vysvobození. Ale když jsem se pak probudil z bezvědomí v polním lazaretě, náramně rychle jsem začal té povstalecké kulce blahořečit, že mi dohromady moc neublížila. Málo platné, život má člověk jen jeden, a teprv když už visí jen tak na vlásku, uvědomíte si, jak strašně neradi byste se s ním loučili.

Neměl jsem tušení, jak jsem se do špitálu dostal – co na tom teď záleželo. Obléhání Boloně už bylo v proudu, ale mne namouduši vůbec nemrzelo, že při něm nejsem. Rána, kterou jsem při nočním lovu na záškodníky utřžil, byla tak šikovná, že mi ji kamarádi mohli jen závidět. Lebku mám zaplat'pánbu jaksepatří tvrdou. Kulka v ní sice vyorala pěknou brázdu, ale našťestí spíš širokou než hlubokou. Šmikla mě jen tak šejdrem od týla k spánku a utrhla mi kus ucha – to mám památku.

Sám jsem tu brázdu ovšem neviděl. Nějaký čas jsem neviděl vůbec nic, z rance ob vazů mi čouhal jenom nos a brada. Ale teď mi docela stačilo ke štěstí, že kolem sebe slyším aspoň lidské hlasy – třeba to byl i srdcervoucí nářek a proklínání kamarádů, kteří na tom byli hůř než já.

Užil jsem si taky svoje, když mi felčar vyměňoval ob vaz a počínal si přitom, jako by měl v rukou kedluben, a ne mou drahocennou

hlavičku. Ale pak, když jsem konečně prokoukl, byl bych mu ty ruce nejradši zlíbal – takovou jsem měl radost, že ještě žiju.

A hlavně že *zatím* nemusím nic vědět o tom, co se děje venku, za zdmi osamělého stavení, kde narychlo zřídili polní lazaret. I nepřetržité hřímání kanónů, které sem zdálky doléhalo, mi teď znělo, jako když mi veselá muzika vyhrává do kroku – zpátky mezi živé.

Útoky neustávaly ve dne v noci a pořád to nevypadalo, že by se Boloňa tak hned chtěla vzdát. Jenom raněných každou hodinu přibývalo. Nakonec nezbylo než vystěhovat takové jako já, kteří se aspoň dokázali udržet na nohou, do stanového tábora pod širým nebem.

Jak jen to trochu šlo, začínal jsem šmejdít mezi stany a rozhlížet se, nenajdu-li mezi marody někoho známého. Fronta byla odtud daleko a podle všeho trčela už několik dní na jednom místě. Z kraje kaštanového lesíka, v kterém byl schován náš lazaret, jsem mohl z obleženého města vidět jen mračna dýmu z požárů a z nepřetržité kanonády. Nebyla to ani trochu veselá podívaná. A ještě žalostnější byl ovšem pohled na kolony sanitních vozů, přivázející raněné z bojiště...

Sem tam se mezi nimi objevil důstojník, který měl zrovna chvilku oddechu a přišel navštívit raněného krígskolegu. Tak jsem jednou zahlédl i svého hejtmana, když vcházel do domu, odkud nám přednedávnem vylili perka. Mne, jak jsem tak seděl zdrhnutý, s hlavou v bílém fáci opodál na pařezu, si ani nevšiml. Ode dne, kdy rozvodněný Pád tak ukrutně pročesal naše řady, nebylo pomyšlení, že bych se mohl zas ujmout své úlohy pucáka – a hejtman o to zřejmě ani nestál.

Najednou mi přišlo líto, že od noční přestřelky v horském údolí ho bezpochyby vůbec nenapadlo se zajímat, co se se mnou stalo. Nedalo mi, abych aspoň nenakoukl rozbitým oknem do velké přízemní světnice, kde leželi nejtěžší marodi. Kohopak z nich asi pan hejtman přišel potěšit ...?

Stál obrácen ke mně zády u kavalce zrovna pod oknem a tiskl oběma dlaněmi žlutou, vyzáblou chlupatou ruku. Komu ta ruka patří, jsem nemohl rozeznat, raněný ležel hlavou k oknu, jeho tvář mi zakrýval hejtmanův skloněný hřbet. A po hlase, podobném spíš

tichému vrzání rozklížené větrné korouhvičky, jsem ho poznal až za hodnou chvíli...

Propáníčka – setník Freytag, s kterým můj velitel za šťastných dnů ve Veroně užil nad hlavu legrace i vzteku, když si při víně začal pouštět hubu na špacír. Ten starý žvanda – tak už ho to taky potrefilo! A podle jeho nesrozumitelného skuhrání se dalo poznat, že mnohem hůř než mne.

Moc toho chudák nenapovídal. Mluvil skoro pořád hejtman Prokesch a zřejmě dělal všechno možné, aby kamarádovi zvedl náladu.

Dost jsem pochyboval, že by se mu to mohlo podařit zprávami z bojiště, kde to asi pořád nevypadalo nijak slavně. Ale najednou jsem naspicoval uši.

„Tobě je hej, ulejeváku,“ povídá můj hejtman. „Až tě tady dají trochu dohromady, odšoupnou tě zpátky do Verony a budeš mít nejmíň na půl roku bene. A my zatím...“

Sklonil se níž k raněnému a ztišil hlas. „Koneckonců my si tu nejspíš taky dlouho nepobudeme. Vypadá to, že za pár dní povandrujeme zpátky, odkud jsme přišli.“

Zachytil jsem sotva sem tam slovo, ale to hlavní, s čím můj starý za Freytagem přišel, jsem si jakžtakž stačil dát v hlavě dohromady. U generála prý se onehdy objevil kurýr z Florencie, od našich, kteří při tažení do Toskánska zřejmě už obsadili jeho hlavní město. Co přinesl, je samozřejmě tajné, ale to se ví, že do večera o jeho poselství věděl kdekdo. Někdy před týdnem se v Civitavecchii, nějakém menším přístavu na Tyrhénském moři blízko Říma, vylodilo – francouzské vojsko! Taky prý zachraňovat papeže, hájit nedotknutelnost svatě církve katolické, obnovit v Itálii staré, věky posvěcené pořádky...

„Tak tohle ať si pan prezident Bonaparte, donedávna nejrozervanější hlásná trouba republikánských žvástů, vykládá komu chce. Nejde mu o nic jiného než vystrnadit Rakousko z papežského státu a ponenáhlu vůbec z Itálie- aby v ní mohl začít komandovat po svém. Docela tak, jako před padesáti lety jeho strýc, někdejší francouzský císař... A co – kdoví, jestli mu za to jednou nebudeme děkovat. Tady na jih od Pádu nám už asi pšenice nepokvete –

nejvyšší čas, abychom se odtud koukali ztratit.“

To mi tedy starý zas jednou promluvil z duše. Kdyby tak pámbíček dal a náš generál nechal plavat i tohle tvrdohlavé město – ať si s ním poradí Francouz, když mu tak tuze záleží na obnově papežovy světské moci.

Inu, pámbíček nedal... Generál Wimpfen věděl své, zřejmě ho ani nenapadlo honem se klidit Francouzovi z cesty a ukončit své slavné tažení, sotva začalo.

Rozhodně ne teď, když se Boloňa konečně vzdala a Wimpfenovy regimenty vtáhly do jejích bran.

To už jsem i já zas zařezával u své kumpanie -skoro zdravý, jak mě aspoň felčari ubezpečovali. S takovými jako já nedělali ve špitále žádné strachy...

Bylo rozhodnuto, že menší část Wimpfenovy armády zůstane v Boloni, aby ji ohlížela a „vyčistila“, větší část po krátkém odpočinku měla vyrazit k mořskému pobřeží – a po něm ještě dál k jihu. K jakési Anconě – k dalšímu opevněnému hnízdu římských republikánů, které, jak se na všech stranách povídalo, bude asi pro Wimpfenova vojska tvrdším oříškem než Boloňa.

Jak je tam odtud daleko, jsem neměl tušení – a taky mě to celkem nezajímalo. Byl jsem si skoro jist, že jako sotva vyléčený marod zůstanu v Boloni, která se mi i poničená a rozbitá náramně líbila. To už mě hejtman Prokesch znovu zapráhl do svých služeb jako pucáka.

Nic bych proti tomu neměl – koneckonců se mi po starém partykovi už taky stýskalo. Ale náš pluk zařadili zrovna k těm oddílům, které nejpозději do týdne čeká další túra podél severního úpatí Apenin k moři. To bylo taky jediné, co mi mohlo vynahradit zklamané naděje, že zůstanu v Boloni a konečně si snad na pár týdnů pohovím. Pane na nebi – vidět zas jednou, víc než po roce, moře – to nejkrásnější, co jsem kdy za svého pobytu v Itálii poznal! Vidět je právě na jaře, které jako by teprv teď doopravdy rozkvetlo – jako by jen čekalo, až utichne vřava obléhání, až se nad Boloňou rozptýlí mračna kouře z požárů a prachu z rozvalin...

Ve městě člověk potkával skoro jen vojáky, civilní obyvatelstvo se na ulicích neukazovalo – krom chudáků, které moji kamarádi honili na odklizovací práce. Já jsem zaplat'pánbu měl aspoň na těch

pár dnů, než nás poženou dál, od téhle prašivé policajtské služby pokoj. Hejtman ještě s dvěma lajtnanty naší setniny bydlil ve zchátralém domku poblíž kostela San Domenico a musil mě teď mít zas pořád kolem sebe.

Mělo to aspoň tu výhodu, že jsem si v přípravách k stěhování mohl opět užít zábavy, kterou jsem si už ve Veroně sem tam přisladil život. Totiž zvědavého šmejdění v hejtmanových věcech – pokud páni oficíři byli ve městě nebo na poradě u plukovníka. Tak jsem jednou v kapse hejtmanova rezervního mundúru našel lejstro s tajným rozkazem, určeným zřejmě jen vyšším důstojníkům. Mluvílo se v něm o dezertérech, kteří v průběhu posledních dvou nebo tří týdnů padli do rukou rakouských oddílů, obsazujících sousední Toskánsko. Pokud šlo o zběhy z jejich vlastních řad, byli odsouzeni a popraveni na místě. Ale je podezření, že mezi dezertéry, kteří se potloukají v horách mezi Toskánou a papežským územím, jsou i příslušníci Wimpfenovy armády. Podle výpovědí zajatých před vojenským soudem se prý těm vyvrhelům podařilo uprchnout při nedávném přechodu Pádu. Všem důstojníkům Wimpfenových oddílů se tedy ukládá, aby zvýšili svou bdělost, aby všemi prostředky upevnili uvolněnou kázeň svého mužstva – a především aby neprodleně zahájili pátrání, koho z jejich vojáků by se zpráva o dezertérech mohla týkat.

Nemohlo být pochyby, že tuhle novinu přinesl kurýr z Florencie zároveň se zprávou o vylodění francouzského vojska. Jenže to bylo poslední, co mě mohlo zajímat, když jsem se srdcem jako v rozžhavených kleštích četl generálův tajný rozkaz znovu a znovu a marně v něm hledal nějaké jméno, nějaké určitější údaje...

V té chvíli jsem měl před očima jen svoje kamarády, jak zoufale zápasí s vlnami, když je zdivočelá řeka smetla z poničeného pontonového mostu...

Tak tedy se při té pohromě přece některým podařilo se zachránit. A nejen zachránit – hned taky zdrhnout... Bylo to vůbec možné? A měl jsem jim teď závidět – nebo jich litovat?

Což když mezi nimi byl i Vencel Psychyca?

Což jestli byl právě mezi těmi, které polní žandarmerie v Toskánsku už taky dostala do pazourů? Což když se teď houpá na

šibenici za humny některého toskánského města a ožirají ho vrány? To bych na mou duši spíš snesl představu, že ho okusují ryby na dně Pádu.

Najednou jsem měl před očima černo, v hlavě jako by se mi rozhořelo samo peklo. Byla to strašná, nesnesitelná bolest – docela jiná, než bolest ze stělné rány v týle, o které jsem už skoro nevěděl. Ale mnohem strašnější v té chvíli byla hrůza, kterou se mi rázem rozklepalo celé tělo.

Jestli mezi těmi popravenými byl taky Vencl – nejmilejší kamarád Vencl...!

Taktak že jsem docela neztratil vědomí. Padl jsem na hejtmanovu postel a jenom čekal, až se mi tím pekelným žářem hlava rozskočí na kusy. Ležel jsem tak snad pět minut, snad hodinu – nevím. Záchvat konečně přešel, ale když jsem se pokusil postavit na nohy, podlomily se pode mnou, jako by byly z hadrů.

To už trvalo jen chvílku – než jsem si uvědomil, co by mě čekalo, kdyby mě hejtman přistihl nad tajným plukovním rozkazem, který jsem po celou tu dobu křečovitě mačkal v ruce. Rychle jsem papír zas schoval, kde jsem ho našel, kabát jsem nacpal na samé dno hejtmanova kufru a zaházet vším, co mi přišlo pod ruku.

Hejtman se vrátil až pozdě kvečeru a naštěstí ho ani nenapadlo si mě moc prohlížet. Jenom mi vynadal, že jsem zapakoval i všechny jeho zásoby pití – zřejmě náramně potřeboval spravit si náladu po tom, co se na důstojnické poradě dověděl. Totiž že k dalšímu pochodu vyrazíme hned za svítání.

Lajtnanti, hejtmanovi spolubydlíci, se v bytě už vůbec neukázali. Zůstali v kasárnách, musili se postarat, aby do rána byla kumpanie v rychtyku.

Ten mladší, který k nám nedávno přišel rovnou z kadetky, kluk jako panenka (věděl jsem, že si tajně zapisuje do notýsku nějaké básničky), si mě za tu krátkou dobu dost oblíbil a občas projevil zájem, jak to vypadá s mým zraněním, jsem-li už v pořádku ... Od něho bych se snad mohl nadít, že se ještě teď, v poslední chvíli přimluví, aby mě hejtman nechal v Boloni. Ale vlastně jsem nevěděl, mám-li o to stát nebo ne. Mohl jsem si spočítat, že ani tady by mě nečekal žádný med. Nejspíš ještě takové radosti jako v dobyté Brescii

– slídění po poschovávaných buřičích, hlídání zajatců, nakonec třeba zas i nějaké popravy... Něco takového bych už zanic na světě nechtěl zažít znovu. To radši zas do nových patálií – vždyť koneckonců byla naděje, že třeba už ani k žádným nedojde. Jestli je zpráva o vylodění Bonapartova vojska pravdivá, obránci římské republiky budou mít co dělat, aby se ubránili Francouzům – ti pro ně teď určitě znamenají vážnější hrozbu než parádní procházka Wimpfenových regimentů k moři – k nějaké Anconě...

Opravdu to ze začátku vypadlo jen jako procházka, jako taková „demonstrace pro výstrahu“, jak se tomu na vojně říká. Města, kterými jsme v následujících dnech procházeli, nás přijímala bez odporu, jako by mezi jejich obyvateli jakživ nebyl jediný přívrženec římských republikánů, jen samí věrní poddaní svatého otce a ctitelé rakouského mocnářství.

V městě Forli, odkud zbývalo už jen pár mil k moři, nás nechali dva dny odpočívat. Mně tou dobou už dohromady nic nechybělo, za pochodu jsem se většinou vezl na voze s důstojnickou bagáží, bolesti v hlavě se už neozývaly. I pan hejtman se mnou po cestě ráčil sem tam zašpásovat. Kdyby tak mohl tušit, že vím, odkud ta jeho dobrá nálada. Určitě čekal, že po vylodění Francouzů generál Wimpfen brzy vydá rozkaz, aby jeho armáda nastoupila zpáteční pochod.

Třeba zrovna tady ve Forli – proč bychom se jinak na tak dlouho zastavovali právě v tomhle městě -, docela hezkém, ale nevelkém, vojensky jistě celkem bezvýznamném...

K úpatí Apenin bylo odtud nedaleko. Z vinic a ovocných sadů na nejbližších svazích vykukovaly červené střechy vil a selských dvorců, všude plno kvítí a ptačího zpěvu – srdce nad tím hezkým obrázkem zrovna okřívalo. Ukázalo se, že ten mladičký lajtnant, který si mě v Boloni oblíbil, je nejen básník, ale taky malíř. Jak jen to trochu šlo, vyrážel za město – a já mu směl nosit malířské nádobíčko a dívat se, jak na papíře kouzlí vodovými barvičkami růžové kytky jabloní a broskvoní, zelené koberečky vinic, domečky na stráních a docela vzadu šedavě modré hory.

„Tam někde,“ poučoval mě při malování, „je San Marino, nejstarší italská republika. Kus středověku. Tam bych se jednou chtěl podívat.“

Koukal jsem, kam ukazuje štětečkem – a najednou jsem měl před očima tmu a v hlavě jsem znovu ucítil strašnou, pekelnou bolest, jako onehdy nad tím prokletým tajným lejtrem...

„Prokristapána – já nevidím...“ rozkřičel jsem se. „Já nic nevidím! Jsem slepý – slepý...!“

Ještě jsem jako z ohromné dálky zaslechl lajtnantův vylekaný hlas, ještě jsem ucítil jeho ruku, jak mě podpírá pod rameny a pokládá mě do trávy...

Pak už jsem neviděl nic, ani tu černočernou tmu, ani jedovatě rudé plameny, které z ní vyšlehovaly.

22.

FRÁTER ANSELMO

Zase jsem mašíroval a mašíroval – pořád pryč – bez oddechu – bez konce. A přitom jsem se pořád nehýbal z místa. Nohy, těžké jako z olova, jako by mi vězely v odporně horkém bahně, jen hlavu mi něco bez přestání táhlo dopředu. Dusil jsem se námahou, abych pomohl té surové síle, která mi rvala hlavu od těla – a zároveň hrůzou, že se stane něco strašného, nedostanu-li se včas někam, kde mě čekají. Ale kdo mě čeká a čemu chci uniknout, na to jsem se zaboha nemohl rozpomenout. Ze tmy přede mnou co chvíli vyplouvaly nějaké mátožné postavy – hejtman Prokesch, pak zas Vencl Peycha se smrtelně bledým ztuhlým obličejem – pak nějaká ženská, která zdálky vypadala jako Gina, a když se přiblížila, proměnila se v tlustou bábu z benátského rybího trhu. Všichni se na mě dívali cize, nepřátelsky, a mně div srdce nepuklo lítostí, že mě najednou neznají, že přede mnou utíkají...

Občas to všechno rázem zmizelo, odporný žár v celém těle vystřídala vlna ledového chladu. Na chvíli mi vniklo do očí denní světlo, na vteřinu jsem zahlédl kus bílé zdi, okno, klenutý strop nad hlavou – a hned jsem zas znovu zapadl do tmy, znovu jsem marně

napínal všechny síly, abych se aspoň o píd' přiblížil těm mátohám, které se kolem mne motaly a bez přestání měnily podobu.

Jen jedna z nich nabývala lidské tvářnosti stále častěji – a ta tvář nemizela, ani když kolem mne nebyla noc, ale bílý den. Taky jsem ji znal – a taky jsem se zanic nemohl rozpomenout odkud. Ta dlouhá hubená postava měla na sobě něco jako mnišskou kutnu... Cožpak jsem někdy měl co dělat s nějakým fráterníkem? Chtěl jsem se ho dotknout, abych se přesvědčil, je-li vůbec živý, ale nedokázal jsem pohnout ani prstem. Chtěl jsem se zeptat, co je zač a kde to vlastně jsem, ale nevypravil jsem ze sebe ani hlásek. Mnich jenom přísně zakýval hlavou a ukázal na veliký Černý kříž, který visel na zdi zrovna proti mně.

A tu jsem si teprv naplno uvědomil, že vidím – že zase vidím ...! Pro všechny svaté, kdo jenom mi to chtěl namluvit, že jsem oslepl? Snad já sám – ale kdy – kdy – a proč...?

Tak se mi pomalu, po troškách vracela paměť mezi návaly bezvědomí. Ale ani v mrákotách jsem už aspoň neměl ohavný pocit, že se mi tělo rozpadá na kusy a údy se mi roztékají, jako by byly z vosku. Probouzel jsem – se z nich stále častěji mrazivým chladem, v první chvíli odporným a ponenáhlu příjemným a milým jako mámino náručí. Zatímco mě františkán balil do mokrého prostěradla jako miminko, bloudil jsem kolem sebe očima – to bylo jediné, čím jsem zatím dokázal pohnout. Rozeznával jsem stále určitěji velkou klenutou síň, řadu lůžek podél bílých stěn, další marody, další fráterníky... A mezi nimi občas i břichatého mužského, který neměl na sobě mnišský hábit, ale jakousi rozevlátou kytlici a pod ní vojenský mundúr a vysoké nablýskané boty...

U mne se obyčejně dlouho nezdržel. A já byl vždycky rád, když šel zase po svých. To už jsem dokázal pochopit, že je to doktor – vojenský doktor. Čili že tohle je vojenský špitál, i když se podobá spíš klášteru – a že tedy podle všeho i já jsem voják. Do té chvíle jako bych o tom neměl tušení. Myslím, že kdyby se mě byl někdo zeptal, odkud jsem a jak se jmenuju, neuměl bych mu odpovědět, i kdybych vůbec dokázal pohnout jazykem.

A nebylo nic příjemného se po troškách, pomaloučku rozpomínat, jak jsem se sem asi dostal. Stále se mi nedařilo srovnat si nějak v

hlavě, co bylo dřív a co později, komu vlastně patří obličej, které se mi zjevovaly v horečkách. Snad mamince* a tátovi, nějakým známým z Terstu a z Benátek, klukům z naší kumpanie – Gině – Venclovi...

Vousatý františkán jako by se ode mne vůbec nehýbal. Kdykoli jsem se probral ze spánku – zaplaťbůh teď už z opravdového posilujícího spánku beze snů -, viděl jsem nad sebou jeho starostlivý obličej. Nejen ve dne, ale i v noci, kdy obrovskou klášterní síň osvětlovaly jen olejové kahánky u postelí marodů.

Když viděl, že otvírám oči, spěšně mi vyměnil obklad, nadzvedl mi hlavu, aby mi vpravil mezi zuby lžici s nějakou odpornou medicínou. Pak vstal, zamumlal něco, čemu jsem stejně nerozuměl, a neslyšně odcházel.

A tu jednou, právě v takové tiché noční hodině, jsem konečně dokázal pohnout jazykem.

„Velebný pane... Neodcházejte, velebný pane...“

Vrátil se a znovu si sedl. „Mně se neříká velebný pane, synu. Jsem jen prostý bratr laik, řeholním jménem fráter Anselmo. – Už je ti líp?“

„Lip... Docela dobře,“ zablekotal jsem. Ani mi nepřipadlo divné, že mluvím nějakou docela jinou řečí, než jakou jsem v horečnatých snech přivolával ty cizí a přitom tak známé, drahé tváře, které se okolo mne rojily. Takové to bylo štěstí, že jsem vůbec schopen ze sebe vypravit slovo. „To jsem rád, že konečně vím, jak ti říkají. Vždyť já se na tebe něco navzpomínal, studente. Vidíš, co jsem ti říkal tenkrát u Milána – že z tebe brzy bude pan páter...“

„Ubohý hoch,“ vzdychl soucitně. „Už zase blouzní.“

„Anselmo – Anselmo...,“ brumlal jsem si pro sebe. „To je nějaké svaté jméno – nějak ti nesluší. Takhle Giovanni – nebo Giuseppe... Jako Garibaldi.“

Vstal, truchlivě zavrtěl hlavou a odcházel tak tiše, jako by ho nesli andělé na rukou.

A mně se najednou hrozně chtělo smát. Jenže kde bych něco takového dokázal – byl jsem pořád jako moucha, neschopný pohnout rukou nebo nohou.

Pro pána – ruce – nohy... blesklo mi hlavou v poslední vteřině, než mě znovu zmohl spánek. Mám je vůbec – nejsem nadosmrti mrzák!/? Ale v tu ránu jsem zas už nevěděl o světě.

A mám – mám ruce! Mám nohy! Nic mi ti řezníci neuřezali, nic mi nepřátelské granáty neurazily! To bylo první, co jsem si uvědomil, když jsem zas otevřel oči. Ležel jsem nahý, jak mě pánbůh stvořil, a vyzáblé žluté hůlky, natažené vedle mne na čistém prostěradle, se klepaly zimou jako suché klestí ve větru. Pane na nebi, ať ten tlustý chlap, co si mě prohlíží, jako by mě chtěl sníst, se jich aspoň dotkne – abych si mohl být jist, že patří k mému tělu, že jsou to opravdu mé vlastní údy... Ale doktor mi jen převaloval hlavu ze strany na stranu, nadzvedával mi zakouřenými prsty oční klapky, díval se mi do uší a sem tam něco zahučel k mému františkánovi, který stál za jeho zády a s uctivě skloněnou hlavou si zapisoval jeho příkazy.

Doktor odešel a františkán mě začal krmit nějakou řídkou kaší. Polovina jí šla vedle, ale fráter Anselmo se jen spokojeně uškleboval. „Vidíš, jak ti to jde, vojáku. Tak buď hodný a koukej zase spát. Večer se přijdu na tebe podívat.“

Zavřel jsem poslušně oči, a když jsem je zas otevřel, nebyl večer, ale noc. Fráter seděl u mé postele a světélko olejové lampičky poskakovalo po jeho vyzáblém vousatém obličejí jako průhledný noční motýlek. Bůhví jak dlouho tak trpělivě vyčkával, až se probudím.

„Jak je ti?“ naklonil se ke mně. „Potřebuješ něco?“

„Ne, nic – docela nic. Jenom – kdybys mi mohl povědět, jak jsem se sem dostal.“

„Jak to mám vědět?“ zavrtěl hlavou. „Jak už se vojáci dostávají do špitálu...“

„A jak ses sem dostal ty? Ty přece nejsi žádný fráter Anselmo – Ty jsi taky voják. Víš – tenkrát v Miláně...“

Položil mi studený kostnatý prst na ústa. „Mlč – o tomhle nemluv. Už jsme oba dovojákovali. – Nevím, jak ses sem dostal – jsem tu teprv deset dní. A ty, jak mi říkali, prý tady ležíš už od máje.“

„Od máje... A teď je co?“

„Teď je konec června.“

„A co mi vlastně je?“

Dlouho se rozmýšlel, než odpověděl. „Neměl bych ti to vlastně říkat... Ale třeba ti pomůže, když budeš vědět, že jsi nakonec vyhrál to nejcennější. Jsi na tom tak, že tě možná pustí z vojny nadobro.“

Na pár vteřin jsem docela ztratil dech. To, co řekl, bylo tak neuvěřitelné, že jsem se spíš vyděsil než zaradoval. Neznamená to, že i když nebudu nadosmrti mrzák, o moc lepší osud mě nečeká? Jen tak, pro pár neděl povalování ve špitále, i když na samé hranici života a smrti, mě vojenští páni z drápů nepustí. Bude ze mne mátoha, troska, stín člověka, který se už nikdy nepostaví na vlastní nohy – lazar, který se bez cizí pomoci nedokáže ani najíst, ani obléknout...

Mlčel jsem, ale on jistě hned poznal, jaká mě z jeho slov popadla hrůza. Nevěděl nic lepšího, než že mi začal zeširoka vykládat, co na mně našli doktoři a felčaři, kteří mě měli v parádě předtím, než sem přišel on. Z jeho řeči, plné všelijakých učených slov, jsem nepochopil víc, než že mi poničila mozek nějaká motolice, nějaký ukrutný, smrtelný zápal – snad od té rány, kterou jsem utržil v horách u Boloně.

A já tenkrát ještě měl radost, že mi tak šikovně pomohla vyhnout se pecku obléhání a bůhvíjakým ještě dalším útrapám...

Vypadal jsem nejspíš tak, že jsem Anselma docela vyděsil. „Seber se, človče!“ začal mi splašeně domlouvát. „Copak pořád ještě nechápeš, že máš vyhráno? Vojna pro tebe skončila, nerozumíš tomu? – Dostaneš se odtud dřív než já,“ dodal po chvílce, když jsem pořád neodpovídal. „To ti můžu jen závidět. Bůhsud', kdy odtud vyvážnu – a co se mnou bude dál.“

Tohle ohromující přiznání mě konečně vzpamatovalo.

„Ty stejně nejsi žádný fráter,“ zabreptal jsem. „Mně by se ani nelíbilo, kdybys byl – i když se o mne staráš jako anděl strážný.“

„Co chceš – učím se na tobě,“ řekl zas už veseleji. „V Pavii jsem studoval lékařství. Asi už nedostuduju – ale co jsem tam pochytil, mi snad ještě bude dobré. Pro mne válka neskončila, kamaráde.“

„A jak ses dostal sem? Proč sis nechal navléknout fland'áckou kutnu?“

Zamračil se a odvrátil obličej. „O tom si povíme někdy jindy, až ti bude líp. Ted' si zas odpočiň. Dobrou noc.“

„Jen mi ještě řekni, kde to vlastně jsem.“

Jmenoval nějaký klášter v horách blízko Forli. Najednou měl naspěch, zřejmě se polekal, že mi o sobě i o mém žalostném stavu prozradil víc, než chtěl. Zmizel jako duch – a mně z jeho odpovědi zůstalo v paměti právě jen jméno Forli. To přece bylo to hezké, přívětivé město, kde jsme lágrovali někdy v květnu a odkud mě hodný mladý lajtnant brával s sebou na své malířské výlety.

Tak jsem se poprvé – vůbec poprvé od chvíle, kdy jsem se probral ze své dlouhé mdloby – rozpomněl i na to, co se se mnou dělo právě v tom posledním okamžiku, než jsem do ní upadl.

To přece znamená, že *teprv teď* mám opravdu vyhráno, že mi rozum konečně zas začíná jaksepatří pracovat. Jenže síly mu na to ještě zdaleka nestačily – v momentě jsem byl opět v limbu.

Ale sotva jsem otevřel oči – to už byl zase den – začaly se mi znovu rojit v hlavě všechny otázky, všechny úzkosti, všechny naděje, které v ní rozdýmal noční rozhovor s bratrem Anselmem.

A pak už jsem na něj nepřestával dotírat, kdykoli se objevil u mé postele. Ve dne k tomu nebylo mnoho příležitosti, to obyčejně doprovázel vojenského doktora, který se mi teď věnoval víc než ostatním marodům. Už jsem se ho nebál, už jsem se na jeho vizity docela těšil, i když se mnou dělal psí kusy. Ale vůbec přede mnou netajil, jakou má radost, že to se mnou vypadá den ze dne líp. Sám bezpochyby ještě donedávna pochyboval, že se mu podaří mě zachránit před hrobníkovou lopatou. O záhadné nemoci, která mi dva měsíce vrtala v mozku jako klubko červů, se mnou samozřejmě nemluvil. A vůbec už ne o tom, že by mi snad mohla pomoci vyváznout nadobro z vojenského chomoutu, jak sliboval fráter Anselmo.

Ale já se té naděje chytil a držel jsem se jí ze všech sil, na nic jiného jsem už nedokázal myslet. A můj františkán dělal všechno možné, aby ji ve mně ještě víc posílil. Když se mnou nemohl mluvit v doktorově přítomnosti, vynahrazoval si to při svých nočních návštěvách, stále častějších od chvíle, kdy jsem poprvé dokázal pohnout rukou. Nejdřív jednou rukou – pak oběma – pak i nohama...

Ta radost, že mě tělo zas začíná poslouchat! Něco takového si vůbec nemůžete představit.

Nedivte se, že mě zas už začínaly chytat roupy. To znamená

hlavně zvědavost, co je s našimi, jak pokročilo slavné tažení generála Wimpfena za ty dva měsíce, co jsem tady ležel jako živá mrtvola.

Anselmo jen krčil rameny, každé slovo jsem z něho musil páčit. Sám o pohybech Rakušanů věděl jen tolik, že Wimpfenovo tažení zatím skončilo v Anconě. Ještě prý se mu podařilo ji dobýt a obsadit, ale dál prý se asi sotva odváží hnout – teď, když si rozdrčení římských rebelantů vzali na starost Bonapart a neapolský král. Těm, jak se zdá, generál Wimpfen nemá v úmyslu překážet – už se o tom nejspíš mezi sebou dohodli. Větší část jeho armády se prý postupně vrací, odkud přišla – dole pod horami je prý noc co noc vidět proudy vojska, které táhne zpátky k Boloni – a možná až za Pád, ha rakouské území.

„Tady zůstávají jen takoví jako ty, co už nadobro dovojákovali. Ale i na vás dojde, žádný strach. Brzy vás pošlou za ostatními – pokud jim ještě budete stát za to. Dopracovali jste to, Austriachi maladetti.“

Já ho při těch nočních návštěvách zrovna polykal očima – takovéhle noviny mi teď dokázaly zvednout náladu víc než vyhlídka, že se snad přece uzdravím. Jenom mi pořád nešlo do hlavy, že on sám jako by z nich neměl žádnou zvláštní radost. Cožpak to pro něj neznamenalou novou naději, že taliánský boj za svobodu přece ještě není ztracen, když válečné štěstí se k Rakušákům znovu obrací zády? Co jiného si mohl přát? Za co jiného nasazoval život už tenkrát v Miláně – a bůhví kde ještě od té doby, co jsem ho po kapitulaci Milána nadobro ztratil z očí?

To bylo právě to – kde všude se za ten rok potloukal, kde všude se pokoušel být dohasínající revoluci ještě něco platný. Bezpochyby se mu přece jen podařilo dostat se ke Garibaldiimu v horách u Bergama. A s ním snad později i sem, na papežské území, když se Garibaldiho legie – bůhví jakými oklikami – vypravila na pomoc římským republikánům.

Že by se po tom všem, co se navyvádel, dal na pokání, že by si *dobrovolně* dal navléknout mnišský hábit a chtěl se pro zbytek života věnovat modlitbám a skutkům křesťanského milosrdenství, tomu jsem nemohl uvěřit ani na chvilku.

Postupně jsem si ovšem dokázal domyslit, že neslavný konec

Wimpfenova tažení pro něj nemůže znamenat žádný důvod k radosti, když jeho pámbíčkoví Garibaldi a římské republiky vyvstal v Bonapartovi nepřítel mnohem silnější a nebezpečnější než Rakušané.

Ale právě o tomhle se Anselmovi pořád nechtělo mluvit. Sám asi nevěděl, jak to v těch dnech vypadá kolem Říma, jestli se Garibaldi s republikány pořád ještě drží, nebo už nadobro prohráli.

Jediné, k čemu se mi po troškách přiznal, bylo, že ještě v květnu patřil k jednomu z Garibaldiho oddílů v horách u toskánských hranic. Tam je také zastihla zpráva, že Garibaldi byl raněn hned při první srážce s Francouzi, pár dní po jejich vylození v Civitavecchii. Jenže v té době jejich oddíl už docela ztratil spojení s jádrem Garibaldiho vojska. Velitel propadl panice, dlouho se nemohl rozhodnout, jsou-li pro něj větším nebezpečím Francouzi nebo Rakušáci, kteří tehdy ještě bez překážek maširovali od Boloně k Anconě. A když se konečně rozhoupal a začal hledat cestu na jih, ke svým, bylo pozdě. Koncem května je v horách zaskočili Francouzi, táhnoucí k Římu po jižní toskánské hranici, jejich oddíl rozprášili a z větší části pobili – jenom několika lidem se podařilo zachránit holý život.

Anselmo byl mezi nimi.

Co se s ním dělo dál? Nějaký čas se schovával po odlehlých horských vesnicích – nejvíc na farách, které Francouzi na svém rychlém postupu ještě tak nejspíš nechávali na pokoji. Nepochybně byli přesvědčeni, že vesnický páter přece nemůže být proti papeži a držet s republikány, že musí francouzským i rakouským ochráncům svatého otce na kolenou děkovat. U většiny tomu tak asi bylo, ale farář, u kterého si Anselmo na svém útěku pobyl nejdéle, k takovým nepatřil. Ten mu také nakonec poradil, že nejspíš se může zachránit – u Rakušáků. Nejspíš si oba shodně řekli, že pod svícnem bývá tma – a vyšlo to. Farář mu nějak opatřil tuhle fráternickou maškaru a Anselmo jako potulný františkán se vydal od kláštera ke klášteru – aby plnil křesťanské přikázání utěšovat nešťastné, ošetřovat raněné a nemocné... Přátele jako nepřátele, chudé vesničany jako vojáky, Taliány jako Francouze nebo Rakušáky.

Tak, docela nedávno, skončil v tomhle horském monastýru, kde Austrijáci, když tudy v květnu procházeli, nakvap zřídili polní lazaret. Ale potom, za dalšího tažení k Anconě, nechali špitál už

docela na starosti mnichům. Když se tu Anselmo objevil, nikdo se ho neptal, co je zač a odkud přišel. Ani starý vojenský doktor, tím méně mniši ošetřovatelé, kteří si s marody uměli poradit rozhodně líp než těch pár sanitářů, co tu ještě zůstali.

Z Anselmova vyprávění jsem se ostatně snadno dovtípil, že mezi frátermíky nebyl jediný, kdo tady našel šikovnou schovávačku. Že i nejeden z ostatních milosrdných bratří si navlékl mnišskou kutnu teprve nedávno, a možná ještě před měsícem nosil flintu a čapku Garibaldiho legie.

To se ví, že trvalo ještě dlouho, než mi Anselmo tohle všechno přiznal naplno. To už jsem se dokonce dokázal postavit na nohy, ale udržet se na nich aspoň minutu bylo pořád nad moje síly. Tehdy mě můj vousatý dobrodinec bral do náruče jako nemluvně a vynášel mě na sluníčko do klášterní zahrady.

Začínal červenec, léto se rozhořovalo nejkrásnějšími barvami, nebe zářilo, ptáci vyzpěvovali, kolem v ovocném sadě zlátly broskve a meruňky – a já si teprv teď v té rajske tišině připadal jako znovu narozený. Zelené hory objímaly klášter ze všech stran, svět války a krve byl daleko – byly dny, kdy jsem na něj docela zapomínal. Tak jsem byl plný radosti, že přece zas budu žít – ať už jakkoli, třeba jako ubožák, který už navzdýcky zůstane odkázán na milosrdenství dobrých lidí. Ale ne jako voják – ne už jako voják! – to přece bylo pomýšlení ze všeho nejužasnější, pořád ještě neuvěřitelné.

Anselmo se jen spokojeně šklíbil, když viděl, že se můj stav den ze dne lepší. Ale jemu samotnému asi dobře nebylo. V té době už i druzí mniši si začínali mezi sebou šuškat, že s římskou republikou je nadobro konec, papež se ve vši slávě a pod ochranou francouzských bodáků vrací do Říma, Garibaldi se zbytky své revoluční armády je na útěku ... A někteří se netajili už ani před svými beznohými a bezrukými svěřenci, že ze slavného vzkříšení papežovy světské moci nemají docela žádnou radost.

Jak teprve musilo být Anselmovi – teď, když hasly jeho poslední naděje, že se italská revoluce ještě někdy vzpamatuje. Když už nemohl myslit na nic jiného, než že má nejvyšší čas odtud zmizet, chce-li zachránit aspoň holý život.

A přece se tvářil, že myslí jen na mne, na mé zdraví, na to, kdy a

jak odtud vyvážnu já. Už jsme neměli jeden před druhým žádné tajnosti. Konečně mi taky prozradil, že se ve skutečnosti jmenuje Marcello a pochází z Pavie, kde jeho otec byl notářem. Vyprávěl mi o svém dětství, o svých studiích na pavijské univerzitě, o rodičích, které od milánského povstání neviděl... A já na oplátku zase jemu o své rodině, o práci v terstských a benátských loděnicích, o všem, co jsem zkusil v piemontské válce. Samozřejmě taky o nejmilejším kamarádu Venclovi, bojovníku z vídeňských barikád – o jeho záhadném zmizení při přechodu Pádu... Ale nejvíc a nejradši o mé drahé Gině.

To byla v těch dnech má největší radost – ale taky největší bolest. Čím víc se blížil den, kdy mě odtud pošlou s ostatními mrzáky zpátky na rakouské území, tím víc mi bylo úzko z představy, jaké bude naše shledání – pokud k němu vůbec někdy dojde... Loučil jsem se s Ginou jako zdravý mladý mužský, který šťastně přečkal všechny hrůzy piemontské války a ještě stačil prožít tolik hezkých chvil, tolik radostí lásky. A teď bych se před ní měl objevit jako živá mrtvola, jako stín člověka, který se snad už nikdy nedokáže postavit na nohy...

Cožpak je možné, že by se mě nezhrozila – že by mě pak ještě mohla mít ráda?

Marcello jen kroutil hlavou a hudoval, že jsem blázen, když si takové obavy vůbec připouštím. Teď prý bych měl myslet především na to, aby se mi zdraví nevracelo příliš rychle a příliš zjevně. A hned taky začal sbírat své vědomosti nedoštudovaného medika, aby mě poučil, jak si mám počínat před doktory v Boloni nebo ve Veroně, kteří budou s konečnou platností rozhodovat o tom, jestli se jako voják ještě k něčemu hodím, nebo už nadobro patřím do starého železa.

„Musíš být chytrý, Lorenzo – od těchhle rasů se vždycky dá čekat spíš to horší.“

Nakonec, aby mi docela vyhnal z hlavy strach, jak dopadne moje shledání s Ginou, se sám nabídl, že mi pro ni napíše dopis. Ale už jsem se nedověděl, jestli ho stačil poslat...

V našem špitále se teď stále častěji objevovaly kolony sanitářů a odvážely marody, které jim náš doktor označil jako schopné převozu.

Nade mnou se dost dlouho rozmýšlel, pořád jsem se mu nezdál – ale koncem července přece došlo i na mne.

Marcello mě na vlastních rukou donesl do vozu, jak mě v posledních dnech nosíval do zahrady, kde jsme celé hodiny otvírali jeden druhému srdce dokořán. Teď jako bychom oba docela ztratili řeč. Že mě z toho loučení bylo tuze těžko, nemusím snad ani říkat. Ale myslím, že Marcellovi nebylo o nic líp. Už se ani trochu nepodobal tomu vzteklounovi, který před rokem u Milána, když jsme se setkali podruhé, mě div nesežral za to, že jsem se k němu opovážil hlásit.

Přece jen mi nedalo, abych mu to naposled nepřipomněl. „Tak vidíš, študente. Zase budeš mít kolem sebe míň o jednoho mizerného Austrijáka – o jednoho nepřítele... Jsi rád?“

Zamračil se, zamával oběma rukama, ale pak mě objal a dlouho mě mlčky svíral v náručí.

„Jaký ty jsi pro mne nepřítel,“ řekl konečně. „Teď máme oba jen jednoho nepřítele – společného nepřítele... Tys to možná pochopil dřív než já. – Buď šťasten, Boemo... Vzpomeň si někdy na mne.“

Začal jsem blekotat, že na něj nezapomenu do nejdelsí smrti, ale sanitáři už měli naspěch – a náš doktor taky. Zřejmě byl rád, že má z krku zas jednu dávku lazarů, kteří už rakouské armádě budou houby platní – tak honem pryč s nimi – čekají další...

Skoro utíkal, aby nás měl z očí, a Marcello poslušně, s nábožně sklopenou hlavou, odcházel za ním – po mně se už ani neohlédl.

23.

ADIÉ, ARMÁDO

Odvezli mě nejdřív do Boloně, kde jsem si ještě pár týdnů poležel. Nemoc se mi zhoršila, znovu mě začaly týrat ty pekelné bolesti v hlavě, zase jsem celé dny o sobě nevěděl.

Jistě to bylo tím, že jsme cestou z Forli na rozbitých silnicích a v

mračnech prachu zkoušeli jako psi. Ale hlavně tím, že v Boloni už nebyl žádný Marcello – žádný milosrdný bratr Anselmo...

Teprve mnohem později, už v Mantově, jsem se dověděl, že když jsem v Boloni ležel v horečkách, procházel městem i náš pluk, ale nikoho z pánů oficírů nenapadlo zajít taky do špitálu, nenajde-li tam někoho ze svých pohřešovaných maníků.

Jak a kudy jsem se dostal z Boloně do Mantovy, o tom nemám tušení. Pamatuju se jen, že když jsem se v Mantově zas trochu začal sbírat, nejdřív ze všeho jsem si uvědomil, jak blízko je odtud do Verony – a přitom že snad potrvá ještě celou věčnost, než se tam budu smět vrátit. Byli tu jiní, huř postižení, o kterých se teprv ve Veroně mělo rozhodnout, co s nimi bude dál. Ti měli přednost – já musil zas celé dny jen čekat a čekat. Může se někdo divit, že jsem si z toho nekonečného čekání div nezoufal? Být tak blízko své znejmilejší a přitom se ve dne v noci trápit pomyšlením, že snad zhebnu dřív, než se jí aspoň ještě jednou podívám do očí.

Naštěstí jsem v mantovském lazaretu natrefil i několik známých od našeho pluku. Někteří tady leželi snad ještě předtím, než začalo Wimpfenovo tažení k Boloni. Od nich jsem se taky konečně dověděl, jak to tehdy u Brescie dopadlo s Kubou Kopeckých. Touhle dobou prý už si jako jednonohý mrzák, ale zato s kabátem plným metalů, lebedí v některém útulku pro invalidy u nás v Čechách nebo v Rakousích.

Do Verony mě odlifrovali teprve na začátku srpna. To už jsem mohl o holích udělat aspoň pár kroků, ale pořád nebylo pomyšlení, že bych se dobelhal jen do zahrady, natož k bráně lazaretu. Zdejší lapiduchové, ulevváci zlořečení, sice slibovali, že se příležitostně přeptají, co je s rodinou signora Alberoniho a s jeho komornou. Ale takovýchhle slibů už asi marodům rozdali – a v tu ránu zas na ně zapomněli. Zato nešetřili radami, jak si máme počínat, jak ze sebe dělat ještě ubožejší zříceniny, než jsme, až nás vezme do parády doktorská komise, která měla rozhodnout, jsme-li ještě vojáci.

Já se před těmi rasovskými panáky nemusil ani trochu přetvařovat, i tak na mně bylo vidět, že mám pořád blíž k smrti než k životu. Tak jsem v polovině srpna konečně vyfasoval lejstro, které potvrzovalo, že nejsem schopen další služby v armádě. Ale to ještě

neznamenal, že se můžu sebrat a jít, kam se mi zachce. Trvalo ještě dlouho, než se doktorům povedlo mě postavit na nohy aspoň natolik, abych se mohl hlásit u svého regimentu, kde samozřejmě musili mít k mému propuštění poslední slovo.

Pluk byl pořád ještě nakvartýrován v pevnosti Castel Vecchio. Ale tam jsme zastihli – já a dva sanitáři, kteří mě tam spíš donesli než dovedli – jen jeho zbytky. Pár rechnungsfeldvéblů a takových těch kancelářských myší už jen dokončovalo stěhování archívu a rezervní výstroje za regimentem, který několik dní předtím odkomandovali do jeho původní posádky.

Do Benátek!

Třiadvacátého srpna se Benátky po několikaměsíčním obléhání konečně vzdaly a vojsko maršála Radeckého je začínalo znovu obsazovat. Tak jsem měl na krku další trmáčku – především další nekonečné čekání na transport, který by mě do Benátek dopravil.

To byla radost... Podařilo se mi uprosit své průvodce, aby mě dovedli k domu pana Alberoniho. Ale i ten jsme našli vystěhovaný. Nerudný dědek, který tu hlídal, nám oznámil, že signor Alberoni s celou rodinou a se vším služebnictvem odjel z Verony už před čtrnácti dny, ještě dřív, než se benátská republika vzdala na milost a nemilost. Jistě to čuchal už dávno, jistě pospíchal, aby se načas usadil aspoň v Padově, která už od loňska byla zas pod rakouskou mocí – aby mohl vtáhnout do pokořených Benátek hned s prvními navrátilci.

Touhle dobou už tam jistě je, jistě už se znovu zařizuje ve městě, které v předválečných letech nejlíp svědčilo jeho čachrům s obilím a s falešnými starožitnostmi. A Gina je tam jistě s ním.

Naděje, že jenom v Benátkách se s ní mohu shledat, byla taky to jediné, co mě v následujících dnech drželo při životě. Když mě konečně zařadili do transportu nejtěžších marodů, určených k převozu do Benátek, užil jsem si zas nad hlavu všech útrap, které ze mne div nevyrazily duši už při trmácení z Forli do Boloně a z Boloně do Mantovy. Bůh sám ví, jakým zázrakem jsem to všechno přežil – nejspíš jen proto, že jsem po celou cestu měl v hlavě a před očima jenom Ginu. Ubytovali nás v kasárnách u Martova pole, kde jsem loni koncem zimy prožíval první dny svého vojákování. V jedné hromadě marody a mrzáky od nejrůznějších pluků, jak je nasbírali po

všech frontách při obléhání Benátek i při Wimpfenově tažení k Boloni. Z našeho regimentu tam bylo pět nebo šest maníků, které jsem dohromady neznal- z kumpanie hejtmána Prokesche já jediný.

Cestu k svému pluku, který teď měl kvartýr na opačném konci města, poblíž arzenálu, jsem si už musil najít sám. Trvalo mi skoro tři hodiny, než jsem se tam o berlích doškobrtal. Jednak proto, že jsem na každém rohu musil odpočívat, ale hlavně proto, že jsem chvílemi docela zapomínal, kam jdu, a jen jsem se pořád rozhlížel, kde bych měl hledat dům pana Alberoniho. Tenkrát, když jsem se s Ginou seznámil, jsem neměl ponětí, kde její panstvo bydlí. Lístek s adresou, který mi na poslední chvíli poslala po Luigim, když nás tak nakvap odkomandovali k Veroně, jsem dávno ztratil – adresu dávno zapomněl... A stejně bylo málo pravděpodobné, že by se Alberoni po svém návratu ubytoval v domě, který mu rebelové vytloukli a vyrabovali hned v prvních dnech povstání.

Vojáci, které jsem cestou potkával, o žádném Alberonim nevěděli – a civilistů jsem si netroufal vyptávat – ti se mi zdaleka štítlivě vyhýbali.

Zbývala naděje, že u pluku zastihnu aspoň svého hejtmána – ten přece *musí* o Alberoniových něco vědět. Ale ani tohle mi nevyšlo. Všechny setniny teď měly od rána do noci plné ruce práce s udržováním pořádku ve městě, které se pořád nechtělo smířit s porážkou a s návratem nenáviděných Austrijáků. V kanceláři pluku jsem našel jen nabručeného starého majora, obrštova zástupce, a ten se mnou byl hotov jedna dvě. Jedním okem mrknul do lejster, kterými mě ve Veroně vybavili, a předal mě jinému důstojníkovi, aby mě vyškrtl ze seznamu mužstva. Pak mi vyplatili žold za poslední tři měsíce a já se konečně vymotal z kasáren – jako civilista.

To v téhle chvíli znamenalo jako vagabund, který neví, kam se vrtnout... Dnes by mě snad ještě nechali přespat v kasárnách u Martova pole. Ale už se mi nechtělo ani pomyslet, že bych se tam měl znovu plahočit přes celé město. Peníze mi snad vystačí, abych se nějak dostal domů, do Čech – co jiného jsem si ještě mohl přát. Jak by mi nad tou představou srdce poskočilo před rokem u Custozzy nebo před půl rokem u Brescie, kdy ještě byla nemožným, nesmyslným snem.

Ale teď najednou jako by ten sen byl ještě vzdálenější, ještě nesmyslnější...

Vždyť já přece odtud nesmím, dokud nenajdu Ginu, dokud se nedovím, co s ní je – kdybych měl tohle nešťastné město prolézt křížem krážem třeba po kolenou!

Už se šelo, na návrat do špitálu u Martova pole nebylo pomýšlení. Což požádat o nocleh v arzenále, kde jsem se před půldruhým rokem začínal zaučovat v práci na stavbě válečných lodí? Ale koho z někdejších známých bych tam ještě mohl najít? Nemluvě o tom, že právě loděnice byly jistě nejvíc postiženy v posledních týdnech obležení, za ostřelování přístavu z moře – a že do nich strážé určitě nepustí nějakého všivého civilistu, i když má pořád ještě na sobě vojenský mundúr.

Radši jsem se arzenálu vyhnula až do tmy jsem se vlácel po nábřeží na opačnou stranu. Ke klášteru de la Misericordia, na který

jsem se mlhavě pamatoval ještě z dob, kdy tyhle smutné končiny byly to jediné, co jsem z Benátek znal. Snad mi poskytnou střechu nad hlavou aspoň fráterníci, vždyť je to přece jejich křesťanská povinnost. Ale už z dálky jsem poznal, že i tady pohořím. Mezi křovisky bejlí pod zahradní zdí se utábořila tlupa všelijakých trhanů, lidí bez domova – mužských, žen i dětí. Zřejmě taky nepochodili – buď měli v klášteře už plno, nebo se mniši s takovouhle tuláckou sběří vůbec nechtěli bavit. Docela zmořený jsem sebou hodil na zem u ohníčku, na kterém si pár zarostlých chlapů vařilo nějakou šlichtu. Nejdřív se ode mne zamračeně odtahovali, nejspíš jim nešlo do hlavy, co mezi nimi má co hledat austrijský voják, i když určitě hned poznali, že už jsem dovožákoval. Ale pak se jeden po druhém začali vyptávat, co jsem zač, co mě potrefilo a kam mám namířeno. Nebylo mi do dlouhého vysvětlování, jen jsem jim pověděl, že mě právě jako těžkého maroda propustili z armády a že zatím nemám, kde bych hlavu složil. Snad mi dovolí, abych tu s nimi přespal – zítra už si nějak poradím... Viděl jsem, že mi pořád nevěří, ale válečné zmatky je asi dávno odnaučily se ještě něčemu divit. Přetáhl jsem si kabát přes hlavu, zavřel oči a pokoušel se usnout. Bylo to marné – pořád jsem měl srdce jako v kleštích, pořád se mi v hlavě převalovaly myšlenky na Ginu – hned naděje, že se s ní shledám snad už zítra, hned zas dusivá úzkost, že ji víckrát neuvidím...

Konečně jsem začínal dřímat, když mě kdosi zatahal za rukáv.

„Vojáku – slyšíš, vojáku,“ uslyšel jsem u samého ucha chraplavý klukovský hlas.

Odhodil jsem plášť – vidím, že kolem je už tma, oheň uhasl, všichni spali... Taktak jsem rozeznal jen černý stín skrčené postavy, která se nade mnou skláněla.

„Já tě znám, vojáku. Viděl jsem tě už prve, ale ty sis mě ani nevšiml. Řekni, jsi to ty? Jmenuješ se Lorenzo?“

Zašmátral jsem po něm rukou, prsty mi zajely do chundelatých, špínou splených vlasů. To přece není možné – snad pořád ještě ležím v klášteře u Forli a tohle je jen jeden z těch šílených snů, které se mě tam tolik natrápily...

„Luigi,“ dokázal jsem konečně vydechnout. „Ty jsi Luigi! Kde se tady bereš?“

„A kde ty se tady bereš? Proč nejsi mezi svýma? Teď jste zas na koni – a my jsme zase tam, kde jsme byli před válkou. Nemáš z toho radost, Austrijáku?“

„Luigi, kluku – copak jsi hned nepoznal, že teď jsme na tom docela stejně? Copak na mně není vidět, že už jsem dovožákoval? To je to jediné, z čeho teď můžu mít radost. – Zas jeden Austriaco maladetto vám tady přestane překážet.“

„To nám pomůže,“ osápl se. „Za jednoho takového jako ty budeme teď mít na krku padesát jiných.“

Pokusil jsem se ho k sobě přitáhnout, ale vyškubl se mi.

„Luigi, ke mně bys snad nemusil být pořád tak zlý. Já jsem ti přece nikdy neublížil. – Víš něco o Gině?“

Dlouho mlčel a mně se zdálo, že se mi srdce musí rozskočit, jestli hned neodpoví.

„Tady ve městě není,“ zamumlal konečně. „To je všechno, co o ní vím.“

Vždyť jsem to říkal – vždyť jsem to říkal, že mému trápení nikdy nemůže být konec! A tohle byla má poslední naděje!

„Její páni se nevrátili do Benátek?“

„Vrátili – ale bez ní. Trvalo mi skoro týden, než jsem zvěděl, kde teď bydlí. Všechno služebnictvo se jim rozuteklo – zůstala u nich jen stará kuchařka. Pitomá bába – stejně Němka jako poleno. Řekla mi, že Gina se už v Padově s panstvem pohádala a odešla od nich. Snad prý domů – k rodičům...“

„Domů! A kde to je? Luigi, pro všechno na světě, musíš mi povědět, kde to je!“

„Blázne – snad bys tam nechtěl jít za ní?“

„A ty snad ne? Neříkej, že ses sem vracel pro něco jiného, než abys ji našel. Přece vím, že už máš na světě taky jen ji. – Nebudu se tě na nic vyptávat – na nic, co jsi dělal od té doby, kdy jsme se viděli naposled...“

„To bych ti taky neradil,“ utrl se.

„Nebudu, Luigi, přísahám... Jenom tě proboha prosím – vezmi mě s sebou! Vždyť vidím, že už ti taky nic jiného nezbyvá, než se vrátit domů.“

„Hlupáku, myslíš, že bych to dávno neudělal, kdyby to bylo

možné? Dostat se z Benátek bude teď stokrát těžší, než když jsem tenkrát v zimě utíkal z Verony.“

„Ty si poradíš, vždyť tě znám. Dokázal ses dostat sem, dostaneš se i odtud. Se mnou to budeš mít snazší. Jsem propuštěný voják, vracím se do Čech – když půjdeš se mnou, nikdo nás nemůže zdržovat. Jsem těžce nemocný, každý musí uznat, že potřebuju někoho, kdo by se o mne staral. Řekneme, že jsi příbuzný nebo známý z Terstu – žes mi odtamtud přišel naproti... V Terstu jsem před válkou dělal v loděnicích -mám na to papíry – uvidíš, že všechno půjde hladce... Luigi, bratříčku, teď přece už nejsme nepřátelé. Já jsem tvůj nikdy nebyl – ty to dobře víš.“

Neodpovídal, ale když jsem ho znovu přitáhl k sobě, už se nebránil.

„Co ti bylo?“ zeptal se konečně. „Jde z tebe horko jako z pece.“

„Tak vidíš – vidíš, že mě nesmíš opustit! Nesmíš! Měl jsem nějaký zápal od rány v hlavě – tři měsíce jsem ležel s duší na jazyku – už ani nevím, kde všude... Ale co na tom teď záleží – nejhorší mám za sebou. A brzy se docela uzdravím – jen co mě dovedeš k Gině.“

„A což když ji nenajdem – ani tam...?“

Celý jsem se roztrásl – takové zklamání bych už určitě nepřežil.

„Luigi, proboha, neříkej to! Vydržela to se svým panstvem tak dlouho, a přece od něho nakonec utekla. Kam jinam mohla jít, než domů, k rodičům?“

„S těmi si nikdy moc nerozuměla – zrovna jako já. Zkrátka jí konečně došlo, že vracet se do Benátek s takovou zlodějskou pakází jako její páni by bylo něco, zač by se musela do smrti stydět. – Copak tomu nerozumíš? Vracet se sem zrovna teď, když už se tu zas roztahujou Austrijáci! Já aspoň věřím, že právě jen pro tohle od Alberoniho utekla. Právě proto si teď nesmím dát pokoj, dokud ji nenajdu – právě proto, že snad konečně pochopila, kam patří. V horách je ještě pořád dost našinců, kteří se tak hned nevzdají.“

„Přece nemyslíš...“

„Ano, myslím – myslím, abys věděl! Kdybych si to nemyslil, nechci ji už taky víckrát vidět!“

„Tak nakonec zase zůstanu sám... A já měl takovou radost, že

jsem našel aspoň tebe.“

„Nebřeč,“ utrl se. „Když jsi na tom tak zle, nenechám tě v bryndě, neboj se. Půjdu s tebou – třeba k našim, i když se mi tam ani trochu nechce. Umím si představit, jak mě táta po tolika letech přivítá. – Snad se u nich Gina aspoň zastaví – než bude vědět, co si počne dál.“

24.

LUIGI MĚ ZAHANBUJE

Ztratili jsme se z tuláckého tábora pod klášterní zdí ještě před svítáním.

Říkal jsem si, že mi nakonec asi přece jen nezbude nic jiného, než se vrátit do kasáren u Martova pole. Odtamtud čas od času odváželi propuštěné vojáky na pevninu, k přístavu Maghera – dál ať už se o sebe postarají, jak dovedou. Ale Luigi nechtěl ani slyšet, pro něj bylo určitě nebezpečnější než pro mne mlátit se znovu přes celé město až na druhý jeho konec. Už předtím zjistil, že na nábřeží za arzenálem přistávají čluny se stavebním materiálem pro poničené doky. Při trošce šikovnosti se můžeme na některou loď vetřít a dostat se tak na pevninu dřív a snáze než přes Magheru.

Moc jsem nevěřil, že by se to mohlo podařit. Ale lodi, které přivázely kámen a dříví z končin mezi Lidem a ústím řeky Piavy, opravdu sem tam přijaly na palubu i některého vojenského vysloužilce -já určitě mezi nimi nebyl první. Posádky těch rachotin byly zřejmě k téhle robotě nakomandovány z okolních vesnic – a tohle byla pro ně jediná příležitost, jak udělat něco natruc starým veteránům, kteří je hlídali a svou službu podle všeho už nebrali nijak komisi. S těmi jsem se nakonec snadno domluvil.

Pak už záleželo jen na tom, aby nás vzala s sebou některá z formanských kolon, až se bude vracet po pobřeží pro nový náklad. Luigi i tohle dokázal -- v jedné takové partě našel člověka, který

pocházel z okolí městečka Santa Dona di Piave, pár mil na sever od ústí Piavy. A právě tam jsme se chtěli dostat. V tom městě totiž měl panské sídlo jeden z těch velkostatkářských nenažranců, kteří celá léta před revolucí dřeli kůži z okolních sedláčků, svých nájemců. Luigiho otec k nim taky patřil.

Jenže to, co jsme se vzápětí od Luigiho krajana dověděli, nás oba úplně zdrtilo.

Ten člověk před lety trochu znal i Luigiho rodinu, jen jaksi zpovzdáli – pocházel z jiné vesnice, a tu neviděl od začátku povstání. Hned, jak se to v Benátkách začalo vařit, uklidil se na svobodné terstské území, odkud pocházela jeho žena a kde prý byl po celou dobu piemontské války celkem klid. Do svého rodného kraje se vrátil teprv teď nedávno, když Rakušáci znova obsadili Benátsko – spíš ze zvědavosti, než že by tam ještě někoho měl – a našel ho úplně zpusťšený dlouhým obléháním. Statkář utekl hned na začátku války někam do Tyrol, obyvatelstvo okolních vesnic vyhnali rakouští vojáci, když v srpnu začal šurm na Benátky i odtud od severu. Při té příležitosti taky našeho nového známého naverbovali k téhle robotě – čert mu byl dlužen, že se sem vůbec vracel...

Já jsem si z jeho vyprávění nedokázal vybrat nic jiného, než že nadobro zhasly moje i Luigiho poslední naděje. Že nemá smysl trmácet se znovu bůhví kudy – a už po svých, docela bez pomoci – do Luigiho rodné vsi, když tam jeho rodiče stejně nenajdeme.

Můžete si představit, jak mi z toho pomyšlení bylo – nejradši bych v tu ránu padl na zem u cesty a počkal, až mi docela dojdou síly a smrt mě vysvobodí z mého trápení.

Ale z toho člověka nakonec vylezlo, že trochu zná i Ginu. Znával ji už jako malé děvče, vlastně líp než její rodiče, ještě než odešla sloužit do Benátek. A nedávno se s ní po letech sešel znovu – právě při téhle rasovské robotě se svážením stavebního kamene. Měla namířeno do některého z malých přístavů na severním pobřeží benátského zálivu – a odtud snad do Terstu. Mnoho si povědět nemohli. O tom, odkud jde a co zažila se svým panstvem od vypuknutí benátské rebelie, nechtěla mluvit, ale bylo prý vidět, že ji to těžce a nadlouho poznamenalo. Přiznala jen, že od svých pánů nakonec utekla a chtěla se vrátit domů.

Ale když našla rodnou vesnici vylidněnou a o rodičích jí nikdo nemohl nic povědět, rozhodla se odejít někam dál na východ, kam válka nezasáhla. Ten náš nový známý jí poradil Terst – jestli poslechla, to ovšem neví...

Byl bych mu za tu zprávu nejradši zlíbal ruce, i když v ní byla zas jen sotva špetka naděje. Ale já se té naděje chytil a držel ze všech sil, které mi ještě zbývaly. Tvrdohlavě jsem si namlouval, že Ginu opravdu nemůžeme najít jinde než v Terstu – a Luigi dělal všechno možné, aby mě v té bláhové víře utvrdil. Teď už ani jemu nic jiného nezbývalo.

S partou toho dobrého člověka jsme se ostatně musili brzy rozloučit, ještě dřív, než kolona dorazila k ústí Piavy. Obracela proti proudu řeky dál do vnitrozemí – a já zůstal odkázán zas jen na milost a nemilost malých vojenských posádek, roztroušených po celém severním pobřeží. Záleželo jen na tom, aby jejich velitelé nebyli příliš zvědaví, co chci hledat právě v Terstu, když patřím do Čech a

měl bych koukat, abych se tam vrátil nejkratší cestou, kterou mi určili u mého regimentu.

Vzápětí se stalo, čeho jsme se oba nejvíc báli. První patrola, na kterou jsme kvečeru narazili, nás čapla a odvedla na velitelství nejbližšího strážního oddílu. Jeho komandant se s námi dlouho nepáral. Na noc nás dal zavřít na vachcimru – výslech si nechal na ráno. Ale za zběha, o jaké tou dobou v těchhle končinách jistě nebyla nouze, mě snad nepovažoval – moje papíry o propuštění z armády si prohlédl hned a shledal je v pořádku. Spíš mu byl asi podezřelý otrhaný a špinavý taliánský kluk, o kterého jsem se opíral, jako bych v tu chvíli měl vypustit duši. Ale když jsem vyrukoval s připravenou povídačkou, že je to příbuzný z Terstu, kterého mi odtamtud poslali naproti, vrazil nás do lapáku spolu a tím to bylo zatím odbyto.

Mně to spíš ulevilo – aspoň si konečně trochu vydechnu pod střechem. Ale Luigi teprv pak, když za námi zapadly dveře arestu (kde naštěstí zrovna nebyl žádný jiný vagabund), začal zuřit. Už se ani přede mnou nepokoušel zapřít strach, co s ním bude dál, co s ním zlořečení Austrijáci zítra udělají.

Začal jsem ho znovu utěšovat, že se mnou se mu přece nemůže nic stát. Velitel strážního oddílu vypadá dobrácky – jistě uzná, že jako člověk, který jen tak tak vyvázl smrti z drápů, musím mít u sebe někoho, kdo se o mne po cestě bude starat. Určitě ho ani nenapadne hledat v klukovi, který má ještě moc a moc daleko do muže, bývalého rebelanta.

„Bývalého,“ řekl po dlouhé chvíli a hlas mu žalostně přeskočil. „Kdyby aspoň bývalého...“

Jak jsme tak vedle sebe leželi ve tmě na stuchlé slámě, přišlo mi najednou hrozně líto, že jsem nikdy nebral příliš vážně jeho revoluční zápal. Ani tenkrát ve Veroně, když se schovával v Sandřině komůrce. Jistě jen proto mi tehdy tak zavile dával najevo svoje pohrdání – určitě spíš než proto, že jsem Rakušák, vetřelec, nepřítel...

„Nic si z toho nedělej,“ řekl jsem sklíčeně. „Jestli se ti nepovedlo všechno, co jsi chtěl, pořád jsi dokázal víc, než bych kdy dokázal já. Dnes ti konečně můžu přiznat, jak jsem ti kolikrát záviděl.“

Luigi jen zlostně usykl. „Nemáš mi co závidět. Nedokázal jsem nic. Všechno jsem prohrál – všechno... Gina měla pravdu.“

„Gina se o tebe bála – to přece musíš pochopit. Když jsi zmizel z Verony, celé dny myslila jen na to, jestli se ti povedlo přejít aspoň lombardskou hranici.“

„Povedlo. Ale to taky bylo všechno. – Teď teprve vidím, jaký jsem byl blbec. Člověče, vždyť já vůbec neměl ponětí, co za tou hranicí najdu. Myslíl jsem, že udělám nejlíp, když si to namířím nejkratší cestou k Pádu a že mám vyhráno, když se dostanu na jeho druhý břeh. A místo na římském území jsem byl najednou v Modeně.“

„Aspoň něco,“ povídám nejistě. „Co já vím, někdy zjara v Modeně taky vyhnali vévodu a udělali si republiku. Jistě i tam jsi našel – své lidi...“

„Své lidi... Vidím, že si to představuješ zrovna tak hloupě, jak jsem si to tenkrát představoval já. V hlavním městě se republikáni snad na čas zmocnili vlády. Jenže městům jsem se samozřejmě musil zdaleka vyhýbat. A lidi na venkově – darmo mluvit... V prvních dnech jsem bloudil kolem vesnic jako hladový pes, žebрал, kradl – ano, kradl – nic se tomu nediv... Můžeš to povědět i Gině, jestli se s ní ještě někdy shledáme.“

„Nebud' bláhový, Luigi. Na tvém místě bych asi taky nedokázal nic jiného než žebrot a krást.“

„Na mém místě! Co ty můžeš vědět, jak to tam tenkrát vypadalo. Lidi na venkově nechtěli ani slyšet, co se děje ve městech, zalézali jako splašení zajíci, báli se stejně republikánů jako vévodových pochopů – před každým, koho neznali, zavírali dveře jako před banditou. Když jsem nechtěl docela pojit hladu, musil jsem být nakonec rád, že mě vzal k sobě za pasáka jeden sedlák v horách u toskánských hranic. – Byl jsem ze všeho už tak zpitomělý, že jsem se celé tři měsíce nezmohl na to, abych od něho zdrhnuł, dokud snad ještě byl čas. Zůstal jsem u něho až do dubna. A to už i Modenu začínali obsazovat Austrijáci...“

„Copak jsi tam za celou tu dobu nenašel nikoho, kdo na tom byl stejně jako ty? Kdo měl třeba taky namířeno k Římu- za Garibaldim...?“

„Pár takových jsem našel. Jenže s nimi to pak bylo ještě horší, než dokud jsem se musil protloukat docela sám. Chtěli mermomocí hloub

do hor – a pak snad někudy přes toskánské území – nic chytrějšího si neuměli vymyslet. Co jsem měl dělat? Oni se v horách aspoň trochu vyznali – já ne... Tloukli jsme se v těch prokletých končinách skoro tři neděle jako divá zvěř, pořád z místa na místo, jako v začarovaném kole. Zbraně jsme neměli, nějaké jen trochu schopné velitele už vůbec ne. Všichni měli jedinou starost – aby nás nedostali Austrijáci – tehdy už byli i v Toskánsku. Občas jsme přepadli nějakou odlehlou vesnici nebo samotu, abychom sehnali aspoň něco k jídlu.- Tak jsme se teprve dověděli, že vaši jsou už na papežském území a začínají obléhat Boloňu.“

Vaši... To slovo mě vždycky zrovna bodlo, když je přede mnou vyslovil.

Napadlo mě, jak jsme vlastně měli k sobě blízko, když já jsem si lebedil s lehkým zraněním v polním špitále, zatímco Boloňa se bránila už jen z posledních sil. Ale o tomhle jsem se mu teď zanic na světě nesměl zmínit. Nesměl jsem ho poplašit, když se konečně, konečně rozhoupal k tomu, aby se mi vyzpovídal ze všech svých útrap a zklamání.

„Stejně ti závidím,“ řekl jsem, protože mě nenapadlo nic chytrějšího, čím bych ho utěšil. „Ty sis přece vždycky dovedl poradit.“

„Chceš se mi vyšklebovat?“ utrl se. „Jak jsem si já mohl poradit, když to nedokázal nikdo z mých kumpánů – a ti přece v těchhle končinách byli doma. Představ si to, člověče! V Toskáně Austrijáci – u Boloně Austrijáci – a někde pod horami táhnou k Římu Francouzi. Z nich jsme samozřejmě měli největší hrůzu. Nikdo nevěděl, jak jsou blízko, ale všichni byli přesvědčeni, že na ně musíme narazit, ať se hneme kamkoli. Nakonec si nějaký chytrák vzpomněl, že ještě tak nejspíš se můžeme zachránit na území San Marina. Tam jsme koneckonců v těch dnech měli nejbliž.“

San Marino! Vzpomněl jsem si, co mi o téhle *nejstarší italské republice* vykládal lajtnant – umělec, když jsem ho naposled doprovázel na jeho malířském výletě. Představoval jsem si tu mrňavou zemičku jako orlí hnízdo, ukryté v nejodlehlejším, nejdivočejším koutě Apenin – docela odříznuté od krvavého válečného moře, které bouří všude okolo...

A přece se mi právě při tom jméně, když jsem je teď uslyšel od Liugiho, rozbouchalo srdce divnou úzkostí.

„A – došli jste tam...?“

„Došli. – Tam jsem taky konečně našel Garibaldiho.“

Ta divná úzkost mi teprv teď stiskla hrdlo tak, že jsem sotva dokázal promluvit. „Garibaldiho? V San Marinu? Tak hluboko v horách – tak daleko od Říma...?“

„Ano – na útěku! Garibaldi utíkal – utíkal, člověče – s posledním zbytkem své rozbité armády! San Marino bylo pro něj posledním útočištěm – zrovna jako pro nás. Jenže co jsme byli my – a co byla slavná Garibaldiho legie, která celé tři měsíce předtím dokázala hájit Řím proti Francouzům i proti Neapolitánům. – Vidíš, teď se mi můžeš smát, jestli chceš. Takovéhle překvapení mě čekalo, když jsem užůž myslil, že si přece zaválčím v jeho vojsku.“

Nebyl jsem schopen mu odpovědět. Jen tak mi blesklo hlavou, že tenhle žalostný konec Garibaldiho legie ještě neznal ani můj strážný anděl Marcello, když jsme spolu přetřásali poslední válečné události ve špitále u Forli. Jak mu asi bylo, když i jeho zastihla tahle poslední rána – jak se s ní vyrovnal... Co se s ním dělo pak, když jistě už taky měl nejvyšší čas, aby se z kláštera u Forli ztratil.

Jak teď měli v mém srdci k sobě blízko – můj student, můj Marcello – a tenhle divoký kluk, který ve svých šestnácti letech už prožil takové zkoušky.

„Co s vámi bylo dál?“ zeptal jsem se, když se Luigi neměl ... k dalšímu vyprávění. Řekl jsem s vámi – ale myslil jsem samozřejmě ne jeho kumpány z toskánských hor, ale Garibaldiho a jeho legionáře.

Trvalo mu hezkou chvílí, než začal znovu mluvit.

Garibaldi se v San Marinu zdržel jen krátce. Jen co potřeboval, aby rozpustil větší část své legie a mohl se připravit k další cestě. U sebe si nechal jen malou skupinu svých nejvěrnějších. Nakonec mezi ně přijal i Luigiho – jako osobního sluhu své na smrt nemocné ženy. Ta statečná paní se prý s ním zúčastnil a všech bojů u Říma, a dokonce snad i krátkého tažení proti Neapolitánům, když se chystali uhodit na Řím z druhé strany. Luigi tenkrát před ním klekl na kolena, aby ho aspoň teď přijal mezi své – aby mu aspoň teď mohl být nějak užitečný.

Neodvážil jsem se přerušit jediným slovem jeho smutnou zповěď. Bylo to všechno tak neuvěřitelné, tak nepochopitelné... Vždyť – představte si to: I s tím malým oddílem svých nejněvčetnějších, s nemocnou ženou a hrstkou vesnických chud'asů Garibaldi dokázal něco, co prostě nebylo možné si vysvětlit jinak než jako zázrak. Snad se v největší nouzi chytil naděje, že nemůže hledat záchranu nikde jinde než v Benátkách. Byl to nesmysl – byla to bláhovost – nebo šílená odvaha, před kterou se člověk musí poklonit? Bůhví. San Marinem procházel někdy koncem července – a tehdy se benátská republika pořád ještě držela -... Snad doufal, že v poslední chvíli může nějak přispět k její obraně.

Ať tak, nebo tak, teď nezbývalo, než hledat cestu k moři – a po moři do Benátek – právě přes severní území papežského státu – zrovna těmi místy, která tou dobou už držela Wimpfenova armáda. Snad právě v blízkosti horského kláštera u Forli, kde já tehdy skomíral... Nedovedl jsem si představit, jak něco takového mohli dokázat – dokonce jsem Luigiho podezíral, že lže, že si vymýšlí, aby mě ohromil. Ale Luigi o tom všem mluvil, jako by si vůbec neuvědomoval nebezpečí, které na Garibaldiho a jeho druhy číhalo na všech stranách, když se po nocích plížili mezi městečky apeninského podhůří, plnými Austrijáků. Všechna ta města znal jmény – i Forli jmenoval – ne, tohle si nemohl jen tak vymyslet. Věděl i to, že oddíly Rakušanů, před nimiž musili být stále ve střehu, směřovaly většinou ne k jihu, k Anconě, ale zpátky na sever. Zkrátka utíkaly – ne před obránci římské republiky, ale před Francouzi. A podle toho asi vypadal pořádek a kázeň v jejich řadách.

To bezpochyby bylo jediné, nač Garibaldi a jeho druhové mohli spoléhat – nač vsadili svou poslední kartu.

A karta vyšla! Protloukli se tak až k malému rybářskému přístavu Cesertatico, o kterém jsem tehdy, při krátkém pobytu našeho pluku ve Forli, taky něco slyšel – z Forli tam bylo už docela blízko.

V Cesenaticu jim tamní lidé – samozřejmě žhaví do všeho, čím by mohli austrijáckým vetřelcům nějak uškodit – pomohli sehnat pár rybářských člunů – někteří se dokonce nalodili s nimi. A vyrazili k Benátkám. K jediné spáse – k jedinému místu, kde taliánský boj za svobodu dosud nedohořel.

Luigi aspoň o tom byl svatě přesvědčen, držel se té naděje zuby nehty -ještě teď mluvil o té bludné plavbě jako o nejúžasnějším dobrodružství, jaké zažil od svého útěku z Verony.

Ale všechno dopadlo jinak – slavné dobrodružství se nakonec změnilo v pohromu.

V té době, počátkem srpna, už byly Benátky obleženy ze všech stran, i z moře. Garibaldi o tom jistě věděl, ale teď už mu opravdu nezbývalo nic jiného, než postoupit i tohle poslední, nejhrozivější nebezpečí: pokusit se nějak proklouznout řetězem rakouských válečných lodí, které se v benátském zálivu shromažďovaly ke konečnému, rozhodnému útoku.

Neodvažoval jsem se ptát, jak ten zoufalý pokus skončil. Co se stalo s Garibaldim, s jeho ženou a jeho druhy ostatně už Luigi nevěděl. Větší část jejich člunů palba rakouských lodí obrátila na útěk a zahнала daleko do moře. Austrijáci bezpochyby neměli tušení, jaká vzácná kořist se jim tu připletla do rány – jinak by si ji sotva nechali uniknout.

Luigi sám se spasil jenom tím, že v poslední chvíli skočil z potápějící se kocábky do moře. Vlastně už ani nedoufal, že by tak mohl zachránit aspoň holý život – myslel jen na to, že je líp se utopit, než padnout živý Rakušákům do rukou.

A vůbec už to teď přede mnou netajil. Bylo mi z jeho vyprávění tak úzko, tak ukrutně mi ho bylo líto, že jsem ho jen tiskl k sobě a neodvážil jsem se ho slovíčkem přerušit.

Pak už nezbývalo mnoho, co by mi ještě mohl povědět. Ať už to bylo štěstí nebo ještě větší potměšilost osudu, podařilo se mu doplavat k Lidu a ještě den a noc se ukrýval v jeho pustých písčinách. Tak ho polomrtvého hladem našli lidé z rybářské osady a nějaký čas ho schovávali u sebe.

To už bylo jisté, že s benátskou republikou je nadobro konec, že v nejbližších dnech musí kapitulovat.

Luigi na to nečekal. Řekl si, že ještě tak nejspíš se může ztratit, ujít pozornosti útočících Rakušáků v samotných Benátkách. Někdejší přívrženci rakouského mocnářství, kterým se při loňském březnovém povstání nepodařilo včas zdrhnout, zas už vylézali z děr, znovu se ve městě ujímali vlády a chystali se vítat „osvoboditele“ s otevřenou

náručí. Luigi využil těch zmatků a jedné deštivé noci se ještě s několika chlapy, kteří na tom byli stejně jako on, přeplavil na převoznickém prámu k benátskému břehu.

Byl nejvyšší čas – za dva dny nato už Rakušáci začali Benátky obsazovat.

Potuloval se v dobytém městě už přes týden, když jsme se setkali v tuláckém táboře u klášterní zdi. Tihle ubožáci bez domova, mezi něž se tehdy připletl, spoléhali zřejmě taky už jen na to, že Austrijáci je nejspíš nechají na pokoji, když před nimi budou svou bídu a bezradnost co nejvíc stavět na odív.

Jací my jsme byli rebelové – jací my jsme byli nepřátelé Rakouska...? Jen se na nás podívejte, milostiví páni vojáci! To Manin, ten mizerný samozvanec, ten bídný zrádce císaře pána, znáš nadělal takovéhle žebráky – jenom on nás připravil o všechno...

Luigimu se tohle podlézání vítězům hnusilo, ale nakonec se mu chtě nechte musil taky přiučít. Však jim to ještě jednou splatí!

Jediné, čím v těch dnech v sobě živil tyhle pomstychtivé myšlenky, byla naděje, že Gina se svým panstvem se snad už taky vrátila do Benátek – a že ji stůj co stůj musí najít.

Podářilo se mu konečně objevit nové obydlí signora Alberoniho. Jak tam pořídil, jsme si pověděli hned tu první noc, která nás tak nečekaně svedla dohromady u kláštera de la Misericordia.

Víc jsem z něho nedostal – a ani jsem se o to už nepokoušel.

Snad usnul, snad chtěl jen přede mnou skrýt, jak ho zdrtilo, že sestru nenašel, – vždyť věděl, že mne to zdrtilo ještě mnohem víc. A zároveň ho asi teprv teď znovu sklíčil strach, jestli vůbec někdy vyvázne z téhle díry – co ho čeká, až nás ráno zavolají k novému výsledku.

Nechal jsem ho spát, třebaže jsem tušil, že spánek jen předstírá. Sám jsem se marně pokoušel usnout až do svítání.

Bylo už dost pozdní ráno, když nás velitel dal předvést, ještě chvíli pouštěl hrůzu střídavě na mne a na Luigiho... Znovu a znovu se vyptával, co mám co hledat právě v Terstu – a já mu pořád dokolečka opakoval svou povídačku o příbuzných z Čech, kteří mě tam čekají.

Nakonec si nejspíš řekl, že tady není od toho, aby se zdržoval s

mrzákem, který vypadá, jako by do večera měl natáhnout brka- a on by z toho ještě mohl mít oplétačky. Ať si se mnou poradí chytřejší páni, jeho nadřízení...

Poslal nás zkrátka s četou starých veteránů, kteří obden dojížděli pro zásoby do blízkého přístavního města Caorle – tam bylo hlavní komando strážních oddílů, roztroušených po celém severním pobřeží benátského zálivu. Nad Luigim jen mávl rukou- ať táhne se mnou, když se bez nějakého samaritána nedokážu obejít.

V Caorle už se s námi dlouho nebavili. Papíry jsem měl v pořádku, že císařské královské armádě budu už do smrti houby platný, poznali i tak na první pohled – co chci dělat v Terstu, je dohromady nezajímalo...

Tak jsme někdy kolem desátého září nastoupili na parníček, který obden vyplouval z Caorle do Terstu – do města, kde jsem před dvěma lety začínal poznávat Itálii – kde jsem poprvé uviděl moře...

25.

TADY JSEM ZAČAL – TADY KONČÍM

Teprve když parník přistál u mola Giuseppino, jsem si naplno uvědomil, že nemám tušení, co vlastně chci v Terstu dělat. Najít Ginu – jistě – to především... Ale to hledání může trvat dlouho, celé týdny- a já se odtud nesmím hnout, dokud neskončí, ať už jakkoli.

Z žoldu, který mi u regimentu vyplatili, zbývalo ještě dost, abych týden, čtrnáct dní jakžtakž uživil sebe i Luigiho. Ale co dál – co potom...? Nebylo pomýšlení, že bych ve svém žalostném stavu mohl najít v Terstu nějakou práci. Luigi spíš – ale ten bezpochyby na nic takového nemyslí. A potom – mohl jsem připustit, aby on živil mne? Hanba by mě musila fackovat!

Už když jsem poprvé uslyšel od Luigiho krajana, že zná Ginu, že s ní nedávno mluvil a vyzvěděl od ní, kam má namířeno – už tehdy jsem si řekl, že podaří-li se mi dorazit do Terstu, nejdřív ze všeho

musím vyhledat rybáře Grimaldiho. Totiž jeho švagra Mattea, který mě předloni do Terstu dovedl. Nepomůže-li mi on, u koho jiného bych mohl hledat pomoc, nebo aspoň radu? Nebo aspoň střechu nad hlavou pro první noc ve městě, které se od mého prvního pobytu celkem nijak nezměnilo. Snad ještě u Honzy Pučálky, s kterým jsem půl roku dělal v terstských loděnicích a leccos užitečného od něho pochytil – a nejen v práci. Jenže kdoví kam ho mezitím vítr zavál, světoběžníka.

Rozhodně jsem nechtěl v Terstu začínat právě v loděnicích. Co by tam se mnou dělali, když se po dvou letech vracím z vojny jako stín někdejšího statného a šikovného tesařského chasníka?

Začínal soumrak, když jsme ve starém přístavu vystoupili z lodi, A než jsme se dověkli na druhý konec města – musil jsem každých pár kroků odpočívat -, setmělo se docela. Ale na pobřežní promenádě pod starou pevností bylo ještě živo – zrovna jako tenkrát. A stejně tak i v nuzácké předměstské Čtvrti, kde bydlili Grimaldiové. Brebentivé ženské seděly na lavičkách před kamennými domky, děti se s křikem honily úzkými křivolakými uličkami... Všechno, mi připadalo jako sen, jako náhle oživlá vzpomínka na dobu před dvěma lety, kdy mě tudy Matteo vedl poprvé. Už už jsem čekal, že v některém z těch vřiskajících uličníků poznám malého Paola, Matteova synovečka – že nám odkudsi vyjde naproti Matteova sestra Lucia...

Nic takového se ovšem nestalo. Grimaldiho chajdu jsme po dlouhém bloudění našli tichou, zavřenou. Nezbyvalo než zabouchat na zpuchřelou okenici a pak zas hezkou chvíli čekat, až se uvnitř ozvaly šouravé kroky a rozespálý ženský hlas se zeptal, kdo jsme a co chceme. Taktak jsem ze sebe vypravil Matteovo jméno. Lucia konečně otevřela, posvítila mi olejovým kahánkem do tváře, ale když uviděla vyzáblého chlapa ve vojenském mundúru a za ním špinavého, otrhaného výrostka, málem nám zas přirazila dveře před nosem. Udýchaně jsem začal ze sebe chrlit, co jsem si celou cestu rovnal v hlavě, abych jí připomněl naše první setkání. Určitě mě nepoznala – bylo to všechno už tak dávno... Ale můj zbědovaný zevnějšek jí asi přece jen hnul osrdím, pustila nás konečně dovnitř. O Matteovi mi mnoho povědět nemohla, víc než před rokem z Terstu zmizel, prý zase někam na sever, do Rakous, snad na stavbu železné

dráhy, snad opět k cirkusu.

To byla rána, které jsem se nejvíc bál. Už jsem ani nezkoušel ji poprosit o nocleh. Dovedl jsem si představit, jak by takové dva nezvané hosty uvítal její krobiánský manžel, až se vrátí z nočního rybolovu.

Nebylo ještě tak pozdě, abychom nemohli najít nějakou lacinou hospodu, kde by nás nechali přespat. Už jsem sotva stál na nohou a Luigi, vzteklý jako pes, by po tom prvním nezdaru zřejmě nejradši sebou praštil někam do křoví a přečkal noc pod širým nebem. To už bylo jisté, že mi nakonec přece jen nezbude než zkusit ráno štěstí v loděnicích. Potřeboval jsem se dát trochu do pucu, abych se mohl odvážit na oči někomu ze svých někdejších představených. Jenže ve špinavém herberku, kde jsme konečně zakotvili, na nic takového nebylo pomyslení – spíš jsme tam oba ještě chytili nějakou veš nebo blechu navíc.

Takže časně ráno jsem stanul před branou staré loděnice s hodně

malou dušičkou. Dostat se dovnitř jsem se zatím nepokoušel, jen jsem se dychtivě rozhlížel, neuvidím-li mezi dělníky, kteří pospíchali na ranní šichtu, někoho známého. Někoho z těch, co v loděnicích pracovali už léta a bydleli s rodinami ve městě. Sem tam mi některý ten rozespálý obličej připadl povědomý, ale nebyl jsem si jist – tenkrát před dvěma lety jsem mezi touhle *lepší sortou* neměl dohromady žádné bližší přátele.

Mezi posledními se konečně objevil mistr Grubner, ten dobrák, který se tehdy bez mého vědomí přičinil, aby mě poslali sbírat další zkušenosti do benátského arzenálu. Uctivě jsem k němu přistoupil, po vojensku srazil paty a zasalutoval. Nezapomněl jsem, jak pan mistr odjakživa ctil a miloval císařskou královskou armádu. Ale nakonec nezbyvalo než se přihlásit jménem. Konečně se ráčil rozpomenout, dokonce mě pochválil, že jsem splnil svou vojenskou povinnost, jak se na mladého muže sluší a patří. Jak jsem ji splnil, co jsem si vysloužil, jak se vůbec stalo, že jsem s válkou taky brzy skoncoval, to už ho nezajímalo.

Vyrukoval jsem konečně s pokornou prosbou, zda by pro mne nevěděl o nějaké práci tady v loděnicích – jakékoli, třeba jen poklízet v dílnách, sem tam posloužit pánům mistrům nebo pánům úředníkům. Jen na čas, jen co bych se trochu sebral a přivydlal si na cestu domů, do Čech.

Znovu si mě přeměřil od hlavy k patě a mně se v tu chvíli zdálo, že se musím propadnout hanbou za svou ubohost. Pak řekl, že do takových věcí nemá co mluvit – ale chci-li zkusit štěstí u pana vrchního inženýra... Milostivě dovolil, abych se za ním protáhl branou jako pejsek, který ztratil pána. Luigi se hrnul za námi, ale strážný se na něho rozkřikl a zhurta ho hnál zpátky.

Ještě jsem zahlédl, jak mi ukazuje palce v sevřených pěstích, a honem jsem se koukal ztratit ve vratech budovy, kde byly kanceláře, než mě zblejskne nějaký jiný dobrodinec a vyžene mě taky. Byl div, že se to nestalo – nejspíš můj vojenský mundúr, třeba zchátralý až běda, pořád ještě budil respekt. V té době si ordonancové zdejších vojenských oddílů bezpochyby podávali dveře už i tady, v podniku, který v posledních dvou letech zřejmě taky přesedlal na stavbu válečných lodí. Byla to ode mne drzost, ale tvářil jsem se, jako bych

byl jedním z nich – a tak jsem se nakonec přece dostal do kanceláře hlavního inženýra.

Byl to naštěstí týž, který mě předloni přijímal do práce – a kupodivu se na mne rozpomněl dřív než nafoukaný mistr Grubner. Samozřejmě hned taky poznal, že erární mundúr je to jediné, co na mně ještě zbývá z vojáka. Podle toho přijal mou uctivou prosbu o nějakou práci, kterou bych jako invalida snad mohl zastat. Chvilí vrtěl hlavou, dlouho se přehraboval v mých papírech, zdálo se dokonce, že je zklamán, když v nich nenašel ani zmínku o nějakém vyznamenání, o něčem, co by mi dělalo čest jako hrdinnému dítěti otce Radeckého. Ale přímo se nezeptal na nic, co jsem za dva roky vojákování zakusil, po kterých frontách jsem se potloukal. Konečně rozhodl, že bych snad mohl pomáhat kantýnskému a správci noclehárny pro svobodné dělníky. Dal ho hned zavolat – a já, třebaže jsem na toho brundibára neměl žádné pěkné vzpomínky, jsem byl nakonec rád, že se po dvou letech shledávám zrovna s ním. Teď jsme si byli rovni – já veterán, on veterán – a k tomu dědek málem nad hrobem, kterého jeho služba podle všeho už začínala zmáhat. Docela uvítal, že mu v ní trochu ulehčím a časem ji třeba po něm převezmu.

Mne ve snu nenapadlo s něčím takovým počítat, ale to jsem si samozřejmě nechal pro sebe. Zavedl mě nejdřív do výčepu a do skladiště – i tady všude bylo znát, že válečná bída se nevyhnula ani tomuhle poklidnému městu daleko za frontou – a pak mi vykázal kavalec ve svobodárně. Dodal jsem si konečně odvahy a zeptal se na Honzu Pučálku. A hned mi bylo zas o něco lehčeji, když jsem se dověděl, že pořád ještě pracuje v loděnicích a pořád ještě bydlí tady v herberku. Nakonec mě správce vybídl, abych si rychle odbyl, co snad mám ještě vyřizovat na velitelství terstské garnizóny, a koukal se vrátit před polednem, než se začnou do kantýny trousit strážníci.

S vojenskou vrchností jsem zaplatpánbu už neměl co vyřizovat, aspoň jsem si to tehdy myslil. Teď bylo především třeba povědět Luigimu, který snad pořád ještě čekal před branou, jak jsem pochodil. A domluvit se s ním, co si teď chce počít on. Vzpomněl jsem si, že Matteo kdysi, když tady v loděnicích pohořel, našel práci při úpravách severního pobřeží pro nový přístav. Poradil jsem Luigimu, aby to zkusil taky, ale hodil jen rukou – bylo vidět, že práce

je to poslední, nač se mu zrovna teď chce myslit. Nejdřív musíme najít Ginu – všechno ostatní počká. Když už já tolik pospíchám do chomoutu, který mi tak hned nedovolí si vyšlápnout do města a trochu se v něm rozhlédnout, zůstane tahle starost zas jenom na něm.

Tvářil se lítostivě, uraženě, užuž se chtěl loučit, ale já ho ještě na půl hodinky zavedl do blízké krčmy, abychom se mohli domluvit, co dál. Dal jsem mu skoro všechny peníze, které mi ještě zbývaly, aby měl aspoň prvních pár dnů co jíst a kde spát – tak rychle mi zvedlo náladu pomyšlení, že už nejsem vagabud, který ráno neví, co s ním bude večer...

A taky, to se rozumí, pomyšlení, že se co nevidět shledám s Honzou Pučálkou, svým patronem a dobrodincem z prvních terstských dnů. Docela se mi rozbouchalo srdce a rozklepala brada, když jsem ho v polední přestávce uviděl vcházet do dveří kantýny. Taky mě hned zmerčil, popadl mě do náručí, div mě neumačkal – zrovna jako by se po letech shledával s dávno oplakaným bratrem nebo synem. V momentě jsem měl kolem sebe kupu dalších kamarádů – i těch, kteří tu se mnou kdysi pracovali, i takových, které jsem tu dřív nikdy neviděl.

Zkrátka teprv teď jsem měl doopravdy pocit, že se vracím ze samého kraje hrobu do života. V té krátké chvílce, která chlapcům z doků musila stačit, aby v letu zhlitli kus špekbuřtu a vypili sklenici piva – v kantýně se samozřejmě nevyvařovalo – jsme si mnoho povědět nemohli. Zato večer v herberku nebylo povídání konce. Nikoho ten den ani nenapadlo si po práci vyrazit do města. Nedali pokoj, dokud jsem jim nevyprávěl všechno, čím jsem prošel v milánské rebelii, v krvavé bitvě u Custozzy a potom v Brescii a při neslavném tažení generála Wimpfena proti římským republikánům.

Nic jsem nezatajil, dokonce jsem si sem tam drobet přidal, abych přece taky trochu vypadal jako starý sekáč, který má něco za sebou. Jenom o Gině jsem se nezmínil- nějak mi před těmihle ulejšky nešlo z úst přiznání, jaké úžasné štěstí je možno prožít i při vši válečné bídě, když člověk trefí na tu pravou, jedinou na světě.

O ní jsem pověděl právě jen Honzovi – a to ještě ne hned. Teprve když se mu po dvou dnech podařilo vytáhnout mě aspoň kousek za bránu. Zašli jsme nejdřív do hospody, kde jsme s Luigim přespali

první noc v Terstu. Luigi jiné bydlení zatím nehledal, ale bude prý to muset co nejdřív udělat, protože už si našel práci na opačném konci města, na výkopech při severním pobřeží, jako kdysi Matteo. Tím mě tedy úplně ohromil, nečekal jsem, že tak brzy přijde k rozumu. I Honzovi se Luigi na pivní pohled zalíbil, až jsem se divil, jak rychle se skamarádili. V duchu jsem si říkal, že by se na něj možná díval jinak, kdyby tak jako já znal všechny divoké kousky, do kterých ho bez přestání hnala jeho klukovská dychtivost být taky něco platný revoluci. Ale právě o těchhle věcech se Luigi před Honzou slovíčkem nezmínil. Jako by najednou právě před tímhle rozšafou chtěl ukázat, že konečně „jde do sebe“ a začíná myslet jako dospělý mužský. Docela mě tím dojal – prostě jsem ho nepoznával. Ale cožpak jsem měl kdy žasnout nad jeho neuvěřitelným „zmoudřením“, když jsem měl pořád plnou hlavu Giny? Luigi ujišťoval, že nepřestává hledat, Terst za těch pár dní, co jsme se neviděli, prolezl a poznal důkladněji, než kdysi já za půl roku. A Honza se nabídl, že mu při tom hledání pomůže – aspoň do té doby, než se ve své nové službě zabydším a než se moje zdraví zlepší natolik, abych mohl s nimi vyrážet do města trochu častěji.

To opravdu nebylo nijak snadné. Dědek správce si až příliš rychle zvykl házet mi na krk všechnu práci v kantýně, nic se neohlížel, že jsem pořád jako moucha. Byl jsem rád, když jsem se večer úplně zmořený mohl natáhnout na kavalec, ani se mi nechtělo vytáhnout paty do nejbližších ulic – nebo aspoň k vrátnici.

Luigi tam na mě čekával večer co večer, a když se nedočkal mne, vzkazoval aspoň po Honzovi, co dělá a jak se mu daří.

O Gině pořád nic nevěděl – a já jsem znovu začínal pochybovat, má-li tohle bezmocné, marné čekání a vůbec celý můj pobyt v Terstu nějaký smysl. Vždyť jsem už dávno mohl být zpátky doma – u táty a mámy – tam by mi jistě bylo stokrát líp ... A zatím jsem se pořád nezmoohl ani na to, abych jim napsal, že jsem konečně nadobro vyvázl z vojenského chomoutu. Jenže to bych zároveň musil přiznat, jak draho jsem za své propuštění z armády musil zaplatit. A do toho se mi pořád nechtělo – bál jsem se jen pomyslet, jak by to staroušky asi vyděsilo.

Honza nade mnou jen kroutil hlavou. Proč prý se ksakru trápím

takovýmihle nesmyslnými strachy, když záleží jen na mně, abych se jich zbavil. Obyčejně to skončilo tím, že mě vytáhl do města, abych přišel na jiné myšlenky, – abychom mohli s Luigim posedět a potlachat v některé blízké hospůdce.

Útratu samozřejmě vždycky platil Honza. Ale jednou Luigi zničehonic začal ohrnovat nos nad mizerným vínem a nad nuzotou téhle špinavé krčmy a furiantsky prohlásil, že nás zavede do lepšího lokálu, mezi lepší lidi... A hostí tentokrát on nás, abychom prý viděli, že si konečně taky může něco dovolit.

Ten večer jsem na něm poprvé viděl jakési nové oblečení, sice všelijak zflikované, ale přece ne tak ošuntělé a rozdrbané, jaké nosil snad už od doby, kdy utekl z rodné vsi do Benátek. Nemohl jsem uvěřit, že by si na tu parádu za tak krátkou dobu vydělal jen bídňě placenou kopáčskou práci. Jak jsem ho znal, stejně se v ní asi nepřetřhl. Že by si zas začal všelijak nekale přivydělávat, jak tomu bezpochyby přivykl už tenkrát, když se jako žebravý pobuda zamotal mezi benátské povstalce?

Užuž jsem se chystal mu udělat kázání, ale Honza až nápadně rychle přijal jeho pozvání, jako by se nemohl dočkat, až se taky jednou napije a nají zadarmo. Tak jsem se dal přemluvit a vyrazil s nimi zas jednou kousek dál od loděnic, do starého města. Do těchhle končin jsem se dohromady nedostal ani tenkrát před dvěma lety – už tehdy jsem se v nich cítil jaksi nesvůj. Teď jako by ve mně najednou procítla dávná vybledlá vzpomínka na můj první den v Terstu, když mě Matteo úplně vyhladovělého vodil kolem veselých přístavních hospůdek, odkud to tak rajsky vonělo kávou a pečenými rybami.

Jak jsem tenkrát ještě při vši bídě a nejistotě vandrovního tovaryše dovedl být klukovsky šťastný, na všechno zvědavý, vším okouzlený...

Luigi šel najisto, netrpělivě se po mně ohlížel, dokonce začínal remcat, že se tak loudám – jako by najednou docela zapomněl, že tak dlouhá štrapáce je pořád nad moje síly. Honza celou cestu skoro nepromluvil, jen se potutelně štířil pod vousy. Začínal jsem tušit, že se na mne domluvili, jen jsem si pořád netroufal domyslit, co na mne šijou. A ve chvíli, kdy Luigi konečně zastavil před hezkou trattorií poblíž dělostřeleckého arzenálu, se mi tak rozbouchalo srdce, jako

bych v tu ránu měl omdlít.

„Račte pánové – jste mými hosty,“ řekl Luigi a ukázal do chodby, odkud vedly dveře do jídelny. Ale Luigi je minul a vedl nás ještě dál, na dvorek, odkud se vcházelo do kuchyně. Otevřel, vstoupil, na nás se ani neohlédl, jen netrpělivě mávl rukou za zády. Pode mnou podklesly nohy, najednou mi připadalo, že nedokážu udělat už ani krok.

„Tak běž, běž, nežinýruj se,“ pobízel Honza. „Tady to sice nebude s parádou jako tam vpředu, ale pomějeme se jako páni – uvidíš.“

Jenže já v první chvíli neviděl vůbec nic – ne pro oblaky páry naplňující kuchyni až po začouzený strop, ale pro slzy...

Luigi se hlučně vítal s mladým kuchařem v bílé čepici a s rozchechtanými ženskými, které se točily kolem velkého otevřeného ohniště – docela jako by tady byl odjakživa doma. Na mne a na Honzu jako by docela zapomněl.

Až mě kdosi z té veselé chasy popadl za paži a usadil mě na rozviklanou kuchyňskou židli – opravdu v poslední chvíli – ještě minutku a byl bych asi padl na zem jako podřátá souška.

Hned nato se mi zezadu ovinuly kolem krku dvě horké nahé paže a voňavá dívčí tvář, kterou bych poslepu poznal mezi tisíci jinými, se mi přitiskla do vlasů.

A rázem bylo po strachu, jak dopadne naše shledání po tak dlouhém odloučení – po tom všem, co ze mne udělalo lidskou mátohu – strašidlo, kterého se má milovaná musí zhrozit, před kterým musí utéci, jakmile se před ní objeví.

26.

JEŠTĚ PÁR SLOV NA ROZLOUČENOU

Tohle říkání jsem začal psát teprv doma v Kosmaticích, když jsem se na jaře padesátého roku konečně vrátil z Terstu do Čech.

Číst je ovšem tak hned nikdo nebude, leda snad po letech moje

děti. Zatím mám jen jedno, čtyřletého kluka. Po strejdovi Ludvíčka, ale to se ví, že nikdo u nás doma, dokonce ani můj starý tatík, mu jinak neřekne než Luigi.

Jinak o mém tajném spisování ví jen má věrná manželka Gina. Ta se sice za pět let pobytu u nás naučila česky dobře mluvit, ale se čtením už je to slabší. Někdy, když večer zbyde chvilka, jí pár stránek ukážu a pokouším se jí přeložit, co jsem naškrábal. Poslouchá, poslouchá – sem tam si utře oči – sem tam se zasměje – a najednou je v limbu...

Můžu jí to mít za zlé? Pořád je to především ona, kdo drží naši chudou domácnost nad vodou. Den co den v jednom kole, od rána do noci shánět po okolních vsích nejlepší máslo, nejlepší vejce a nejučtější drůbež, aby mohla trumfnout ostatní hokyně na trhu v Budějicích. Zatímco já si odbudu svých pár hodin ve škole a večer mám co dělat, abych se udržel na nohou a ještě se stačil postarat o malého a o dědu, než se Gina vrátí ze svých pochůzek.

Ano, prosím -já jsem teď pan učitel. A taky obecní písař, když je potřeba. Tohle býval a ještě asi dlouho bude v našem kraji nejčastěji flek pro vojenského vysloužilce, pokud v něm z vojáka ještě něco zbylo, to znamená, pokud se umí jakseptatří rozkřiknout a ohánět se rákoskou. Případně trochu číst, psát a počítat – ale na to už se tolik nekouká. Já to s těmi uličníky zkouším spíš bez rákosky, i když je to někdy zatraceně těžké. Ale pokud jde o vědomosti, nasbírané za rok vandru a za dva roky mordování po italských bojištích, myslím, že jsem na tom přece trochu líp než starý kantor, který kdysi učival i mne a po kterém jsem tenhle ouřad podědil.

Jenže s takovými vědomostmi se před obecními tatíky a před pány z vrchnostenské kanceláře, kteří pořád ještě mají do školních záležitostí co mluvit, nesmím moc chlubit. To bych mohl brzy dopadnout tak jako třeba Kuba Kopeckých, který někde okolo Tábora chodí po jarmarcích s flašinetem a prodává písničky pro mládence a panny. V Kosmaticích u ztrápené mámy se ukáže sotva jednou dvakrát do roka, obvyčejně zpitý pod obraz.

Musím si zkrátka *dávat bacha*, jak se teď všude po Čechách začíná říkat. Není divu – v posledních letech je jméno Alexander Bach nejnenáviděnějším jménem v celé monarchii. Někdejší

obrpolicajt rakouských národů Metternich, odstavený za vídeňského povstání v osmačtyřicátém roce, by dnes Bachovi mohl závidět, jak se před ním kdekdo třese jako před všemocným ministrem vnitra, nejvyšší hlavou rakouské policie.

A největší legrace je, jak se k své nynější moci dopracoval. V té březnové rebelii prý patřil k největším tlučhubům v národní gardě a pak v revolučním bezpečnostním výboru, k nejohnivějším hlasatelům svobody a konstituce, k nejzuřivějším podněcovatelům boje proti metternichovské tyranii. V létě nato už byl ministrem spravedlnosti v prozatímní vládě, která sice ještě předstírala, že jde s lidem, ale ve skutečnosti už potichoučku připravovala půdu pro návrat starých předrevolučních pořádků.

Docela tak, jak to prorokoval Vencl Peycha – pokud jsem mu ještě stál za to, aby mi sem tam pověděl něco o svých zkušenostech z vídeňských barikád. O tom, jak se mezi *těmi mazanějšími* vyznamenal právě vídeňský advokát Alexander Bach, tehdy ovšem Vencl mnoho nevěděl – pokud se pamatuju, nikdy ho přede mnou nejmenoval. Ten by se asi divil, kluk zrzavá, kdyby dnes viděl, jakou pan Bach za šest let od vídeňských bouří udělal kariéru. Jak šikovně se dovedl protlačit do všech vlád, které se od druhé, říjnové vídeňské revoluce střídaly jako aprílové počasí a kousek po kousku odbourávaly poslední zbytky konstituce v rakouském mocnářství. A kdo má nakonec největší zásluhu, že ji dodneška pohřbily nadobro? Ne ministerský předseda kníže Schwarzenberg, který ostatně předloni umřel – ne generál Windischgrätz, krvavý kat pražské i vídeňské revoluce – ale bývalý revoluční fangličkář Alexander Bach.

Mně se asi už do smrti nepodaří pochopit, jak se všechno tak rychle obrátilo vzhůru nohama. Vždyť co jsme se my tenkrát v Itálii mohli dovědět o tom, co se děje ve Vídni, v Uhrách nebo u nás v Čechách? Abych řekl pravdu, tohle povídání si píšu *taky*, a možná *hlavně* proto, abych si to všechno aspoň dodatečně nějak srovnal v hlavě. Pochybuju, že se mi to někdy doopravdy podaří, na to mi rozum asi přece jen nestačí. Ale což, třeba to po letech aspoň mým dětem a vnukům pomůže líp porozumět, jak se mohlo stát, že to dnes v celé rakouské říši vypadá jako na hřbitově.

Něco jsem o všech těch motanicích na přeskáčku zvěděl od

rychtáře, takového venkovského koumáka, pro kterého je evangeliem všechno, co řekne pan Palacký nebo pan Havlíček. A něco od táty, který ani jako obyčejný podruh nikdy nebyl z těch, co znají jen dřinu a dřinu a nedokážou se rozhlédnout trochu dál kolem sebe. Dnes už podruhem není. Se sedlákem, za kterého v dobách roboty musil oddřít nejhorší, se celkem v dobrém rozešel už před čtyřmi lety a odstěhoval se k nám, do maličké sedničky vedle jediné školní klasy. Tam se teď tísníme všichni čtyři a zaplat'pánbůh je nám při vši bídě s nouzí dobře. Maminka chudák už se toho nedožila. Ještě se stačila se mnou a s taliánskou snachou pár měsíců potěšit – a brzy nato jsme ji pochovali. V podružské chajdě zůstal jen starší bratr Václav, který vojně ušel a oženil se právě v době, kdy mě v Benátkách oblékali do bílého kabátu. Sestry se vdaly, většinou přes pole, nejmladší dělá děvečku v panském dvoře v Nových Hradech.

Ale abych to vzal popořádku. Nejdřív ze všeho musím povědět, jak jsem se konečně vrátil z Terstu do Čech – a proč mi to vůbec trvalo tak dlouho. Samozřejmě proto, že jsem na tom se zdravím byl pořád bídne a bůhvíjak bych byl tu dlouhou cestu vydržel. Ale taky proto, že jsem se přímo bál přijít v takovém stavu rodičům na oči. Nejdřív bylo třeba, jak se říká, mě postavit na nohy – a to si po našem šťastném shledání vzala na starost má drahá Gina. Už nějaký čas předtím, než ji Luigi našel v osterii u Archy Noemovy, byla pravou rukou jejího patrona. K tomu jí asi nejvydatněji pomohla tvrdá škola služby ve „velkém domě“ pana Alberoniho – tomu ostatně ještě dnes můžeme děkovat, že se Gina jako trhovkyně umí tak šikovně otáčet. Myslím, že její letitý zaměstnavatel, kmotr Gaetano, si ze začátku dělal naděje, že si ho Gina jednou vezme a pak teprv že jeho podnik jaksepatrií rozkvete. Ale Gina už si ho dovedla udržet od těla. A když jsem se potom zčistajasna před ní objevil, ten starý dobrák se div nerozplakal nad trápením, které jsme ve své věrné lásce musili přestát – takovéhle slzavé historky ho vždycky tuze dojímalý. To bylo taky mé jediné štěstí, protože i když jemu už bylo šedesát, a mně jen něco přes dvacet, sotva asi jsem tehdy vypadal jako švarný milovník, který by ho mohl jen tak vyhodit ze sedla. Zachoval se ke mně jako pravý cavaliere: jak jen se mi podařilo zbavit se nuzácké roboty v herberku loděnic, přijal mě do svých služeb. Nejprve jako podomka, potom, když už jsem pomalu přestával vypadat jako suchá křížala, dokonce jako sklepníka. A mně to docela šlo, docela mě to bavilo – kdepak tesařina, k té se už sotvakdy v životě budu moct vrátit.

Když jsme se pak v polovině února s Ginou brali, vystrojil nám v Arše Noemově takovou hostinu, jakou jsem nezažil ani v dobách, kdy jsem jako burš hejtmana Prokesche posluhoval při trachtacích v Alberoniho domě.

V té době už naši v Kosmaticích samozřejmě věděli, že jsem dovojákoval – a *co* mě ještě drží v Terstu. Psali jsme si tak často, jak jen to v poválečných zmatcích bylo možné. Ale nakonec právě Gina na mne začala naléhat, že je už nejvyšší čas, abych si za rodiči zajel aspoň na pár dnů, aspoň se ukázat. A Honza Pučálka se k ní hned přidal. (Nemusím snad říkat, že ode dne, kdy mě s Luigim za Ginou

dovedl, byl v Arše Noemově pečený vařený a nechával tam většinu svých výdělků.)

Dal jsem se konečně přemluvit, ovšem s podmínkou, že Gina pojedje se mnou. Ze začátku se zdráhala, ale já vím, že jen na oko – jistě si dávno přála poznat aspoň moji rodinu, když svoji už navždycky oželela. Tehdy jsme oba poprvé v životě jeli po železnici – a mne jízda tou pekelnou mašinou vyděsila víc než kdysi má první cesta šífem z Terstu do Benátek.

Ta radost, když jsem po třech letech mohl zas obejmout maminku a tátu a pochlubit se, jakou jsem v Itálii našel pěknou manželku! Zprvu ovšem se jí všichni trochu ostýchali a ona jich – hlavně proto, že nebylo možno se s nimi domluvit jinak než německy. A tuhle řeč trochu lámal jenom tatínek a bratr Václav – maminka se jí nikdy nenaučila, i když v tomhle zpola německém kraji žila od malička. A přece právě ona si Ginu od první chvíle nejvíc zamilovala. A taky první se odvážila vyrukovat s nesmělou otázkou, jestli bychom nechtěli v Kosmaticích zůstat už nadobro. Což o to, já bych byl pro – ale jak to zařídit, když ve dvou sedničkách v podruží se sotva směstnali staří rodiče, bratrova rodina a ještě dvě svobodné sestry. Nemluvě o tom, *co* bych si tu počal, když nebylo pomyslení, že bych se kdy mohl vrátit k tesařskému řemeslu, zatímco v Terstu ve službách kmotra Gaetana jsme si už začínali žít málem jako páni.

Sedlák, u kterého naši byli v podruží, se od začátku chlubil „návštěvou z Taliánska“ před všemi sousedy, jako bychom přijeli za ním, a ne za rodiči. Mně to dvakrát po chuti nebylo a Gině jistě taky ne. Ale když naši nepřestávali naléhat, abychom se do Terstu už nevraceli, ten starý štrychař toho hned využil, a dokonce nám „pro první dny“ nabídl podkrovní komůrku ve vlastním stavení. A já nakonec přijal, i když jsem si dovedl spočítat, že mu jde jen a jen o to, aby mu na statek přibyli další dva laciní pracanti. Od zrušení roboty se náramně činil, aby se rychle dodrál mezi nejbohatší sedláky v městečku a táta s bratrovou rodinou už téměř jeho choutkám přestávali stačit.

Ale nakonec se do toho vložil rychtář, písmák a mudrlant, který se od našich prvních dnů v Kosmaticích nemohl nasytit mého vyprávění o Itálii a o piemontské válce.

Když se po smrti starého kantora začalo v obecní radě jednat, kdo na jeho místo, rychtář docela samozřejmě navrhl mne jako člověka, který něco prožil a má něco v hlavě. Všichni byli pro – nakonec i můj domácí jako první radní se určil dát mi svůj hlas.

Tak jsme se po necelém roce živoření ze sedlákovy milosti mohli konečně přestěhovat do svého. I se starým sedřeným tatínkem – ale už bez maminky ...

Tehdy jsem si začal tajně, jen tak pro sebe, psát tohle povídání. Psaní mi zkrátka najednou nějak zachutnalo. Jako kdysi z Terstu domů, teď jsme zas odtud psávali do Terstu Honzovi Pučálkovi – a ten pak naše pozdravy a noviny vyřizoval Luigimu, otci Gaetanovi a dalším terstským přátelům a známým. Patřili k nim nejen lidi z nejbližšího sousedství, nejčastější hosté Archy Noemovy, ale i ne jeden z cizích námořníků, kteří, když jejich loď na pár dní zakotvila v Terstu, obvykle netrefili jinam, než do vyhlášené trattorie táty Gaetana.

Z těch všech dodneška nejčastěji vzpomínám na jednoho šikovného chlapíka z pruské obchodní lodi Brandenburg. Pocházel z Kladska, byl tedy vlastně Čech, a se mnou se skamarádil hlavně proto, že u mne nejspíš nacházel příležitost pohovořit si jednou začas s někým po česku. Hned při své první návštěvě v Arše Noemově se jen tak mimochodem zmínil, že ještě nedávno s ním na Brandenburgu sloužil ještě jeden Čech. Ovšem ne krajan z pruského Kladska, ale utečenec odtud z Rakouska – vlastně dezertér z Radeckého armády v Itálii... To se ví, že na návrat do Rakouska nesměl pomyslet a bezpochyby o to vůbec nestál. Ostatně v pruském království, kde skoncovali s revolucí ještě dřív a rázněji než ve Vídni, mu podle všeho už taky začínala hořet půda pod nohama. Tak jednoho dne, když jejich loď kotvila v kterémsi dánském přístavu, zmizel jako pára a víc o něm nikdy nikdo neslyšel.

Mně se při těch slovech tak rozklepaly ruce, že jsem prajského mariňáka div od hlavy do paty nezlil, když jsem mu servíroval víno. Taktak jsem ze sebe vypravil otázku, jak ten člověk vypadal a jak se jmenoval.

Mariňák se musel chvíli rozpomínat – nějak prý jako Rejcha nebo Pejcha, – ano, Vencel Peycha...

Můžete si představit, jak mi bylo, když jsem se tak zčistajasna dověděl, že můj zlatý zrzoun, můj nejlepší kamarád je naživu! A dokonce snad že s tím svým prajským šifem někdy pobýval i tady v Terstu. Panenko svatohorská, kdybych se byl s tímhle člověkem seznámil jen o měsíc, o čtrnáct dní dřív, mohl jsem snad Vencla vidět. Mohl jsem s ním mluvit, mohl jsem se dovědět, jakým zázrakem se tenkrát zachránil z rozvodněného Pádu, jak a kdy se dostal z italské fronty až kamsi do Němec.

Teď už se to asi nikdy nedovím... Co dělat, musí mi stačit vědomí, že je živ a že zas bůhví kde po světě hledá, do jaké nové rebelie by se mohl zamíchat. Ze začátku jsem v každém psaní Honzovi Pučálkovi toho prajského mariňáka vzkazoval pozdravovat, stále znovu jsem se vyptával, jestli se ještě někdy po našem odjezdu ukázal v osterii táty Gaetana. Ale Honza, jak se zdá, už docela zapomněl, koho by se moje dotazy mohly týkat. Psal o všech možných jiných věcech, které mu určitě víc ležely na srdci. Hlavně o tom, co dělají druzí známí z Archy Noemovy a moji bývalí spoludělníci z loděnic. A nejvíc samozřejmě o Luigim, kterého si po našem odjezdu vzal na starost jako opravdový táta. Od Luigiho jsme se sotva mohli nadít, že se někdy ozve sám – s psaním byl asi odjakživa na štíru. Ale Honza ujišťoval, že kluk teď seká dobrotu, až je to div, v práci se drží a slušně vydělává – zkrátka kdybychom prý ho mohli vidět dnes, snad bychom ho ani nepoznali.

A najednou – to už jsem rok učiteloval a Gině se v jejím hokynářském podnikání začínalo pěkně dařit – se Luigi zničehonic objevil u nás v Kosmaticích!

Jen na skok, nezdržel se ani přes noc. Ale stačilo to, abychom se přesvědčili, že Honza Pučálka nelhal, když si mého taliánského švagra tak pochvaloval. Jako mnoho jeho krajanů – třeba jako kdysi Matteo, o kterém jsem pořád nic nevěděl – si našel práci na stavbě železnice. Tenkrát se začínalo s přeměnou staré koňky z Budějic do Lince v dráhu železniční, a snad se už počítalo, že časem bude prodloužena až do Prahy. Tak se Luigi na své cestě za lepším životím dostal zrovna do našeho kraje. Jak se na nás doptal, je u boha – česky samozřejmě neuměl, a než by promluvil po německu, to by si dal, jak jsme ho znali, radši uříznout jazyk.

Zkrátka jedné neděle vrazil k nám do školy jako velká voda, semlel páte přes deváté všechny noviny a vzkazy od přátel z Terstu, pomuchlal se se svým malým jmenovcem, mému tatíkovu políbil ruku (představte si!) – a před večerem byl zas ve větru. Ale naštěvoval nás pak pravidelně – dokud práce na budějické trati nebyly na delší dobu zastaveny a jeho partu neodkomandovali jinam, do vzdálenějších končin.

Ještě se sem tam ozve, jednou dvakrát do roka se i zajde podívat, ale už to mezi námi není takové jako tenkrát, když jsme se spolu, já lazár o holích a on tulák bez domova, trmáceli z Benátek do Terstu – za Ginou...

Určitě to není tím, že konečně „dostal rozum“ a už si nedovolí se mnou mluvit tak pyšně a hrubě jako kdysi ve Veroně. Spíš proto, že si teprv teď začíná jakseptíť srovnávat v hlavě své někdejší klukovské představy o italské – revoluci s tím, jak ta revoluce nakonec dopadla – a proč tak dopadla. Jenže o těchhle věcech při svých stále řídkších návštěvách mluví čím dál míň.

Přesto jsem si skoro jist, že toho dnes ví mnohem víc než já o tom, co se děje v jeho vlasti. O tom, že nový piemontský král Viktor Emanuel, který to kdysi s Radeckým tak šikovně skoulel, snad už zas začíná zvedat hlavu. Znovu, jenže mnohem mazaněji než kdysi jeho otec, začíná v Taliánech podpalovat naději, že je to jedině piemontský královský rod, který je povolán Itálii sjednotit a zbavit cizího jařma.

Z českých novin se člověk o těchhle věcech mnoho nedoví. Ještě tak nejčastěji se v nich objeví zmínka, že Viktor Emanuel je teď náramně zadobře s Bonapartem, který je od padesátého roku císařem, říká si Napoleon III. a zavádí ve Francii tvrdý pořádek, jakému by se od něho mohl učit snad i ten náš Bach.

Tolik rozumu pořád ještě mám, abych se dovtíпил, proč se Viktor Emanuel tolik namáhá, aby se francouzskému císaři zavděčil. Určitě spoléhá, že mu to Napoleon jednou oplatí i s úroky a podepře ho celou svou mocí, až si zamane obnovit válku proti Rakousku. Že se k tomu pomaloučku připravuje, o tom už ani tady v Čechách nikdo nepochybuje. A našinec dneska neví, má-li mu při tom držet palce a nakonec uvěřit, že Taliánům bude snad přece líp pod jeho žezlem než

pod mocí našeho císaře, papeže nebo habsburských knížátek v Modeně a v Toskánsku. Jestli jim to nepřinese takovou svobodu, jak si ji představoval třeba Marcello, nemůže k tomu sjednocení Itálie pod panovníkem z domácího rodu znamenat aspoň první krůček...?

Gert se v tom má vyznat. Ostatně je pořád ve hvězdách, kdy se Piemont rozhoupá k nové válce proti Rakousku. (Teď, kdy maršál Radecký je dávno na penzi, by se to snad dalo čekat spíš dřív než později.)

Já se snad už nemusím bát, že mě do války pošlou znovu. Ale těm mladším, které to teprv čeká, namouduši nepřeju novou Custozzu, novou Bresciu... A před Ginou samozřejmě si takovéhle černé myšlenky už vůbec nechávám pro sebe.

Jenom z Luigiho, když se u nás jednou za čas ukáže, někdy opatrně zkouším vytáhnout, co si o tom všem myslí. Odpovídá vyhybavě, mračí se, a když už neví, jak jinak uhnout mým otázkám, zas už mi začíná dávat najevo, že mě považuje za dítě, který taliánským věcem nemůže rozumět.

Když se mu přece někdy uráčí odpovědět, mluví o snahách Viktora Emanuela o sjednocení Itálie stejně pohrdavě jako kdysi o panovačných choutkách jeho otce Carla Alberta. Jeden podle něho stojí za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet.

Ale mne neoklame. Jediný, o kom jaktěživ neztratí slovo, je Garibaldí, ale chci vsadit krk, že v něm zas už vidí jedinou spásu, jedinou oporu Itálie v jejím boji za sjednocení a za svobodu.

Můžu se mu divit, že s těmihle svými tajnými nadějemi se mi nechce svěřit? Jistě tuší, že já o Garibaldim taky leccos vím, třebaže v našich novinách se o něm skoro nemluví – a když, tak jako o někom, koho už vůbec není třeba brát vážně.

Tenkrát, když se v poslední chvíli pokoušel proniknout po moři do obležených Benátek, se přece jen zachránil z ohně rakouských válečných lodí. Ovšem jak, to už se asi nedovím a nepochopím do smrti. Víم jenom tolik, že se s několika bárkami vrátil zpátky do míst, odkud vyplul, a že se pak nějakým zázrakem protloukl přes Toskánu až do Piemontu. Jenže tam ho v době, kdy Viktor Emanuel dělal všechno možné, aby Radeckému ukázal svou nejlepší vůli k míru, ovšem nemohli potřebovat – a jednoduše ho vypověděli ze

země. Tak svět odplácí – Garibaldi zkrátka u nového krále pochodil stejně jako kdysi u Carla Alberta v Roverbelle.

Něco jsem slyšel, že byl pak nějaký čas znovu v Americe. A když se loni odtamtud vrátil, usadil se prý na nějakém ostrůvku u Sardinie jako starý unavený pán, který už chce mít navždycky pokoj od války i od politiky.

Tohle samozřejmě nevím od Luigiho – po troškách jsem tyhle zprávy pochytil od jiných taliánských dělníků, když občas projdou naším krajem na cestě za prací na stavbě železnic v Rakousích nebo na Moravě. Od nich jsem se taky nedávno dověděl, že hlavní ministr piemontského krále – nejspíš podobná podšívka jako náš Bach – se zničehonic rozpomněl na Garibaldiho vojenské schopnosti a zásluhy – a povolal ho zpátky do Turína. Dokonce prý ho chce jmenovat nejvyšším velitelem piemontské armády.

Z takovýchhle kotrmelců už opravdu jde člověku hlava kolem.

Je to vlastně štěstí, že od loňska jsem už nadobro ztratil příležitost mluvit o tom s Luigim. Najednou jeho návštěvy u nás přestaly jako když utne. Můžu se mu divit? Můžu mu mít za zlé, že, se mu nechce přijít mi ještě někdy na oči, když jeho modla, jeho hrdina nad hrdiny Garibaldi zas už leze piemontskému králi a jeho ministru Cavourovi do chomoutu a jako poslušná ovečka začíná tancovat podle jejich písťalky?

A přece snad i tohle znamená pro Luigiho novou – vlastně už jedinou naději. Pánbůh s ním – snad má na konec pravdu...

Zrovna před týdnem jsme od něho skoro po roce dostali lístek – z Benátek! Prý pěkný pozdrav a tisíc hubiček malému Ludvíčkovi a rukypolíbení starému pánovi – prý se mu *náhodou* naskytlá příležitost podívat se zas jednou na pár dní do města, kde prožil klukovská léta. Už prý se těší, až se vrátí do Čech a bude nám vyprávět, co je v Benátkách nového, jak se tam zas už *vesele žije*.

Tahle poslední slova podtrhl on, ne já – a myslím, že všichni víme, co tím chtěl naznačit...

Co jiného, než že tam zas už naplno rozkvétají naděje v novou válku proti nenáviděným Austrijákům. A on, Luigi, že v té nastávající vojně nesmí a nebude chybět. Třeba pod komandem piemontského generála – jen když je to uctíváný hrdina Garibaldi.

Třeba i s podporou nařvaného francouzského císaře – když se nenajde nikdo lepší, kdo jednou pomůže vyhnat Rakušáky z Itálie nadobro.

Zkrátka ho víckrát v životě neuvidíme.

Jistě i Gině je to jasné. Co chvíli ji teď přistihnu, jak tajně poplakává, ale přede mnou se vždycky honem tváří, že ji tak zmáhají starosti o živobytí, o malého Ludvíčka, o mého tatíka, který už taky začíná klempírovat.

A já? Já mohu Luigimu zas jenom závidět, jako jsem mu záviděl od první chvíle, kdy jsem ho trochu blíž poznal. Stále znovu si v duchu říkám, oč by mi možná bylo na srdci lehčeji, kdybych teď byl na jeho místě – na *té jeho straně*... Na straně studenta Marcella – na straně věčného nespokojence a rebela Vencla Peychy – na straně všech těch, kteří si nedají pokoj, dokud nehnou světem aspoň o malý kousínek k lepšímu.

Jim ať tedy patří poslední řádky téhle mé kroniky.

Třeba jednou z mého syna vyroste moudřejší a statečnější mužský, než se to povedlo mně. Pak může pokračovat tam, kde já jsem přestal.

OBSAH

1. První krok do světa se mi nevyvedl.....	6
2. Pánem už asi nebudu	12
3. Zato snad přece uvidím moře	19
4. Tak jsem v Terstu – a co dál?.....	27
5. Vojeňtí páni si na mne vzpomněli	34
6. Z bláta do louže	42
7. Kuba si mě vzal na komando	52
8. A už se mašřruje	60
9. Rebelie v Miláně	66
10. „Pímont“ se staví na zadní.....	75
11. Poslední dny ve Veroně.....	82
12. Známý z Vídně	91
13. Bitva u Gustozzy	99
14. Kdo je to Garibaldi?	113
15. Pan hejtman nezapomněl.....	123
16. Nečekaná návštěva	131
17. Máme nového císaře.....	142
18. Iena di Brescia.....	150
19. Na pomoc svatému otci	162
20. I voda zabíjí.....	169
21. Kdo s koho – Bonapart, nebo Radecký?	176
22. Fráter Anselmo	185
23. Adié, armádo	196
24. Luigi mě zahanbuje	204
25. Ttady jsem začal – tady končím	214
26. Ještě pár slov na rozloučenou	222

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová

Svazek 160

Jaroslav Pecháček

TALIÁNSKÝ MARŠ

Ilustroval Josef Duchoň. Vydal jako svou 6299. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1982. Odpovědný redaktor Jan Petr Velkoborský. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technická redaktorka Zoe Blahová.

Ze sazby písma Baskerville vytiskla Stráž, tisk, závody, n. p., Plzeň, závod Vimperk. 15,23 AA (text 13,00, ilustr. 2,23), 15,31 VA. Náklad 30 000 výtisků. 1. vydání.
13-746-82 14/64 Vázaný výtisk 25,- Kč

Pro čtenáře od 12 let